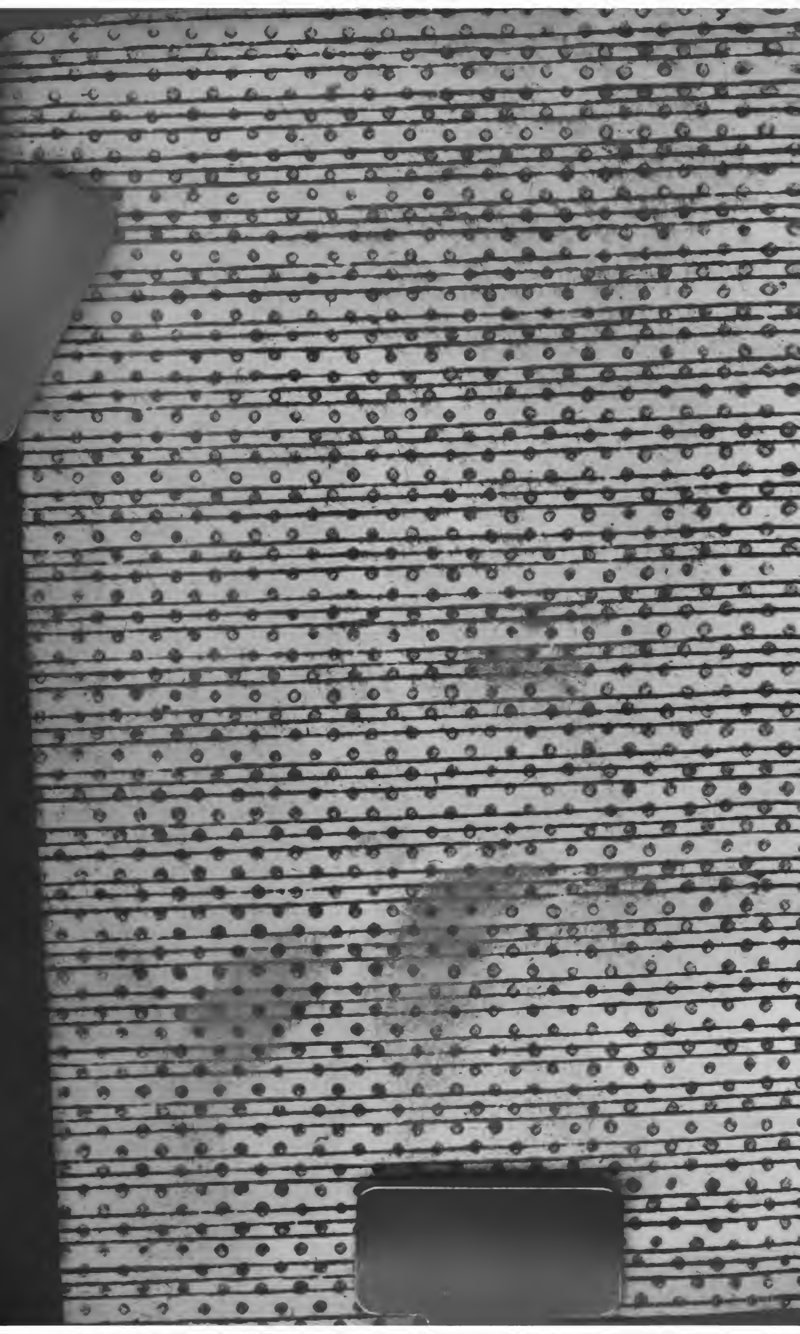
image
not
available

ARTIS MEDICÆ
PRINCIPES.

TOMUS UNDECIMUS.

ARTIS MEDICÆ
PRINCIPES

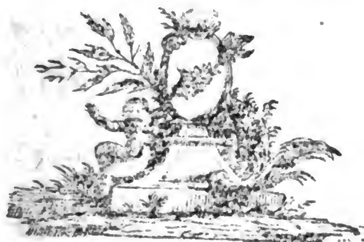
HIPPOCRATES, ARETÆUS,
ALEXANDER, AURELIANUS,
CELSUS, RHAZEUS.

RECENSUIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS DE HALLER,

Præses Societ. Reg. Scient. Götting. Sodalis Acadd. Reg. Scient. Parif. Chir. Reg. Gall. Imp. Berol. Suec. Bon. Arcad. Bavar. Soc. Scient. Britan. Edimb. Upsal. Bat. Botan. Flor. Helvet. In Senatu Supremo Bernensi Ducentumvir.

TOMUS XI.

LAUSANNÆ,
Apud JUL. HENRICUM POTT, & Soc.

MDCCLXXIV.

INDEX CAPITUM

LIBRI PRIMI

DE MORBIS CHRONICIS.

Præfatio. . . . . pag. 1

CAP. I. *De capitis passione quam Græci cephalæam nominant.* 4

CAP. II. *De Scotomaticis.* 27

CAP. III. *De Incubone.* 29

CAP. IV. *De Epilepsia.* 31

CAP. V. *De furore sive insania, quam Græci maniam vocant.* 69

CAP. VI. *De Melancholia.* . . . . . , 87

LIBRI SECUNDI DE MORBIS CHRONICIS.

CAP. I. *De Paralysi.* 90

CAP. II. *De canino raptu, quem Græci cynicon spasmon vocant.* 125

CAP. III. *De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.* 126

CAP. IV. *De dolore dentium.* 129

CAP. V. *De adprehensione sive oppressione; quam Graeci catalepsin adpellant.* 137

CAP. VI. *De vocis amputatione, quam Graeci phones apocopen vocant.* 139

CAP. VII. *De influxione quam Graeci catarrhon vocant.* 141

CAP. VIII. *De Tussicula.* 151

CAP. IX. *De sanguinis fluore.* 152

CAP. X. *Quot, vel quae sint differentiae fluoris sanguinis.* 154

CAP. XI. *Quomodo intelligamus differentiam fluoris sanguinis.* 156

CAP. XII. *De effectu sive exitu supradictarum passionum, quem Graeci Apotelesma vocant.* 161

CAP. XIII. *De curatione.* 168

CAP. XIV. *De phthisica passione.* 192

LIBRI TERTII DE MORBIS CHRONICIS.

CAP. I. *De suspirio sive anhelitu quem Graeci Asthma vocant.* 203

CAP. II. *De stomachicis.* 208

CAP. III. *De Phagedaena.* 224

CAP. IV. *De Jecorosis, quos Graeci hepaticos vocant, & lienosis, quos splenicos dicunt.* . 226

CAP. V. *De Aurigine sive arquato morbo, quem vulgo morbum regium vocant, Graeci icteron* 236

CAP. VI. *De cachexia.* 242

CAP. VII. *De nutrimenti cessatione, quam atrophiam Græci vocant.* 257

CAP. VIII. *De Hydrope.* 250

LIBRI QUARTI DE MORBIS CHRONICIS.

CAP. I. *De Elephantiasi.* 287

CAP. II. *De Phthiriasi.* 288

CAP. III. *De Ventriculosis, quos Græci cœliacos vocant, & de cæteris defluxionibus.* . . 290

CAP. IV. *De Ventris debilitate.* 321

CAP. V. *De Ventris tumore ac duritia & ventositate, inflatione ac saltu.* . . . . . . ibid.

CAP. VI. *De Dysenteria.* 323

CAP. VII. *De colicis passionibus.* 327

CAP. VIII. *De Lumbricis.* 234

CAP. IX. *De Mollibus sive subactis, quos Græci malthacos vocant.* 346

LIBRI QUINTI DE MORBIS CHRONICIS.

CAP. I. *De Ischiadicis & Psoadicis.* . . . 351

CAP. II. *De articulorum passione, quam Græci arthritin vocant, & de pedum dolore quem podagram adpellant.* 364

CAP. III. *De Renali passione quam Græci Nephritin adpellant.* 377

CAP. IV. *De tardis vesicæ passionibus.* . 379

CAP. V. *De diabete.* 381

CAP. VI. *De seminis lapsu seu Gonorrhœa.* . 391

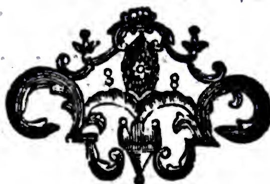
CAP. VII. *De somno Venereo quem Græci oneirogonon adpellant.* 395

CAP. VIII. *De sanguinis emissione ex debilitate seminalium viarum.* 396

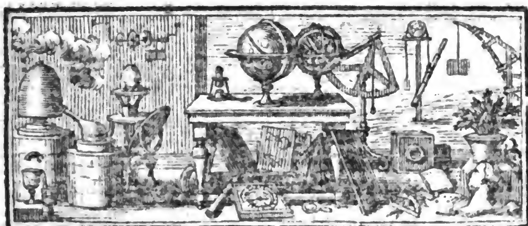
CAP. IX. *De priapismo,* . . . . *ibid.*

CAP. X. *De vomicis sive internis collectionibus, quas Græci Empyemata vocant.* . . 397

CAP. XI. *De superflua carne quam Græci polysarcian vocant.* 416

CÆL.

CÆLII AURELIANI

SICCENSIS

IN V. LIBROS MORBORUM CHRONICORUM

PRÆFATIO.

PRÆSCRIPTIS (*a*) celerum paſſionum libris, *tardarum* placet curationes ordinare, quæ ſolo (*b*) *ſuprapoſitionis* tempore ſuperioribus ſimiles, in lenimento vero varia *recorporatione* formantur, & peritis medicinæ claram æternamque gloriam (*c*) quærunt. Celeres enim, vel acutæ paſſiones etiam ſponte ſolvuntur, & nunc fortuna, nunc natura favente. Quo fit, ut ignari homines (*d*) elati ſæpe *medicos* fugiant, cum hos

(*a*) olim, vel ante ſcriptis.
(*b*) exacerbationis per intervalla redeuntis τῆς ἐπιτάσεως.
(*c*) parant.
(*d*) curſim, feſtinanter.

(*e*) proventus incantationibus novis ac (*f*) ligamentis adſcribant, aut fortunæ; cum (*g*) quoties repentino nuntio læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam corporis morbos excludunt; vel ea per intemperantiam gerunt, quæ ratione occulta ſibi profutura neſcientes, duce deſperatione committent. In (*h*) utrumque enim faciles *celeres paſſiones* accipimus. Pelluntur enim aut fluore *ſudoris*, aut *ſanguinis* per nares, aut *ventris*.

Chroniæ autem vel *tardæ paſſionis* morbi, qui jam præjudicio quodam corpora poſſederint, ſolius *medici peritiam* poſcunt, cum neque natura, neque fortuna ſolvantur. *Podagram* denique, vel *Phthiſin*, aut *Elephantiaſin*, vel ſimiles tarditate paſſiones reſolvi, nulli ſectarum principes meminerunt, ſicut ſæpe febres acutæ ſolvuntur.

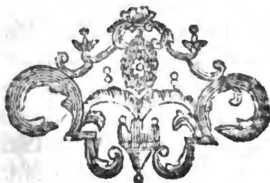
Hinc denique Græci ASCLEPIUM (*i*) nomen ſumpſiſſe dixerunt, quod dura curando primus ſuperaverit vitia. Scribentium igitur medicinam nullus ante THEMISONEM tardarum paſſionum curationes (*k*) principaliter ordinavit. Alii vero has omnino tacuerunt, tanquam impoſſibiles judicantes, vel (*l*) incurabilium paſſionum. Alii *Aliptarum* officio (*m*) tranſmittendas crediderunt: Alii diſperſe atque de aliis

(*e*) eventus.
(*f*) τοῖς περιάπτοις: amuletis.
(*g*) aliquoties.
(*h*) lætum aut triſtem exitum.
(*i*) & Dei, & glorioſi medici.
(*k*) aliqua methodo.
(*l*) inter incurabiles paſſiones.
(*m*) committendas.

passionibus (*n*) scribentes, ut podagra, sanguinis fluore, hydropismo, paralysi, alopecia, vel quartanis typis, ut ERASISTRATUS, & ASCLEPIADES. THEMISON autem tardarum passionum tres libros scripsit: item THESSALUS secundo libro Regulari earum curationem ordinavit.

Dehinc SORANUS plenissime cunctarum diligentiam tradidit, atque speciale corpus scripturæ formavit, de passione capitis initia sumens, quod nos quoque faciendum adsuminus.

(*n*) *subint.* de chronicis tractaverunt.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER I.

CAPUT PRIMUM.

De capitis passione, quam Græci Cephalæan nominant.

A PARTE corporis quæ patitur, passio *nomen* accepit. Nam κεφαλὴν *Græci* caput vocaverunt.

Generatur autem sæpius *perfrictione* aut frigiditate, aut e contrario *solis exustione*, aut continuatione *vigiliarum:* sed vehementius *feminas* tenet ob diligentiam capillorum.

Sequitur in passione constitutos dolor vehemens capitis *totius*, aut *dimidii*, quem consueto nomine *hemicraniam* vocant, vel certe temporum, [*a*] quem dolorem crotaphon adpellant. Occupat etiam *oculorum* radices, & *occipitium*, atque *colla*, tendens usque ad spinæ partes, ut cum sedere ægrotantes voluerint, *vertigine* adficiantur, atque oculorum caligine, cum *nausea*, & *fellis vomitu.*

At si passio [*b*] vehementer cœperit, rubri atque prominentes *oculi* fiunt, dejectis & conclusis *palpebris* evitantes lumen, cum *lachrymarum* fluore, cibi etiam jugi *fastidio*, & obtrusione visus,

(*a*) quæ κροτάφους.
(*b*) vehementescere, ut multis locis hujus operis.

aurium tinnitu, & difficili auditu. Sequntur etiam *vigiliæ* juges, aut frequentes, *dentium* dolor, & accessionis initio *sanguinis* e naribus parvissimus guttarum fluor, nihil relevans. Erit igitur locandus ægrotans, si *totum* caput doluerit, *supinus*. Si autem *ex parte*, ea parte quæ patitur. Mitigatur enim quodam blandimento straminum, pars in dolore constituta.

Pejorante passione sequitur *vultus* depravatio, *pulsus* obscuritas, & omnes *sensus obtrusione* adficiuntur. Hac passione *alii* celeriter atque cum febribus laborant, quem dolorem proprio nomine sectarum principes [*c*] *capitis* vocaverunt. *Alii* tarde, atque sine febribus, per intervalla temporum admoniti, & solo dolore capitis oppressi, quam passionem veteres *cephalæan* vocaverunt. Pati autem *aliqui* membranam cerebri dixerunt, *alii* eam, quæ testam circumtegit, *alii* omnem cutem eapitis, *alii* temporum atque buccarum musculos, quos *siagonas* adpellant.

Nos vero *aliquando* istorum aliqua, secundum quod de sensus doloris extendit: *aliquando* omnia, secundum quod [*d*] fomento vel accessiones passionum ordinate se ingerunt: similiter etiam sicut dimissiones atque delinimenta convariant: & nunc longiores, & [*e*] puras, nunc angustas & sordidas accidentium malorum reliquias in accessionem reliquerint. *Item* secundum superpositionem tempore accessionis. *Item* secundum quod

(*c*) cephalalgiam.
(*d*) causæ.
(*e*) omnis doloris vacuas, cujus antitheton sordidas, sed valde improprie.

nunc [*f*] diurnas, nunc intercapedinatas exacerbationes interpoſitis diebus, uno, vel duobus, ſicut quos *typicos*, aut *periodicos* circuitus adpellamus, aut *hemitritaicos*, pro reſponſione temporum habuerint variantes.

Igitur de dolore capitis, in acutis febribus accidenti, prius libro de febribus memoravimus. De illo vero, qui ſine febribus, atque tardus, & [*g*] ſuæ paſſionis eſt, nunc dicemus.

Cum itaque adhuc parvus fuerit [*h*] ſenſus, oportet ægrotantem jacere *loco mediocriter frigido*, atque *obſcuro*, paulo levatius *capite* collocato, adhibito *ſilentio*, atque corporis & animi *requie*, cum abſtinentia *cibi* uſque ad primam diatritum. Adhibenda etiam *articulorum* levis fricatio, cum capitis *fomento* ex oleo frigido atque [*i*] viridi, vel ſucco quolibet admixto, qui ſine repercuſſu valeat adſtringere, ut *polygoni*, [*k*] *arnogloſſæ* herbarum, aut *intybi*, aut *portulacæ*, aut *rubi*, quem *Græci* βάτον adpellant, [*l*] anulorum *vitis*, quos ἕλικας vocant, vel [*m*] *uvæ lupinæ*, *ut anagallidis*, vel *ſideritis* herbæ, aut *murtæ*.

Hinc etiam *cataplaſmata* adhibenda ex horum ſingulis, aut admixta polenta, vel compoſitum ex multis ejus virtutis medicamen fronti adponendum, ut eſt [*n*] *diatheton:* ſi vero vehementior fuerit

---

[*f*] continuas.
[*g*] ipſe morbus primarius.
[*h*] *ſubint.* doloris.
[*i*] omphacino ὠμοτριβεῖ.
[*k*] plantaginis.
[*l*] capreolorum, clavicularum.
[*m*] Solani. *vide lib.* 2. *c.* 7.
[*n*] Diatheiȣ, quod deſcribitur a GALENO κ. τόπȣς & ab AETIO.

dolor, erit locandus ægrotans *loco amplo* atque calido mediocriter, & neque plurimum lucido, ne nimius ſplendor officiat. Adponendæ etiam *lanæ* lenes ac tenues, & limpidæ iiſdem partibus, cum jugi fomento ex *oleo* dulci atque calido.

Ac ſi coegerit dolor, [o] πτύγματα erunt viciſſim & lanæ, æque mollia adponenda, ex oleo calido expreſſa, [p] temporibus ſub buccarum muſculis immota. Tunc etiam *veſicæ* ſemiplenæ ex oleo calido, vel *ſaccelli* ex pollinibus calidis conferti, manu etiam calida atque digitis, molli tactu loca dolentia contingenda, cum omni ſilentio ac requie ægrotantis.

Si autem dolor ad *dentes* tetenderit, *mulſum* calidum vel *oleum* damus, quod in ore ſine ullo motu contineat: niſi quis hoc horreſcens in nauſeam fuerit provocatus.

At ſi *vehementius* dolor convaluerit, & majora [q] exegerit, [*] diu etiam permittentibus viribus in ipſa diatrito, vel ante ipſam, ſanguis erit detrahendus, *phlebotomia* ſcilicet: ſed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit, detractio facienda. At ſi *altera* pars capitis doluerit, ex ejus *contraria* detractionem faciemus, quo longius adjutorii commotio a parte patienti remota videatur. Tunc *os* colluere permittimus, & *aquæ* calidæ potum damus. In ipſa vero diatrito *unctionem* adhibemus ex oleo dulci atque

---

[o] complicati panniculi.

[p] & ſub temporibus buccarum muſculis admovendarum.

[q] exegerit remedia, etiam.

[*] pro *diu dementia permittentibus viribus*, *etiam* legit *remedia* ALM.

calido. Tunc facimus foveri *faciem* ex aqua scilicet calida.

Dehinc potum atque cibum damus, ut est *panis* aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate deposita [r] politus fiat. Vel certe [ſ] aliqua similiter [t] fiant, aut cum *mulsa* mediocriter cocta, [u] aut ex panis pulticula confecta, quam τορυνητὸν *Græci* vocant, cum parvissimo anetho, aqua, sale, & melle; item *ova* sorbilia. Quæ quidem cibatio erit *alternis* diebus adhibenda, donec dolores declinent.

At si passio duraverit, erit *tondendus* æger usque ad cutem. Hinc etiam patientes partes levantur, cum ex alto *reflatio* quædam viarum nuditate permittitur, & localibus interea adjutoriis præparantur. Tunc *novacula* radendum caput, atque cataplasmatibus, & levi *cucurbita* in accessione, cum scarificatione autem in dimissione relevandum, ex illis scilicet partibus, quæ plus patiuntur, vel fortiore dolore vexantur. Atque ita *sanguisugæ* adponendæ, quas hirudines adpellamus, & magis si locorum inæqualitas cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime possit. Tum *vaporationes* spongiarum ex aqua calida expressarum adhibendæ, vel calida & oleo, aut decoctione *hibisci* quam althean vocant.

Ac si *venter* non fecerit officium plurimis diebus, tunc [x] calidæ, & oleo rutæ, admixto melle, erit injiciendus *clyster*: sic enim & intestino-

---

[r] remoto furfure suavior & jucundior fit.
[ſ] alica.
[t] fiat.
[u] aut pulticula ex pane confecta.
[x] ex calida.

rum fotus fit, & stercorum detractione caput relevatur, quorum motu, ac exspirationis adscensu amplius gravabatur. Quapropter etiam pridem, si officium venter non adgnoverat, oportuit adhibere clysterem, priusquam cucurbitæ usus accesserit: dehinc *cataplasmatum* genus nunc laxativum convenit, ut est ex lini & fœnugræci seminibus: atque polline, ex aqua & oleo, admixto melle concocto: vel ex panico diligenter emollito.

Declinante passione *cerotariis* atque malagmatis simplicibus utendum, ut est (y) *diachylon.* Tunc *cibus varius* dandus, prædictæ simplicitati vicinus, ut est cerebrum porcinum, vel hœdinum, pisces teneri, turdi, columbarum pulli, vel domesticarum gallinarum: olera quoque, cucurbitæ, malvæ, betæ, nunc ex aqua cum oleo atque garo curata, nunc concisa atque trita, (z) interius condita: magis enim ex his facilis venter efficitur, quod sæpe etiam sanitatis tempora omnibus profuit, quibus unius diei ventris dilatio caput implevit.

Ante cibum præterea erit adhibenda *gestatio*, (aa) portatoria scilicet sella, sine vehementi motu, quo partes vehementer patientes releventur. Tunc etiam *deambulatione* utendum, & post perunctionem capiti adhibendus *fotus*, cum (bb) toto corpore supradicto motu laxatum, & spiramen-

(y) διὰ χυλῶν.
(z) curiosius, ut paulo post.
(aa) fertorium paulo post vocat.
(bb) totum corpus.

tis facilibus agitatum ſit. Etenim *motu denſa laxantur*, & *retenta tenuantur*.

Dehinc cum declinatio *(cc)* firmior eſſe cœperit, *lavacrum* adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam *vini* aquati offerendum. Ita cum capitis pauſaverit dolor, longo tempore horæ ſolitarum acceſſionum erunt evitandæ, atque e memoria ejiciendæ: quibuſdam etiam temporibus in requie ſervamus ægrotos.

Declinandum etiam omne, quod poteſt acceſſionem in *(dd) commemorationem* reducere, ut eſt *aduſtio*, *indigeſtio*, *venus*, *(ee) meratus potus*, vel plurima maſticatio durioris cibi, aut curioſe conditi, necnon etiam *vapores vehementes* atque *(ff)* ignea lavacra, *exclamatio* vehemens, *iracundia*, vel *venter* nimis adſtrictus, & magis poſt cibum, ſpiritus retentio, & ejus ad alia *(gg)* deſcenſus. Sic enim oppreſſio quædam omne caput extendit.

Dein *(hh)* tardante paſſione, & nunc *ſuperpoſitionibus* exaſperata, nunc *linimentis* levigata, oportet in ſuperpoſitione temporis animadverſionem habere; iis denique, quæ ſupra ſcripſimus, uti. Etenim, quæ mitigant celeres vel acutas paſſiones, ea tardarum ſuperpoſitioni conveniunt. In *lenimento* vero paulo audacius reſumendi ſunt ægrotantes, & non, ut nuper, timoris adjuncta cautione, tempore ſcilicet quo ſuperpoſitionis aſperitas declinabat.

(*cc*) magis confirmata.
(*dd*) ejus recidivam facere.
(*ee*) meracus.
(*ff*) calida & ferventia, tam naturalia quam arte parata.
(*gg*) ex nimio ventrem exonerandi conatu.
(*hh*) in morbum vere chronicum abeunte.

Adhibenda igitur *vectatio* pro viribus ægrotantis (*ii*) fertorio, vel (*kk*) sella procurata. Ac si purius occurrerit lenimentum, & neque æger fuerit viribus prævexatus, tunc hominum manibus, aut animalium actu (*ll*) vehiculum adhibemus, æquali videlicet motu, sed perfecto, atque æquabili, lucido, & mediocriter calido loco. Ac si temperata, & sine flatu aeris fuerit qualitas, tunc etiam sub cœlo erit adhibenda gestatio. Sed necessario *longitudo* loci curanda, ne frequenti reversione vehiculi circulatus gressus *vertiginem* ingerat ægrotanti. Tunc etiam *deambulatio* adhibenda, sed primo tardo, dehinc medio tempore fortior, atque paulo (*mm*) erectior extentis cruribus.

Iis vero quibus caput fuerit plurimum relevatum, etiam *lectio* ante deambulationem erit adhibenda, si studiosi fuerint ægrotantes, sed levi exercenda voce: tum *exercitium*, atque *unctio*, quæ æqualiter corpus moveant atque curent, ut *vestitos* faciamus currere, *nudos* vero cum defricatione perungi. Tunc manus suo motu (*nn*) exerere, vel certe *luctationem* jugem facere, adhibito (*oo*) *doctore*, cujus præceptis pareat, (*) adhibitis (*pp*) sane iis rebus, quæ implere atque commovere caput valent, ut sunt ea, quæ cum

---

(*ii*) fertoriam sellam posthac vocat cap. 5.
(*kk*) portatoria, ut supra.
(*ll*) vectationem.
(*mm*) concitatior.
(*nn*) exercere.
(*oo*) aut pœdotriba, aut gymnaste.
(*) prohibitis.
(*pp*) etiam.

(*qq*) objectione plurima corporis fieri jubentur: necnon etiam *circulatos* ductus atque *retrogressus* cum saltibus. Tunc ora lavanda, atque articuli fovendi, vel lavacrum per intervalla dierum adhibendum.

Deposita autem corporis turbatione, erit *aqua* præpotandus ægrotus. Tum *cibum* sumere succi facilioris debet, id est, mediæ materiæ, quam μέσην ὕλην vocant *Græci*. Dandum etiam *vinum* tenue, parvum. Sed eo tempore quo cibamus, adhibenda quoque *animi laxatio*, quam διάχυσιν vocant, quæ fiet aut ludicris rebus, aut joculari facetia, quæ singula artis moderatione adhibita, *cyclorum* ductu augeri atque minui debent, (*rr*) prædito initio, cui perfectio consummata respondeat.

Est autem *resumptivi cycli* ordinatio formanda hoc modo. *Prima* die parvo cibo atque aqua nutritus ægrotans, vel si ferre valuerit, ab omni nutrimento abstentus, *alia* die levi motu erit exercendus, atque oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id est tertiam accipiat partem solitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere solebat. Sed *panem* dabimus limpidum, fermentatum: *pulmentum* autem ova, vel holerum betas, aut cucurbitas, vel malvas, aut lapathos, aut bulbos, vel pisces teneros, ut sunt scari, aselli, (*ss*) julides: & aviculas, ut sunt turdi: vel cerebrum porcinum aut hœdinum, in hac perseverantes qualitate, atque quantitate, *duobus* vel *tribus* diebus, juxta virium possibilitatem, quo

(*qq*) jactatione.
(*rr*) præscripto.
(*ss*) Vid. ARISTOT. Hist. anim. lib. IX.

neque parva dando debilitentur, neque adjectionibus perturbati opprimantur.

Tunc detractæ partis partem *tertiam* adjicientes, *pulmentum* damus turdorum, ficedularum, ut ex pullis columbarum, vel gallinarum. *Tunc* rursum post *tres* vel *quator* dies aliam tertiam partem panis adjiciemus, & agrestia dabimus pulmenta, ut leporis, aut capreæ: atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis addemus. *Pulmentum* dabimus porcinum, tenerum, ex aqua, vel non curiose conditum ex anetho & sale.

Præterea simili modo erit etiam *vini* facienda partitio, atque per singulas pulmentorum mutationes adjectio: ac si plus ægrotans bibere, quam damus, voluerit, aquam sumat. Simili modo etiam *gestatio*, atque *exercitium*, sive motus erit augendus aut minuendus, ad comparationem quantitatis ciborum.

Perfecto *resumptivo* cyclo erit *metasyncriticus* adhibendus, primo ex parte, dehinc perfectus, est enim passio facilis in (*tt*) motu, & natura caput injuriis aptissimum: siquidem non facile rerum repentinas perferat mutationes. *Prima* igitur die erit cibo abstinendus ægrotans: tum *alia* die parva adhibita gestatione, atque unctione corporis, vel si passio permiserit, lavacro, rursum *panis* dabimus *tertiam* partem solitæ quantitatis, quam ante initium curæ facile accipere atque (*uu*) perferre solebat. *Pulmentum* dabimus salsum, assum, (*xx*) coctum, dabimus etiam cappares sinapi madidatas, atque olivas ex viridi novitate mes-

(*tt*) facile revertitur.
(*uu*) digerere, ut supra.
(*xx*) tostum.

ſas, quas *colymbadas* vocant, præcaventes ea, quæ facile caput implent atque gravant, ut eſt porrum, allium, cepe.

Potum dabimus *vinum*, & ſi perferre (*) voluerit æger, in iiſdem *duobus* vel *tribus* perſeverabimus diebus: ſin minus, *ſecunda* die ſalſamentis admiſcemus (*yy*) cerebrum, vel piſcem. Tunc *ſequenti* die panis detracti partem *tertiam* addimus: *pulmentum* damus, holus, cerebrum, piſcem tenerum, hoc *tribus* vel *quatuor* ſervantes diebus. *Tum* rurſum aliam tertiam partem panis addentes, tranſimus ex mediæ qualitatis materia ad volantum qualitatem, atque in eadem ſimili dierum numero perſeverantes, *ultimam* partem panis addemus: *pulmentum* dabimus porcinæ carnis. Sed ſi multas mutationes facere voluerimus, in *quatuor* partes medietatem panis dividimus, ut ſingulas ſingulis (*zz*) mutationum pulmentis adjiciamus: hoc eſt, *unam* mediæ qualitatis materiæ adplicantes, *aliam* volantum, *aliam* agreſtium, *aliam* porcinæ carnis.

Sed ne quid odioſum e quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc eſt, pulmentorum ſimilis oblatio, erit in communi qualitate ſpecierum diverſitas varianda, ut quibus diebus (*aaa*) ſalſum damus, Græci *drimyphagian* adpellant, ejusdem ſpeciem variemus; nunc, exempli cauſa, dantes piſcem, nunc ſardam, nunc cordulam: atque ita in uſu mediæ materiæ, quam μέσην ὕλην adpellant, nunc turdos, nunc ficedulas, ſive quas mi-

---

(*) forte *valuerit legendum*. ALM.
(*yy*) ſuillum, aut hœdinum: ut ſupra.
(*zz*) pulmentorum mutationibus.
(*aaa*) ſalſamentum.

liacas vocant, nunc columbarum pullos, ac gallinarum.

Hoc denique etiam in aliis qualitatibus *pulmentorum*, ſive materiarum erit ſervandum, ut ejuſdem virtutis pulmenta ſpecierum mutatione varientur. Erit præterea *pomorum* quiddam adjungendum, quod inflare non valeat. Sed tempore quo *porcina* utemur, erunt etiam *olera* offerenda: ſolumque id ſervandum, ne modum quantitatis excedamus, ſive qualitatem rerum datarum. Augetur enim (*bbb*) oblatio non ſolum ſi plurima fuerint diverſarum ſpecierum, ſed etiam, ſi plus nutrire valuerint.

In omni igitur *mutatione*, hoc eſt tranſitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum (*ccc*) *aqua* vivere, adhibita *perunctione*: In aliis vero diebus etiam *vinum* accipere, & *lavacro* corpus recurare, ſed non omnibus neceſſario diebus: ſiquidem facile caput jugi lavatione ad paſſionis veſtigia revocetur. Similiter autem oportet etiam *motus* corporis augeri atque minui.

Tunc iſto *cyclo* perfecto, erit alius adhibendus ſolo ex *vomitu*, detracta *drimyphagia*: in quo oportet *prima* die in parvo cibo, & aquæ potu ægrotantem ſervare: Tum *alia* die (*ddd*) levi deambulatione motum vomitum exagitari, ex radicibus *raphani*, vel iis ſimilibus ſpeciebus, ſi loci aut temporis cauſa defecerit radicum copia.

Oportet igitur *radicis cortices* in fruſta minui parviſſima ad *libræ* pondus, quod excedere fas non eſt. Tunc infuſo *mulſo*, & *aceto* confecto ſimpli-

---

(*bbb*) *ſubint.* ciborum.
(*ccc*) vid. ſupra pag. 12 in medio.
(*ddd*) poſt lenis deambulationis.

ci, vel *scillino* hauriendum, atque (*eee*) mandenda dare ægrotanti, sed paulo prius, quam cibum libero tempore accipere solet, ut neque (*fff*) *supinus* adhuc stomachus, hoc est, cibi adpetitu non admonitus, sine ulla commotione revomat: neque rursum adpetentia soliti temporis excitus (*ggg*) digestioni incitet accepta.

Tum tenuiter (*hhh*) *masticans*, & jugiter ex illo mulso ex aceto confecto sorbens, transvoret, atque cum omnem modum sumpserit (*iii*), levi deambulans motu, requiescat, donec ructante stomacho è retento spiritu mordicatione quadam, sive fervoris sensu sentiat altiora pulsari, quod quidem interposita hora (*kkk*) occurrere probamus. *Tum* aquæ tepidæ sumens cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis obtundat, *immissis digitis* vomitum provocet, atque cum omnia reddiderit accepta, *aquam* superbibat plurimam, ut & stomachum lavet, reliquias fervoris exstinguat: atque ita provocato vomitu rejecto potu rursum bibat.

Hoc cum *tertio* aut *quarto* fecerit, & potum (*lll*) liquore limpido reddiderit, *capiti* levis fotus est adhibendus, atque *ora* aqua calida fovenda. Tum levi deambulatione movendus est, ob tranquillitatem *capitis* faciendam, nisi sit solvendi (*mmm*) *torporis* ex

(*eee*) vid. paulo infra.
(*fff*) famis spicula nondum percipiens.
(*ggg*) digestione coquat.
(*hhh*) radicem in frusta concisam.
(*iii*) leni.
(*kkk*) fieri observamus.
(*lll*) liquorem limpidum.
(*mmm*) gravitatis capitis.

ex nocumento vomitus illati causa, perungendus, hoc est, ex superioribus ad inferiora membratim deductis manibus defricandus. Sic enim capitis densitas quæ videbatur illata, solvetur, cum inspiratio facilis totum per corpus fuerit effecta. *Tum* epotis duobus cyathis aquæ calidæ, lecto recollocandus, & ab omni cibo vel potu abstinendus, summa cum requie animi atque corporis.

Dehinc laxata capitis strictura *somno* dimittendus: quoniam prius quam densitas ex adjutorii commotione illata soluta est, qui in somnum facile devenerunt, non solum (*nnn*) suæ causa capitis gravationem servaverunt, sed etiam majorem fecerunt, cum nullo spatio interjecto somnum adjutorio jungentes densitatem (*ooo*) corporis junxerunt. Est igitur, ut dicimus, *cibo abstinendus*, ne sumpta corrumpat ex corporis remanente torpore, post agitationem vomitus, atque fervorem. Quippe cum sæpe manentibus in stomacho squamulis vel folliculis radicum, requie superaddita, atque cibo novo commixto, ejus necessario faciant corruptionem, ex qua consequenter caput impletum, etiamsi' sua passione prævexatum non fuerit, necessario constrictum gravescit, cum ex illa putredine (*ppp*) corruptionis exhalationes adscensu quodam caput (*qqq*) obsidunt.

Sicut enim THEMISON ait, est natura *caput* carnibus (*rrr*) pauperum, & nervosum, &

(*nnn*) sc. passionis.
(*ooo*) universi sc.
(*ppp*) corruptæ.
(*qqq*) obsident.
(*rrr*) pauperum dixit pro carens.

duris cutibus & capillis obtectum, & spiramentis difficilis natura: tum (*sss*) sensibus quoque universis (*ttt*) formatum, insidens corporibus, atque accipiens eorum cunctas exhalationes, cum spiritus naturaliter superna petens ex inferioribus trahit (*uuu*) corpora ea per arteriam atque stomachum quæ sunt corporis veluti majora fumaria,

Dehinc alia die *lavacro* utemur, atque *pulmento* mediæ qualitatis. Tum post *duos* vel *tres* cæteras *cycli* partes adhibemus. Ac si *radices* loci aut temporis causa defuerint, adfectandus ordine supradicto vomitus ex granis *sinapis* madidati, vel ex liquido sinapi poto, aut *mulso* ex *aceto* & *pipere* confecto, vel (*xxx*) *cardamo*, aut *erucæ* semine, aut decoctione *thymi*, vel *origani*, aut *hyssopi*, aut salsamentis, & multis ossis, cum aceto, vel mulso ex aceto.

Tunc (*yyy*) profectu cedente, atque limpido linimento perspecto, resumpto enim ægrotante & convalescente, ut perferre nunc *vomitum* possit, nunc *drimyphagian*, audemus integrum atque perfectum *cyclum metasyncriticum* adhibere, ut initium a vomitu sumentes, drimyphagiam jungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus.

Ordinantes præterea etiam *localia adjutoria*,

(*sss*) sensuum organis.
(*ttt*) foratum.
(*uuu*) vapores eos.
(*xxx*) nasturtio.
(*yyy*) bene procedente curatione.

quorum prima ſunt adhibenda leviora, & quæ longe remotis partibus admota (*zzz*) tranſmiſſa patientibus ingerunt curationem: tum etiam vehementiora. Erit igitur *radendum caput*, nunc pro capillaturam, donec cutis *rubore* adficiatur: ac deinde in *balneo* nitri pulvere (*aaaa*) adſpergi, & confricari, paulo antequam in ſolium deſcendat ægrotans. Tum etiam (*bbbb*) παρόπτησις adhibenda, erit ex carbonibus æquali (*cccc*) vapore medentibus.

Alia etiam die *cucurbitæ* infigendæ plurima cum flamma, & *primo*, dorſo atque cervici, vel cæteris nervis, quos *tenontas* adpellant, *tum* capiti, quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ. Dehinc *dropax* adhibendus, *primo* cruribus, *tum* thoraci, & dorſo, (*dddd*) ex primo cervicis ſphondylo uſque ad clunes, vel earum ultimum ſphondylum. Plurimi etenim *nervi* inferiora quæque communi natura complexi iiſdem paria faciunt ſuperiora. *Tunc* (*eeee*) partium propungentibus pilis capitis, atque buccarum, vel temporum muſculis, quos *ſiagonas* adpellant, collo, & mento, cum ſubjectis gutturis, quæ (*ffff*) ante rumam vocant, *dropacem* adponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea *perfrigeſcant*, erunt a duobus miniſtris mediocri *unctione* fricandæ, atque ita cum *dropacem* detraxe-

---

(*zzz*) tranſmiſſu.
(*aaaa*) adſpergendum, & confricandum.
(*bbbb*) q. d. ad aſſatio.
(*cccc*) calore ardentibus.
(*dddd*) a capite.
(*eeee*) præraſis prominentibus pilis, capiti.
(*ffff*) antherewna ſive rumam, ut inf.

rimus, totum perungi corpus oportebit, ipso quoque capite manu leviter pertractato; & *lavacro* dabimus ægrotantem.

His itaque *adjutoriis* relaxatis, atque (*gggg*) lentescentibus capitis partibus, *vocis* quoque *exercitium* adhibemus, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant: tum frequentior *sinapismus*, ac deinde *ptarmicum* utile est. Plurimum denique prodest post deambulationem sinapi adhibitum in *gargarismum*, madidatum, prius quam lavacro æger utatur, vel aridum, ac masticatum: deinde *aqua calida* sumpta, & in ore paulisper retenta: vel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, sive *phlegmatis* trahendi causa, *methodus* ordinavit, sed ut etiam oris interiora adjutoriorum *agitatione* capiti beneficium tradant: quippe cum dolor sæpe ipsas quoque partes adficiat.

Ista igitur regula (*hhhh*) consequenter etiam *betæ* nigræ, vel *cyclamini* herbæ succo, in cochlearis quantitate, reclinato capite ægrotantis, pollicis sinistræ manus impressione (*iiii*) inflatis narium cavernis infuso uti possumus. Etenim fit (*kkkk*) mucilenta humoris excussio, qua ægrotans relevatur, non ob *detractionem*, ut supra diximus, materiæ, sed quod adjuncta *agitationis* utilitas capiti beneficium tradat. Est etiam ex *localibus* (*llll*) adjutoriis usura corporum, ut sunt ea quæ conficiuntur ex *euphorbio*, vel *adarce*, *opobalsamo*, *aphronitro*, (*mmmm*) *murra*, vel aliis si-

---

(*gggg*) relaxatis.
(*hhhh*) juxta istam regulam.
(*iiii*) dilatatis.
(*kkkk*) mucilenti.
(*llll*) adjutoriis corporum usus acriorum.
(*mmmm*) myrrha.

milibus virtute rebus. Utendum etiam *malagmatibus*, quæ valeant ex alto cauſas inductione propria (*nnnn*) detergere, quæ *Græci* (*oooo*) μινυθικὰ vocaverunt.

Meminerimus tamen non prius eſſe ab *adjutorio locali* ad aliud tranſeundum, quam *turbatio* corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam recte poſcere (*pppp*) *commotionem* adjutoriorum fuerint viſæ. Quapropter ſi plurimum vexata corpora viderimus, ſufficere intelligimus uno in *cyclo* unum locale adjutorium. In iis vero, quæ minus vexata noſcuntur, vel viribus medicamentorum (*qqqq*) depurgata, etiam *ſecundo* uti licet.

Singula igitur *adjutoria* adhibenda eſſe meminerimus ſequenti die quam *mutatio* facta fuerit materiarum, hoc eſt, qualitatis pulmentorum in aliam tranſitus qualitatem, ut ex antecedenti *abſtinentia* ductile atque aptum corpus adjutoriis fiat. Specialiter autem erit *dropax* adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Παρόπτησις vero & *ſinapiſmus*, & *ptarmicum*, quod (*rrrr*) ſternutamentum dicere poterimus, tempore quo volantum utimur *pulmentis*. Etenim neque adhuc corpus poſt uſum *ſalſamenti* debile, neque rurſum plurimum nutribili qualitate videtur eſſe (*ssss*) confertum. Cavenda etenim vehementer eſt *ca-*

(*nnnn*) reſolvere, diſſipare.
(*oooo*) alias diaphoretica.
(*pppp*) mutationem.
(*qqqq*) puriora magiſque ſana reddita.
(*rrrr*) ſternutatorium, *quamvis ſic paſſim in hoc opere legatur.*
(*ssss*) immodice plenum, & ſanguine abundans.

pitis commotio; quæ (*tttt*) ſæpe corporis *plenitudine* fit, quippe cum ſanos homines plerumque vinolentia, vel indigeſtione confuſos, capitis motu vexatos in *catarrhum* atque coryzam venire videamus.

Solo igitur tempore, quo *drimyphagia* utemur, omne erit locale adjutorium prohibendum: vel ſi quiſquam omni ex parte fuerit viribus plenus, leve quiddam (*uuuu*) addiderit. (*xxxx*) Sufficiens quippe cum *drimyphagiæ vehementia* atque recorporatio *altiorum* eo tempore totum pene habitum mutare videatur, & ſi (*yyyy*) *timoris*, ita corpus adjutoriis exercere, ut eodem tempore *ſuperficies* cum altioribus agitetur. Utendum etiam *fomentis*, ſive vehementioribus illiſionibus aquarum, *Græci* cataclyſmos adpellant, & primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad uſus (*zzzz*) *naturalium aquarum*, ſcilicet earum quæ non odore percutiunt. *Natationes* vero ſub divo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua (*aaaaa*) complexis, ſolum (*bbbbb*) ſupernatans remanet caput, quod neceſſario perfrigeſcens *inæqualitatem* corporis facit.

At ſi minus cedere *paſſionem* viderimus, & poſt frequentiam ejuſdem, iterataque curatione, & fortificato corpore, ægrotantis querimonia permanſerit, *hellebori* uſus adhibendus: ſed primo

---

(*tttt*) ſuper. i. e. cum.
(*uuuu*) adplicare poterit.
(*xxxx*) quippe cum ſufficiens.
(*yyyg*) *ſubint.* res plena.
(*zzzz*) mineralium.
(*aaaaa*) opertis, contectis, demerſis.
(*bbbbb*) ſuper exſtans.

ex ejus insertatione (*) radicibus penetratis, (ccccc) vel mulso ex aceto confecto infusis. Dehinc etiam coquis utendum est, atque diversis ciborum pulmentis, quod quidem latius tertio *Responsionum* libro jamdudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum (*ddddd*) despuit, ut ita dixerim, (*eeeee*) *passionis carnem*, qua depulsa, (*fffff*) *naturalis* atque nova succedit.

Dehinc etiam his gestis, (*) *passio* permanens erit, *secundo* vel *tertio* utendum helleboro, sed (*ggggg*) præsumptis viribus ex *corporis* refectione. *Tunc* etiam naturalibus *aquis* utendum, vel siccis *vaporationibus*, & longa per maria *navigatione*. Etenim fluminales vel portuosæ, atque stagni navigationes incongruæ judicantur, quoniam humectantes caput infrigidant exhalatione terrena: *maritimæ* vero latenter atque sensim corpus aperiunt, & salsæ proprietatis causa corpus adurunt, atque ejus habitum quadam mutatione (*hhhhh*) reficiunt. Adfectandus etiam in *aeres* (*iiiii*) *teneros* atque *aquilonios* transitus, vel contrarios iis, qui passionem asperare valent. Adhibenda præterea *animi laxatio*, & magis post cibum. Omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc est secundum *Methodicos* ordinata curatio.

(*) Fibris hellebori raphano infixis.
(*ccccc*) ac.
(*ddddd*) depellit, emungit.
(*eeeee*) morbosam.
(*fffff*) sana.
(*) *vel*, si passio permaneas &c.
(*ggggg*) ante resumptis.
(*hhhhh*) renovant.
(*iiiii*) subtiles.

Plurimi autem diverfarum *fectarum* principes *fomenta* probaverunt ex oleo rofaceo, atque aceto, & ruta, & (*) herpyllo, peucedano, caftoreo, filphio, atque femine herbæ quam ἄγνον adpellant, famfuco, hederarum coma: ex quibus in acceffione *caput impletum* augmentis afperrimis agitatum, atque gravatum, totius paffionis duplicat modum. Eft enim fupradictarum materiarum (*kkkkk*) *repercuffibilis* ufus, eo adhibitus tempore, quo *mitigatio* convenire perfpicitur. Utuntur etiam purgativis medicaminibus, quæ καθαρτικὰ vocaverunt, hoc eft, ventrem deducentibus, ex quibus *ftomachus* (*lllll*) inficitur, & omnis *nervofitas* (*mmmmm*) vitiatur.

Item *arteriotomiam* probant, & *ufturam* ex cauteriis (*nnnnn*) ferratis duorum digitorum fpatio fuper ipfas venulas effectam. Tunc (*ooooo*) longo tempore vulnerationis fervata, qua (*ppppp*) ferri *materia purulenta* ex alto (*qqqqq*) atque fuperficie paffionem (*rrrrr*) relevare promittunt, quod nos in *acceffione* noxium atque *exitiale* judicamus, ob vehementiam motus: in *lenimento* vero inutile, atque adjutoriorum medelæ contrarium, fiquidem prohibet eorum beneficia penetrare. Non enim *fricationes*, vel *cucurbitæ*, vel *dropaces*, aut *finapifmi*, aut *ptarmica*, aut *cataclyfmi*, quos nos

---

(*) ferpyllo.
(*kkkkk*) vi quadam percutiendi nocens.
(*lllll*) male adficitur.
(*mmmmm*) vexatur.
(*nnnnn*) ferreis.
(*ooooo*) vulnere diu aperto relicto.
(*ppppp*) duci.
(*qqqqq*) in fuperficiem atque.
(*rrrrr*) relevari.

aquarum illiſiones adpellamus, vulneratis locis adhiberi, aut (ſſſſſ) perferri aptiſſime poſſunt.

Utuntur etiam frigido lavacro *Græci* ψυχρολυσίαν adpellant, quod neceſſario *nervos* indurat, ac congelare conſuevit, ob denſationem cutis, ac totius corporis. Utuntur etiam *locali venarum diviſura*, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque *maſtichen* maſticandam, ex quo in paſſione *(ttttt)* conſtituta denſatus conſtrictivæ virtutis caſſatur.

THEMISON primo libro tardarum paſſionum, quas chronias vocant, phlebotomat, atque *conſtrictivis* fomentis utitur (*uuuuu*) ad *laxamentum* phlebotomiæ, fruſtratus, errore ſequenti ex fomentis incongruis. Item imminente *augmento*, duas præcavens horas, *unctiones* adhibet acerrimas, & duriſſimam *fricationem*, atque conſtrictionem articulorum, & tum *ſinapiſmum* adhibet ultimis membrorum partibus, ſive ſummitatibus articulorum, ob avertendam materiam: plurimas etiam fronti *ſanguiſugas* adponit, atque humeris, & temporibus capitis, quod eſt contra (*xxxxx*) ſectæ rigorem.

Adfectandam igitur corporis laxationem, non averſionem materiæ ejus dicimus. Quippe cum non (*yyyyy*) concurrat, neque conveniat, quod faciendum putat, ut eodem tempore articulorum *conſtrictione*, & *ſanguiſugarum* adpoſitione utamur, præſervatis horis duabus, antequam paſſio-

---

(ſſſſſ) ab ægro.

(*ttttt*) conſtitutus potentia conſtrictivæ virtutis denſatus quaſſatur.

(*uuuuu*) poſt.

(*xxxxx*) *ſc.* Methodicorum.

(*yyyyy*) congruat.

nis (*zzzzz*) implicent augmenta, cum illo tempore sit *requies* adhibenda, & sæpe contingat, ut (*aaaaaa*) præveniens corpori jam (*bbbbbb*) occupato querela, & accessionem denuntians, ipsum quoque tempus quod elegisse videtur, turbare noscatur, sitque nocens adpositio *sanguisugarum*, ex quibus perfricatio, atque commotio, vel ex earum morsibus amentia, aut si aliquo sanguinem detrahunt, gravis ægros vexatio consequitur.

Probat etiam adponenda *malagmata* dolori contraria, quæ anodyna vocantur, vel castoreum, aut rutam; aut spondylion herbam, cum *cerotario* ex oleo rosaceo, atque pice liquida confecto. Ex iisdem jugiter jubet *odorem* capere ægrotantem, omnifariam caput implens. Atque ita si *dolores*, inquit, mitigati non fuerint ex *calidis* rebus, (*cccccc*) *frigidæ spongiæ* adponendæ, ad *empiricorum* consilia devolutus, qui ex contrariis ad contraria transeundum, causis (*dddddd*) resistentibus, probaverunt. Utitur etiam *escharoticis*, hoc est, quæ cutem (*eeeeee*) extendere vel corrumpere valeant: & cessante accessione, imperat *fricationem* adhiberi, atque *fomenta*, quorum item usus non declinantis est accessionis, sed in toto recedentis.

Denique peccatis indulgendum methodicorum princeps SORANUS (*ffffff*) dignissime judicavit. Adhuc enim, inquit THEMISON, ASCLE-

---

(*zzzzz*) ingruat paroxysmus.
(*aaaaaa*) solito citius veniens.
(*bbbbbb*) in exacerbationem prono.
(*cccccc*) aqua frigida imbutæ.
(*dddddd*) contumacibus.
(*eeeeee*) urere.
(*ffffff*) æquissime.

PIADIS erroribus, & (gggggg) rudimento temporis *methodici* fallebantur.

(gggggg) rudioris sæculi ignorantia.

CAPUT II.

De (a) Scotomaticis.

SCotomatica *passio* ab accidenti nomen sumpsit, quod repentinas oculis ingerat *tenebras*. Adficit frequenter *vacuos* homines, hoc est, sine aliquo exercitio vitam ducentes, & *vinolentos*, vel consuetos *ventrem* purgare medicaminibus potis, & ab eorum usu repente desistentes: item *hæmorrhoides* longo tempore adfectos, & post earum amputationem nulla *recorporatione* curatos. Vehementescit autem hæc passio *hyeme*, vel *verni* temporis initio: præterea sæpe futuram denuntiat *epilepsiam*. Veteres denique parvam epilepsiam vocaverunt. Nam in passione constitutos repentina visus (b) *tenebratio*, atque nebula, cum capitis (c) *vertigine* consequitur, ut omnia secum moveri existiment.

Item ante oculos quosdam sentiunt *marmorum maculis* similes tractus, quos μαρμαρυγὰς *Græci* vocaverunt, cum tamen conversis oculis omni ex parte non (d) deferant visum. Item capitis at-

(a) Vertiginosis.
(b) hic adfectus σκότωμα est.
(c) hic adfectus σκοτόδινος vocatur.
(d) amittant.

que oculorum *gravatio*, & ſedere volentibus, *timor*: ſiquidem ſecum omnia putant impelli, vel cadere: aurium *tinnitus*: ſuperiorum corporis *ſudor*: aut repentinus caſus cum celerrima ſurrectione. Aſperatur præterea paſſio, ſi ex alto aſpexerint ægrotantes *meatum fluminis*, aut rotæ *vertiginem*, ſive ignis, item ſi proni quicquam geſſerint, vel majorem vocem auribus acceperint. Diſcernitur ab *epilepſia* hæc paſſio, ſiquidem neque ſenſibus privat ægrotantes, neque ſpaſmo, id eſt diverſo raptu adficit: item a capitis paſſione, quam *cephalæan* vocant, diſcernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab iſta paſſione *vertiginem*, ſive obſcuritatem neceſſarium non eſt. Siquidem ex his veluti partibus *ſcotomatica* paſſio confecta eſſe videatur. Eſt denique iſtius paſſionis adfectio ſaluti *innoxia*, hoc eſt ſine ullo periculo, niſi quis maretenus, aut ex alto cadens, ratione caſus potius, quam paſſionis violentia, perire videatur. *Curationem* vero eandem adhiberi convenit, quæ nuper paſſioni capitis eſt ordinata, non ſolum *generali*, ſed etiam *ſpeciali* ratione.

CAPUT III.

De Incubone.

INcubonem aliqui ab hominis forma vel ſimilitudine nomen ducere dixerunt: aliqui a *phantaſia* qua patientes adficiuntur: ſiquidem veluti adſcendere atque inſidere ſuo pectori ſentiunt quicquam. THEMISON ſecundo epiſtolarum libro Πνιγαλίωνα vocavit, ſiquidem præfocat ægrotantes. Quidam veteres ἐφιάλτην vocaverunt, alii ἐπιβολήν,

quod (*a*) utilis (*) patientibus perhibeatur.

Adficit *crapula* vel *indigestione* jugi vexatos. Accidens igitur semel, ita ut nullam vigilantibus querelam, aut displicentem sanitatem faciat, sed solius somni turbatio (*b*) noscatur, minime passio dici potest, sicut neque semel effectus per somnum *seminis lapsus*, quam *Graci* ὀνειρόγονον adpellant, passio nuncupatur, nisi jugiter, atque cum corporis incommoditate fuerit effectus. Est autem supradicta passio *epilepsiæ* (*c*) tentatio. Nam quod neque *deus*, neque *semideus*, neque *Cupido* sit, libris causarum quos αἰτιολογουμένους adpellavit, plenissime Soranus explicavit.

Ista igitur *passione* possessos sequitur corporis tardissimus motus, atque torpor, & magis per *somnium gravedo*, atque pressura, & veluti *præfocatio*, qua sibi quenquam irruisse repente existimant, qui sensibus oppressis, corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit ut sæpe erumpentes non articulata, sed confusa voce exclament. Quidam denique ita inanibus adficiuntur visis, ut & se videre credant irruentem sibi, & usum *turpissimæ libidinis* persuadentem: cujus si digitos adprehendere nixi fuerint (*d*), fugatum existiment. Tunc autem cum *somno* surrexerint, faciem atque transforationis (*e*) partes uvidas & humectas sentiunt, adtestante gravedine *cervicis*, cum *tussicula* (*f*) levi, molli stimulatione commota.

(*a*) aut talis.
(*) legit *hostilis* Reines.
(*b*) percipiatur.
(*c*) prænuntius quidam & quasi principium.
(*d*) fugientem.
(*e*) oculos: nares: aures; anum.
(*f*) leni.

(*g*) Plurimum autem possessis accidit *pallor*, & corporis *tenuitas*, quippe cum somnum, timendo, non capiant.

Adparet igitur *stricturæ* passio ex gravedine; *tarda* autem ex temporis (*h*) tractu, & non semper sine periculo salutis. Cum enim vehementer impresserit *præfocatio*, quosdam interficit. Memorat denique SILIMACHUS HIPPOCRATIS sectator, contagione quadam, plurimos ex ista passione, veluti *lue*, apud urbem *Romam* confectos.

Quapropter curandos oportet jacere *loco* lucido, atque mediocriter calido, adhibita *requie* animi, & corporis, *abstinentia* usque ad tertium diem, quem *Græci diatriton* vocaverunt. Tum *colla* tegenda, atque *caput*, *stomacho* lanis limpidis ex oleo calido præcincto: adhibenda etiam *oris* collutio ex potu aquæ calidæ. At si plurima stomachi, vel capitis, vel colli fuerit querela, adhibenda *phlebotomia*, & post (*i*) detractionem *perunctio* ex oleo calido. Tum *ora* fovenda: *cibus* dandus simplex, succi facilioris, parvus, sorbilis: & si passio perseveraverit, *cataplasmata* adhibenda: *cucurbita* quoque, nunc simplex, nunc adjuncta scarificatione, ex utraque parte gutturis, quam *Græci* ἀνθερεῶνα vocant, nos *rumam*. Tunc *vaporatione* utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa vero adjutoria quæ adhibenda, (*k*) diurnis erunt diebus adhibenda, sed longe remotius a nocturno tempore. Tunc etiam *gestatio*, atque *varius cibus*, & *lavacrum*, & aquatum *vinum*.

(*g*) diu morbo laborantibus.
(*h*) diuturnitate.
(*i*) nimirum sanguinis.
(*k*) continuis.

Illis vero partibus, quas curamus, erunt primo *cerotaria* adponenda: tum *malagmata*, ut diachylon, aut diamelilotum, aut diasamſucum. *Fricatio* etiam capitis, & denſi pectinis capillorum decurſio: ſuſpiciones etiam ſive metus imminentium ſomniorum avertendi procul, fabularum lenitate robore adjecto. Plerique enim ſibi fingentes vel formantes futura, voluntarios pene cauſarum motus efficiunt.

Ac ſi *paſſio* tardaverit levioribus (*l*) admonita monitis, convenit etiam radicum *vomitus*, atque *drimyphagia*: capitis quoque *detonſio*: ac (*m*) corporum uſus acriorum: item *dropax*. Sic enim aut ex ſupradictis adjutoriis ægritudo ſolvetur, aut ſi pejoraverit, *epilepſia* neceſſario ſequetur.

(*l*) curata medicamentis.
(*m*) ciborum; *quamvis iiſdem verbis pag.* 20. *fin. legitur* corporum.

CAPUT IV.

De Epilepſia.

EPilepſia vocabulum ſumpſit, quod ſenſum atque mentem pariter adprehendat. Adpellatur etiam *puerilis* paſſio, ſiquidem in (*a*) ipſis abundat ætatibus: & *ſacra*, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite fiat, quod multorum *philoſophorum* judicio ſacrum templum eſt partis animæ in corpore natæ: ſive ob magnitudinem

(*a*) ipſorum.

passionis : *majora* enim *vulgus sacra vocavit.* Inde sacrum dictum mare & sacra domus, velut tragicus poeta sacram noctem, hoc est magnam adpellavit.

Fit plerumque vel nascitur ex *vinolentia*, aut *indigestione*, aut *contusione*, vel ut ait ASCLEPIADES, percussu atque divisura, (*b*) *membrorum* (*) quæ cerebrum tegunt, aut nimio *timore*. Sed ejus passionis *species duæ* esse probantur : *alia* quæ somno similis altissimo videtur : *alia* quæ diverso raptu corpus adficit. (*c*) Quarum *prima* gravior judicatur : siquidem est similis *apoplexiæ*. Earum quidem commixtio *tertiam* facere speciem potest. Plerique enim *raptu* atque contractu corporis adfecti, vel adprehensi, (*d*) secundo in altissimum *soporem* devenerunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi invenitur.

Pronos autem seu declives, aut venturos in ipsam passionem sequuntur communia accidentia etiam cæterarum passionum, quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut *gravedo*, atque *vertigo* capitis, & interior sonitus, consensus etiam *occipitii*, oculorum intentio, aurium *tinnitus*, aut difficilis auditus, & cum vertigine *visus* obtusio, vel quædam præ oculis quasi (*e*) propendentia, macularum marmoris similia, quæ Græci *marmarygmata*, sive *marmarygas* vocant, vel araneorum cassibus, aut nubibus tenuissimis similia, aut parvulis

(*b*) membranarum.

(*) Scriptura vetus fuit *membranarum*, i.e. meningum. REINES.

(*c*) Harum.

(*d*) exinde.

(*e*) pro splendentia.

vulis volantum animalibus, ut ſunt culices. Item velut *ſcintillarum* micas, aut circulos *igneos* circumferri præ oculis ſentiunt ægrotantes. *Linguam* quoque inflexibilem, cum *ſaltu* muſculorum, & *dolorem* a tergo inter ſcapulas.

Sequitur etiam *gutturis* durities, atque *præcordiorum* jugis inflatio, cum *oſcitatione*, *ſternutamento*, & *ſalivarum* fluore, & cibi *faſtidio*, aut immodico *adpetitu*: *vigiliæ* juges, aut plurimus (*f*) inanis *ſomnus*, *inſomnia* turbata, & ciborum difficilis egeſtio, vel nulla: & ſine manifeſta cauſa *veretri* tentigo; & frequens veneris delectatio. Aliquando etiam per ſomnum *ſeminis lapſus*, quem *Græci* ὀνειρόγονον vocaverunt: mens ſuſpenſa cum *anxietate*, & nullis ex majoribus cauſis facilis *iracundia*, atque paulo ante geſtorum *oblivio*, & eorum, quæ caliginem facere valent, facilis ſenſus.

Obtinente paſſione, & jam occupato corpore, *ſenſuum privatio*: acceſſione dominante, ſequitur & quibuſdam *immobilitas* perfecta, cum *ore* demiſſo, adteſtante *pallore*, cum *adſpiratione* tarda, & *pulſu* magno, atque alti ſoporis ſimili oppreſſione. *Alios* vero raptos, diverſa membrorum *diductio*, atque *ſaltus*, & *vultus* contortio, vel *oculorum* ſequitur, quæ ſæpe perſeverans, etiam poſt acceſſionem *ſtrabos* (*g*) fingit ægrotantes: ac contrario quibus (*h*) tarda fuerit correptio, naturalis viſus ſimulat æquitatem. Sequitur etiam *gutturis* ſtridor, & *ſingultus*, cum rubore *vul-*

(*f*) qui ad valetudinem nihil conferat.
(*g*) efficit.
(*h*) lenis, parva.

tus, & *venarum* inflatione, & aliquando pulſus atque ſpirationis *ceſſatio:* tum per intervalla *reſumptio:* palpebrarum quoque ſuſpenſa poſitio: & illiſio *dentium* atque ſtridor, & *linguæ* prolapſio, quæ ſæpe (*i*) quaſſatione, ſæpe inciſura vexatur. Sequitur etiam *præcordiorum* ad ſuperiora raptus, vel *ſtercorum* & *urinæ* involuntaria emiſſio, *ſudor* roſcidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confuſæ *vocis* emiſſio, & ante dimiſſionem per os atque nares *ſpumarum* fluor.

Aceſſione *ceſſante*, omnium geſtorum *ignorantia*, atque corporis dimiſſa volutatio, cum *mæſtitia* vultus ægrotantis. Sequitur tunc *oſcitatio* & (*k*) *diſtentio* corporis veluti voluntaria, & inſolitus (*l*) viſus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque venarum frontis exſtantia. Aliquibus etiam *mentis* alienatio, & nulla notorum *agnitio.* Alio autem tempore plurima ex antecedentibus conſequuntur, quæ ſupra memoravimus: hoc eſt, tenebratio, vel *caligo*, cum proni quicquam geſſerint, ægrotantes, aut navem, aut rotam figuli celeri motu ferri conſpexerint: aut aquam fluentem, vel magnam loci altitudinem, aut rupem viderint, aut ſtrepitum vel *clamorem* audierint, aut vehementer *refrixerint*, vel (*m*) igneis *lavacris* uſi fuerint, aut *odoribus* nimium bonis vel malis adfecti, ut (*n*) ſtoracis incenſi, aut thuris, aut

---

(*i*) quæ ſæpe dentibus illiſa contunditur: ſæpe dentibus præciditur.

(*k*) pandiculatio.

(*l*) niſus, pandiculandi conatus.

(*m*) nimis calidis.

(*n*) ſtyracis.

bdellii, aut gagatis lapidis, vel bituminis, aut cervini cornu.

Præterea accessionum motus nunc *ordinatos*; nunc *inordinatos* ægrotantes accipiunt: & nunc intervallis *longioribus*, ut mensium duodecim; nunc *angustioribus* plurimum, vel parum, ut eodem mense, vel die, frequenter agitentur. Noctibus quidam inquietati, antecedentibus signis *accessionem* fore denuntiant: quidam sine ullo denuntiativo motu corripiuntur, quo fit ut magis periclitentur. *Alii* enim prænoscentes *futura*, motibus solitis admoniti, in domibus se continendo tutantur, accessionem prævenientes: quam cum sentiunt propinquare, eligunt locos, quibus tuto, ac sine ulla turpitudine jactentur. *Alii* vero istorum *ignari*, publicis in locis cadendo fœdantur, adjunctis etiam externis *periculis*, quæ passionis non esse videntur, loci causa præcipites dati, aut in flumina vel mare cadentes, aut in balneis (*o*) ventris solutione coacti.

Signa autem sunt post lenimentum *futuræ* rursus accessionis, ex quibus adfici in passionem venturos memoravimus; *somnus* turbatus, vel cibi *corruptio* sine ulla manifesta causa. Item *veretri* sine ratione tentigo, & veneris adpetentia, vel *seminis* per somnum jactus, quem ὀνειρόγονον *Græci* vocant: *iracundia*, *mœstitudo*, & cætera, quæ nuper posuimus. Item *segnities* cum pigro motu in officia solita, & gravatio cum quodam somnifico *mœrore* vultus, decolor atque (*p*) major (*q*)

(*o*) ventrem solvere.
(*p*) *sc.* solito.
(*q*) *subint.* vultus.

inflatio; (*r*) *oculorum* quoque veluti depravatio, cum dejecto quodam visu. Nam suspicere difficile est ægrotanti, hoc est in aerem supernum (*s*) adtendere. Quod si tentaverint, facile rursum abducti (*t*) vicinas eousque oculorum (*u*) partes ad inferiora convertunt: ac si *repentino motu* caput in alteram converterint partem, *vertiginem* sentiunt cum *tremore* atque torpore, cum *digitorum* contractu, vel dolore, aut *crurum* gravedine, & (*x*) summitate manuum vel pedum.

Ex quibus multis vel cunctis interrogatione acceptis passionem dicere poterimus, nisi præsentibus in accessione facilius nobis cognitio fuerit declarata, vel ætatis, aut aliqualibet causa æger sua narrare non poterit accidentia, quæ supradicta ratione adprehendere poterimus, & accessionem futuram prænoscere: conjicientes etiam temporum (*x*) responsionem, (*y*) quanquam, summatim, accessionum ordo sæpe servatur.

Communiter autem hæc *passio* frequens est in *pueris*, & magis tempore, quo (*aa*) *dentium* nativitates habentur. Accidit etiam *primævis*, atque *mediis* ætatibus: *senibus* verò difficile: nam vehementius adficit proximos nativitati infantes, quam pueros, aut vergenti ætate atque seniores: siquidem viribus invalidi passionum impetum to-

---

(*r*) visus.
(*s*) oculos intendere.
(*t*) victas.
(*u*) pupillas.
(*x*) summitatis.
(*y*) solita paroxysmorum intervalla.
(*z*) quoniam.
(*aa*) Aphor. 25. lib. 3.

lerare non possunt. Solet denique hæc passio (*bb*) *pubertatis* tempore, sive novæ (*cc*) *purgationis* in feminis, aut *primi partus*, quidam naturali (*dd*) *novitate* facile detergeri corporis mutatione suffecta; quod si minime venerit, plerumque patienti consenescit, nisi aut longo tempore (*ee*) *natura* pugnante, aut *medicinæ* diligentia fuerit superata. Irruit autem omni tempore corporibus, sed magis (*ff*) *verno*. Frequenter simile pati epilepticis, & a *matrice præfocatæ* mulieres inveniuntur: siquidem non aliter sensibus privantur; sed discernuntur, quod in ultima accessionis parte, per os atque nares, *spumarum* fluore non adficiantur. Hæc est passionis cuncta specialis significatio.

Curationis autem adhibendæ causa erit necessario (*gg*) adhibendum genus, quod sit passio *strictura*, atque vehemens, & (*hh*) difficulter frequentans, *tarda*, superpositionibus atque lenimentis variata: cujus quidem superpositiones nunc plurimis tempora temporibus accessionis generalia superpositionis occurrerunt. Sed quæ forte *superpositiones* plurimis ex accessionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc tertianos, nunc hemitritaicos faciunt typos.

Difficile est enim hanc passionem in continuationem venire: siquidem præventu mortis inter-

(*bb*) Aphor. 45. lib. 2. & 7. L. 5.
(cc) *i. e.* menstruæ.
(*dd*) temperamenti mutatione.
(*ee*) naturæ pugna.
(*ff*) Aphor. 20. lib. 3.
(*gg*) considerandum.
(*hh*) cum maxima molestia frequenter revertens.

veniente, minime continuatio intelligi poteſt, & eſt impoſſibile, jugibus diebus aut *ſenſibus* privatum aut *motu* carentem, aut diverſo *raptu* adfectum in vita manere. Item *lenimentorum* aliqua *pura* ac limpida, aliqua *turbata* (*ii*) concurrunt: & aliqua latiora, aliqua anguſta, aliqua horum mediocria. Patitur enim communiter omnis *nervoſitas*, ſed principaliter *caput*, ſicut ex antecedentibus conjicere poterimus, & ex iis, quæ poſt acceſſionem remanere videntur.

Curandum autem oportet, primo, cum tenebricoſitate vel *vertigine* vexatur, jacere *loco* lucido, atque mediocriter calido, altioribus *ſtramentis* capite ſublevato: & ſi (*kk*) *raptus* fuerit conſecutus, digitis erunt *palpebræ* (*ll*) differendæ, atque jugiter ab omni motu ſervandus ob ſpaſmi paſſionem. Jubendum etiam *miniſtris* manibus calidis nunc caput atque frontem cum blanda *fricatione*, nunc collum atque gutturis partem, quam ἀνθερεῶνα vocant, contingere: aliis etiam manuum ſummitatem atque pedum tenere jubemus. Præterea *frigeſcentia* corporis vaporari, (*mm*) corrigi etiam ea, quæ forti raptu torquentur: ac ſi minime (*nn*) conſenſerint, erunt in eodem ſchemate ſervanda, ne ulterius torqueantur. Tum quodam *laxamento* captato corrigenda, ne nimio (*oo*) occurrentia certamine ſuperare cupientes, *nervorum* quaſſationes faciamus.

(*ii*) ocurrunt.
(*kk*) motus epilepticus.
(*ll*) diſparandæ.
(*mm*) in ſitum naturalem reponi.
(*nn*) ſe reponi ob rigiditatem patiantur.
(*oo*) reſiſtentia.

Linguam quoque (*pp*) relocare curabimus, aut *mentum* corrigere, vel coæquare: tum calidis pannis *thoracem* vaporare, atque inter *ſcapulas*, *Græci* μετάφρενον vocant. Laxatis enim *diaphragmatis* partibus, quod nos thoracis atque ventris diſcrimen dixerimus, laxato etiam (*qq*) *hypodymate*, ſive membrana, quæ latera ex interioribus contegit, ſine ullo periculo poterit collectus ſpiritus exhalari. Adponenda etiam *veſica* oleo calido ſemiplena *pubetenus*, atque veſicæ partibus, ut ipſæ quoque mitigatæ conquieſcant: ac ſi *dentes* (*rr*) conciderint, ut præfocationis excitent metum, immiſſione digitorum (*ſſ*) ſiniſtram compaginem, quam *Græci* χαλινὸν vocant; (*tt*) hiſcentes dimittemus, ne *ſpumarum* emiſſio tardetur.

Tum per intervalla ægrotantem *inclamantes* excitamus, & ejus ora *ſpongia* ex aqua calida expreſſa detergemus, dehinc *caput* fovemus jugiter.

Cum *ſtatum* ſumpſerit acceſſio, plurimo atque dulci *oleo* calido & lanis mollioribus infuſo omnia contegimus: magis autem *occipitium*, & majores *nervos*, quos τένοντας adpellant, tum *gutturis* atque *rumæ* partes, quas ἀνθερεῶνα adpellant, cum *temporibus*, & *buccarum* muſculis, quos σιαγόνας adpellant. *Sudores* etiam ſi fuerint ingruentes, raptim detergemus, ne corpora perfrigeſcant: tum collectum (*uu*) *humorem* detrahimus adpoſitione

(*pp*) exſertam in os ultra dente reducere.
(*qq*) pleura & mediaſtino.
(*rr*) conciderint.
(*ſſ*) alterutram.
(*tt*) ut hiſcant diducemus.
(*uu*) in ore & faucibus.

digiti, aut lanæ, aut ſpongia (*xx*) melotæ involutæ.

Perſeverans enim longioris temporis facit acceſſionem: ac ſi minime ſe reſumentem viderimus, erunt *cucurbitæ* leves adponendæ, quas *Græci* σικύας adpellant, ſtomacho atque thoraci, & interſcapulis, atque præcordiis.

Sed ſi *infans* ætas fuerit patientis, erunt (*yy*) majora prohibenda ob debilitatem virium: ſed eum *nutrix* amictu contegens, oleo fovens, concluſu corporis corrigere meditetur: aut ſi *ſpumarum* quicquam comparuerit, quod in ore teneatur, *mulſum* tenue deſtillet paulatim, & neque jugiter, quo (*zz*) commorationem faciat ſpirandi: Tunc *lac* caprinum offerat dimiſſione perfecta, ſiquidem eſt craſſius, atque *majoris nutrimenti*.

Dehinc cum forte potuerit poſt acceſſionem *mammam* ſumere, erit melle papilla linienda, quo facilior ſumptio fiat, atque (*aaa*) *nervorum* laxatio celebretur: corpus quoque alimento neceſſario nutriatur: (*bbb*) tenuatur præterea etiam liquidorum *craſſitudo*, & *venter* (*ccc*) molliatur; (*ddd*) conjicientes etiam ſingula paſſioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut a generali regula nihil diſſentire videamur. Tunc etiam curationis diligentiam per *nutricem* ægrotanti præſtare tentabimus, jubentes eam a *lavacro* abſtinere, atque ſine *vino*

[*xx*] μηλωτή eſt ovilla pellis.
[*yy*] ſc. remedia.
[*zz*] commoditatem.
[*aaa*] diſtentione & raptu adhuc rigentium.
[*bbb*] tenuetur.
[*ccc*] molliatur.
[*ddd*] ponderantes.

atque *carnis* eſu perſeverare, tum deambulationibus atque *exercitio* levi (*eee*) geſtari, quo humeros magis exerceat, ut eſt *ſphæræ* ludus, vel exſultationis cujuſpiam. Item jubendum *cibum* ſumere ſucci facilioris, vel interea mulſum.

Ac ſi forte ipſam quoque hac paſſione vexari viderimus, erit ab officio removenda: non aliter etiam, ſi qualibet paſſione adfecta (*fff*) malo *ſucco* atque *corpore* habituari videatur: hoc *Græci* καχεξίαν vocaverunt. Erunt igitur his (*ggg*) perfectis *aliæ nutrices* exhibendæ, ex quarum ſano lacte infans nutriatur. Quomodo autem *ſanum lac*, vel communiter nutrices bonæ probentur, *muliebribus libris*, quos *Græci* γυναικείων vocant, docebimus. Interea ipſe quoque *infans* erit a *lavacro* ſervandus: tum poſt tertium diem in (*hhh*) *domo* lucida, & mediocriter calida locandus; & primo *oleo* calido, tum oleo & aqua calida fovendus. Vitanda præterea, quorum *timore* infantes adficiuntur, ut ſæpe *fictæ formidines*. In ætatibus vero quæ ferre majora adjutoria poſſint, acceſſione tranſacta erit *phlebotomia* adhibenda.

Aliqui enim MEDICI ſtatim phlebotomandos probant, ſicut etiam THESSALUS ſe velle demonſtrat. *Aliqui* (*iii*) prima *diatrito* ſervandum exiſtimant, quo ſpeculentur utrum poſt unam acceſſionem paſſio ſoluta receſſiſſe videatur, (*kkk*) ſit præterea

[*eee*] agitari.
[*fff*] pravi habitus eſſe tum quoad liquores, tum quoad carnes.
[*ggg*] ante curatis.
[*hhh*] cubili.
[*iii*] Primam diatriton ſervandum.
[*kkk*] an ſit.

non ſolum inane, verumetiam noxium phlebotomiam adhibere. Quippe cum prædicendum (*lll*) probent ex acceſſione *ſecunda*, utrum paſſio augeatur, & hoc *phlebotomiæ* exigat adjutorium, & phlebotomatus cibi refectione (*mmm*) toleretur.

Alii vero (*nnn*) *diſcernenter* ajunt hoc adjutorii genus ſic adhibendum, ut qui forte jam *conſueti* paſſione adficiuntur, ſervato ordine lenimentorum, ſtatim acceſſione facta phlebotomentur, ii autem qui in *prima* incurſione paſſionem accipiunt, in tertium diem, ſive ut *Græci* vocant, *diatriton* differantur, ſiquidem ſit incerta acceſſionis recurſio.

Nos vero, ut SORANUS docuit, neque omnes intra *diatriton* phlebotomamus, & magis eos, qui primo incurſu paſſionis adficiuntur. Plurimi ægrotantes *corrupto cibo* admonentur, & eſt præcavendum (*ooo*) *indigeſtione* ſauciatos phlebotomare: neque rurſum omnes in tertium diem probamus reſervandos. Cogente enim paſſione, nullo (*ppp*) ſubjecto *indigeſtionis* obſtaculo, erit arripienda *phlebotomiæ* commoditas, non ſolum in iis, qui jam ſæpe admoniti paſſione videntur, ſed etiam in illis, qui primo invaſu adficiuntur. Ceſſante etenim acceſſione ineſſe *paſſionem* conjicimus, ſiquidem generaliter eſt *maligna*, & frequentius *tarda* quam celer, niſi adjutoriis medicinalibus deſtructa a corpore depellatur, aut ullo *naturæ*, aut *fortunæ* be-

---

[*lll*] credant putent.
[*mmm*] ſuſtineatur.
[*nnn*] cum diſtinctione.
[*ooo*] i. e. ne præcedente indigeſtione jam debilibus, inſuper ſanguinem detrahamus.
[*ppp*] objecto: *alii*, ſuggeſto.

nescio, nisi tardando sic corpus tenuerit ut solius *medicinæ* diligentiam poscat.

Judicare etiam est *incertum*, utrum passio post accessionem primam inesse corpori, an soluta videatur, siquidem ex occulta venit adprehensione causarum, & oportet *methodicum* sine ulla falsitate regulas intendere curationum. Videmus denique (*qqq*) phlebotomiæ convenire. Nam passionales κοινότητες argui videbuntur, si utrum passioni conveniat fuerit dubitatum. Sed quia sola temporum quæstio flagitari præspicitur, erit conjiciendum ante *secundam* passionem adhiberi posse *phlebotomiam:* si quidem initium, vehementiæ atque magnitudinis causa, passio transcendat, ut sæpe *contusio* corporis, aut ossium *fractura*, vel *ustura*, phlebotomiam poscunt: stare autem (*rrr*) nec declinare [*sss*] poterit passio. Horum enim difficilium morborum proprium est sine ullo [*ttt*] *destructivo* adjutorio non celeriter temporum [*uuu*] nequitia transire, hoc est accessionis augmentum.

Sed neque propter *abstinentiam* cibi, quam necesse est post phlebotomiam adhibere, erit hoc adjutorium declinandum, quando corporis vires ferre valuerint, hoc est, ut & *sanguinis* detractionem, & *abstinentiæ* tolerent. Denique etiam aliis passionibus adfectos, ut exempli causa, *synanchicos* sine ulla [*xxx*] ratione phlebotomamus. Quare, sicut superius diximus, post casum [*yyy*] re-

[*qqq*] phlebotomiam.
[*rrr*] sed non.
[*sss*] primi paroxysmi circuitu, & insultu.
[*ttt*] valido & eradicante.
[*uuu*] nequitiam.
[*xxx*] dubitatione.
[*yyy*] erectis epilepticis.

ctos epilepticos, cessante accessione, parvo tempore *phlebotomiam* differimus, quo *turbore* spiritus, atque liquidarum materiarum deposito tranquillentur.

Erit [zzz] enim speculandum, ne qua *indigestio* sive corruptio cibi subesse videatur, quod ita intelligere poterimus, si nauseantem vel ructantem *fumosas exhalationes* ægrum viderimus, adtestante mordicatione, atque tormentis, intestinorumque inflatione: quæ si non fuerint, perfecte digestum cibum judicabimus; quippe cum forsitam præoccupato corpore jamdudum futuræ accessionis causa, aut parvum sumpserit cibum, aut in totum abstinuerit.

Sed si, ut supra dictum est, corruptus exstiterit cibus, erit phlebotomia in tertium diem differenda, fovendumque caput cum cæteris partibus, oris adhibita collutione, cum vini abstinentia. Tum erunt *somno* dimittendi, atque a cibo servandi usque ad primum diem. Sed si quicquam corruptionis ex indigestione superare viderimus, erit per *vomitum* depurgandum: ac si nulla fuerit corruptionis vel indigestionis suspicio, erit statim adhibenda *phlebotomia*, moderata detractione, ex brachio scilicet, sed cum præcautione animi defectus, quem *Græci* λειποθυμίαν vocant, siquidem facile passionis accessionem imitetur.

Tunc post phlebotomiam erit adhibendus *fotus*, atque oris *collutio*, cum parvissimo *potu*, & *somno* abstinendus. Ac si accessio in *secundum* diem duraverit, prædicto *periculo* ejus propinquis, vel ministris, atque *adjutoriorum* ex ratione venientium

---

[zzz] etiam,

[*anaa*] exitum incertum, ne nobis quicquam male geſtum imputetur, ſi forſitan vi paſſionis ſuperatus *ægrotans* vitam finierit, & intemporaliter nos quiſquam adjutorium adhibuiſſe arguat, *phlebotomiam* adhibemus, tanquam in continuationibus parvam indulgentiam pro dimiſſione accipientes, ut ſi *exempli* cauſa parum requieviſſe *agitatione* [*bbbb*] ſepoſita ægrum viderimus, ut nullo *raptu* tentetur, vel contrario, ſi forte oppreſſis ſenſibus, cum motu caruerit, aliquas partes corporis movere videatur, ut palpebras, quæ jamdudum [*cccc*] motus ſimilitudine poſſeſſæ ſiluerant.

Dehinc poſt detractionem ſanguinis [*dddd*] procurata *facie*, ex ſpongia calida erit *mulſum* in os ægrotantis diſtillandum: tunc *ſecunda* die dandi mulſi *cyathi* duo, vel tres: *Tertia* vero die ante horam ſolitam erit *perungendus* oleo calido, atque dulci, toto corpore ſub [*eeee*] ſtramentis. *Tunc* detectus aqua calida *ora* foveat, & poſt [*ffff*] *æquatum* corpus accipiat [*gggg*] *ſuccum* parvum, ſucculentum, mollem, lenem, calidum, digeſtibilem, ut eſt *panis*, vel *alica* ex aqua confecta, aut *pulticula* ex pane, quam [*hhhh*] *torſiniton* vocant, ex oleo, aqua, ſale, vel melle condita, ex prima diatrito uſque ad declinationis tempus: quod

---

[*aaaa*] exitu incerto.
[*bbbb*] intermiſſa.
[*cccc*] mortis ſimilitudine oppreſſæ.
[*dddd*] directis, compoſitis, & conformatis partibus, quas in ea morbi vis diſtorſerat.
[*eeee*] ſtragulis.
[*ffff*] omni ſtrictura ſoluta.
[*gggg*] cremorem aliquem τὸν χυλὸν.
[*hhhh*] torynîton vide ſupra p. 8. init.

[iiii] probare poterimus ex minutione acceſſionum, ſive accidentium.

Alternis diebus cibum ſumat, ne paſſione adfecta *nervoſitas* etiam illatione cibi gravata digeſtionis officium vix ſuſtineat, ſed magis laxamentum ex abſtinentia conſequatur. Tum ſi *venter* non fecerit ſuum officium, aut non impleverit, ob detractionem gravatum corpus quo relevetur, erit [kkkk] injiciendus calidæ & oleo per *clyſterem*. Tunc [*] præſentato ventris officio, erit [llll] *tondendus*, atque novacula omnis capillatura radenda. [mmmm] Ita in alia diatrito *cucurbita* occipitio adponenda, collo, vertici, & temporibus capitis, cum *ſcarificatione*: & communibus *cataplaſmatibus* utendum, quibus omne caput cum nervis majoribus, quos tenontas adpellant, contegamus, tum buccarum muſculos, quos ſiagonas adpellant, atque omnes interſcapulas partes, cum ſtomacho, uſque ad locum quo diſcernitur venter, quem *diaphragma* vocant: ac deinde præcordia, atque veſicam ſimili curatione laxamus. Singula etenim paſſione raptus vexata acceſſionis tempore [nnnn] accipimus: ac ſi aliqua in parte corporis *querela* exſtiterit, cucurbita imponenda. Sed neque *coacervatim*, neque uno tempore omnes erunt partes curandæ, ſed *partiliter*, atque diverſo, ut nunc ſtomachus, nunc veſica, nunc in-

---

[iiii] deprehendere.
[kkkk] injicienda calida cum.
[*] prætentato.
[llll] tondendum caput.
[mmmm] item.
[nnnn] judicamus.

terſcapulæ releventur, quo neceſſario caput relaxatum adquieſcat.

Tunc ſpongiæ *evaporationibus*, [oooo] qui curationem labori ſuſtinuerunt recuramus, atque *ungentes* oleo communi, ſive quia jam licitum eſt, Cyprino, vel irino, *cerotariis* mollibus, ac deinde ſcarificatis locis inducta adponemus cerotaria. Convenit etiam *embaſin* adhibere, de qua *Adjutoriorum* libris docuimus. Dabimus etiam tum *cibum* plurimum atque [*pppp*] panoſum.

Si aliqua in parte capitis *gravedo*, vel *dolor*, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt *ſanguiſugæ* circulatim adponendæ: quæ ſi ſufficientem fecerint detractionem, adjutoriorum modum dabunt: ſin minus, detractis *cucurbitas* infigemus, ut per earum vulnera detractio procuretur. Tunc rurſum *cataplaſmatibus* utemur, atque *vaporationibus* ſpongiarum, dehinc *cerotario partes* contegimus.

Profectu accedente dabimus olera non acriora, *geſtationem* [*qqqq*] adhibemus [*rrrr*] ſellarem. Etenim vehiculi motus *rotarum* vertiginem caliginemque facit ægrotanti, quæ paſſionis imaginem ferat. Tunc *deambulatione* movendus pro [*ſſſſ*] temporis aere, atque loco lucido, & longo ductu, ne jugi converſione vertiginem ſentiat. Dehinc ſi ferre valuerit, etiam *vocis* atque *corporis* exercitio ute-

---

[*oooo*] eos qui curationis laborem.

[*pppp*] ex pane arido; vel ſucco liquido condito vel jure.

[*qqqq*] adhibebimus.

[*rrrr*] in fertorio, aut ſella portoria.

[*ſſſſ*] i. e. vel ſub dio, vel ſub tecto pro aeris temperie.

mur, monentes ut neque ſpiritum retineat, neque pronus vel circumflexus, aut ſæpe converſus aliquid gerat, ſed pingui unctione defricatus [*tttt*] ſtanti exercitio moveatur.

Tunc, cum facilitas corporis fuerit accepta, *lavacrum* adhibemus, caput foventes ſine ullo [*uuuu*] *percuſſu* manibus ſubterpoſitis: implet enim [*xxxx*] ſenſum ejus *demerſio*. Tunc etiam in aqua calida, quam [*] *pygolithon* vocant, deponendi ſunt ægrotantes: ne percuſſu frigoris *nervoſitas* adficiatur. Poſt lavacrum vero parum [*yyyy*] differentes, quo fervor ex capite relevetur, dabimus *aquam* præbibendam.

Tum *cibum* varium, ſimplicem ex media qualitate confectum. Et poſt *primam* vel *ſecundam* diatriton dabimus quædam in cibo quæ *vinoſæ* ſint qualitatis, ut ſunt poma, quo corpus, vinum daturi, prætentemus, ut tuto dare poſſimus. Atque ita [*zzzz*] ſervandum, ne his geſtis *ſomnus* ſuſpenſus, vel conciſus, aut adjuncta phantaſia ſequatur, & *inſomnia* faciat turbulenta, quod ex relatione patientis diſcere poterimus.

Item ſi gravedo vel torpor in aliqua parte corporis fuerit, aut dolor, aut punctio, vel ſaltus, erit in aqua calida perſeverandum, atque illa prohibenda,

---

[*tttt*] *pro* ſtatario.
[*uuuu*] aquæ colliſu.
[*xxxx*] ſenſuales vias.
[*] Rhigolethron, quaſi rigoris exitium, quod rigores & perfrictiones corporis profliget, & abigat. Alii Rhigoliton.
[*yyyy*] quieſcentes.
[*zzzz*] cavendum.

hibenda, quæ vinosæ qualitatis danda præcepimus.

Sin vero ex his nulla fuerint [*aaaaa*] prosecuta, dabimus lavacro remoto, mediocriter *vinum* lene, parvum: ut exempli causa, semunciam, vel unciam, medio scilicet cibo, *aquatissime* temperatum: tum in alia *diatrito* lavacro vinum jungemus. Sed præ cæteris erit *animi laxatio* procuranda, quo corpus consentiens nullis obstantibus curis facile sanitatis [*bbbbb*] repetat qualitatem.

Ac si *resumptio* [*ccccc*] recurrens nihil virium perficere permiserit, quo etiam [*ddddd*] carnatum corpus ostendat, bono adtestante colore, erit *consuetudini* dimittendus ægrotans. Eadem sane curatione utendum etiam in iis, qui cum nondum sunt *epileptici*, eo tamen ferri videntur. Hoc enim solum servabimus, quum signis passionem minantibus fuerint [*fffff*] absoluti, ut eos [*ggggg*] consuetudini revocemus. Facilius est enim *imminentium* aversionem, quam *præsentium* depulsionem facere.

Sin vero *passio* tardaverit, & propterea plurimis fuerit accessionibus variata, erit patienda *curatio* secundum superpositionem & lenimentum, ita ut *superpositionis* tempore iisdem utamur adjutoriis, quibus acutas passiones curari perscripsimus. Neque enim [*hhhhh*] *phlebotomum* reprobamus, per-

---

[*aaaaa*] consecuta.
[*bbbbb*] recipiat.
[*ccccc*] repetita.
[*ddddd*] ἐύσαρκον.
[*eeeee*] diætæ sibi familiari.
[*fffff*] liberi.
[*ggggg*] ad consuetudinem.

mittentibus viribus, si quidem longo interstitio superpositiones occurrere videantur. In *lenimento* vero resumendos dicimus ægrotantes, & cum *recorporativa* curatione dirigendos, justa *cyclorum* regula, sicut latius, cum de [*iiiii*] *capitis passione* diceremus, scripsimus. Quapropter ob resumendum corpus adhibenda *gestatio*, sella, vel cathedra, aut *deambulatio*, aut *vocis* exercitatio.

Item *lectionem* & perunctionem *aliptarum* præceptis ordinatam, sine ulla capitis [*kkkkk*] inflatione geramus, ne immodico labore adfectum [*lllll*] corpus vexare potius, quam reficere videamur. Tunc *lavacrum* langorum intervallis adhibendum: *varius* dandus cibus & panis limpidus, atque studiose elaboratus. *Pulmentum* vero ex mediæ qualitatis materia, ut ova, pultes, olera, quæ non sunt acerrimæ virtutis. Item volantum leviora, & piscium teneriora.

Dehinc post resumptivum cyclum adhibendi *recorporativi*, & *primo ex parte*, tum *perfecti*, in quibus esse *vomitus* ex radicibus debet, vel [*mmmmm*] similibus materiarum rebus, ut nuper [*nnnnn*] docuimus: atque ita *drimyphagiam*, exinde [*ooooo*] contiguas sibi pulmentorum materias ordinamus: item adjutoria *localia*, ut exempli causa, primo *capillos* decurramus [*ppppp*] ex pectione, nunc pro

---

[*hhhhh*] phlebotomiam.
[*iiiii*] sc. cap. 1.
[*vvvvv*] fricatione imperamus.
[*lllll*] caput.
[*mmmmm*] similium.
[*nnnnn*] sup. p. 8.
[*ooooo*] congruas.
[*ppppp*] denso pectine.

[*ppppp**] capillatura, nunc contra capillaturam: tum *tonſuram* adhibentes, dehinc novacula caput radentes, *cucurbitas* aliis atque aliis capitis partibus, (*qqqqq*) *recorporativas* imponimus: tum *dropacis* raptum adhibemus, ſed primo longe remotis partibus, tum vicinis, dehinc patientibus, dantes etiam *maſticandum* ſinapi, vel piper, aut ſtaphyſagriam.

Item *ſternutamentum* ex helleboro, vel (*rrrrr*) ſtrutio, & pipere, & caſtoreo, vel his ſimilibus adhibemus naribus, *apophlegmatiſmum* quoque adjicientes, atque (*ſſſſſ*) *fricatione* balnearum nitri pulveris, & cæteris (*ttttt*) *ſympaſmatibus*, quæ ruborem facere valeant, ut ſunt ex pyretro, ſtaphysagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis gleba, & pumice: tum *cataplaſma* ex ſinapi, atque malagmata, quæ detergere & papulis adficere corpus valeant: item *acopa* acriora, ſeu quæ tetri odoris non ſint, toto corpore illinienda, magis tamen capiti, atque ori, concluſis palpebris: immittenda ſunt etiam hæc *aurium* cavernis: *gargarizandum* ſinapi: adhibenda etiam *aquarum illiſio*, qua patientes partes percuſſæ mutari cogantur, quod Græci *cataclyſmum* adpellant.

His deinde perfectis *cyclis*, reſumpto corpore, *helleborum* adhibemus, ſed longe ſuperpoſitionis

---

[*ppppp**] eodem genere locutionis utitur cap. 3. p. 19.

[*qqqqq*] cum plurima flamma admotas, & ut ait ib. §. 36. detractas magno raptu.

[*rrrrr*] imperatoria.

[*ſſſſſ*] fricationem in balneis.

[*ttttt*] pulveribus qui corpori inſperguntur.

servantes occursum, quod in omnibus quidem adjutoriis (*ttttt**) *exercitioribus* adhibendis, tum magis in helleboro monemus præcavendum. Denique si nullam accessionem denuntiaverint signa, iis, qui ordine servato admonentur, ante *decem* vel *duodecim* dies, vel generaliter pro longitudine lenimenti, (*uuuuu*) porrectius erit adjutoriorum regula dirigenda. In iis vero, qui *ordinate* admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conjicere possumus, *medium* præteritæ atque futuræ accessionis.

Sic igitur hoc genus diligentiæ instituendum, jacens, non solum suspicans indigestionem cibi, ut cum *ager* somnum decusserit, primo requiescat paululum; verum etiam donec (*xxxxx*) persecutione quadam (*yyyyy*) propria corporis fuerit facta digestio, ne ex *vigilatione* sequenti, atque laxamento membrorum, & (*zzzzz*) tenuitate, vel purgatione humorum spiritus jamdudum somno turbati crassi fiant, quo etiam sæpe officia impediri noscuntur; cum (*aaaaaa*) nondum totum recurrens occupaverit corpus. Unde sæpe factum est, ut (*bbbbbb*) experrectis iis, quæ illico intuantur fallant, (*cccccc*) nisi perfricatis oculis intenderint. Neque clamare vel currere facile possunt; siquidem vi quadam somni tunc *arteria*, hoc est gutturis via, asperatur, & raucos facit: ac fatigata corpo-

---

[*ttttt**] vehementioribus δραστικοῖς.
[*uuuuu*] an correctius?
[*xxxxx*] perfectione.
[*yyyyy*] in alimentum abierit.
[*zzzzz*] tenuatione.
[*aaaaaa*] *subint.* alimentum.
[*bbbbbb*] experrectos eos.
[*cccccc*] perfricatos oculos.

ra (*dddddd*) *densitate* nervorum, irruente spiritu crassiore, adficiat percussione vel quassationi similes plagas ingerendo.

Has igitur ob causas æger plurimo tempore somno deposito tardare debet, præcavens *luci* (*eeeeee*) *auctoritatem*, quam mox discusso somno intueri minime potest, ne repentino ejus occursu percutiatur visus. Item *disputationibus* vehementibus animum exercere declinet.

Tunc resumptus atque relevatus somni plenitudine, sed stramentis leni *unctione* tangatur semel, secundum corporis singulas partes, laxamenti mediocris causa, (*ffffff*) atque frigoris cautione levem & delectabilem *gestationem* adhibeat ut fertoria sella, vel cathedra. Sed prohibenda erit *exclamatio*, siquidem vehementer movet partes patientes. Tunc deposito turbore motus *unctione* olei fricetur, conductis & extentis brachiis, flexo atque extento *motu* relevans singula crura commoveat, quo fortioribus motibus faciat aptiora.

Fovenda etiam *ora* aqua calida: nunc enim erit lavacrum prohibendum: atque ita post perunctionem *cibum* accipiat parvum, succulentum, & levem, ut ova, pultes, pisces teneri, quæque ex volantibus parvæ ætatis atque formæ, ut ficedulæ, turdi; declinans omne quod fuerit acrioris virtutis, sive inflare valentis, aut carnosæ, vel gravis. Quapropter etiam a *vino* erit abstinendus, ac per intervalla ab omni cibo servandus.

[*dddddd*] quæ per somnum accidit.
[*eeeeee*) claritatem.
[*ffffff*] ac cum.

Relevatur enim hoc (*gggggg*) genere corpus jejunitate (*hhhhhh*) reflatum.

Sin vero aliqua *ſigna* acceſſionis *futuræ* adparuerint, ut ſomnus turbatus, vel cibi corruptio, vel iracundia inanis ac ſine ratione, item mœſtitudo vel ſternutamentum, aut aurium tinnitus, vel præ oculis ſcintillarum fingibilis viſus, aut inflatio præcordiorum, & per ſomnum ſeminis involuntarius jactus, quem ὀνειρόγονον vocant, & horum ſimilia, non ſolum ad hanc *vitæ* (*iiiiii*) *regulam* tranſeundum eſt, verum etiam initium ex abſtinentia ſumendum. Tunc levis adhibendus *motus*, atque *perunctio*, & *cibus*, quo corpus (*kkkkkk*) ſalutaribus officiis non deſeratur. Ut enim iiſdem ciborum regulis perſeverare tutum non eſt, ſic e contrario jugis mobilitas, atque cibi abſtinentia vacuato corpore ſolitis nutrimentis, vires exſtinguit futuris temporibus neceſſarias.

Quæſitum etiam utrum (*llllll*) contradicentibus ſignis, acceſſionem fore, an præſentem ſive factam judicemus. Sed tunc erit *acceſſio* judicanda, quoties ceciderint in ea ægrotantes: quo diſcere poterimus, quo tempore *diatriti* tempus ſit numerandum, ut recte poſſint curationes ſuis reddi temporibus: Nam *denuntiata ſigna* jam præſentia acceſſionis eſſe contendit. Nos vero prætangi

---

[*gggggg*] hac ratione.

[*hhhhhh*] ab inflationibus liberatum: plenitudine exoneratum.

[*iiiiii*] reſumptivam.

[*kkkkku*] neceſſariis viribus non exhauriatur.

[*llllll*] ex præcedentibus his ſignis. *Alii* ex prædicentibus.

nervositatem; atque in accessionem urgeri recte probamus, ut augmenti indicia tanquam præludere videantur, ut sunt in *hemitritaicis* febribus frequenter accessione imminente corpora præoccupata, cum noctis anxietate pulsata, diei fore asperitatem significant.

Ita igitur, vel simili ratione, præmonitus *epilepticus*, tanquam si accessione vexaretur, erit usque ad primam diem (*mmmmmmm*) abstinendus, & neque similiter (*nnnnnn*) agendus, ut pridie, cum (*oooooo*) fuisset in lenimento purissimo. Quapropter *abstentus* una die, sequentibus levi *motu* agitetur antecedente *unctione*, atque parvo *cibo* nutriatur: *aquam* bibat.

Tunc si rectius habuerit, ut laudabilior sanitas adpareat, augenda oblatio cibi, alternis scilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc nisi ex omni parte *signa* supradicta (*pppppp*), erit rursum abstinendus una die. Sin vero fuerint expulsa, vel depugnata, non erit illico reddenda ægrotanti consuetudo, tanquam nihil sit quod sollicitudini remansisse videatur: neque rursum inani suspicione, tanquam jam imminentis superpositionis metuentes adventum, in tenui vitæ regula retinere debemus patientem. Ut enim opportunitas adhibita *abstinentiæ* futuras amputat superpositiones, atque earum occasiones detrahit, sic *importune* adhibita corpus vexat, atque fatigatione adfectum tarde surgere facit in solitas vires.

[*mmmmmmm*] ab omnibus huic morbo contrariis.
[*nnnnnn*] regendus.
[*oooooo*] foret.
[*pppppp*] cessaverint, erit.

Quapropter cum summa *cautione*, & sine ulla nimietate servati, blanda regula resumendi sunt ægrotantes, quo asperatas accessiones fore non metuamus. *Tutius* autem esse probamus, ut (qqqqqq) supradictum est, longe ante futuram accessionem ad *hellebori* usum accedere: quo accepto si irruerit accessio, erunt omnia mitigativa adhibenda, quæ accessionem valeant temperare. In *strictura* enim constitutis (rrrrrr) altioribus, hoc est *stomacho* & *ventre*, mitigativa laxatio adhibita etiam medicamini excludendo præparat viam, & præfocationis amputat metum. Sin vero nullum periculum subierit *præfocationis*, post purgationem causa refectionis adhibenda resumptio est, cum iis, quæ valeant accessionem temperare, ut *odoramenta* sine ullo (ssssss) percussu medentia: atque *nutribilia*, ut est panis calidus, melo, cucumis; & his similia. (tttttt) Destillandus etiam *helleborismus*, sed ex melle decocto.

Ac si initio *vomitus* ex accessione (uuuuuu) emerserit, *cucurbita* multa cum flamma supposita *ori ventris* infigenda, tunc (xxxxxx) sequenti parti, secundum quod medicamen ad inferiora (yyyyyy) teneatur, donec accessio levigetur temperamentis supradictæ rationis, ne *concursus* passionis & adjutorii præfocet ægrotantem. Erit igitur sustollendus *ægrotans* subjectione manuum ex utraque

---

[qqqqqq] sup. p. 50.
[rrrrrr] occultis, & in profundo sitis visceribus.
[ssssss] quæ caput nec implent, nec gravant.
[tttttt] instillandus.
[uuuuuu] *subint.* epilepticus.
[xxxxxx] intestinorum ductui.
[yyyyyy] trahitur.

alarum parte, cum capitis ſuſtentatione, atque leviter inclinandus.

Tunc ſi medicamen ad *ſuperiora* cucurrerit, & (zzzzzz) tranſvorationis ceperit partes, quo (*a*) *ſpiramenta* obſtruere videatur, illiſis dentibus, atque ore clauſo, vel erumpens per (*b*) *naturales vias*, quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluxerit, ac rurſum decurrens gutturis meatum clauſerit, præſens præfocatio metuenda. Quapropter immiſſis digitis, ex utraque parte buccarum circa majores dentes, oris facienda *diſtantia*. Tunc imponenda (*c*) *ptygmata* multiplicia, quæ ſi forte defuerint, *cuneos* ex ferulis ſciſſis (*d*) mittere poterimus, quo (*e*) ſcientes ægrotantem ſervemus, atque medicamen ad faucium partes veniens ſpatio quodam exceptum, facilius excludatur. (*f*) Servanda etiam *tempora*, quibus medicamen faucibus occurrit, adjuvantes ejus excluſionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atque ejus ora calida ſpongia detergentes, diſtillantes etiam in os *mulſum*. Sic enim veluti deſpumans (*g*) reſumit, aut deponit *acceſſionis preſſuram* relevatus ægrotans.

At ſi non ſufficiens *hellebori* fuerit agitatio, quam *Græci* [*h*] σπαραγμὸν vocant, & parvo [*i*]

[zzzzzz] fauces & œſophagum.
[*a*] guttur & laryngem.
[*b*] naſi in fauces hiatum.
[*c*] complicati panniculi.
[*d*] immittere, intrudere,
[*e*] certe.
[*f*] obſervanda.
[*g*] reſumitur.
[*h*] inanem cum magna anxietate conatum.
[*i*] ægri bono.

eventu ſucceſſerit, perſeverante paſſione, erit etiam *ſecundo*, vel *tertio* hellebori uſus adhibendus, ſed [*k*] præſumpto viribus ægro: quippe cum non iiſdem uti omnibus neceſſe ſit, & deſtruendæ paſſionis cauſa *una ſola* ſufficiens & [*l*] perſeverans exhibitio non adprobetur.

Utendum etiam *aquis naturalibus*, hoc eſt, naturali virtute medentibus, ſed quæ nulla odoris vexatione adficiant ægrotantem. Adhibenda igitur [*m*] *natatio*, & *ſole* corpus torrendum, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant, ſed præteɛto capite. Utendum etiam *potabilibus* medicaminibus, vel *electariis* ex hyſſopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant, *recorporationem* faciendo ob acrimoniam: dehinc etiam corpus, & ſuccorum naturalium [*n*] tenuant qualitate. Emolliendus namque venter, & *peregrinatio* imperanda terrena atque maritima, ſi ferre navigationem potuerint patientes. Tunc etiam *exercitia* vehementiora, quæ labore corpus adficiant, adfectanda, quo magis [*o*] fortitudo, quam corporis [*p*] robur augeatur. *Eſt enim ſemper gravabilis* [*q*] *carnatio & magis ſi tenuibus fuerit impoſita viribus, & in iis paſſionibus, quæ in nervis eſſe noſcuntur.*

Unde neque facile curationis eſt credendus effectus, quo depulſam paſſionem judicemus, niſi le-

---

[*k*] reſumpto.
[*l*] perſanans.
[*m*] in aquis medicatis & naturalibus.
[*n*] adtenuant qualitates
[*o*] laboris tolerantia.
[*p*] moles.
[*q*] obeſitas, & carnoſior habitus.

gitima *accessionum tempora* soliti concursus, sine ulla inquietudine, atque plurima transierint ægrotantes : *somnos* quoque sine ullo impedimento duxerint, & *vigilias* placidas, ac liquida sanitate moderatas, nulla etiam difficultate officiorum *animæ* vel *corporis* impeditas, adtestante cibi sufficienti *adpetitu*, cum *digestione* congrua, & corporis *nutrimento* mediocri, vel *egestionum* naturalium moderato exitu, bono adtestante, vel [*r*] immutato *colore*.

[*s*] Servanda præterea multo tempore omnis *nimietas*, ut frigus, ustio, indigestio, vinolentia, *libido*, lavatio, & magis ea, quæ specialiter passionem in commemorationem ducunt, ut *odores* percussibiles aut splendor nimiæ lucis, aut [*t*] resultantium materiarum : item strepitus, clamatio, circulatus cursus, [*u*] extentio, aut ex alto despectio, sive fluminum celerrimus fluor. Ut enim *ulcerum* recentes *cicatrices* facili occasione solvuntur, non aliter hæc *passio*, vel alia quæque similis [*x*] nequitia, parvo impulsu repetit corpus, quod proxime dimisisse videbatur.

Ac si forte neque ita fuerit æger ab *epilepsia* liberatus, nihil minus adhibendum, sed magis perseverandum in curatione probamus. Dabit enim hæc *diligentia* vel ex parte beneficium, quo neque frequentius admoneatur ægrotans, neque longioribus accessionibus opprimatur, neque turpiter

---

[*r*) in melius mutato.
[*s*] cavenda, vitanda.
[*t*] lumen fortiter repercutientium.
[*u*] visus intentio.
[*x*] τῇ κακοηθείᾳ, malignitate.

in [*y*] furore, vel publicis locis adprehensus; etiam post passionis impetum *animi* [*z*] *luctatione* vexetur. Quibus enim *prima* [*aa*] vel optata non proveniunt, [*bb*] erit *secunda* mitigationis causa capienda. Hæc est secundum ordinem *methodica epilepticorum curatio.*

Aliarum vero *sectarum* principes varia rerum temperatione, sive *experimento curationis* adjutoria cumularunt, caput *foventes* aceto atque oleo rosaceo puro, vel immixto *castoreo*, in accessione frigidis utentes: articulos quoque omnes *ligatione* constringentes, *sternutamento* commoto ex aceto, naribus interius flato, cum sinapi: vel castoreo oleo irino infuso, cum *caichanto*: vel *sulphure* vivo, aut [*cc*] *astrutio* incenso, vel iis, quæ ad matricis præfocationes incendenda posuerunt: item hyssopo & origano, & thymo: vel *ignis* flammam oculis offerentes, cum *titillatu* quodam, & [*dd*] *oppressione* præcordiorum ad inferiores partes.

Jubent præterea *motum* corporis adhibere, gestatione vel deambulatione, aut supra sindonem volutari: *sinapisandas* etiam manus ægrotantium, atque pedes: & ante accessionem perungi *thapsia* caput, & spiritum continere. Alio vero tempore, hoc est dimissionis, *vini* atque *carnis* imperant abstinentiam, & magis porcinæ, vel bubulæ, & caprinæ. Prohibent præterea supra pellem caprinam

[*y*] foro.
[*z*] dolore, molestia.
[*aa*] &
[*bb*] erunt.
[*cc*] imperatoria *alias* astrantia, *vel* ostrutio.
[*dd*] compressione.

dormire, sive jacere ægrotantem: siquidem passionis facit motum.

Adhibent etiam *clysterem* jugem atque acerrimæ virtutis, & medicamina *urinalia*, quæ diuretica vocant, atque *purgativa* per ventrem, quæ cathartica vocant, & horum magis, cui nomen est *hiera*, quæ non erunt, inquiunt, [ee] tertio minus singulis mensibus offerenda: tum capitis [ff] *divisuram* accuratam, quam χιασμὸν vocant: dehinc [gg] *scarosin* medicamine, sive ignis ustura: item *terebrationem* [hh] testæ, vel *arteriotomiam*, vel usum *venereum*, aut e contrario *eunuchismum* faciendum probantes.

Dant etiam bibendum *lac asininum*, cum sale, vel *sanguinem* testudinis marinæ, vel *humanum*, aut vituli marini, & non solum sanguinem, verum etiam coagula quæ lacti miscentur. Item mandendam *mustelam*, sed longo desiccatam tempore: & tunc [ii] *corda* hominum atque equorum, quorum crura quasi *impetigines* habent, sive asinorum, vel mulorum. Item *testes* vel *veretrum* marini sive fluminalis [kk] cancri, & [ll] *porcelliones*, hoc est, animalia, quæ humectis & aquosis locis sæpe nascuntur, a Græcis adpellata ὄνισκοι: dehinc *squamulas ferri*, cum aqua in qua fuerit candens ferrum, [mm] prætinctum. Dant etiam

---

[ee] decimo quoque die.
[ff] incisione ad X literæ figuram.
[gg] Escarosin, sive adustionem.
[hh] cranii.
[ii] carnem.
[kk] canis i. e. fibri: nempe castorei.
[ll] 'Ονίσκους millepedes,
[mm] exstinctum.

cameli cerebrum fumo ſiccatum atque conciſum; ſed infantibus vel pueris odorandum; perfectis autem ætatibus bibendum, ad modum cyathi, cum [*nn*] mulſo & aceto tribus cyathis: ſimiliter etiam *leporis* cor, & cerebrum *gaviæ*.

Alii vero etiam *ligamenta* probaverunt, & *magos* adhibendos, atque eorum incantationes, quæ quantis ſint vexationibus confertæ, etiam per ſe probatur, ſicut latius *Adjutoriorum* libris docuimus, nunc tamen paucis memorabimus.

Conſtringens igitur *fomentum*, atque tetri odoris, ex aceto, & oleo roſaceo, & caſtoreo, percutit, & gravat, & tumores conſtringit: & ſi, ut putant, materiam [*oo*] redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum & ejus membranas revocat. Et ſunt hæc exteriorum comparatione magis ſalutaria. Præterea eſt vehementer noxium, [*pp*] *frigida* caput acceſſionis tempore fovere. Quæ enim [*qq*] dimiſſione relevata miteſcunt, eadem [*rr*] frigida denſatione magis gravantur. Item *ligationes* nervos denſant, atque corporis [*ſſ*] oppreſſio, quam fieri jubent.

Defricatio intemporalis, hoc eſt acceſſionis tempore facta, geminant paſſionem. [*tt*] Accidentia enim [*uu*] ſi [*xx*] temporaliter quidem videtur la-

---

[*nn*] mulſi ex.
[*oo*] repellit abactam.
[*pp*] frigidis.
[*qq*] mitigatione relaxata.
[*rr*] frigidorum.
[*ſſ*] compreſſio.
[*tt*] acceſſionis enim.
[*uu*] tametſi.
[*xx*] pro tempore.

tessitis sensibus in [yy] resumptionem venire, totam tamen passionem pejorat, non aliter quam si quisquam turbatos oculos *manutigio*, quod Græci χειραψίαν vocant, temporaliter, fricando, relevare videatur: non aliter & *sternutamenta* medicaminibus commota accessioni non convenire probamus. Quippe cum neque in lenimento passionis constitutos hoc adjutorio facile inquietare liceat, nisi certo regulæ ductu præparatos, quo caput releve-tur gestatione tenui ac deambulatione. Siquidem hoc adjutorii genus initio impleat caput, dehinc medeatur: quid sperandum in, iis qui accessione agitati, earum partium plenitudine vexantur, si etiam sternutamento fuerint [zz] convitiati, cum magis oporteat passionis illitam solvere turbationem?

Est præterea *acetum* molestum naribus insufflare, sive solum, sive cum alia qualibet percussibili materia. Constringit enim, atque densat tumentia, & turbata perturbat, & ea [*aaa*] concurrere compellit, quæ accessionis violentia excludi coguntur.

Non aliter inutiles atque [*bbb*] satiabiles sunt *incensiones*, sive *fumigationes*, & odoramenta ex pice, bitumine, [*ccc*] spondilio, castoreo, galbano, acerrimæ atque gravabilis virtutis [*] causæ, & injucundioris, adeo ut etiam recte valentium impleant caput, & eorum qui nunquam, aut dif-

---

[*yy*] vexationem lenire.
[*zz*] simul vexati.
[*aaa*] spissari, coire.
[*bbb*] gravabiles.
[*ccc*] spondylio.
[*] causa.

ficile earum partium querelam prodiderint: tunc tamen iis odoramentis acceptis, vertigine atque gravedine urgentur: & non aliter tumentes oculos fumigatio adficit, quam etiam tumentes cerebri membranas. Necessario enim cogit in similem venire passionem. Percutit etiam *ignis flamma*, sive ejus adfectatus splendor multos. Denique etiam in lenimento *epilepticos* constitutos, lucis importunitas, atque [*ddd*] eminens percussio, in commemorationem facit accessionis venire.

Noxia etiam *præcordiorum pressura*, quam adhibendam probant, judicatur. Mitiganda enim sunt accessione commota, & non violenter atque contrario conatu reprimenda. Gravis etiam sine dubio videtur supra sindonem jussa *volutatio*, quippe cum levi conversione corpus adfectum, non solum lenimenti tempore *epilepticos* in vertiginem mittat, verumetiam recte valentes similiter adficere videatur. *Articulorum* quoque *sinapismus* accessionis tempore tumorem geminans, etiam passionem necessario pejorem facit.

Est item [*eee*] intemperabilis ante accessionem perunctio ferulaginis, quam Græci θαψίαν vocant, cum oporteat motam passionem atque in pejus coactam mitigare potius quam provocare: & quoties ejus necessarius est usus, toties, atque melius lenimenti tempore suæ virtutis impleat beneficium, cum importune adhibita partes faciat [*fff*] emori; has denique *Græci* [*ggg*] necroses vocant.

Item

[*ddd*] valida.
[*eee*] intemporalis.
[*fff*] excitata gangræna.
[*ggg*] νεκρώσιας.

Item *spiritus retentio*, quam faciendam probant accessionis initio, sensus implet, non, ut quidem volunt, repercusso spiritu futuram prohibet accessionem. Premit enim potius quam discutit ea, quæ jam suo motu densari videntur.

Abstinentia vero *vini* atque *carnis*, quam jugiter fieri jubent, vel unius anni spatio, impedit recorporationis faciundæ profectum, quod facile ignaris notum fiet ex vitæ consuetudine, quæ si eadem non fuerit, procul dubio corpus infirmat. Quippe cum jugis *potatio aquæ* (*hhh*) demissum faciat corpus, & neque numero dierum, vel mensium curandi regula sit constituenda, sed passionis temporibus, quorum (*iii*) mutatæ regulæ commutantur, ut eorum rigore damnum aquæ vel vini ministretur, quod etiam de carnis usu erit conjiciendum.

Caprina vero *pellis*, odoris tetri causa, noxia capiti judicatur, non speciali atque privata ratione. Item jugis atque acerrima *clysteris* injectio intestina conradit, atque nervos vitiat. *Urinalia* quoque medicamina, quæ diuretica vocant, *vesicæ infectione* capitis membranas commovent. Item *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocant, (*kkk*) defluxionem corporis faciunt, atque stomachum evertunt: *capitis* etiam adcurata divisura, quam chiasmum vocant, & testæ *perforatio*, & *ustura* cutis medicamine vel igne suffecta, quam (*lll*) scaroticam vocant, & *arteriotomia* patientes par-

[*hhh*] languidum.
[*iii*] mutatione.
[*kkk*] dissolutionem.
[*lll*] escharoticam.

tes insumit, & utilibus renititur rebus. Siquidem nullate (*mmm*) comparativa adjutoria iisdem locis adhibere permittit.

At vero *concubitus*, sive venus, quam adhibendam probant, ab aliquibus *parva epilepsia* nuncupata est. Siquidem similem facit membrorum motum, diverso contractu, anhelatione & sudore adtestante, & oculorum conversione, cum rubore vultus, ac deinde post effectum displicere facit sibimet corpus, cum pallore, & quadam debilitate, vel mœstitudine, & adeo nervos adficere male videtur, ut sæpe imminente accessione per somnum jactu seminis ægri præpurgentur, quod *Græci* ὀνειρόγονον vocaverunt. Item *eunuchismus* vires amputat, non epilepsiam solvit.

Lac quoque sumptum facile acescit, & propterea gravans epilepticos male probatum videtur. Non aliter etiam potus *sanguis testudinis*, sive *hominis*, atque *vituli marini*, & sumptio *coaguli*, quod *Græci* πυτύαν vocant. *Mustelæ* quoque, sive *hominum* caro siccata, & *equorum impetigines*, vel *veretrum* atque *testes* canis aquarii, vel *porcelliones* supra memorati, quos ὀνίσκους adpellant, & aqua de *squamulis* sive tinctionibus *ferri*, & *cor leporis*, & *cameli*, sive *gaviæ* cerebrum male probatur.

Etenim neque ex *occultis* causis, quas *Græci* ἀδήλους αἰτίας vocant, rationes ducunt, neque ex aliqua (*nnn*) contagione sive tentatione, ut *Empirici* volunt, adprobata in usum venerunt medicinæ. Quippe cum intelligi, vel adprehendi naturali aut fortuita rerum (*ooo*) cominatione minime possit, uti iis, maxime ita *insuetis*, atque novis, & *odio-*

[*mmm*] utilia & commoda.
[*nnn*] experimento.

sis generibus materiarum, quarum nihil usu gravius esse videtur, ipsius quoque comparatio passionis, sit admirandum, quod de *aere* atque *vigiliis*, vel *somno*, & *potu*, & *cibo*; vel iis quæ necessario sumuntur, nihil (*ppp*) experimenti utile collegerint: de iis vero ita execrandis, & crudelibus, aeque inhumanis, plerumque etiam *periculosis*, curationes ordinare voluerint. Non enim sanguinem *tauri* potum interficere, ut THEMISTOCLEM, aut *lac* coagulatum, & (*qqq*) *caseum* coctum, ut (*rrr*) oratorium, & (*sss*) imaginem recte reprobaverunt, si quisquam *humanum* sanguinem id facere minime crediderit, quo falso memorata a veteribus cætera videantur. Accusatis igitur, sive nudatis summatim *veterum curationibus*, non est absurdum etiam cum nominibus errores arguere singulorum.

HIPPOCRATES de *epilepsia* scribens communiter ait. Quisquis in humano corpore adgnoverit siccandi vel humectandi, aut frigidandi, vel calefaciendi causas, idem etiam istius passionis poterit (*ttt*) videre rationem: & neque quomodo, neque ex quibus, neque quando, vel quousque hæc fieri debeant, tradere curavit.

DIOCLES libro quo de passionibus scripsit, in iis, qui ex vinolentia, vel carnali cibo istam passionem conceperint, *phlebotomiam* probat, antecedentes potius quam præsentes intuens causas. In iis vero, qui ex corporis habitudine in istam vene-

---

[*ooo*] regimine, ordine.
[*ppp*] experimento.
[*qqq*] in caseum coactum.
[*rrr*] improprium.
[*sss*] fictum.
[*ttt*] facere curationem.

rint paſſionem, *humoris craſſi detractionem* probat adhibendam, quem adpellavit *phlegma*.. Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocant, item *deambulatione*, ac *geſtatione*. Quæ ſi etiam vera eſſent adjutoria, ob parvitatem tamen numeri & magnitudinis ſuæ, magnæ paſſioni difficile poſſent paria pronuntiari, aut ejus deſtructioni ſufficere.

Item (*uuu*) libro *Curationum* phlebotomans utitur medicamine *catapotio*, quod ſtomachum evertit, atque poſt cœnam *vomitum* facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam *aceto*, & *ſternutamentum* commovens prius quam in ſomnum veniant ægrotantes, profecto intemporaliter commovet ſenſuales vias. Dat etiam *abſinthium*, *centaurion*, & *lac aſininum*, & equorum *impetigines*, vel mulorum, neque tempus adjiciens factis, & odioſis ægrotantes adficiens rebus.

PRAXAGORAS vero, ſecundo libro *Curationum* caput imperat radendum, adhibens fricationes, & cataplaſma ex aceto (*xxx*) ſine venere, dolentibus ſpeciebus etiam *ſternutamentum* commovens, & jejunum *vomitum* per ſingulos dies: utens etiam poto *lacte* cum *mulſo* atque *ſale*, item *deambulationibus* plurimis atque vehementi motu (*yyy*) celebratis, & potionibus *urinalibus*, & *cibis variis*, & agninæ carnis, ſive hœdinæ, atque porcinæ, & catulorum, dans *acetum* bibendum, atque *vinum*, & poſt vomitum ſternutamenta & odoramenta probans, & ſpiritus retentionem: item *uſturam*, atque *inciſuram* (*zzz*) partibus adhibens,

[*uuu*] idem *καταπότιον*.
[*xxx*] ac farina, mordentibus ſpeciebus.
[*yyy*] celeratis.
[*zzz*] *ſubint*. capitis.

etiam *ventriflua* medicamina: & cum acceſſionem viderit commoveri, deprimit partes, quæ fuerint in querela, atque defricat *caſtoreo*, & *vituli marini* veretro, ſive virilibus *hippopotami*, aut *teſtudinis* ſanguine, vel *rhombi* marini, omnia confundens.

Non enim initio *raſio* capitis eſt adhibenda, nec *aceto* denſandum corpus, neque diurno *vomitu* vexandum, ſiquidem fortitudinem tollunt: neque plurimo *ſternutamento*, implet enim ſenſus: neque *urinalibus* medicaminibus, ſiquidem corpus nimium laxant: neque *purgativis*, ſiquidem non aliter vexant: neque *catulorum* carnibus, propter ſuæ qualitatis horrorem: neque *detentione ſpiritus* acceſſione imminente, tunc enim tempus eſt requieſcendi: neque *compreſſionibus*; aſperant enim tumores: neque curioſis *odoramentis*, ſiquidem caput implent: neque *inciſura*, ob inutilem dolorem: neque *uſtionibus*, ſuperpoſitionis enim tempore aſperant ob tumorem paſſionem, in lenimento vero reſumendos vexatione doloris fatigant, & uſui recorporativorum obſiſtunt: neque *coagulo* vituli marini, vel *veretro*, aut *teſtibus* hippopotami, vel *teſtudinis* ſanguinis, aut *rhombi* marini. Hæc omnia experta neque *ratione*, neque (*aaaa*) *regula*, ſed *tentatione* probantur.

ASCLEPIADES primo libro celerum vel *acutarum* paſſionum, eos qui corporis *raptu* adficiuntur, ſolos imperat phlebotomari, non advertens, quia ex eadem *adſtrictione* generales quæque ſpecies *epilepſiæ* formentur, ſed acceſſione gravior altera quam altera comparatur: Quapropter magis exigit phlebotomiæ beneficium. Item phleboto-

---

[*bbbb*] analogia quadam.

matis injici jubet *clysterem*, vel collyrium, quod *balanon* adpellant, *odoribus* tetris adhibitis, & *fumationibus*, & naribus aceti *insufflatione*, atque *volutatione* in syndone (*bbbb*) præstita. Prohibet sane *carnales* cibos, & *vinum*, sed imperat *venerem*, quorum accusationem atque improbationem ex ante scriptis accipere poterimus.

At SERAPION primo libro *Curationum* multis ex rebus diligentiam curandi confundit. Ungit enim residuum corpus *oleo*, colla vero *aceto* cum *oleo rosaceo*, constringens ea quæ laxatione indigent. Tum *exercitio* adhibito, dat mulsum bibendum ex aceto confectum, ac deinde nihil accipere jubet ægrotantes, sed quiescere. Tum deambulare circa vesperam, ac rursum conquiescere, ambulationem repetere, tum lavari, & adhibita requie bibere *hyssopi decoctionem* cum aceto, atque (*cccc*) mel in trium (*dddd*) *heminarum* quantitatem, tum cibum sumere, erroribus melle stomachum vexans, ut semel cibo reficiat.

Utitur etiam ante unum vel duos dies, si ordine certo accessiones occurrerint, nunc *sanguinis* detractione, nunc *purgativis* medicaminibus: sed nunc per *superiora*, ut *albo* helleboro, nunc per *inferiora*, ut *scammonia*, vel *nigro* helleboro, & his similibus, perniciosis turbationibus corpus adficiens eo tempore, quo requies adhibenda est, ne ultra occasione accepta accessio generetur. Ordinat præterea, quæ *specialiter* passioni congrua medicana nuncupavit, ex *castoreo*, & equorum *impetigi-*

[*bbbb*] supra p. 60 & 61.
[*cccc*] melle.
[*dddd*] *subint.* decocti hyssopi.

nibus. Sunt autem ſquamulæ anteriorum crurum ſub armorum partibus in ipſis animalibus, natæ has *Græci* λειχῆνας vocant, ſive χελιδόνας, nos vero, ut ſupradictum eſt, impetigines, vel hirundines.

Dat etiam *cameli* cerebrum atque fella, & *coagulum* vituli marini. Item dat medicamen, quod ex *crocodili terreni* ſtercore confectum probat, & *leporis* corde, & lumbis, & *teſtudinis* marinæ ſanguine, vel teſtibus *apris*, vel *arietis*, aut *galli* gallinacei. Adhibet etiam *odoramenta*, & injectiones *clyſteris*, non minus (*eeee*) ab epilepticis in curationibus (*ffff*) cadens.

HERACLIDES *Tarentinus* ſecundo libro interiorum curationum eadem medicamina conſcripſit. Multi quoque *vetuſtiores* iſtam curationem ordinantes variis erroribus conciderunt, quod memorare ſuperfluum eſt. Quippe cum eorum (*gggg*) vires (*hhhh*) proditione temporis exſpiraſſe videantur, ex quibus eſt MENECRATES Zeophletenſis: item TRYPHON, PHILOTIMUS, CHRYSIPPUS, DEMARCHUS, & horum plurimi, quod eſt nudum, atque probabile, ex conſcriptione curationum APOLLONII CITIENSIS ſecundo libro de epilepticis: item NICANDRI tertio libro.

THEMISON vero libro primo tardarum paſſionum, ASCLEPIADIS erroribus nondum purgatus, *ante* acceſſionem phlebotomandos, inquit,

---

[*eeee*] quam epileptici.
[*ffff*] lapſus.
[*gggg*] i. e. errorum noxa.
[*hhhh*] indicio.

ſi ordo fuerit (*iiii*) augmentorum (*kkkk*) præſervatus: ſin vero errans fuerit perfectus, *poſt acceſſionem* imperat phlebotomiam adhibendam: *modum* autem detrahendi ſanguinis ejus adprobat *mutatione*, quæ ſunt variiſſimæ inventiones; ſicut libris *Specialium* adjutoriorum docuimus. Tum ſi in *brachiis*, vel in *cruribus*, aliqua querela exſtiterit, earundem partium venas inquit dividendas: Sin minus, interiorem venam diſtringendam lino, conjiciens melius eſſe ex partibus non patientibus ſanguinis coacervatam facere detractionem: ſiquidem patientes magis graventur ob irruentem materiæ lapſum, qui (*llll*) detractæ ſuperet modum.

Tum poſt phlebotomiam *deambulatione* utitur, & *defricatione* alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquieſcat. Dat etiam *cibum* ex mediæ qualitatis materia, & nulla cogente ratione rurſum *ſanguinem* detrahit: Sed ſi *ordinem* ſervaverint acceſſiones, intra quinque dies ſecundo vel tertio detractionem facit. De aliis quoque multis, atque omnibus corporis partibus, & talis & brachiis, nil metuens defectionem, ſanguinem detrahit. In *lenimento* vero, ut exempli cauſa XXX. dierum, poſt acceſſionem *helleboro* utitur, poſt quatuor vel quinque dies. [*mmmm*] Tunc ſequenti initiet, atque alia die adhibet *lavacrum*, & tribus vel quatuor diebus; cæteris curſibus, *cyclum* complet; ac deinde rurſum adhibet *helleborum* poſt

---

[*iiii*] paroxyſmorum.
[*kkkk*] ante ſervatus.
[*llll*] ea detracta non ſuperat.
[*mmmm*] tum ſequentis initio, ſequentis *ſubint.* lenimenti.

accessionem transactam, vel certe [*nnnn*] radicium adhibet phlebotomum dissecans corpus; quod erit melius ordinare ante usum hellebori, quo leviora majoribus præponerentur: [*oooo*] quippe in *recorporativis* curationibus.

Adhibet præterea *clysterem*, qui vires detrahit ægrotantis, & propterea sequi non debuit supra dicta: utitur etiam *localibus* adjutoriis, & quidem multis, pro morbi differentia; & quibusdam [*pppp*] falsissimis, ut est sub occipitio [*qqqq*] adcurata *divisura*, quam chiasmum vocari diximus: & ferro circumscripta in capite cutis *ustura*, qua testa [*rrrr*] squamulis despumatur. Item medium testæ, quod *Græci* βρέγμα adpellant, *terebri perforatione*, & in accessione *constrictione* articulorum, & *odoribus* tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex [*ſſſſ*] spondylio, castoreo, galbano, sinapi cum aceto, quæ ex ante dictis erunt protinus refellenda.

[*nnnn*] radices tunc.
[*oooo*] *subint.* ita fieri decet.
[*pppp*] ratione maxime contrariis.
[*qqqq*] ad χ figuram.
[*rrrr*] lamulis desquamatur.
[*ſſſſ*] Sphondylio.

CAPUT V.

De furore sive insania, quam Greci Μανίαν *vocant.*

PLATO in PHÆDRO duplicem furorem dixit: *unum* fieri mentis intentione, ex *corporis* causa vel origine: *alterum* divinum sive immissum, ejusque APOLLINEM inspiratorem

esse, atque hunc vocari *divinationem*: ab antiquis vero adpellatum *furorem*. Magna *Græcorum* vetustas μανίαν adpellabat, quæ nunc μαντικὴ dicta est. Item alium, inquit, ex LIBERO fieri patre, alium ex *amore*, & adpellavit ἐρωτικὸν: Alium ex *Musis*, quem adpellavit προτρεπτικόν, quod ad carmen (*a*) instruere videatur. STOICI duplicem furorem dixerunt, alium *insipientiæ* genus, quo omnem imprudentem insanire probant: alium ex alienatione *mentis*, & *corporis* compassione.

EMPEDOCLEM sequentes *alium* dicunt ex animi purgamento fieri, *alium* alienatione mentis, ex corporis causa sive iniquitate, de quo nunc scripturi sumus: quem *Græci*, siquidem magnam faciat anxietatem, adpellant μανίαν vel quod animum sive mentem ultra modum laxet: μανὸν enim (*b*) dimissum sive mollem adpellant: vel certe quod (*c*) polluat ægrotantes: nam pollui *Græci* λυμαίνειν vocant: vel certe quod deserta, sive solitudinem cupientes faciat ægrotos: nam *Græci* destitui atque solitudinem petere μονοῦσθαι dicunt: vel quod perseverantius corpus tenent, & difficile pellatur, ob id *Græci* veluti μονίαν dixerunt: vel certe quod duros atque perferentes faciat ægrotantes, quod *Græci* (*d*) ὑπομονητικὰς vocant.

Est autem alienatio *tardans sine febribus*, quo a phreniticis discernitur. Siquidem neque celer, neque cum febricula esse videtur, vel si quisquam *furiosus* febricitaverit, discernitur à *phrenitico* temporis consideratione. Nam præcedit in *furiosis*

(*a*) aptum reddere.
(*b*) rarum, laxum.
(*c*) vitier, corrumpat.
(*d*) aut ὑπομονικὰς.

furor ſequenti febricula, & non ita parvo *pulſu* adficiuntur, quæ utraque neceſſario *phreniticos* ſequuntur.

Generatur autem frequentius in *juvenibus*, ac mediis ætatibus, difficile in *ſenibus*, atque difficilius in *pueris*, vel *mulieribus*; nunc *repente* invadens, nunc *paulatim* increſcens: nunc ex *occultis*, nunc ex *manifeſtis* cauſis, ut eſt uſtio, perfrictio, indigeſtio, *vinolentia* frequens atque immodica, quam *Græci* κραιπάλην vocant: item *vigiliæ* juges, & *amor*, vel *iracundia*, aut *mæſtitudo*, vel *timor*, vel *ſuperſtitio* nimia. Item *concuſſio*, ſive percuſſo capitis & *intentio* nimia ſenſuum & intellectus, ob cupiditatem diſciplinarum, vel *quæſtum* pecunialem, aut *gloriam*. Item pota *medicamina*, & magis ea, quæ *amorem* facere videntur, a *Græcis* Φιλτρόποτα adpellata: item detractio *hæmorrhoidarum* veterum, ſive *varicum*, aut abſtinentia in *feminis* ſolitæ purgationis.

Sequuntur autem eos, qui non repente hac paſſione adficiuntur, priuſquam morbus eniteſcat, ea, quæ etiam *epilepticos* futuros adficiunt, & *apoplectos*. Signa denique ex ante dictis ſumenda memoravimus. Sed hæc quidam diſcernunt, ut communibus *propria* jungentes: graves etenim inquiunt, ſomni magis *epilepſiam* fore ſignificant, atque e contrario leves atque parvi, *furorem*. Sic etiam in *iracundia* conſtitutos capitis implemento adfici, atque æſtimare ſe in furorem deveniſſe, & rurſum ſilentio opprimi ex inani timore. Item *mæſtitudo*, vel animi anxietas, & *jactatio*, vel plurima ciborum *adpetentia*, & oculorum frequens *palpebratio*, cordis *ſaltus*, & ſomni cum timore ter-

ribili vel turbato effecti. Item *ventris* (*e*) exstantia, & frequens descensus venti per podicem, *pulsus* parvus atque creber, & vehemens. Etenim in *epilepsiam* declives ac pronos major atque rarus pulsus sequitur, & imbecillus.

Intuendam etiam, inquiunt *qualitatem* (*f*) advenientium morborum. Sæpe enim quadam (*g*) *contagione* ingeruntur: quæ universa secundum nos non tutissimam atque certam faciunt discretionem supradictarum passionum. Etenim futuris *epilepticis*, vel in passionem pronis, vigiliæ irruunt, & anxietates, & cætera. Item in *adventitiis* morbis aliqua ex iis eveniunt, non necessario omnia, vel certe non aliqua, quæ enumeraverint signa.

Emergente enim sive (*h*) prodita passione, *alienatio* mentis fit *sine febribus*, & quibusdam vehemens, quibusdam levis, & aliis alia specie atque visu differens, virtute tamen atque genere uno confecta. Nam furor nunc *iracundia*, nunc *hilaritate*, nunc *mæstitudine*, sive vanitate occupat mentem, nunc *timore* comminante inanium rerum, sicut quidam memoraverunt, ut nunc speluncas timeant, nunc lacunas, ne in easdem concidant, vel alia, quæ terrori esse possunt.

Item esse *furorem* cum quadam *vaticinatione* veteres posuerunt. DEMETRIUS etiam parvi temporis *mentis* (*i*) *extensionem* furorem adpellat. Item *turbine* repentino expavescentes atque percussos quosdam sic ait, ut etiam *oblivione* præge-

---

(e) flatuosus tumor.
(f) maniæ supervenientium.
(g) συμπαθεία.
(h) manifesta facta.
(i) excessionem ἔκστασιν.

ſtorum adficiantur. Sic denique ARTEMIDORUM grammaticum APOLLONIUS memorat nitente greſſu *crocodilum* in arena jacentem expaviſſe, atque ejus motu percuſſa mente, credidiſſe ſibi ſiniſtrum crus atque manum a ſerpente comeſtam, & literarum memoria caruiſſe, oblivione poſſeſſum.

Item *melancholiam* inquit ſpeciem furoris eſſe nuncupandam. Nos vero ipſam quoque diſcernimus a furore. Eſt autem *inſania* ſive furor nunc *jugis*, nunc temporis interjecti *requie* levigatus, efficiens ut ægri *nunc* non meminerint ſui laboris, *nunc* oblivionem ſciant ſuam, & *nunc* omnium ſenſuum alienatione vexentur falſitate poſſeſſi, (*k*) *nec* aliarum ſpecierum errore fallantur. Sic denique furens alius ſe *paſſerem* exiſtimavit, alius *gallum* gallinaceum, alius *fictile*, alius *laterem*, alius *deum*, alius *oratorem*, alius *tragœdum*, vel *comœdum*, alius (*) *ſtipulam* ferens, mundi ſe (*l*) cenſum tenere, alius ſuſtentandum manu poſcebat, vagiens ut infans.

Horum plurimis acceſſionis tempore *oculi ſanguinolenti* fiunt atque (*m*) adtenti. Accidunt etiam *vigiliæ* juges, *venarum* extenſio, *genarum* rubor, *corporis* durities, atque aliena *fortitudo*. Patitur autem omnis *nervoſitas*, ut ex iis, quæ ſequuntur vel accidunt conjicere poterimus: magis tamen *caput*. Etenim antecedentes plurimæ querelæ ejus partis exſiſtunt, cum gravedine atque dolore ad-

---

(*k*) nunc

(*) ſtipulam (ſtivam) ferens, mundi ſe ſceptrum tenere.

(*l*) centrum.

(*m*) intenti.

ficiuntur, ſingulis quoque *ſenſibus* patientibus; quos in capite novimus conſtitutos.

Eſt præterea paſſio *magna* atque *tardiſſima* ſuperpoſitionibus ac linimentis variata, ex *conſtrictione* confecta. Etenim iis, qui MNASEAM ſectantes (*n*) alium putant, adquieſcendum non eſt, ſuſpicantibus eum furorem, qui *hilaritate* adfecerit ægrotantes, nomine *ſolutionis* adpellandum. Falluntur etenim nominis voce: ſiquidem *Græci* διάχυσιν animi laxationem dixerunt ſive diffuſionem, cum hoc animi, non corporis oſtendat qualitatem.

Nam quod omnis furens *ſtrictura* adficiatur manifeſtum, atque probabile eſt, ex *oculis* ſanguinolentis, qui (*o*) in lato (*) conſtitutam *ſtricturam* denuntiant: item quod ipſos *oculos* atque *venas* in vultu exſtantiores æger habeat, totius corporis adteſtante *duritie*, cum *fortitudine* præter naturam adveniente ob ſtricturæ conſenſum. Denique lenimenti tempore *fatigatos* ſe ſentiunt ægrotantes. Eſt item *conjectura* facienda ex iis, quæ mentis alienationem præcedunt; ut capitis gravedo, ac dolor, & ſpinæ vel ſcapularum, & tardus membrorum motus, & ventris inflatio. Peccant denique etiam ii, qui *animæ* paſſionem principaliter, dehinc corporis eſſe concipiunt, cum neque quiſquam *philoſophorum* ejus tradiderit curationem, & antequam *mente* falluntur, (*p*) accidentia ſubſtantia *corporis* habere videatur. Hæc

(*n*) aliud.
(*o*) in genere.
(*) in alto.
(*p*) ſymptomata quædam jam ſe in corpore prodant.

ſunt, quæ ad (*q*) adprehendendum vel diſcernendum morbum *methodus* ordinavit.

Curationem vero ſimilem *epilepticis* (*r*) accipimus adhibendam. Etenim principio convenit jacere *loco* mediocriter lucido, atque calido, & nullo *turbore* pulſato: nulla quoque *picturæ* diſtinctione, neque feneſtris humilibus luminato: neque in *ſuperioribus* potius quam in ſolo, plerique enim furore correpti ſeſe *præcipites* dederunt. Eſt etiam *lectus* firmiſſime, atque (*ſ*) adverſus ingreſſum cubiculi locandus, quo ingredientes minime videant ægrotantes, ne *vultus varietate* laceſſiti furoris augeant vanitatem. *Stramina* præterea mollia ſunt adprobanda cum *defricatione*, ac retentione articulorum, blando ſcilicet tactu.

Et ſi qua pars corporis (*t*) *ſaltu* fuerit agitata, tepidis *vaporationibus* erit mitiganda, adpoſitis *lanis* mollibus ac limpidis capiti, collo, & thoraci circulatim. *Fotus* quoque adhibendus olei calidi, admixto aliquando mitigativæ virtutis cauſa, *fœnugræci* liquore: ex ejus decoctione confecto, ſed minime pingui, vel certe *hibiſci* infuſione, aut *lini* ſeminis. Tum *oris* collutio, atque *potus* ex aqua calida. Erunt præterea multorum *ingreſſus* prohibendi, & maxime *ignotorum*: Mandandum quoque *miniſtris*, ut eorum errores quodam conſenſu accipientes corrigant, ne aut omnibus *conſentiendo* augeant furorem, eorum viſa confirmantes, aut rurſum *repugnando* aſperent paſſionis aug-

---

(*q*) cognoſcendum.
(*r*) judicamus.
(*ſ*) adverſus.
(*t*) palpitatione.

mentum, ſed (u) inductive nunc indulgeant conſentientes, nunc inſinuando corrigant vana, recta demonſtrantes.

Ac ſi exilire cœperint, ut difficile teneantur, vel *ſolitudine* potius exaſperentur, oportebit plurimis uti miniſtris, & præcipere ægros latenter retineri, [x] ad articulorum *fricationem*, quo minime provocentur: ſi etiam *viſu* hominum fuerint commoti, erit adhibenda *ligatio* ſine ulla quaſſatione, prætectis articulis ex lana, tum faſciola [y] ligatur: ac ſi [z] quicquam timere vel revereri conſueverint, non erit itidem ac frequenter [aa] inducendum. Continuatio enim contemptibilitatem parit: [bb] vel cum cauſæ coegerint, vel adjutorio adhibendo non [cc] ſuccubuerint ægrotantes, tunc erit neceſſario inducendus, quo ægri *terrore* vel *reverentia* [dd] opprimantur.

Ac ſi etiam *lucem* animo contraria commoventem viderimus, erunt eorum *oculi* adumbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur.

Adhibenda *cibi abſtinentia* uſque ad primam diatriton, ac permittentibus viribus *phlebotomia*, ſi paſſio coegerit, intra diatritum: & ſi ulla obſtiterit cauſa detractionis congruæ ſemel faciendæ, aliquoties adhibita detractione modus implendus.

Si horum nihil obſtiterit, in ipſa diatrito erit *phlebotomia*

(u) obſequenter.
(x) tanquam ob.
(y) ligatis vel ligantur.
(z) quenquam.
(aa) inducendus.
[bb] ſed.
[cc] patuerint.
[dd] comprimantur: *alii* reprimantur.

phlebotomia adhibenda: tum *perunctio:* ora *fovenda:* dandus *cibus* levis, parvus, digeſtibilis, ut *panis* ex aqua calida, vel *alica* ex melle leviter decocto confecta, vel ſorbile quicquam, aut tenerum. Exinde uſque ad paſſionis declinationem *alternis diebus* æger nutriendus, ſi vires ejus permiſerint. Proluendus denique etiam *clyſtere* ſimplici, ſi paſſio popoſcerit. Tum etiam præcordia *cataplaſmatibus* relaxanda, ob digeſtionis qualitatem, quo nulla conſtrictio ſpiritum abſtentum capiti tranſmittatur. Adtendendæ etiam *ſpecies alienationis*, cujus accidentia contrariorum conjectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nuntiantes quicquam quod animum reſolvat.

Dehinc cum *ſtatus paſſionis* adparuerit, detonſo capite, atque raſo, *cucurbitam* infigimus, adjuncta ſcarificatione, primo præcordiis, nunc inter ſcapulas, quas *Græci* μετάφρενον vocant. Conſentiunt enim facilius iſtis ſuperiora: dehinc etiam occipitio, ac vertici, & temporibus capitis: ac ſi *vultus* vel *ora* fuerint adfecta plurimum, totum corpus erit *ſanguiſugis* relevandum, quas hirudines adpellamus. Tum *cataplaſmandum* ex (*ee*) pani cæteri laxativæ virtutis: dehinc ſpongiis *vaporandum*, & ſi paſſio permanſerit, ſecundo vel tertio iiſdem perſeveramus adjutoriis.

Si *vigiliæ* fuerint conſecutæ, adhibenda *geſtatio*, primo ex lectulo pendenti, tum etiam (*ff*) fertoria ſella. Adhibenda etiam (*gg*) *aquæ deſtillatio*

(*ee*) pane & cæteris.
(*ff*) fertorium neutro genere ſupra dixit.
(*gg*) per tubulos, *aut ut ait* CELSUS, per ſilanos,

crebra, cujus ſonitu ſæpe ægrotantes inducti ſomnos capiunt. Tunc etiam ſpongiis calidis *oculi* vaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per *oculos uſque ad cerebri membranas beneficium perveniat curationis.* Ac ſi paſſio *declinaverit*, & propterea minime vigilare, atque alienari cœperint ægrotantes, dabimus *varium cibum* ex mediæ materiæ qualitate.

Tunc ſi doloris ſenſum ægrotantes acceperint, adhibenda *embaſis* ex oleo, vel admixto aliquanto liquore, quo fuerit *bibiſcus* præcocta. Tum capiti atque ſcarificatis locis *cerotaria* adponenda, & ex eis *(hh)* liquefactum corpus omne *perungendum* cum miti defricatione, tum *acopis*, atque *malagmatibus* veterum, quæ nulla nimietate percutiant, *motum* quoque geſtationis adhibendo: & primo geſtatoria ſella, tum vehiculo manibus acto: at toto fortificato corpore erunt in *deambulationem* cogendi, & *vocis* exercitium quod cuique convenerit. Nam literalis enim *lectio* adhibenda eſt, quæ ſit aliqua falſitate culpata, quo interius mentem [*ii*] exerceant ægrotantes.

Quapropter *interrogationibus* quoque erunt fatigandi, ut *nunc* mendacii cauſa, *nunc* promendi quod quærimus, exerceri videantur: tum ſibi dimittendi, data lectione quæ non ſit intellectu difficilis, ne plurimo labore vexentur. *Hæc enim ſi ſupra vires fuerint, non minus afficiunt quam corporis immodicæ geſtationes.* Item poſt lectionem aliqua [*kk*] compoſita vel *mimica* ſunt offerenda, ſi mœſtitudine furentes laborent, aut rurſum tri-

(*hh*) liquefactis.
(*ii*) mendacium mimirum inveſtigando.
(*kk*) ſcenica ſpectacula ſunt exhibenda.

ſtitiam vel *tragicum* timorem habentia, ſi puerili [*] luxu furentes adficiantur. Oportet enim *contrarietate* quadam alienationis corrigere qualitatem, quo *animi* quoque habitus ſanitatis mediocritatem adgnoſcat.

Tunc proficiente curatione erunt pro poſſibilitate *meditationes* adhibendæ, vel *diſputationes*: ſed tunc quoque [*ll*] ſimiliter ordinatæ, ut *principia* [*mm*] levi voce promantur: *narratio* vero & demonſtrationes extenta atque majora: tum *epilogus* dimiſſa & indulgenti, ſicut ii volunt, qui de exercenda voce, quam *Græci* ἀναφώνησιν vocant, tradiderunt. Adhibendi denique *auditores* ſunt ægrotanti conſueti, qui favore quodam atque laude dicta proſequentes dicentis animum laxant. Etenim *jucunda exercitamenta corporis adjuvant ſanitatem.* Tunc poſt meditationem vel diſputationem deducendus mox eſt, atque perungendus leviter ægrotans, & deambulatione levi movendus.

Ei autem, qui *literas* neſcit, immittendæ quæſtiones erunt, quæ ſint ejus *artis* propriæ, ut *ruſtico* ruſticationis, *gubernatori* navigationis: ac ſi ex omni parte [*nn*] *iners* fuerit curandus, erunt vulgaria quædam quæſtionibus tradenda, vel *calculorum ludus.* Habet enim quiddam quod animum exerceat, & magis ſi peritior ægrotanti colludat.

Tunc poſt *requiem*, adhibita deambulatione, erunt diligentius perungendi: & primo parva atque ſimplici *defricatione* mulcendi: dehinc *profectu* adparente, etiam devexo ductu, poſt hume-

---

(*) *luſu* REINES.
(*ll*) utiliter.
(*mm*) leni.
(*nn*) nullius artis peritus.

ros atque colla, defricatione potiore, & levi *de-ductione*, quam *Græci* κατάπασμὸν vocant: *ultimo* fricandum etiam caput, quod ubi fuerit relevatum, *lavacrum* etiam erit adhibendum: & ſicut de *epilepticis* dictum eſt, varius dandus cibus, inhibito vino: tum addendum quicquam *pomorum*, quo corpus prætentemus: dehinc *vinum* dandum tenue, leve atque parvum, medio cibi tempore: & *primo* inter quinque dies, *tum* inter quatuor: *dehinc* inter tres atque duos: *item* alternis diebus. Ita quotidie interjecta, vel variata aquæ potatione, eodem contrario ductu vinum variamus.

Tunc cum nulla cœperit æger [oo] *novitate* ſervari, & perferre ſingula didicerit, erunt addendæ *aeris mutationes*. Et, ſi quidem *philoſophorum* diſputationes audire voluerit, erunt adhibendæ. Etenim timorem, vel mœſtitudinem, aut iracundiam ſuis amputant dictis, ex quibus non parvus profectus corpori commodatur.

At ſi paſſio permanſerit, & corpus *tarditate* poſſederit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis [pp] varianda, erunt & *ſuperpoſitiones* mitigandæ eiſdem adjutoriis, quæ initio furentibus ſunt ordinata. In *lenimento prius* adhibendus reſumptivus *cyclus* per variam geſtationem, atque vocis exercitium: [qq] *muſico monitore* compoſitum, tum deambulatio, atque geſtatio, & cibus varius, & his ſimilia: *ſecundo* recorporativus, ſicut ſuperius docuimus.

Utendum etiam *localibus* adjutoriis, hoc eſt,

(*oo*) novis ſymptomatis vexari.
(*pp*) variata.
(*qq*) cum multa flamma, deinde violente detractis.

[*rr*] *cucurbitis* recorporativis, & *rasione* capillorum, item *sternutamento* & *dropace* communi, atque *composito* ex nitro, galbano, [*ss*] manna, pyretro, euphorbio & pipere: tunc *paroptesi* atque *cataclysmo*, & aspergine pulveris nitri. Torrendum etiam corpus fervore *solis*, prætecto capite: dehinc *sinapismo* utendum & exercitio vario, ac vehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur, etiam localibus adjutoriis prius erunt prætangendæ ac [*] renovandæ, [*tt*] longe removendæ a patientibus, tum secundæ ac vicinæ, dehinc [*uu*] ipsæ: etenim quoties longe remotæ præmoventur, transmissa [*] commoditas sine partium curandarum [*] commotione latenter advenit, & nullam facit capitis inflationem.

Dehinc adhibendus *vomitus* ex albo helleboro radicibus inserto, & magis si quisquam ex *radice* pura noluerit digitis vomitum provocare. Fit enim ut inserto helleboro sponte vomitus nascatur. Tunc etiam ipsum *helleborum* dabimus, & si oportuerit, non semel, sed *sæpius* per intervalla temporum. Item *aurium cavernis* injicere debemus aquam nitro adspersam, vel mulsum cum semine utricæ, vel sinapi liquido, quo etiam per *sensuales vias ad membranas cerebri recorporativa virtus* adveniat. Quippe cum etiam aurium tinnitus sæpissime ægrotantes adficiat. Dehinc erunt

---

(*rr*) adhibitis cum multa flamma, & valido raptu detractis.

(*ss*) thure.

(*) præmovendæ.

(*tt*) partes longe remotæ.

(*uu*) patientes.

(*) commotio.

(*) incommoditate.

rurſum reſumendi *aliptarum* diligentia. Utendum quoque *naturalibus aquis*, ut ſunt nitroſæ, & magis ſi odoris non fuerint tetri, quo membranæ capitis quatiantur. Utendum etiam *peregrinatione* terrena, atque maritima, & *animi avocamentis*, quibus mentis laxatio fiat.

Erit etiam conjiciendum ex *mæſtitudine* quantum permaneat paſſionis, quantum ſoluta videatur, non aliter quam ſi [xx] terebratis oculis, quod *Græci* παρακέντησιν vocant, ob tardam ſuffuſionem, quanquam ſit perfecta curatio, viſus impedimenta perſeverant, quæ quadam *conſuetudine* potius, quam paſſionis præſentia fieri videntur. Solutam vero vel convictam paſſionem intelligere poterimus ex iis, quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc eſt ſecundum methodum, *furioſorum* ſivè inſanorum *curatio.*

Aliarum ſectarum & veterum methodicorum plurimi, *obſcuris* in locis habendos inquiunt ægrotantes, neque [yy] accidentia paſſionis conjicientes, ſiquidem ſæpe quidam obſcuritatem odiſſe videntur, neque ipſam paſſionem, quod ſit ex *ſtrictura* effecta. Etenim denſata corpora aeris obſcuritas minime [zz] reflari permittit, (*aaa*) abſtentis denique naturalibus officiis, impletum caput magis gravatur.

Adhibendam (*bbb*) etiam *immodicam abſtinentiam*, quam *Græci* λοιμαγχίαν vocant, non advertentes, (*ccc*) quia immoderata cibi abſtinentia vi-

(*xx*) compunctis.
(*yy*) ſymptomata morbi expendentes.
(*zz*) perſpirare.
(*aaa*) retentis naturaliter excernendis.
(*bbb*) adhibent, adhibendam jubent.
(*ccc*) quod.

res corporis vexat, & ægrotantem naturali fortitudine desertum adjutoria ferre non patitur, perdit etiam cibandi tempora, ex (*ddd*) quo densata corpora sæpe laxantur. Non enim (*eee*) vere admittenda aut credenda sunt ea, quæ suspicantur, quibus ipsi insanire potius, quam curare videntur. Ajunt enim *ferarum similitudinem* intuendam, quæ (*fff*) deductione cibi, posita ferocitate mansuescunt, non aliter enim *furentes* posse jugi abstinentia mitigari, quippe cum inter sanos homines facile sapere jejuni videantur, post cibum vero adfici hilaritate facilius, aut furore. Jubent præterea *vinculis* ægrotantes coerceri, sine ulla discretione, cum necessario devinctæ partes, (*ggg*) quatiantur, & facilius sit ægros *ministrantium manibus*, quam inertibus vinculis retinere. Cupiunt etiam certis medicaminibus *somnos altos* efficere, papavere foventes, & pressuram potius atque gravationem capitis, non somnum ingerentes. *Fovent* etiam oleo rosaceo aceto admixto: serpillo & castoreo, & cæteris simillimæ virtutis caput obsidunt, constringentes ea, quæ laxatione indigent. Alii *frigidis* usi sunt rebus, passionis causam ex fervore venire suspicantes, ut ARISTOTELES, & DIOCLES, nescii (*hhh*) quoniam fervor (*iii*) innatus sine dubio tumoris est signum, & non ut existimant, passionis causa. Quare pe-

(*ddd*) quibus congruis cibi temporibus.
(*eee*) pro veris.
(*fff*) denegatione.
(*ggg*) adfigantur.
(*hhh*) quod.
(*iii*) internus.

jorare necesse est, & majorem *furorem* fieri cum frigida curatione corpora densantur.

Alii *phlebotomiam* adhibendam probant ex duobus brachiis usque ad *animæ defectionem*, ut sæpe faciant morti cupientes. Etenim defectio, aut virium amputario sequuntur immodicam sanguinis detractionem, (*kkk*) quam non oportebit ex utroque-brachio fieri. Dicunt præterea usum esse *clysteris* addendum, ex acerrimæ virtutis liquoribus, & injectione frequenti, ex quibus nihil utile, sed potius *dysenteria* sequitur. Dant etiam *urinalia*, atque (*lll*) *ventriflua* medicamina potanda, quæ *diuretica* vel *cœliotica* Græci vocaverunt. Avertendam enim e superioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus corpora tabescunt & *nervositas* vitiatur.

Item alii *inebriandos* ajunt ægrotantes, cum sæpe ex vinolentia furor atque insania generetur. Alii *flagellis* ajunt coercendos, ut quasi (*) judicio mentis (*mmm*) pulso resipiant, cum magis, tumentia (*nnn*) cæde lacessendo, faciant asperiora, & adveniente lenimento passionis, cum sensum recipiunt, plagarum dolore vexentur: Ac certe, si ut ratio poscit, vicinis magis ac patientibus locis adjutoria sunt adhibenda, coguntur ut ori vel capiti plagas imponant.

Utuntur etiam *cantionibus* *tibiarum* varia modulatione: quarum alteram *Phrygiam* vocant, quæ sit jucunda atque excitabilis eorum qui ex *mœstitu-*

(*kkk*) quare.
(*lll*) purgantia.
(*) *justitio* REINES.
(*mmm*) excitato.
(*nnn*) verberibus, & flagrorum plagis.

dine (ooo) in furore noſcuntur: aliam (*ppp*) diram, vel quæ (*qqq*) occupata mente pudorem ſuadeat, injecto (*rrr*) rigore ut in bello, quam (*ſſſ*) *Dorion* adpellant, in iis, qui riſu, vel puerilibus cachinnis adficiuntur, cum cantilenæ ſonus caput impleat, ut etiam recte valentibus apertiſſime videtur, vel certe, ut plerique memorant, accendat aliquos in furorem, quo ſæpe *vaticinante* deum accepiſſe videntur.

Alii *amorem* furentibus ajunt procurandum, quo mentis intentio, converſa furoris aſperitate, purgetur, non intuentes nudiſſimum! veritatem, quod pleriſque furoris amor fuerit cauſa. Sic denique *alius* amore PROSERPINÆ petiit inferna, & ſibi licitas alienæ ac divæ conjugis credidit nuptias: *Alius* nymphæ (*ttt*) ob deſiderium AMPHITRITES ſeſe deditum mari projecit. Ferunt *Græcorum* commenta loquacia & (*uuu*) hiereprolis *fœminam* humanis exercitatam fatis, & ſævo pœnitudinis dolore commotam, ſua manu ſuos exſtinxiſſe [*xxx*] ſucceſſus. Neque aſpernandos cæteros accipiamus, qui ipſum quoque amorem generaliter furorem vocaverunt, ob ſimilitudinem accidentium, quibus ægrotantes adficiuntur. Et eſt *impium* atque *abſurdum* paſſioni [*yyy*] adjutoriorum [*zzz*] in idip-

(*ooo*) furere.
(*ppp*) gravem, duram.
(*qqq*) *ſubint.* furore.
(*rrr*) vigore conſtantia.
(*ſſſ*) Doriam.
(*ttt*) AMPHITRITES deſiderio irretitus ſeſe in mare.
(*uuu*) regiæ prolis fœminam JASONIS excitatam factis.
(*xxx*) fœtus.
(*yyy*) adjutorium.
(*zzz*) contra.

ſum probare quod [*aaaa*] curas: omitto quod ſit *impoſſibile* amorem furentibus perſuadere, ſiquidem judicio carentes pulchritudinem [*bbbb*] probare non poſſint. Nam ſæpe homines feras [*cccc*] exiſtimant, vel ea quæ viderint fingendo præſentia putant.

Dehinc etiamſi *amor* fuerit adquiſitus, quid magis probemus erit incertum, utrumne prohibendus ſit *uſus venereus*, an admittendus. Sed *prohibitus* indignari magis cogit ægrotantes, cum deſiderata producuntur. Item *permiſſus* vexat, cum corpore evirato animæ quoque ſubſtantia [*dddd*] turbatur.

Alii *arteriotomiam* probaverunt, inutili vexatione caput adficientes. His igitur omnibus experimentis inanibus conferta eſt furioſorum curatio; quæ ne falſa putentur, erunt denuntiandæ perſonæ, atque librorum nomina deſignanda. ASCLEPIADES ſecundo libro adhibendam præcipit *cantilenam*, quo etiam ejus diſcipulus TITUS adductus, ſecundo libro de anima, memorat *flagellandos*. Sed idem etiam officiis ſolitis amoveri jubet ægrotantes, & *vinculis* conſtringi, & *abſtinentia* ciborum nimia coerceri, & *ſiti* adfici, tum *vino* corrumpi, vel in *amorem* induci: cætera primo libro tardarum paſſionum ſupradicta complevit. THEMISON phlebotomatos [*eeee*] conſtrictius curat *fomentis*, qui ſe ſua [*ffff*] lege tenere non potuit, ad-

(*aaaa*) ſanare debes.
(*bbbb*) percipere.
(*cccc*) *ſubint.* ſe eſſe.
(*dddd*) imaginantur.
(*eeee*) turbetur.
(*ffff*) conſtrictivis.
(*gggg*) methodo.

hibens etiam *lavacrum*, atque *vinum* plurimum, & *amorem* ſuadens, adjuncta ciborum copia, aliis quoque incongruis utens rebus, quæ magis ASCLEPIADI, quam THEMISONI ſunt adſcribenda. nondum enim ſeſe ejus liberaverat ſecta, cum ſic hæc ordinaſſe perſpicitur.

CAPUT VI.

De Melancholia.

MElancholia dicta, quod nigra fella ægrotantibus ſæpe per vomitum veniant: *Græci* enim nigrum μέλαν vocaverunt, fel autem χολὴν adpellant: & non, ut plerique exiſtimant, quod paſſionis cauſa vel generatio *nigra* [*a*] ſit *fella*, hoc enim eſt [*b*] æſtimantium magis quam videntium veritatem, vel potius falſum, ſicut in aliis oſtendimus. Nam TULLIUS atram bilem dixit, veluti altam iracundiam. Item [*c*] VIRGILIUS de Hercule alta iracundia moto, *Hic vero*, inquit, *Alcidæ furiis exarſerat atro felle dolor.* Siquidem *melancholici* ſemper iracundi, triſtes, ac nulla pene hilaritate laxati eſſe videantur.

Frequentat autem in *maſculis* magis, & mediis ætatibus: difficile vero in *fœminis*, vel aliis ætatibus. Ejus antecedentes *cauſæ* ſunt hæ, *indigeſtio*, *jugis vomitus*, poſt cibum *medicamina pota*, *acres*

(*a*) ſint.
(*b*) putantium.
(*c*) VIII Aeneid.

cibi, *mæstitudo*, *timor*, & cæterea quæ [*d*] etiam valent sufficere.

Sequuntur autem in ipsam *pronos* vel venturos ea, quæ etiam *insanos* fore denuntiant. Eos vero, qui jam passione possessi sunt, animi *anxietas* atque difficultas tenet, adtestante mæstitudine, cum *silentio*, & *odio conviventium*. Sequitur etiam nunc *vivendi*, nunc *moriendi* cupido, cum *suspicionibus* velut insidiarum sibi paratarum: item inanes *fletus*, atque *murmura* vacua, & rursum *hilaritas*, magis post cibum, cum *inflatione* præcordiorum, & *articulorum* frigore, & levi *sudore*: atque *stomachi* mordicatione, vel oris ventris usque ad interscapulas, quas *Græci* μετάφρενον vocaverunt: item *capitis* gravedo, *color* [*e*] viridis cum nigrore, aut sublividus, corporis *tenuitas*, virium debilitas, & accepti cibi corruptio cum *ructationibus* odoris tetri, hoc est fumosi, vel [*f*] bromosi, vel piscosi: item *intestinorum* tormenta, *vomitus*, nunc inanis, nunc fellosus, vel ferrugineus, aut niger, & ejusdem qualitatis per podicem egestio. In *lenimento* vero eorum mitigatio vel multorum depurgatio.

Sed hanc passionem *furoris* speciem alii plurimi, atque THEMISONIS sectatores vocaverunt. Differt autem, siquidem in ista principaliter *stomachus* patitur, in furiosis vero caput. Et est communiter *stricturæ* passio magna: aliquando etiam [*g*] *complexa*, ob plurimas egestiones. Præterea

(*d*) eam.
(*e*) c. ὠχρὸς, luridus.
(*f*) cœni ac luti virus olentis.
(*g*) ex solutione.

est ex numero *tardarum* passionum, quas *Græci* chronias adpellant.

Curatio autem adhibenda est, quam *furiosis* ordinavimus. Non enim *Phlebotomiam* probandam adtestante dolore, aut *hellebori* purgationem, adtestante passione, adprobamus; sed exterius *localia* adjutoria, atque *mitigativa*, sive [*h*] *corporativa*, magis ori ventris, atque [*i*] inter scapulas sunt adhibenda. Ac si forte aut *vomitus* immodicus, aut *egestio* ventris coegerit, *constrictiva* sunt cataplasmata adponenda, ventri atque stomacho, ut ex *palmulis* Thebaicis, infusis vino, vel posca, admixtis etiam *malis Punicis*, vel *cydoniis*, & *œnanthe*, & *alumine* scisso, aut *hypocistide*, vel *acacia*, sive *galla*, & his similibus. Dandi etiam *cibi* constrictivi, atque adponenda ejus virtutis *cucurbitæ*.

Alia vero medicarum sectarum præfectis relinquamus, & iis qui de furiosis scripserunt. [*k*] Adhibent etiam bibenda medicamina, hoc est, *aloen* & *absinthium* jugiter, quæ propter vim suam, quam habent plurimam, excludenda probamus: quippe cum sit possibile ex consuetis perficere sanitatem.

(*h*) corroborantia.
(*i*) interscapuliis.
(*k*) Præbent etiam quidam.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER II.

CAPUT PRIMUM.

De Paralysi.

IN *senibus* atque *hyemis* tempore frequentat hæc passio: difficile autem in calidis ætatibus. Ea generatur nunc ex *occultis*, nunc ex *manifestis* antecedentibus causis, ut *quassatione*, *vulneratione*, vel alia qualibet passione; item *frigore* profundo, *vinolentia*, *indigestione*, *luxuria*, atque *libidine* (*a*) frequenti extenta: item *medicaminibus* potis. Sed est vel fit paralysis nunc *sensus*, nunc *motus*, nunc utriusque. Et intelligitur *sensus* paralysis, quoties *fervens* atque *frigidum* non sentiunt ægrotantes, (*b*) manifesto partium naturalium motu: *motus* autem, quoties fervens atque frigidum sentiunt, motu partium carentes: *utriusque* vero paralysin factam accipimus, quoties motu atque sensu caruerint.

Item hæc passio nunc *partis* est, nunc *partium*, nunc *totius* corporis, cum adprehensione mentis, quam *apoplexiam* vocantes acutarum passionum libris tradidimus. Sed plurimis species duæ paralyseos visæ sunt: alia *conductione* effecta: alia *ex-*

(*a*) frequenter exercitata.
(*b*) integro.

tensione. Sequuntur autem *pronos* & declives in passionem, hoc est, qui non repente fuerint (*c*) percussi, si totum corpus passurum denuntietur, ea, quæ *epilepsiam* vel *furorem* denuntiant: si vero ex parte, *gravedo* partis passuræ (*d*) sequetur, ut tardus motus, cum *stupore*, & *pallore*, & *torpedo* cum sensuum debilitate, quæ nunc perseverantia, nunc sine ratione recedentia (*e*) intelliguntur, ac rursum recurrentia.

Dehinc effecta passione *torpor* atque *stupor* gelidus partium fit plurimus, (*f*) & parvus, & nunc *voluntario motu* cessante, nunc ex parte manente: & nunc *sensu* amisso, nunc parvo remanente, nunc etiam dolore adtestante, obscurato pulsu: & per (*g*) profectum cessante, cum *pallore*, &, *tenuatione* partis vitiatæ, nutrimento cessante, quod *Græci* ἀτροφίαν vocant. Sequente etiam *rugatione* cum adductione partium, vel extensione.

Aliqui præterea παράλειψιν vocaverunt eam, quæ ex *omni parte* naturalem motum abstulit, παραλυσιν eam, quæ ex plurima parte vitiavit motum, quibus minime consentire majorum autoritas jubet. Non enim passionum differentiam ostendit, sed magnitudinem generaliter passionis, ut sunt quædam partes duobus vel plurimis officiis aptatæ, quæ nunc omnium: nunc certorum amputatione vexantur. *Lingua* etenim transvorationis officium sustinens, verba distinguere non valebit. Hæc sunt communes *paralyseos* significationes; sed ob singularum partium atque particularum, quas su-

(*c*) correpti.
(*d*) sequitur.
(*e*) perspiciuntur.
(*f*) aut.
(*g*) morbo ingravescente.

pra diximus, communiter adprehensionem, *specialiter* locorum impedimenta tractabimus.

Supercilium igitur paralysi vitiatum laxius propendebit circa superius palpebrum, vel certe (*h*) sustollitur, ut etiam ipsam suspendat. *Item palpebrum superius* paralysi vitiatum laxius fit, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, vel e contrario extentum sustollitur, & oculorum pupulam nudat. Item, *inferius palpebrum*, paralysi vitiatum nunc intrinsecus flectitur, nunc in semet vel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum non contegit.

Sequitur etiam involuntarius *lacbrymarum* fluor, quod est utrique palpebrorum vitio commune: Et si in *risum* venerint ægrotantes, contortum vel conductum simulant vultum. *Oculorum* vero tunicæ, sive membranæ paralysi vitiatæ visum impediunt latitudine facta pupularum, quæ passio vocatur μυδρίασις. Ac si *conductione* fuerit paralysis facta, angustior pupula fiet, cessante nutrimento, quæ passio adpellatur phthisis.

Lingua paralysi vitiata vocem non (*i*) differit; sed interius movetur, & nunc nullius significationis vocem reddit, nunc (*k*) *amputatione* facta, medio tempore; oppressis conatibus conticescit: demonstrata tamen verbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed *discernantur* ab ista passione, qui forte ex alia causa vocem amiserint, cum neque *colorem* superficies linguæ mutaverit, neque *sensu* caruerit, neque *motu*, neque *schema* suæ mutaverit positionis,

(*h*) sustolletur.
(*i*) articulat.
(*k*) sc. vocis.

positionis, quod fieri necesse est, cum fuerit paralysi vitiata.

Item *odoramenti* (*l*) *officium* paralysi vitiatum odorum non accipit sensum, sed discernitur ab iis, qui narium vitio officium odoris amiserunt, quod adpellant *ozænan* : quod neque *torpor* partium, neque *pallor*, neque nutrimenti desertio sequatur, quam Græci *atrophian* vocant.

Labium superius paralysi vitiatum invertitur forinsecus, proditum magis cum risus advenerit, aut locutio : conducitur enim cum sano inferiori. Item (*m*) poto sumpto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam *caninum raptum* esse dixerunt, nescii, sicut principaliter futuro docebimus schemate.

Item σιαγὼν paralysi vitiatus; sic quidem nos musculum, qui buccas colligat, dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vicinus denique oculus non valebit perfectam facere reclusionem conducto inferiore palpebro.

Mentum paralysi vitiatum amisso motu laxatur, aut vehementer sustollitur.

Fauces paralysi vitiatæ transvorationis difficultatem faciunt.

Gutturis summitas paralysi vitiata, (*n*) sive ut rheuma, sive ut Græci bronchos, mortem facit,

---

(*l*) organum.

(*m*) potu.

(*n*) quod vel arteriam asperam, vel Bronchon Græci vocant, fortem facit aut parvam cum difficultate transvorationis tussiculam : siquidem non perfectam eo tempore facit inductionem operculum ligulæ superpositum, ad radicem linguæ jacens, quod Græci ἐπιγλώττιδα vocant.

& parvam transvorationis tussiculam : siquidem non perfectam eo tempore faciat inductionem, ne superet radicem linguæ, quam Græci epiglottida vocant : quo perfecto, accepta (o) convivantur : Videbitur denique ejus (p) *exstantia* plurimum relaxata.

(q) *Stomachum* paralysi vitiatum difficultas transvorandi sequetur, vel omnino impossibilitas, unde etiam præsens periculum. Videbuntur etiam difficilia transvorantibus accepta, veluti acriora, aut immaturo tempore comesta : item sequitur *præfocationis* sensus cum *frigore*, in quacunque ejus parte fuerit paralysis : illic namque etiam transvorata sistuntur. Sed discernuntur ab iis, qui (r) facilem paralysin ex difficultate transvorandi patiuntur. Siquidem etiam *decoloratio* nutrimento cessante, ac *frigus*, etiam *immobilitas* faucium necessario concurrit. (s) Item iis, qui ex *stomacho* sunt humores, supradictis querelis si fuerint adfecti, discernuntur, quod etiam dolore atque fervore partium vexantur.

Si (t) κοινόν, vel ejus summitas, paralysi vitiatum, quod nos *commune* dicere poterimus, quod arteriæ atque stomacho interpositum videatur, locorum gravedinem faciet, atque (u) sumpto cibo vel potu in præcordiis permanebunt, cum *torpore*

(o) deglutiunt.
(p) larynx.
(q) gulam.
(r) paralysi similem adfectum ex.
(s) item ab iis, qui supradictis querelis adficiuntur, si in stomacho humores fuerint, discernuntur.
(t) sic vocat musculos laryngi & gulæ commuues.
(u) sumpti cibi & potus in viæ primordiis.

ſenſuum, ac *tumore* manuum, aliquando & crurum, adteſtante *ſingultu*, & inani timore. Aliqui etiam revomunt accepta nulla corruptione mutata.

Pyloro paralyſi vitiato, cibus nulla digeſtione mutatur, ſed tanquam per *infundibulum* ad inferiora deſcendit, & circum ventrem laxior locus efficitur inferius inſtatiorque: quæ per ventrem egeruntur, aſpera atque plurima erunt, & neque fluida.

(*x*) *Neſtide* paralyſi vitiato & (*y*) *typhlotero*, quod nos cæcum inteſtinum dicere poterimus, erunt ea, quæ per ventrem excluduntur plurima, & minus fluida. Videntur enim (*z*) νηςεύειν cum naturam ſervaverint, & nullo fuerint morbo tentata, (*aa*) tunc plurimum excrementorum (*bb*) acceptorum facere.

Colo paralyſi vitiato, inordinato motu atque involuntario, ſtercora deſcendunt, ſine ulla humectatione, & cum fœtore maximo eorum fit egeſtio, ſine ullo dolore.

(*cc*) *Longanone* cum ſphinctere atque *podice* paralyſi vitiato, erit involuntaria egeſtio ſtercorum, niſi ex aliqua hoc fuerit *circumincifione* confectum. Aliquando etiam præcedit, vel certe egeſtionem ſtercorum ſine tumore, (*) & aliqua ſimili cauſa fieri permittit.

Veſica paralyſi vitiata involuntarius urinæ exi-

(*x*] inteſtino jejuno.
(*y*) τυφλῷ ἐντέρῳ.
(*z*) jejuna i. e. vacua eſſe.
(*aa*) ſc. quando ſunt paralytica.
(*bb*) ex acceptis ſ. ingeſtis cibis.
(cc) inteſtino recto.
(*) ex.

tus fit ſine ullo dolore, neque inciſura, neque circumciſione antecedente: aliquando etiam per intervalla prohibitus, vel paulatim retardatus, aut omnino negatus: & ſæpe etiam pubetenus exſtantia partium fit, extenta veſica. Sed ſi ex tumore, vel ſanguinis gelati corpuſculis, quæ Græci θρόμβους adpellant, aut lapide, vel vulnere, difficultas fuerit mictus, aut in toto negatio, diſcernitur, quod ſine dolore atque partium livore, atque ſanguinis mictu, adpoſita manu (*dd*) oppreſſa pectine urina in paralyſi excludatur.

Præterea etiam *peritonæo* paralyſi vitiato, ut ERASISTRATUS ait, urina abſtinetur, & neque excluditur niſi adhibito *catheteri*. Non enim veſicæ ambitus naturali conſuetudine peritonæo (*ee*) imbuente opprimitur, neque (*ff*) concluditur ad exprimendum liquorem (*gg*) radix virilis paralyſi vitiatus, ſed multo major aut minor efficitur, & nulla tentigine provocatur.

Seminales viæ, quas *Græci* ſpermaticos poros vocant, paralyſi vitiatæ, ſi *laxatione* fuerit paralyſis effecta, ſine ulla tentigine involuntarius fit ſeminis lapſus, & vocatur hæc paſſio *gonorrhœa*, quam nos ſeminis lapſum dicimus. At ſi (*hh*) *concluſione* fuerit paralyſis effecta, jugis tentigo ægrotantis ſequetur, ſine ullo dolore, atque ſeminis lapſu; & vocatur hæc paſſio *priapiſmus*.

Crus paralyſi vitiatum, aut conductione *brevius* fit, aut extenſione *longius*, ut plerique putent ar-

(*dd*) compreſſo.
(*ee*) incumbente comprimitur.
(*ff*) contrahitur.
(*gg*) colis; radius REINES.
(*hh*) ſtrictum.

ticulorum (*ii*) delocationem hic factam. Sed discernitur hoc: siquidem concavitas atque distantia loco motos, aut ejectos articulos sequatur.

Est autem ratione credibile, cæterorum quoque interiorum singula paralysi vitiari, ut *pulmonem*, *cor*, vel discrimen thoracis atque ventris, quod Græci *diaphragma* vocant, aut (*kk*) *hypozygon*, vel *splenem*, aut *jecur*, præveniri adprehensione mortem patientis, quæ sæpe latent facta, cum non propria possint (*ll*) adprehensione signari.

HEROPHILUS denique *repentinam mortem*, nulla ex manifesta causa venientem, fieri inquit *paralysi* cordis.

ERASISTRATUS memorat paralyseos genus, & *paradoxon* adpellat, quo ambulantes repente sistuntur, ut ambulare non possint, & tum rursum ambulare sinuntur.

Est autem passio generaliter *gravis*, atque *difficilis*, sed gravior curatio fit, quoties toto *sensu* caruerint partes, atque *motu*, & in corporibus jamdudum *debilibus*, vel *senibus*, aut ex *alio morbo* prævitiatis, ut epilepsia, febre: item si plurimas tenuerit corporis partes, vel vitæ necessarias.

De *nominibus* autem specialiter (*mm*) elogiatis paralyticæ passionis, ut *mydriasi*, *phthisi*, *priapismo*, *gonorrhæa*, & his similibus singula præscribemus. De cæteris nunc dicemus. Hanc ergo passionem multi sectæ nostræ principes *stricturam* dixerunt, ob duritiam vitiatarum partium, atque

(*ii*) luxationem.

(*kk*) tunicam succingentem costas: ὑπόδημα vocavit; medici ὑπόζωκότα nominant.

(*ll*) signis propriis indicari, & cognosci.

(*mm*) impositis & adtributis.

ſiccitatem, & gravedinem, & torporem. MNASEAS vero conductione factam *paralepſin* vocat, fierique etiam aliquando (*nn*) *extenſione*, aliquando *ſolutione*.

Nos vero juxta SORANI ſententiam illam vocamus (*oo*) *ſolutione*, cum plurimæ egeſtiones corporis fuerint viſæ. (*pp*) Etenim *manuum*, vel *pedum*, & horum ſimilium (*qq*) extenſione facta, nulla egeſtione adteſtante, & in ligni ſimilitudinem duratis partibus, *ſtricturæ* dicimus eſſe paſſionem. Quippe cum frigeſcere, & quadam rugatione criſpari corpora, commune (*rr*) contrariis paſſionibus eſſe videatur. Eſt tamen paſſio generaliter *tarda*, & acceſſionibus atque dimiſſionibus variata, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis, cujus prædata atque demonſtrata ſignificatione, neceſſario curationem ordinamus.

Mox igitur effecta *paralyſi*, lucido *loco*, atque mediocriter calido locandi ſunt ægrotantes, & uſque ad *tertiam* diem, permittentibus viribus, (*ſſ*) abſtinendi. Tunc, niſi *vino* fuerint pleni, vel cibo, mox *phlebotomandi* : ſi copia fuerit, ex brachio : ſin minus, ex qualibet parte patienti contraria, quo laquei conſtrictione, & phlebotomi diviſura in paſſione (*tt*) conſtituti non adficiantur. Si autem *pleni* fuerint cibo, alia die erunt phlebo-

(*nn*) ait concluſione, ut ſup. p. præc.
(*oo*) ſolutione factam.
(*pp*) At enim.
(*qq*) paralyſin extenſione factam.
(*rr*) nimirum ſolutioni ſive laxationi : & ſtricturæ ſive concluſioni.
(*ſſ*) ſc. cibo.
(*tt*) conſtitutæ partes.

tomandi. Sed *partes* paralysi vitiatæ *fricatione* atque *calefactionibus* recurandæ, & (*uu*) lana limpida ex oleo dulci atque calido expressa circumtegendæ, & *fomento* relaxandæ. Tum *oris* collutio permittenda, atque potus aquæ calidæ.

Præterea *accessionum* ac *dimissionum* diligentius tempora observanda, quæ adprehenduntur ex ægrotantium *pallore*, nunc aucto, nunc minuto: vel *sensu* (*xx*) earundem partium, qui plus aut minus inesse videtur: item ex *motu* vel immobilitate, aut gravedine & levitate, aut frigore & fervore. Tunc *diatriti* tempore adhibenda *perunctio* ex oleo calido. *Ora* quoque fovenda ex aqua mediocriter calida, & dandus *cibus* parvus sorbilis, ut *alica* lota ex aqua calida infusa, aut *ova*.

Ac si transvorationis & *faucium partes* paralysi fuerint vitiatæ, erunt *cucurbitæ* (*yy*) obliquis partibus gutturis atque cervicis adponendæ: tum cibus offerendus. Etenim *extentæ* transvorationis officio facile servire coguntur. Exinde donec passio declinet, *alternis* diebus dabimus cibum. Sequenti denique die post diatritum, abstento ægro *cataplasmatibus* utemur ex polline lini seminis, & fœnigræci. Tum alia die, nisi passio creverit, patientibus locis cucurbitas (*zz*) infigentes, *scarificabimus*.

Ac si *plurimæ* fuerint *partes* passione vitiatæ, cogentibus magis, atque urgentibus, ordine præponimus curationem, vel iis locis, quæ facile poterunt ægrotos in periculum devocare, aut ex qui-

---

[*uu*] quæ succida non est.
[*xx*] adfectarum.
[*yy*] lateralibus.
[*zz*] adfigentes.

bus cæteris partibus facile possit curationis beneficium, dari. Sic denique *stomacho* laxato, plurima certe conlaxantur. Utpote e contrario oppressis principalibus partibus, cæteræ necessario (*aaa*) comprimuntur. *Tunc* (*bbb*) cæteris trinis diebus quas diatriton *Græci* vocaverunt, alias quoque partes cucurbita relevamus.

Si *siagon*, vel *mentum* paralysi fuerit vitiatum, erunt cucurbitæ *temporibus* infigendæ, atque musculis *buccarum*, vel sub *aurium* (*ccc*) lamnis. Ac si *fauces* fuerint vitiatæ, vel transvorationis partes, prædictis utemur adjutoriis. Item *manibus* paralysi vitiatis, erunt *humeris*, vel eorum summitatibus atque palis, & brachiorum musculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item *cruribus* paralysi vitiatis, (*ddd*) vertebris atque genibus cucurbitæ infigendæ: quarum quæ partes non accipiunt usum, ut *supercilia*, *labia*, *digiti*, sanguisugis erunt relevandæ.

Item si nimiæ (*eee*) tenuitatis causa, aut usus difficultate, neque *sanguisugarum* morsum tolerare potuerint, ut in *palpebris*, vel *lingua*: præfecta *vaporatione* scarificamus, & (*fff*) generaliter *cataplasmatibus* utimur. Tunc si exegerit passio, secundo scarificamus, & *spongiarum vaporatione* utimur, ex aqua & oleo solo expressis, vel ex oleo & decoctione lini seminis, atque fœnigræci,

---

[*aaa*] simul vel una premuntur, sicut conlaxantur, i. e. simul laxantur.

[*bbb*] proxime sequentibus.

[*ccc*] laminis.

[*ddd*] femorum articulis, qua vertebrum, i. e. caput ossis femoris inseritur coxendicis acetabulo.

[*eee*] teneritatis.

[*fff*] generalibus.

vel hibifci, aut malvæ communis, vel agreftis. Iis vero, qui fecundum *linguam*, vel *tranfvorationis partes* paralyfi fuerint vitiati, tempore cataplafmatum atque vaporationum jubemus *in os* dari oleum calidum continendum, (*ggg*) vel aquam calidam & oleum, aut mulfum. Simul enim, atque eodem tempore ex utraque parte vaporata vehementius relaxantur.

Si *venter* fuerit retentus, *clyftere* utemur prius quam partes cucurbita relevemus, & primo ex aqua mulfa. Tum fi oportuerit, etiam (*hhh*) diurnis diebus ex oleo calido *injectiones* adhibemus. Si *inteftina*, vel eorum vicinitas paralyfi fuerit vitiata, ac fi etiam *urina* fuerit retenta, adhibitis cæteris adjutoriis atque perfectis, *enchatifmata* funt adhibenda. Tunc *catheterifmus* faciendus, quo urina detrahatur, ac poft detractionem oleum calidum injiciendum, adnexo folliculo *catheteri*, ex ea parte quæ κυςόφιλος a *Græcis* eft adpellata, vel *otico clyftere*, quem nos *auricularem* dicere poterimus, tenui ex (*iii*) *abilifco* formatum, quo poffit cavernam invadere, directum cathetere.

Tunc *cucurbitas* prædictis adhibemus locis, atque *vaporationibus* & *cataplafmatibus* eas partes, cum podice & (*kkk*) veretris vicinis relevamus.

Si *ftomachus* fuerit paralyfi vitiatus, omnia forbilia dabimus, quo facilius tranfvorentur. Ac fi ea, quæ fumuntur, aliqua ex parte fubftiterint impedito meatu, ægrotantium *manus* in aquam ca-

---

(*ggg*) vel hydrelæum calidum.
(*hhh*) quotidie.
(*iii*) hibifco, an ex obelifco.
(*kkk*) veretro vicino.

lidam mittemus, vel parva vaſcula, aqua calida plena, tenenda offeremus: tum ſtomacho levem *cucurbitam* inſigemus ſub ea parte, quæ premi vel impediri videtur, atque ita ſenſim, vel paulatim eam detrahemus, quo ſtomachi partes deferendo accipere, (*lll*) vel tranſire faciamus illata, vel (*mmm*) vacuum officium in memoriam reducamus: ac ſi *vomitus* irruerit, paralyſi facta *ore aperto*, nihil dentibus interponimus.

Si vero (*nnn*) *conductio*, immittimus ceram, vel tabellam alearem, aut feruleam, & ductu contrario faſciolæ corrigere tentamus depravata, declinante paſſione. Etenim ante id tempus difficiles in conſenſu partes eſſe perſpiciuntur, & propterea quaſſatio potius quam effectus ſequitur.

Utimur præterea eodem tempore etiam *cerotariis* (*ooo*) qualibet paralyſi vitiata: & primo ſimplicibus, ut ex cera & oleo pingui, vel ſabina, & (*ppp*) ſquinanto, admixta hibiſci decoctione, vel fœnigræci ſemine contuſo atque trito: tum ex oleo veteri, & reſina terebinthina: adhibemus etiam *embaſin* ex oleo calido: tum calidam & oleum: *cibum* dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piſcibus petrenſibus, & volantum parvioribus.

Utimur etiam *acopis*, ut eſt diaſamſucum, & diamelilotum, vel omnibus, quæ ex *adipibus* conficiuntur, & medullis, & irino oleo, vel malaba-

---

(*lll*) & per eas tranſire.
(*mmm*) abolitam actionem.
(*nnn*) concluſio, quando conductum os eſt.
(*ooo*) in qualibet parte.
(*ppp*) in ſchœnantho.

trino (*qqq*) chirino, & his similibus: & *malagmatibus* talibus, ex quibus est diachylon, atque mnaseum, & diamelilorum, & melinum simplex.

Tum *gestatione* corpus movemus pro virium modo, fertoria sella, sive cathedra, tum longiore vehiculo manibus acto, dehinc animalibus. Sic enim *consensu* (*rrr*) persuasæ altiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt, cum in embasi ex oleo fuerint constitutæ, motus beneficio prelaxato ægrotante. Dehinc *lavacrum* adhibemus, atque *vinum* parvum, & consequenter singula, quæ passione fuerint vitiata, suo officio exercemus: explorantes etiam, vel intuentes si quid aliud in corpore passionis occurrerit, ex quo *paralysis* videtur effecta, ut hoc quoque destruamus: non (*sss*) hac quidem quod antecedens causa esse videatur, sed quo etiam eam ipsam passionem necessario intelligamus.

Quapropter si *vulneratio* ei fuerit (*ttt*) congrua, gerere debemus sicut in *Chirurgumenis*, vel *Responsionum* libris demonstravimus: Reminiscentes, siquidem ex vulneribus facta *paralysis* sit, an divisura partium, necdum proprio nomine vocabulum teneat, sed adpellari *claudicationes*, vel tardationes possunt, sive alienationes. Si ergo *cicatrix* fuerit (*uuu*) clausa, hanc mollire tentabimus: item si (*xxx*) *spinæ* contortio vel conversio ex aliqua causa effecta, hanc corrigemus: item si

---

(*qqq*) ex leucoio luteo confecto.
(*rrr*) commotæ.
(*sss*) ob hoc.
(*ttt*) conjuncta.
(*uuu*) dura.
(*xxx*) *sc.* dorsi.

febricula, aut nimia capitis passio, quam *cephalæan* vocant, aut *epilepsia*, ex iisdem eas quoque destruemus; item si (*yyy*) eversio, vel inclinatio fuerit *matricis*, eidem consequenter ordinata adhibemus, sicut *muliebrium passionum* libris docuimus: sin vero *articuli* fuerit (*zzz*) ejectio, quanquam longi temporis, eum (*a*) recolamus.

Item si quis *humoris fluor* per quodlibet (*b*) officium naturale ultra modum fuerit dimissus, *cataplasmata* constrictiva probamus, ut ex palmulis Thebaicis, malis citoniis, acacia, hypocistide, alumine, & his similibus: adponentes etiam *emplastrorum* ea, quæ constrictivæ virtutis a *Græcis* (*c*) ἔναιμα adpellata sunt: vel si qua valent concludere atque siccare fluentia, ut sunt *vulnerum medicamina*, quæ adpellantur μέλανα: tunc similiter ut in epilepsia ægros resumemus: ac si passio permanserit, (*d*) *cyclo ductu* resumptionis regula dirigemus per variam gestationem, deambulationem, vocis exercitium, lectionem, unctionem, lavacra.

Tum post hæc omnia partium adhibemus *fricationem*, dantes varium *cibum* atque *vinum*, juxta præscriptam disciplinam omnia augentes atque minuentes: & nunc usque ad *piscium* qualitatem ordinamus cyclum, nunc usque ad *volantum*, nunc etiam agrestium, ultimo *porcinæ* carnis, si-

---

(*yyy*) prolapsus.
(*zzz*) luxatio.
(*a*) relocamus.
(*b*) organum excretorium.
(*c*) sanguinem sistentia; & pro incruentis adhuc vulneribus imponi solita.
(*d*) cyclico.

ut superius de capitis curatione scribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam *metasyncriticos cyclos*, & primo (*e*) partiles: tum perfectos; nisi ex initio vires ægrotantis eos perferre non valuerint.

Denique nunc *drimyphagia* utimur, antecedente cibi parvitate, nunc *vomitum* provocamus drimyphagiam linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc (*f*) vomitus adjungentes drimyphagiam. Ipsum quoque vomitum primo (*g*) *jejunum* probamus, tum ex *radicibus*, vel his similibus qualitate materiis. Atque ita post frequentem radicum vomitum *helleboro* utemur, primo (*h*) radicibus inserto, vel aceto infuso: Quo detracto, radices immissæ concisæ ipso cum liquore sorbentur.

Utemur etiam *localibus adjutoriis* in his partibus quæ sunt *paralysi* vitiatæ, ut *dropace* primo simplici, tunc composito, quem *Græci* φαρμακώδη vocaverunt. *Psilotro* quoque, & *cucurbitis* recorporativis multa cum flamma admotis, atque violenter remotis, aut (*i*) circumtractis, nunc ex superioribus ad inferiora. Etenim *spiritus* jamdudum (*k*) motu vacuatus ex alto adducitur, & quadam *provocatione* excitus, & adcurrens, sua cubilia cognoscit, (*l*) singularum viarum motus

(*e*) ex parte *ut l.* 1. p. 50. vel partiliter, *ut ib.* p. 46. adhibitos,

(*f*) vomitui adjungimus.

(*g*) *supra l.* 1. p. 169.

(*h*) raphanis.

(*i*) in orbem ductis.

(*k*) otiosus, a motu cessans.

(*l*) consuetos nervorum tubulos pervadens.

invadens, paſſionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus multis cucurbitis per *ſpinam*, recto ſcilicet ordine poſt invicem adfigentes, atque ſufficiens tempus adductioni largientes, primóque primarum faciemus detractionem, tum ſequentium: quo ſibi adductum ſpiritum tradant, atque inſolitos provocent motus: atque *verſo ordine* inferiores primo adfigentes, eaſdem detrahemus primo.

Poſt cucurbitationem atque dropacis uſum, pulvere *nitri* partes adſpergi facimus & fricari: vel *ſinapi*, vel ex utroque. Tunc etiam iis *pulveribus*, quæ ſunt ex *calce viva*, (*m*) *fecla*, *pumice*, *pipere*, *pyretro*, & his ſimilibus virtute rebus.

Ordinamus etiam *unctiones*, *geſtationes* varias, *acopa*, quæ mordicatione quadam corpus adficiant, vel accendant & emolliant: ut ſunt ea, quæ conficiuntur ex oleo Sicyonio, *Syriaco*, caſtoreo, aphronitro, ſulphure vivo, agreſti cucumere; ammoniaci gutta, ſquilla, quam vulgo (*n*) vulum plurioſum (*) vocant, urticæ ſemine, pyretro, pipere, helleboro albo, nigella, galbano, iri Illyrica, (*o*) lemnida carie (†), & his ſimilibus. Non aliter etiam *malagmata* ſunt adhibenda, quæ corpus valeant (*p*) papulare laceſſendo, ut ſunt ex flore ſalis, vel ex nitro, & illud quod *nileos* adpellatur: vel *Diadaphnidon* vel APOLLOPHA-

---

(*m*) fece vini uſta.
(*n*) bulbum furioſum.
(*) bulbum prurioſum REINES.
(*o*) lemniſtide, ſeu adarce.
(†) Limnæa adarce. REIN.
(*p*) in puſtulas adtollere.

NIS, & (*q*) CAPHYSOPHONTOS: quorum compositiones *Responsionum* tradidimus libris, pro modo magnitudinis passionum adhibendas, atque lenimentorum, alias augentes, alias indulgentes.

Ordinamus etiam *sole* corpus torrendum, vel *paroptesin* ex carbonimus; aut *parietibus* calefactis: vel pavimento, item lapidibus ac testis: (*r*) hoc faciunt. Etiam *ceromata* sub sole ignita: vel (*s*) *terga* præuncta, simili modo calefacta, quæ substrata accipiunt ægrotantes volutatione quadam convertendis, ac defricandis, & mutandis: qua in re etiam loca quæ deseruerint, (*t*) repetenda, ut (*u*) veniant ferventiora; quippe cum naturaliter tergora oleo ac sole facile fervescant.

Utemur etiam ob similem corporis curationem, quam *Græci* φοινιγμὸν vocant, *harena* littori vicina, quæ sit sole ignita, ut circumtecta gremio foveat ægrotantem: tum etiam *fomentationibus* ex aqua salsa, vel *marina*, aut decoctione baccarum lauri, vel omnium, quæ ita corpus adficiunt. Manente passione etiam cataplasma ex *sinapi* adhibemus, vel contusa atque liquata ferulagine, quam Græci *thapsian* vocant, corpus ungemus usque ad cutis ruborem, atque mediocrem partium inflationem. Etenim vulnerari, sive vexari quosdam ex istius herbæ usu (*x*) immoderationis est vitium, tanquam *sinapismi* usu immodico. Gene-

---

(*q*) CTESIPHONTIS.
(*r*) quod & quidam.
(*s*) quadrupedum coria.
(*t*) oleo redungenda.
(*u*) fiant.
(*x*) immodici usus.

raliter autem similiter medentur etiam *vaporationes* ex saccellis sale torrido repletis, atque in (*y*) *lavacro igneo* usus *flabrorum*.

Ordinamus etiam si quid (*z*) *partialiter* loco patienti poterit adhiberi, ut *capiti* passione vexato rasionem capillorum, nunc *pro* (*aa*) capillatura, nunc *contra* capillaturam. In *mulieribus* vero, quæ id fieri non facile permittunt, denso *pectine* excerceri capillos imperamus, supradicta scilicet (*bb*) diversitate, & cum vehementi conatu: atque primo, aliorum manu, & raro pectine: tum magis denso, & ægrotantis manu.

At si *odorandi officium* fuerit paralysi vitiatum, erunt adhibenda acriora *odoramenta*, ut ex aceto & sale, aut adjuncto (*cc*) origono in aceto exstincto, quo ex eo acriorem (*dd*) profecto exhalationem naribus sapiant ægrotantes: aut etiam sinapi, vel castoreo ex aceto soluto, per intervalla, vel lasere, quod *Græci* ὀπὸν Κυρηναικὸν vocant. Sed hæc erunt naribus quoque immittenda, vel sinapi cum aceto, donec (*ee*) provocentur, jubemus eos volenter emungere. Probamus denique *betæ nigræ*, vel *cyclamini* herbæ succum cochlear plenum naribus infundendum, utentes *ptarmicis vehementioribus*, quæ nos sternutamenta vocamus, ex pipere, helleboro, castoreo, (*ff*) astrutio, &

(*y*) balneo laconico.
(*z*) peculiariter.
(*aa*) capillorum inclinationem.
(*bb*) pro capillatura & contra capillaturam.
(*cc*) origano aceto intincto.
(*dd*) profectum.
(*ee*) *sc.* excrementa mucosa.
(*ff*) imperatoria.

tio, & horum ſimilibus. Poſt ſternutationem vero magis odoramenta utenda probamus. Hæc enim vehementius odorationis movent officium, & ſolas capitis partes in paſſione conſtitutas quadam mutatione reformant.

Ac ſi *lingua* fuerit paralyſi vitiata, vel *tranſvorationis* partes, aridum ſinapi dabimus maſticandum ante lavacrum. Tum aqua calida eos colluere præcipimus. Aliquando etiam liquefactum ſinapi ex aceto ſorbere ægrotantem imperamus, & gargarizare. Hoc quidem etiam de ſimilibus liquoribus faciemus, ut ex *fico*, *hyſſopo*, *draganto*, *origano*, *thymo*, *pipere*, *pyretro*, *ſtaphiſagria*: hæc etiam maſticanda dabimus, ipſam quoque linguam laſere fricantes ex aqua ſoluto. Tum etiam *cornu* cucurbitæ in modum adhibemus; adducit enim non aliter quam hæc, ſpiritum, & inſolitas (*gg*) provocat vias, quæ ſunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ.

Item *ſtomacho* patiente atque *ventre*, magis frequentabimus *drimyphagian*: dantes etiam laſer cum aceto, ex quibus panis erit madidandus, adjuncto quolibet pulmento.

Ac ſi *podex* fuerit paralyſi vitiatus, aut ejus vicina, acriora facimus vel mordicantia (*hh*) injici collyria, quæ Græci *balanos* vocant: vel *ſinapi* plurimum fico admixto, atque in collyrium collectum, longitudine aptum partibus, injicimus: & ea, quæ in aliis ordinavimus *fomenta*, tum pro encathiſmatibus adhibemus: vel per *clyſterem* injicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam ſalſam,

(*gg*) aperit.
(*hh*) indenda.

vel marinam, vel *garum*, quod adpellamus liquamen ex pifce (*ii*) filuro confectum, & fi qua fuerint fimilis virtutis. Quorum omnium dexteros ufus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro *Adjutoriorum* fpecialium docuimus.

Oportet etiam præterea *fingulas partes* in paffione conftitutas, fuis ac naturalibus *motibus* admonere, ut *fupercilium*, levando, ac deponendo: *palpebram*, concludendo ac (*kk*) diftinguendo: *linguam* producendo, atque conducendo.

Hæc funt ægrotantibus imperanda. Hortandi etiam *locutionem* tentare, quod fi minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ ceffante, erunt fuadendi, ut animo concepta volvant, quæ proferre non poffunt. Sæpe enim, quæ loqui volentes mente perceperint, in alto formans fpiritus, accepto motu (*ll*) rumpit in vocem: Vel certe docendi funt unius exprimendæ *literæ* curam fufcipere, ut intra fe exercendo manifeftius probent, & magis ex *vocalibus*, ne difficultate fonitus multarum literarum, vocis organa concludantur potius quam referentur: ac tum cum (*mm*) implere valuerint, dabimus λέξεις, atque nomina, quæ fint ex multis vocalibus confcripta, ut eft *Pæan*, & his fimilia: Sic etiam numeros dabimus: & ex his exclamare provocabimus ægrotantes: ac deinde lectionem offeremus, vel difputationem.

Hæc adhibenda funt etiam, fi *buccarum* partes

(*ii*) Scombro *ex* PLIN. cap. 8. lib. 31.
(*kk*) difcludendo.
(*ll*) erumpit.
(*mm*) recte pronunciare.

circa labiorum confinia, quem *Græci* χάλινοι vocant, fuerint in passione constitutæ. [*nn*] Dandum etiam *mastiche* masticanda: vel *cera* indulgentior mordenda: tum ferulæ particula: & per profectum, tiliæ tabella. Plus enim illorum singula quodam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc danda etiam frangenda arida *fabarum* grana: vel amygdala molliora, ac nuces, avellanæ primo, tum etiam [*oo*] glandes, paulatim aucto numero quantitatis.

Ac si *digiti* fuerint in passione constituti, erunt commovendi oblatione *ceræ* [*pp*] emollientis, & *malagmatum* suprascriptorum, quo non solum *motu*, sed etiam *tactu* medicamina propria virtute medentur. Præterea eodem exercitii tempore, & in illis, quibus *totæ manus* paralysi fuerint vitiatæ, vel earum quælibet partes *halteres* erunt offerendi. Eo enim pondere, pro modo virium, ægrotantes quodam labore [*qq*] mortes exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus [*rr*] commovendi, ut primo [*ss*] teneant, vel bajulent ægrotantes, tum demum ex ipsis [*tt*] simili ratione feriendi manus exerceant.

At si *crura* fuerint paralysi vitiata, si fieri poterit, per seipsos, sin minus, aliorum impulsu, *extensione* atque [*uu*] *conclusione* exerceant eas par-

---

(*nn*) Danda, *vide post hac.* p. 77.
(*oo*) juglandes.
(*pp*) emolliendæ.
(*qq*) motus exercentur.
(*rr*) motui adsuefaciendi.
(*ss*) sustineant halteres.
(*tt*) æquali.
(*uu*) conductione.

tes, non tamen, ſine ſuaſione, (*xx*) qua non ſolum aliorum motibus exerceantur, verum etiam ſuis ipſi connitantur. Erunt denique ob varietatem motus, *artis induſtria* partes commovendæ hoc modo: Iacente ægroto, cruribus (*yy*) impoſita *faſciola:* & ſuper pendenti *rotudæ*, quam *Græci* τροχιλίον adpellant, alter ex finibus faſciolæ [*zz*] inſerendum: hinc tenendum dare: nunc miniſtro, nunc ægrotanti demonſtrato motu, ac partili, qui nunc *adducta* faſciola ſublevet crura nunc (*aaa*) *indulta* deponat. Sed cum non ſolum levare ac deponere voluerimus, ſed etiam *extendere*, aut *inflectere* partes paralyſi vitiatas, *duæ* erunt faſciolæ imponendæ: altera *genibus*, altera *talis*: tum per ſupradictam rotulam trajiciendæ, & adprehenſis initiis ſimiliter offerendæ *patientibus* vel *miniſtris*, ut viciſſim adducant, quo, ea quæ genu continet, adducta, & ea, quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: Rurſum talari adducta, & indulta ea, quæ genu continet, cruris fiat extenſio. Ac ſi *ſedere* potuerit ægrotans, erit faſciolæ medietas (*bbb*) *pedibus* ſubmittenda, cujus initia eidem tradita, cogatur labore proprio per ſeipſum *adducendo* atque *indulgendo* ſuis cruribus motum præſtare.

Simili etiam modo *manus* in paſſione conſtitutæ moveri poſſe noſcuntur, ut *altera* faſciola jubeat, (*ccc*) quam oportet arteriam articulis di-

---

(*xx*) ut, quo.
(*yy*) imponenda.
(*zz*) inſerendus.
(*aaa*) laxata: remiſſa.
(*bbb*) nimirum plantis.
(ccc) ſive dextram, ſive ſiniſtram.

gitorum vicinam, quam *Græci* καρπὸν vocant, *altera* cubitum circumdari. Præmotis igitur, vel exercitis, ut ſupradictum eſt, conſilium dabimus, ut *ſella tonſoria* ſedeant ægrotantes, quæ ſit obliquis *anconibus* fabricata, quibus incumbentes ſeſe levare nitantur: & tum fulciti ex utroque alarum latere miniſtrorum officio deambulationem tentent, vel incumbentes *baculo*, aut vehiculo manibus acto, quod *infantibus* ſæpe morum diſcentibus fabricatur, ſed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum id eſt.

Dehinc cum (*ddd*) *geſtationis* augmenta ſufficimus, conficienda ſunt *ligna*, quæ tranſgredi pedibus nitantur ægrotantes. Tunc etiam (*eee*) perfectis in terra *lacunis*, deambulationem imperabimus, ac deinde calceamentis adjuncto *plumbo*, prius parvo, ut exempli cauſa uncia, tum plurimo, atque pro augmentorum gradu uſque libram deducto: tum etiam itineris *celeritas* erit augenda: habet enim majoris laboris officium. *Varianda* etiam omnis regula, ut nunc *reſumptivos* cyclos in *metaſyncriticos* deducamus, nunc e *contrario* verſa vice gradum revocemus.

Præterea perſeverante paſſione, ad *hellebori* uſum probamus accedendum, non ſolum ſemel, ſed & cogentibus rebus, *ſecundo*, vel *tertio*.

Tum reſumendos atque *naturalibus aquis* dandos, & magis calidioribus, ut ſunt in Italia *Pantherinæ*, *Veſevinæ*, & *Senanæ*, & *Caritanæ* adpellatæ. Etenim *Albæ*, ſive *Albulæ* quæ ſunt adpellatæ, quod ſint frigidæ virtutis, ſolutione labo-

---

[*ddd*] cum geſtationes augeri, & vehementiores adhiberi præcipimus.

(*eee*) factis ſcrobibus.

rantibus, vel fluore quorumlibet officiorum naturalium a veteribus ſunt adprobatæ. Utendum etiam *natationibus marinis* vel ſupradictarum aquarum: & primo partibus paſſione vitiatis *inflatæ veſicæ* ſunt adjungendæ, quo natandi laborem minuant. Item *aquarum* [*fff*] *ruinis* partes in paſſione conſtitutæ ſunt ſubjiciendæ, quas *Græci* κατακλυσμὸς adpellant, plurimum etenim earum *percuſſiones* corporum faciunt mutationem.

Peregrinatio quoque adhibenda terrena atque maritima, necnon *caſtoreum* [*ggg*] poto damus, ſi quiſquam ejus odoris difficultatem perferre valuerit. *Recorporativam* curationem, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, utilem denique adprobamus, partibus in paſſione conſtitutis. *Hæc eſt ſecundum methodum, paralyticorum curatio.*

Veterum autem medicorum HIPPOCRATES atque HEROPHILI ſectatores, memorant ea, quæ in paſſione conſtitutos ſequuntur, *curationem* vero nullam tradiderunt. DIOCLES libro, quo de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit, eandem dixit conducere curationem, quæ *epilepticis* eſt ordinata.

Dehinc PRAXAGORAS ſecundo libro Curationum, primo *vomitum* probat, & iis præſertim, qui caput fuerint paralyſi vitiati, nunc ante cibum, nunc poſt cibum; tum [*hhh*] revocationes [*iii*] atque *ventriflua*, & *urinalia* medicamina, quæ cœliotica atque diuretica adpellavit: adhibet etiam *clyſterem* jugem, & acriorem: bibendum etiam cum

(*fff*) ſtillicidio.
(*ggg*) potui.
(*hhh*) humoris ſtagnantis derivationes.
(*iii*) per.

aceto asininum atque bubulinum *lac* probat: tum *cataplasmata*, & *malagmata*, & *sudoris* provocationes: & si quis vomere facile potuerit, parum hellebori pulmentis, interjectis diebus, admiscet: neque [*kkk*] mox factam *paralysin* [*lll*] curans, neque recte a vomitu incipiens, & in iis magis, qui *caput* paralysi vitiati videntur, priusquam ex aliis adjutoriis partes fuerint relevatæ. Dehinc [*mmm*] sensibilis *post cibum* omnis est vomitus, & multo gravius jugis. At PRAXAGORAS jubet adhiberi quotidianis, aut alternis diebus, [*nnn*] adhibitos suis dogmatibus sublatis erroribus, [*ooo*] quanquam *ventriflua*; atque *diuretica*, & *clysteres* juges adprobaverit. Non enim quod mutationem corporis hæc facere valeant existimavit, sed quod materiarum facere detractionem, atque corpus liquidis vacuare.

Item *aceto* [*ppp*] poto dato *lac* repugnat, [*qqq*] cujus magis gravis. Dehinc qualibus *cataplasmatibus*, vel *malagmatibus* sit utendum, dicere negligit, sed neque *tempus* adhibendi discrevit. Non enim quando mitigativis utimur cataplasmatibus, tum erit malagmatibus utendum. At iste pariter utraque composuit.

Item *sudores* laxatis corporibus fiunt, non ipsi laxamentum faciunt. Sed neque quemadmodum sint provocandi docuit, aut memoravit. Item *album helleborum* parvum datum præfocationis in-

---

(*kkk*) recentem.
(*lll*) *subint.* rite.
(*mmm*) gravabilis.
(*nnn*) nondum a suis.
(*ooo*) ut qui.
(*ppp*) potui.
(*qqq*) *subint.* usus.

gerit periculum, & multo potius quoties sunt in vomicum difficiles ægrotantes. Mitto, communiter eum dixisse, interpositis diebus offerendum; & tempus non memorasse, cum passionem necesse sit superpositionibus ac lenimentis variare.

ERASISTRATUS de *paralysi* scribens, differenter curandos ait eos, qui [*rrr*] *conclusione* sunt paralysi vitiati, ab iis, qui *extensione* videntur adfecti. Etenim neque *cataplasmata*, neque *malagmata* secundis inquit convenire: non advertens; quoniam etiam *strictura* densata quædam corpora; vi majore, non aliter quam chordæ, tenduntur, laxataque [*sss*] medicinalium virtute, sæpe [*ttt*] retenduntur. Item initio curationis *clysterem* probat, *phlebotomiæ* negligens potentiam: quo adjutorio majus nihil [*uuu*] majoribus adprobatur: tum inquit, effecta *febricula* detrahendum cibum; & dandum *mulsum* ex aceto [*xxx*] confecto. Profecto densata id constringet.

Tunc observatis temporibus accessionum vel dimissionum, dandam *ptisanam* probat, aut *olus*, quorum alterum inflat, alterum facile corrumpitur. Dehinc *aromaticas* adprobat *potiones*, & alias mites, alias vehementes. *Ventrem* quoque facilem cupit, ex quo stomachus necessario vitiatur, & neque quanta, neque quando, neque quæ danda sint memorat. Prohibet etiam vinum unius anni spatio, vana intentione tempus definiens. Dat etiam *lac* cum *melle* atque *sale*, quod est contra-

(*rrr*) conductione.
(*sss*) medicaminum.
(*ttt*) conducuntur, & ab extensione liberantur.
(*uuu*) antiquis autoribus.
(*xxx*) confectum.

rium ſupradicto mulſo ex aceto confecto. Utitur præterea *vomitu* poſt cibos, quod jam ſuperius fieri damnavimus. Vitat [*yyy*] etiam *deambulationibus* harenoſis in locis, ex ſola intentione ſui dogmatis. Etiam *ventrem* facilem cupit, caduca ſuſpicione deceptus.

ASCLEPIADES vero principaliter de paralyſi nihil ſcripſit, ſed ERASISTRATO reſpondit: eos, inquit, qui non gravi *dolore* in iſta paſſione adficiuntur, *phlebotomari* non oportere. Eos vero, qui *privati ſenſibus* pejore ſtrictura vexantur, abſtinendos primo, tum [*zzz*] initiandos probat. Adhibet etiam *purgativa* medicamina, quæ *Græci* cathartica vocaverunt, cum ſint hæc corruptivæ virtutis, & propterea corpus [*aaaa*] elimando, conſumant potius, quam relaxant.

Sed ſpecialiter a laxatione *paralyſi* vitiatis *adurentia* inquit medicamina convenire, & fomentationem parvam, paulo ferventius temperatam: non advertens [*bbbb*] quia plurima [*cccc*] extenta (*dddd*) concluſis ſimilem exigunt laxationem, atque indulgentiam tenſionis, &, ut exiſtimat, *conſcriptionem.* Utraque (*eeee*) etenim hæc paſſioni ſubjecta ſunt, ut etiam *ſtupor* corporis, vel frigidus torpor, quem non ſemper neceſſario vaporationibus calidis, verum etiam (*ffff*) frigore adhibito relevamus. Siquidem contrariis inter ſe paſ-

(*yyy*) vexat.
(*zzz*) phlebotomandos. *Alii* inaniendos.
[*aaaa*] ejus ſubſtantiam diſſipando.
[*bbbb*] quod.
[*cccc*] ex relaxatione paralytica.
[*dddd*] conductis.
[*eeee*] conducta & extenſa.
[*ffff*] Aphor. 21. lib. 5.

ſionibus hæc jubjecta monſtrantur. Ordinat præterea idem in harenæ ſpatio deambulationem, & quod adpellant *ſcamma*, atque tranſcenſum lignorum, & inter plurimum tempus bibendum vinum.

THEMISON primo libro Tardarum paſſionum in quibuſdam peccare cognoſcitur, nondum rectam methodon reſpiciens. Etenim *phlebotomat* ex ea parte, quæ paſſione vitiata, ſi, inquit, ſenſu non caruerit: non curans, ut ſupra demonſtravimus evitanda omnia, quæ adjutorio quadam neceſſitate veluti vexabili videntur eſſe conjuncta. Dehinc lanam ſuccidam, quam *æſypon* adpellant, capiti jubet imponi, *aceto* atque *oleo roſaceo* infuſam: *nervis* autem cervicis atque ſpinæ, & *cruribus*, & *brachiis*, vinum atque oleum cum ſale imponendum jubet, conſtringens atque laceſſens incongrue ea, quæ *phlebotomia* miti relevatione laxaverat.

Tum tertia die *cibum* probat, atque quarta die *cucurbitam* imponi, adjuncta ſcarificatione, non (*gggg*) interrogans paſſionis tempus, ſed ſolum *numerum dierum* imprudenter adtendens. Dehinc ſequentibus *geſtationem* probat, neque in (*hhhh*) eo definiens tempus, atque audaciter ſecundæ diatriti exſpectationem ſpernens. Dat etiam *aloen* in potu, & ex aqua calida & oleo *inteſtinis* dare laxamentum ordinat. Præterea ἀνατρησιν (*iiii*) *teſtæ* faciendam, quam nos perforationem vocamus, jamdudum quidem & in aliis *methodicis* ex-

---

[*gggg*] obſervans.
[*hhhh*] ea.
[*iiii*] cranii.

plosam : & (*kkkk*) *harenæ* deambulationem convenire existimat, atque *plagis ferulæ* cædendas partes in passione constitutas, (*llll*) profecto, quæ salsæ aquæ mitigatione atque recorporatione videntur esse curandæ.

LUCIUS primo libro *Tardarum* passionum cum his omnibus, tum (*mmmm*) medicosis quoque *fomentationibus* utendum probat. Plurimi etiam *alii* aceto, atque oleo (*nnnn*) roseo foventes, cum herpyllo, & ruta, & hedera, & castoreo : probant præterea juges *clysteres*, atque *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocaverunt, & magis *hieram*, cujus usum Græco libro *Epistolarum* ad *Prætextatum* damnavimus scribentes. Sunt enim ea, quæ stomachum vitiant fugienda, ut sunt corpus (*oooo*) insumentia, & quæ moderationis nostræ carent potestate.

THESSALUS secundo libro de *Regulis* scribens, plurima recte dixisse probatur : quædam vero proterva festinatione, caduca. Etenim post *phlebotomiam* usque ad tertium diem imperat abstineri, & solum *potum* (*pppp*) diurna cum luce offerendum : tum transacta tertia die, atque hora, qua sunt ægrotantes paralysi vitiati, *cibum* (*qqqq*) portat.

Quibus respondere facile quisquam poterit, si quærat, qua intentione THESSALUS oriente luce

---

[*kkkk*] in harena.
[*llll*] que profecto mitigatione potius.
[*mmmm*] medicatis.
[*nnnn*] rosaceo, ut paulo supra.
[*oooo*] debile reddentia.
[*pppp*] sub auroram.
[*qqqq*] dandum probat.

potum jubeat dari: Etenim si (*rrrr*) *continuationis* causa id fieri responderit, oportebat etiam cibum eodem tempore adprobare. Sin vero *accessionum* frequentia id existimat (*ſſſſ*) declinandum, vel suspicione futurarum, & propterea post tertium diem cibum transferendum, quo transacta hora passionis illatæ, tertia die recte ægros nutrire videamur: oportebat etiam *potum* non communiter, & generaliter diurnis diebus, vel initio lucis offerre, sed horarum dimissione captata.

Dehinc non semper ac necessario *tertio* die cibum oportet dari, sed etiam *quarta* (*tttt*) continuationis, quæ initium ex die sumpsisse visa, vel ob *typum* eadem ratione currentem. Idem post hæc, similiter ut THEMISON, quarta, inquit, die *cucurbitas* infigendas, non interrogans utrum passio sumpserit statum, quod est maxime servandum. Ait præterea alternis diebus cibandos usque ad certum numerum dierum, quod (*uuuu*) infinitum reliquisse perspicitur. Audaciter etiam atque invidiose *acopa* quædam, vel *malagmata* probat excludenda, solius moderationis (*xxxx*) *neglecta* arguens vitia. Hæc sunt, quæ etiam THESSALO SORANI diligentia videntur esse responsa.

[*rrrr*] quia morbus in longum tempus continuatur.
[*ſſſſ*] negandum cibum.
[*tttt*] continuati morbi.
[*uuuu*] indefinitum.
[*xxxx*] neglecte.

CAPUT II.

De canino raptu, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν *vocant.*

IN ista passione constitutos sequitur conclusio, sive *contractio* repentino motu veniens ac recedens sine ulla corporis turbatione, in utriusque *labii* ultimo fine, sive *oris angulo*, quem *Græci* χαλινὸν vocant, ut etiam *buccas* adducat in posteriorem partem creberrime, tanquam ridentibus, nunc *palpebras*, vel *supercilia* ac *nares*, ut etiam *colla* atque *humeros* rapiat, & ita patientes faciat commoveri, tanquam onus humeris bajulantes transferendi ponderis causa.

Differt autem a spasmo & paralysi musculorum, qui buccas conligant. Siquidem *spasmus* atque celer passio perspicitur: *caninus* vero *raptus* etiam tarda. Item *paralysis* supradictorum musculorum non, ut ait DEMETRIUS ATTALEUS, eo differt, quod non sit in canino raptu partium conversio: hoc enim contra manifestam rationem intelligitur dictum, sed quod ipsa (*a*) conversio coacta celeritate, prius facta, quam fieri sentiatur. *Curationem* vero ex ante scriptis accipiendam ducimus, & magis (*b*) quam de *paralysi* monuimus, in *oris partibus*.

[*a*] retractio.
[*b*] quum.

CAPUT III.

De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.

SEnſuales *aurium* viæ, ſive auditoriæ cavernæ, (*a*) quas *Græci* ἀκυςικὺς πόρυς adpellant, difficillimis ſæpe doloribus vexantur, ut etiam *occipitium* teneant, & *oculos* atque *buccarum* muſculos, & perſeveratione quadam tardiſſima, *tempora* & *caput*. Aliquando etiam *humoris fluor* per eaſdem cavernas fit, quem *Græci* ῥευματισμὸν vocant, & ita jugis, ut ſæpe vulneret altiora, atque corrumpat, & *oſſa* (*b*) *conterebret*; & propterea copiam fluentis humoris efficiat.

§. Oportet igitur (*c*) *actionis* tempore diſcernere *curationem*, & in lenimento communem magis; hoc eſt *recorporativam*, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, adprobare: ut cum dolor fuerit in *initio*, adhuc novam paſſionem judicantes, quicquam deſtillari faciamus in has cavernas, *conſtrictivum* medicamen, vel (*d*) ex lana (*e*) limpida ſumentes *auriculæ* immittamus, ut eſt amygdalinum, vel (*f*) roſeum oleum, vel acetum, & his ſimilia. Utendum etiam *requie* corporis atque *abſtinentia*,

[*a*] quas.
[*b*] carie adficiat.
[*c*] acceſſionis.
[*d*] in.
[*e*] non ſuccida.
[*f*] roſaceum.

& *ſilentio* (*g*) ſuo. Etenim (*h*) officio accepta voce aures neceſſario commoventur, & propterea majores dolores efficiuntur.

Ac ſi paſſio fuerit *augmentis* aſperata, erit immittendum *oleum calidum* ac *dulce*, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, atque vicina. Locandi præterea ægrotantes *calido* in *loco*, & ſi dolor coegerit, *phlebotomandi*, atque tertia die levi atque ſorbili *cibo* reficiendi, & ob mitigationem doloris exterius admovenda *vaporatio* tepidi (*i*) vaporis, vel *ſaccelli* ex polline tenero confecti: tum *cataplaſmata* laxativa, & cum dolor ſumpſerit *ſtatum*, erunt admovendæ *ſanguiſugæ*, quas hirudines adpellant, circa fines articulæ, hoc eſt, circulatim auditoriam cavernam habentes, cartilagine prætermiſſa, vel certe ejus poſteriora *cucurbita* admota ſcarificanda, adhibita vaporatione ſpongiarum calidarum. Ipſam quoque cavernam involuta lana per (*k*) *melotida* oleo calido tinctam paulatim penetramus, atque illic lana derelicta, ferramentum detrahimus.

Tum *declinante* paſſione, *cerotaria* adponemus, dantes *varium* cibum & *vinum*. Ac ſi humoris fuerit fluor, quem *rheumatiſmum* vocant, eadem adhibemus, quæ initio doloris adhibenda probamus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cavernæ ipſi faciamus infundi *collyrium*, quod adpellamus *Diaglaucium* ex vino ſolutum, vel aceto, vel illud medicamen quod adpellant *heren*, vel

---

[*g*] ſummo.
[*h*] organo auditorio.
[*i*] liquor.
[*k*] μηλωτρίδα ſpecillum.

mulsum ex vino factum, quod ſit præcoctum in *mali Punici* cortice, cum *nardo*, vel *amygdalis* amaris, & *aceto*, *croco*, & *myrrha*, & *alumine*, vel *herbarum* ſuccis conſtrictivæ virtutis. Tum auriculæ vicinantia circulatim cataplaſmate ex cydonio malo, ac ſimili medentium virtute contegemus, vel medicamine quod adpellatur *diaiteo*, quod eſt ſiccativæ virtutis, vel *iceſio*, aut *diadictamno*, & his ſimilibus.

Dehinc ſi paſſio coegerit, *radendum* eſt caput, & conſtrictivis cataplaſmatibus contegendum. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, & lenimenti temporibus, ſive dolorum tardantium, ſive humorum fluentium, *reſumptivas* adhibendus *cyclus*: tunc *recorporativus*. Et *localiter* ipſis cavernis per *clyſterem* (*l*) *modicum* injicienda, nunc deſtillatio aquæ (*m*) cineribus liquatæ, quam vulgo *lixivium* vocant, Græci κονίαν, nunc *ſinapi* (*n*) liquido, atque etiam admixto fico erunt exteriora cataplaſmanda, donec *rubor maximus* fiat, *Græci* φοινιγμὸν adpellant.

Item (*o*) eundem immiſſione medicaminum ex *garo* confectorum, quod vulgo liquamen adpellant, vel his virtute ſimilium materiarum: tum etiam *totius capitis* curationem ex illiſione aquarum ſupercadentium, quam Græci *catacl yſmum* adpellant. Quibus etiam aurium vicina ſunt maxime concuranda. Dehinc *acopis* & *dropacibus*, & *malagmatibus* acrioribus, & *aquis naturalibus* utendum. Sic enim intardata corporibus emoveri, atque excludi mutatione poterunt (*p*) curationis.

C A P.

[*l*] oticum.
[*m*] e cineribus eliquatæ.
[*n*] liquefacto ex aceto, ut ſup. p. III.
(*o*) item tentandum.
(*p*) reſumptivæ & recorporativæ.

CAPUT IV.

De dolore dentium.

FIunt dolores *dentium* nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum sibi vicinantibus *gingivis*, ut etiam contumescant, ac sæpe *ora* faciant subinflari, vel eorum aliquas partes crescente passione (*a*) terebrari. Nam sæpe dentes & gingivæ computrescunt, corruptis *ossibus*, quibus natura inserti sunt, & recedentibus tumore cogente gingivis. Sed etiam nunc erit *curationis* diligentia partienda, ut initio doloris, vel certe, si ita passio recurrendo tardaverit, *superpositionis* alia adhibeatur curatio, alia *lenimenti*.

Quapropter adhuc *recentibus* passionis motibus; vel in asperitate superpositionis doloris constitutis, convenit *abstinentia* cibi, atque *requies* corporis, ut initiorum causæ *aqua* quæ virtute constringat, collutioni oris adhibenda sit, ut est a plerisque conscripta decoctio in aqua & vino herbæ *sideritis*; vel *acaciæ*, vel *leuces*, quam etiam polium vocant, aut *mandragoræ*, sed non sine cautione, ne quid ex ipso liquore transvorent ægrotantes: item *pentaphylli* herbæ, aut *papaveris*, nec non (*b*) *personatæ*, aut herba (*c*) *phlomos* in pusca decocta: vel ex *cornu cervini* drachmis quinque, & *aceti* hemina usque ad sui medietatem de-

(*a*) abscedere suppurari.
(*b*) bardanæ.
(*c*) verbascum.

cocta, vel de (*d*) pinguis cum aceto decoctæ, aut (*e*) *alterci* radices cum (*f*) *uvæ lupinæ* ſucco, & vino ſufficienti ſimul coctæ.

Erunt præterea ex his, aliqua parte in doloribus conſtituta, adponenda, vel *lenientia*, vel ſimili virtute medentium materiarum. Tunc cum dolor vehementeſcere cœperit, *lecto* tradendus eſt æger, atque blando tepore (*g*) calefacientibus ſupino capite collocandus, ſed paulo (*h*) prominentius a cætero corpore ſublevato. Tum *articuli* fricatione calefaciendi, atque *muſculi* buccarum lana oleo calido infuſa circumtegendi, adpoſitis *ſaccellis* ex pollinibus confectis. Tum *oris collutio* oleo ex adhibenda dulci atque calido, vel fœnugræci ſucco, aut alica, ptiſana, vel glycyrrhiza, aut lacte cum melle.

Et ſi nimius fuerit dolor, *phlebotomia* adhibenda. Tum tertia die, quo ſanguinis facta detractio eſt, ſorbilibus atque calidis *cibis* ægri nutriendi, ſed plus perungendi. Alia quoque die ſi dolor (*i*) ſteterit atque duraverit, & officium ceſſaverit ventris, erit (*k*) amovendus ex ſimplici *clyſtere*, & loca in dolore conſtituta *ferro* laceranda, adpoſitis *cucurbitis* ſecundum buccarum muſculos, atque gingivarum locos. Aliquando etiam ipſæ *gingivæ* ſcarificandæ; vel circumſeparandæ a dentibus, *ferramento*, quod περιχαρακτῆρα vocant. Eſt etiam miti-

(*d*) caricæ pingues.
(*e*) hyoſcyami.
(*f*) ſolani furioſi.
(*g*) calefaciendus, &.
(*h*) altius quam reliquum corpus.
(*i*) perſtiterit.
(*k*) admonendus; *alii*, movendus.

gativa ex oleo *vaporatio*, quæ fit ex *ferventi oleo*, quo lanam [*l*] *melotidi* involutam tingimus, [*m*] tunc gingivis [*n*] altrinſecus imponemus, hoc eſt, interiori atque exteriori parti, & ipſis quoque dentibus, quantum æger ferre fervoris, potuerit. Sed prætegenda vicina ſunt, lana præmiſſa, ne facile puſtulentur.

Alia quoque *vaporationum* genera, quæ ſunt a veteribus tradita, erunt adhibenda: ut, *thuris* granum igne calefactum, & tenui linteolo involutum, dolentibus adponatur, & ita mordeat ægrotantes, ut ex [*o*] ipſo vapore reſumantur. Item thuris triti *pulverem* ſingulatim linteolis pluribus illigamus: tunc eorum ſingula oleo calido prætincta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus ſcilicet in dolore conſtitutis. Aliqui etiam *ſcillæ* parvum modum aiunt oleo concoquendum, quod nos differendum probamus, ac *lenitatis* tempore adhibendum. Siquidem ob acrimoniam ſcillæ recorporativam habeant virtutem.

Oportet præterea etiam *mentum* vaporari exterius: & *ſpongiis* expreſſis ex aliqua coctione laxativæ virtutis, ad mitigandam materiam, (*p*) ex ipſa adhibere ſomentum. Tum *cerotaria* adponenda probamus ex oleo cyprino, vel irino: item *malagmata* ſenſim calefacientia: tunc *lavacro*, atque *vino* & *cibo vario* utendum.

Ac ſi tardi temporis dolor fuerit effectus, ut *chronia paſſio* videatur, & nunc ſuperpoſitionibus

(*l*) μηλωτρίδι, ſpecillo.
(*m*) & tinctam.
[*n*] utrinſecus.
[*o*] ipſius.
[*p*] ex ipſis.

aſperata, nunc lenimentis emollita, oportebit *ſuperpoſitionis* tempore in iiſdem adjutoriis perſeverare: totum vero corpus reſumere, ſicut frequenter docuimus.

Præterea tempore exercitii erit offerenda *cera*, quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, ſicut nuper demonſtravimus de *paralyſi* (*q*) ſcribentes. Ultimo autem tempore, *geſtatio* erit adhibenda, & *fricatio* capitis atque oris, ſed ipſius manibus ægrotantis parviſſima, plurima ex alienis, ſed longitudine temporis potius quam vehementia, ne caput nimietate moveatur. Tunc, ne partes refrigeſcant, vel impleantur, etiam a *plurimis* erit corpus confricandum, ut *duobus* miniſtris ad humeris latera, & aliis *duobus* ab inguinibus (*r*) curata.

Tunc a reſumptione, paulo fortius erunt partes *recorporatione* curandæ, ut poſt fricationem *ſtrigili* non obtuſo, vel aſperis pannis buccarum muſculos uſque ad ruborem fricari faciamus, & nunc *dropacem* illiniri, (*ſ*) nunc etiam ipſos dentes atque gingivas vehementius fricari, dantes præterea jugiter oleum calidum ſorbendum, atque continendum & deſpuendum, item aquam frigidam. Tum interpoſitis duobus vel tribus diebus, ex humore in quo fuerit (*t*) decocta mali Punici cortex, adhibemus *oris collutionem*, vel in quo ſit prætincta ignita galla, vel ex aquis ſua, (*u*) virtute medentibus. Item dentium *confri-*

[*q*] ſub. p. 115.
[*r*] crura.
[*ſ*] nunc.
(*t*) decoctus.
[*u*] ut aluminoſis & ſalſis.

camentis utendum, quæ conſtringere atque fortificare valeant, ſicuti libris *medicaminum* ordinavimus.

Vomitus vero poſt cibum factus omnibus eſt contrarius, & maxime in iſta conſtitutis paſſione: nec aliter *venus* obeſſe probatur, & *vinolentia*. Multi autem veterum *Medicorum* acceſſionis tempore ea medicamina adhibenda juſſerunt, quæ (*x*) *anodyna* Græci vocaverunt, nos indoloria dicere poterimus, quae ajunt nocturno tempore adhibenda, profecto *ſenſum*, *non dolorem auferentia*.

Adhibent etiam *fumigationem* dentibus, ut bitumen cum ſimili pondere myrrhæ, vino conſperſæ, mollibus prunis (*y*) impoſitæ, jubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere, & offerre *mulſum calidum*, vel quemquam mitigativum liquorem continendum, vel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut exinde exhalatione facta, ſolatium capiant ægrotantes. Item jubent circumdandos atque involvendos dentes ex *opio*, *galbano*, *pipere*, vel *laſere*, & *peucedano*, & herba quam *tithymalon* vocant.

Hæc quidem etiam corruptis dentibus adhibenda probaverunt, nec non tenue linteolum adponendum, (*z*) prælinitum *oleo* cocto vel *ſale*, & *cedria*, vel ex *croco*, atque *pipere longo*, & *roſa* recenti, & *iride* Illyrica, *galbano*, *cocco Cnidio*, *ſtyrace*, *nitro*, cum *melle* medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniam lenimenti tempore

---

[*x*] narcotica intelligit.
[*y*] impoſitum.
[*z*] prius imbutum.

locum *(aa)* potuerint invenire, quanquam ſit etiam fugienda ſatietas medicaminum plurima.

Omitto quod *tithymali* ſuccus adpoſitus dentes infringit: non aliter etiam *ferrei (bb) altheres* exhibiti, (*cc*) qui dentium dolores mitigent locorum mortem faciunt, & ipſorum dentium laxitatem, qui aiunt ungendas gingivas acceſſionis tempore *amurca*: (*dd*) cum ſimili modo infecta lana ex oleo veteri & myrrha, cum vino & oleo reſoluta, atque (*ee*) craſſitudine mellis deducta, cum ſecundum methodon aliud ſit tempus medicaminum laceſſentium. *Alii* præſente dolore, in contrariæ partis auricula aiunt *balſami ſuccum* mittendum, cum ſuccis ſupradictis ſimili modo vel folio.

Iis omnibus reſolutis, vel oleo decoctis, aut in quo decocta ſint *ederæ nigræ* folia decem, & ſcillæ medium, in olivæ magnitudinem, ſpe avocandæ materiæ (*ff*) depravati, vel majoris doloris illati cauſam (*gg*) anteriorem avocantes, obſcurantesque avocatis ſenſibus (*hh*) ægrotantes. Alii ejus partis, quæ dentis dolorem ſuſtinet, *nari* ederæ ſuccum (*ii*) infundentes, cum olei parte dimidia, ex ferramento, quod (*kk*) *rinenchyton*

[*aa*] forte poterunt; Græciſmus, quales CÆLIUS plures habet.

(*bb*) pericharacteres.

[*cc*] locorum vero mortem faciunt, & dentium laxitatem, qui ut dentium dolorem mitigent, ajunt.

[*dd*] aut.

[*ee*] in craſſitudinem.

[*ff*] decepti.

[*gg*] interiorem evocantes.

[*hh*] ægrotantem.

[*ii*] infundunt.

[*kk*] inſtrumentum quo naribus aliquid infunditur.

vocant. Adhibent etiam *ſternutamenta*, & *apophlegmatiſmos*, & (*ll*) odoris medicamina, quæ jugiter aiunt adponenda: & ſint virtutis laceſſentis, quæ (*mm*) *ſtomatica* vocant: quorum ſingula, tanquam *recorporativa*, non mitigativa, in lenimento adhibere probamus.

Alii ſtatim ad auferendos dentes dolore pulſatos adcurrunt, neſcii quoniam *detractio amiſſio partis* eſt, *non ſanatio*. Quapropter ſicut alias quoque partes in tumore conſtitutas non detractione, ſed mitigatione curamus, ſic etiam dentes curandos accipimus. Etenim ſi quiſquam dentium fuerit exeſus, exigit primo mitigationem, tum ſui detractionem faciendam. Quippe cum non ſit a periculo remotum doloris tempore dentes auferre, & maxime integros, hoc eſt, qui non fuerint exeſi, vel corrupti, aut mobiles. *Conſenſus* etenim ſuperiorum (*nn*) partium neceſſario ſequitur & muſculorum, & oculorum.

HEROPHILUS denique & HERACLIDES Tarentinus mori quoſdam detractione dentis memoraverunt. Nam ERASISTRATUS *plumbeum* inquit (*oo*) *odontagogum*, quod nos dentiducum dicere poterimus, apud (*pp*) *Delphum* in APOLLINIS templo oſtentationis cauſa propoſitum, quo demonſtratur, oportere eos dentes auferri, qui ſint faciles, vel mobilitate laxati, vel quibus ſufficiat plumbei ferramenti conamen ad ſummum.

[*ll*] odoramenta.
[*mm*] ἀναςομωτικά.
[*nn*] capitis & cerebri.
[*oo*] ὀδονταγωγόν. Græcorum quidam vocant & ὀδοντάγραν
[*pp*] Delphos.

Sic autem putant, quod si omnis dens dolore vexatus, & qui (*qq*) necet sanos, est detrahendus, oportet etiam omnes auferri, si omnes fuerint dolore possessi. Quomodo autem sint auferendi dentes excesi vel moti, nisi servari potuerint, libris *medicinalium Responsionum* docuimus.

Ac si aliquando ex humore *gingivarum* visi fuerint commoveri, oportet *constrictivis* uti collutionibus, quarum (*rr*) materiæ ex parte superius diximus. Adhibendum etiam *oleum lentiscinum*, & (*ss*) *aquas cœlestes*, & *lac asininum*: est enim densabile: item decoctio *mali Punici*, vel *gallæ*, aut *acaciæ*, aut *rosæ*, aut (*tt*) *murtæ nigræ*, aut *mali cydonii*, vel *platani baccæ*: Ungendæ præterea *gingivæ* medicamine, quod appellamus (*uu*) *diamaron*. Item *diaporos*, & *Diaroos*, & Diomphacion, & (*xx*) *œnanthion*. Item, siquædam emerserit *gingivarum sanguinatio*, corallii tusi pulvis cretus intus ponendus, & alumen cum melle. Item *eruca* cum aceto adponenda. Sed hæc sunt primo coquenda jugi motu versata.

[*qq*] nocet sanis.
[*rr*] materiam.
[*ss*] aquæ.
[*tt*] baccæ myrti.
[*uu*] Diamoron describit PAULUS.
[*xx*] œnanthinum unguentum à DIOSCORIDE descriptum.

CAPUT V.

De adprehensione, sive oppressione, quam Græci Catalepsin *adpellant.*

HAnc passionem veteres tanquam specialem, vel propriam tradiderunt, quasi nullo ex genere venientem, ut CHRYSIPPUS memorat: [a] quod de ipsa NICERATUS conscripsit librum, probans scilicet etiam veteribus medicis cognitam, quod nos confirmamus. Sed quia nunc *tarda*, nunc *celer* a methodicis [b] adprobatur, quanquam sit a nobis *celerum passionum* libris plenissime [c] tradita, etiam nunc erit ordinanda. Quippe sæpe in tardum veniens motum, & propterea *chronia* nuncupanda.

Sequitur autem patientes *febricula*, & *vocis* amputatio cum *oculis* patientibus, atque [d] *impalpebratione*, difficilior eo tempore, quo statum sumpserit accessio: & [e] omnis *immobilitas*, cum *palpebrarum* [f] impossibili atque [g] horrenti positione, quæ declinatione facta, aliqua ex parte accipiat motum. Etenim admota manu ac digi-

[a] seu.
[b] judicatur.
[c] cap. 10. l. 2.
[d] palpebrarum immobilitate.
[e] luminum.
[f] immobili.
[g] horrenda.

tis, [*h*] circumtractis oculis [*i*] tenus [*k*] palpebra [*l*] recognoſcitur ægrotantis, atque obtutu inter nota, tranſlatione manus in quamlibet partem declinata, ſequetur, converſo ſcilicet vultu.

Dehinc inclamati oculos intendunt, *lacbrymantes* ſine ulla reſponſione: & ſi *odoramenta jucunda* fuerint admota, [*m*] *declinatione* quadam moveri intelliguntur, frequenter adducentes ſpiritum, hauriendæ exhalationis cauſa. At ſi *tetra* odoramenta fuerint admota, recuſare videntur ac fugere. Item *dulcia* atque *amara* ori admota, labiis vel linguæ illita, ſentiunt: non aliter ſi ulla fuerint punctione [*n*] pulſati; [*o*] ex noſtro officio tentam manum [*p*] ſuo replicant, vel colligunt. Item laceſſiti collugent, ingemunt, adteſtante *vultus rubore*, cum *pulſu* magno, & vehementibus atque fortioribus ſaltibus confecto.

In *declinatione* vero plurimis ſæpe *ſudor* ſequitur ac fervens, & in dimiſſione [*q*] limpidæ ſinceritati proximi efficiuntur. At rurſum in *acceſſionem* ſi redeunt ægrotantes, pejorante paſſione plurimis *fervor* accedit cutis, & *ſpiratio* celerrima, quam *Græci* ταχύπνοιαν vocant, *oculorum* converſio, *manuum* contractio, *ſudoris* ignei defluxio, *maculis* emergentibus in thoracem atque vul-

---

[*h*] circumductis.
[*i*] tenuis, exigua.
[*k*] palpebratio, nictatio.
[*l*] deprehenditur.
[*m*] delectatione.
[*n*] vexati.
[*o*] &.
[*p*] ſubito.
[*q*] i. e. morbi veſtigia vix adaparent.

tum, & primo rotundis in similitudinem ulcerum, quæ ἰόνθυς adpellant.

Ab *apoplecticis* hæc discernitur passio, quod in ipsis parvus atque creber pulsus inveniatur, & non, ut in *catalepticis*, major atque percussibilis, & neque jucundum, sive tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara sapiant: item ab iis, qui ex *stomachi* passione obmutescunt. Siquidem in his rursum parvus atque imbecillis pulsus invenitur, adtestante *singultu*, cum manifesto *tumore* in stomacho adparente. Hæc est discretio similium passionum, sed ei *curatio* adhibenda est, quæ *epilepticis* dicta est.

CAPUT. VI.

De vocis amputatione, quam Græci φωνῆς ἀποκοπὴν *vocant.*

VOcis amputatio fit ex *clamore* nimio, aut *frigore*, aut *ardore*, sive ustura, faucibus asperatis, vel etiam *tumore* nimio. Fit autem obtusio sonitu emissæ per spiritum vocis, atque *hirta*, vel adspirationis tractu gravata *locutio*.

Recenti denique passioni, atque ejus *initio* convenit adhibita *requies*, cum *abstinentia* cibi: & spongiarum cum *aqua frigida* expressarum admotio gutturi per ambitum faucium, quem *anthereona* vocant.

Ac si passio *vehementescere* cœperit, ut majora deposcat adjutoria, adhibenda *phlebotomia*. Tunc

ſorbilibus *cibis* nutriendi, adhibitis etiam *gargariſmis* ex *oleo* dulci atque calido, ſive *calida* [*a*] ex oleo: vel aqua *mulſa:* aut decoctione *uvarum*, [*b*] *cantabri*, *ficuum pinguium*, *palmularum*, *glycyrrhizæ*, nec non etiam ſucco alicæ, vel *ptiſanæ*, ut ex eorum vaporatione, ſive *exhalatione* [*c*] accenſum ſpiritum rapiant ægrotantes. Tum etiam *ſpongiarum* adhibenda vaporatio, atque uſus *electariorum* ex melle decocto, & [*d*] *nucleis*, & *lini* ſemine, & ovorum *vitellis*, & [*e*] *draganto* mulſo & vino præmollito. Dehinc ſorbili ex *amygdalis* medicamine utendum.

In *declinatione* vero *lavacro*, atque *vario* cibo, & *vino*, *deambulatione*, vel *geſtatione.* Ac ſi querela tardaverit ægrotantium, erit in *lenimento* adhibenda *drimyphagia*, *dropaciſmus*, *defricatio:* tum etiam *vomitus* ex radicibus, atque varia, *geſtatio*, & vocis *exercitatio*, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant, adhibito præceptore, [*f*] dudum docuimus, temporum ordine ſervato, Adhibenda etiam & [*] *arteriaca* medicamina, & quæ partes in paſſione conſtitutas exerceant, a *Græcis* [*g*] ἀμυκτικὰ adpellata. Quorum compoſitionem libris *Medicaminum* conſcriptam dedimus.

[*a*] &.
[*b*] furfuris.
[*c*] ſurgentem vaporem.
[*d*] nucis pineæ fructu.
[*e*] tragacantho.
[*f*] ſub. lib. I. p. 71.
(*) bechica.
[*g*] vellicandi vim habentia.

CAPUT VII.

De influxione, quam Græci καταῤῥοον *vocant.*

FIt *influxio* nunc ad *nares*, quæ adpellatur *coryza*: nunc ad *fauces*, quæ adpellatur *branchos*: nunc ac *thoracem* vel pulmonem, quæ adpellatur πτύσις. Sequitur autem eos, qui *coryza* vexantur, gravedo narium & frontis, conſtrictio fluorum oris: *emunctio* humoris tenuiſſimi primo, tum craſſi atque viridis: *ſternutatio* jugis, cum lachrymatione oculorum, acrioris qualitatis vel mordentis. Aliquando etiam *tuſſiculæ* [a] impar atque obtuſa adprehenſio. Item conſenſus ſeſſionis oculorum, cum capitis atque vultus inflatione.

Eos autem, qui *faucium* influxione vexantur, quod Græci βράγχος, nos raucitatem vocamus, ſequetur *pruritus* quidam ſecandum fauces, atque titillatus, *vox* obtuſa & gravis, & impedita locutio, ut ſe præſocari ſentiant ægrotantes.

Aliquando etiam *tuſſicula*, & *tranſvoratio* difficilis. At ſi ad *pulmones* fuerit facta defluxio, *thoracis* gravedo ſequitur, & *tuſſicula* vehemens, cum *ſputis* ſpumoſis, atque craſſioribus, tum ſanioſis, adteſtante difficultate ſpiritus, quam Græci δύσπνοιαν vocant. Aliquando etiam *febricula*, quæ noctis initio ſumit exordium, cum vocis obtuſione, & vomitu cibi.

---

[a] pituitæ quantitati non reſpondens.

Sed hæc passio a *peripneumonia* discernitur. Siquidem sit una ex *tardis* passionibus, & neque celeri atque acuta febricula corpus adficiat. Item discernitur a *rheumatismo* thoracis, sive influxione, quod cæteris communibus signis sequentibus, dolor etiam inesse videatur in parte thoracis, quæ pati perspicitur.

Sunt autem *caussæ* antecedentes, ex quibus influxiones supradictæ nascuntur, ut sæpe probatur, [c] *perfrictio* profunda, vel extensio *vomitus*.

Veterum igitur *methodicorum* alii *stricturam* hanc passionem vocaverunt: velut expressis humoribus, atque coactis in alia venire loca, eam fieri asserentes: Alii *solutionem*, ut THESSALUS manifestat, atque ejus [*d*] decessores, ut THEMISON. MNASEAS vero & SORANUS, cujus etiam nos anamus judicium, [*e*] *complexam* inquiunt esse passionem, nunc strictura superante, nunc solutione. Etenim constrictio atque dolor accidentia sunt stricturæ, quæ *Græci* symptomata vocant. Multorum vero liquidorum egestio solutionis est signum.

Quapropter obtinente *strictura*, convenit ægrotos jacere *loco* lucido mediocriter, atque calido, adhibita *abstinentia* usque ad tertium diem, quem Græci *diatriton* vocant, cum *requie* corporis, atque animi, adpositis *lanis* [*f*] *limpidis*, ac mollibus, oleo dulci atque calido prætinctis, *colla* circumdantes, & *thoracem*: tum *oris* collutio adhibenda, sive fotus ex aqua calida.

---

[c] frigoris susceptio.
[*d*] qui ætate illum præcesserunt.
[*e*] complicatam.
[*f*] non succidis.

In ipſa autem *diatrito* [g] perungi ægrotantes *oleo* calido, atque dulci: fovenda *facies* ex aqua calida. *Cibus* dandus ſorbilis ex alica vel farre, oleo & anetho, & parvo ſale [h] confecto, vel ex melle aut alicæ ex mulſo confectæ ſorbilis tranſvoratio, non ſine *cautione* atque conjectura [i] utriuſque paſſionis, ne [k] alteram faciat ſuperiorem.

Ac ſi paſſio permanſerit, alia die *cataplaſmata* laxativa adhibemus, iis ſcilicet partibus, quæ fuerint in querela. Tunc *cucurbitam* infigentes ſcarificamus, ac deinde *ſpongiis* vaporantes loca relaxamus, aut calidis lanis contegimus narium partes: tum *gargariſmum* damus calidum mulſum, aut decoctionem cantabri, & palmularum pinguium, & [l] myxarum, & glycyrrhizæ, vel ejus [m] ſucco reſoluto ex aliquo liquore laxativo. Item *electarium* damus ex *lini* ſeminibus & *ſeſami* frixi, acetabulis [n] ſingulis, & ovi elixi *vitello*, & *nucleis* numero viginti, & *amygdalis* amaris [o] expolitis decem, *amyli* drachma una [p] *tragan-thi* drachma una, *paſſo* Cretico [q] emollito, & *mellis* decocti ſufficienti: quod medicamen in avellanæ modum ſumptum ſub lingua teneant ægro-

---

[g] perungendi.
[h] confectus.
[i] ſtricturæ & ſolutionis.
[k] alterutram.
[l] prunorum generis.
[m] ſuccum reſolutum.
[n] ſingulorum.
[o] decorticatis.
[p] tragacanthi.
[q] emollita, & melle decocto.
[r] eliquatum.

tantes: tum defluens ac [r] deſiccatum ſenſim atque paulatim tranſvorent, vel mel oleo concoctum.

Multi autem [ſ] ſub *fabam* fractam, quod *Græci* ἔτνος ἀκτὸν vocant, idque linguæ ſuppoſitum ac defluens tranſvorant, quo aſperitas arteriæ [t] liniatur, vel ex *amylo*, & ex *mentha*, & *amygdalis* amaris confectum medicamen, quod habeat *palmularum* dulcium contritarum drachmas, octo, & *nucleorum* drachmas quatuor, & *amygdalæ* purgatæ drachmas duas, *glycyrrhizæ* ſucci obolum unum, hoc eſt, drachmæ partem ſextam, [u] *dracanti* drachmam unam, collectis omnibus atque infuſis [x] ex vino *protropo*. Ac ſi *venter* officium non agnoverit, ſimplici ventris laxativo utendum.

Et ſi fuerit *caput* gravatum, adhibenda *detonſio*, adpoſitis deinde laxativis medicaminibus. Tunc *cibus* alternis diebus dandus. Cum autem paſſio miteſcere cœperit, danda olera, ut malva, lapathum, atriplex, quam *Græci* (y) ἀνδράφαξιν vocant, beta cum ptiſanæ ſucco, vel alica, aut mulſo, & piſces teneri, & volantum teneriora. Ipſis etiam locis adponenda *cerotaria* ex meliloto cocto confecta, vel *malagmata* ſimplicia: tum *lavacrum* atque *vinum* adhibendum.

Ac ſi ſuperans fuerit *defluxio*, quam Græci *rheumatiſmum* vocant, ſimili *abſtinentia* utendum eſt frequenter.

[ſ] ſubjiciunt.
[t] leniatur.
[u] tragacanthi.
[x] in.
(y) uſitatius ἀτράφαξιν.

frequenter. Sed frigido atque obſcuro mediocriter loco ægrotantes jacere jubemus, & (z) abſtinendos a *potu*, quo ſitiendo ſiccentur: vel adſtringentis *vini* parum dandum, cujus uſus cum fuerit permiſſus, *oris* collutio frigida ex aqua, paulatim, atque parva probatur: tum adpoſitio *ſpongiarum* ex aqua frigida expreſſarum, vel *puſca*, iiſdem partibus, quæ fluore vexantur, hoc eſt thoraci, atque gutturis ſummitati, quam Græci *anthereona* vocant, nos rumam, aut lanæ limpidæ infuſæ oleo (*aa*) viridi conveniunt.

Dehinc dabimus ore continendam, vel *gargarizandam* aquam frigidam, vel puſcam, aut ſuccum herbæ *calycularis*, quam *Græci* ἐλξίνην vocant, aut *plantaginis*, quam iidem arnogloſſum vocant, aut *uvam lupinam*, quam (*bb*) ϛρύχνον nominant, aut *intybi*, aut endiviæ decoctionem, aut *buxi*, aut *roſarum:* item lenticulæ, palmarum Thebaicarum, *lentiſci* (*cc*) virgultis, aut *rubi*, quem βάτον adpellant, ſingulis, vel in unum mixtis, pro paſſionis magnitudine. Aliquando etiam *diamoron*, ſive (*dd*) *diaſycaminon*, cujus nota compoſitio, atque *Medicaminum* libris tradita comprobatur, ex aliquo ſupradictorum liquore ſoluta.

Tunc etiam *epithemata* conſtrictiva adhibemus, ut eſt *mel* decoctum cum *alumine* (*ee*) ſchiſto, æquis ponderibus: vel *aceto*, & *aloe:* aut ex palmulis, & malis cydoniis, & his ſimilibus: item

---

(z) abſtinere.
(*aa*) τῶ ἀμοτριβεῖ: e virentibus olivis expreſſo.
(*bb*) ſolanum furioſum.
(*cc*) virgultorum.
(*dd*) Mora Latini vocant, συκάμινα Græci.
(*ee*) ſciſſili.

cucurbitam constrictivam, & *electaria*, vel *catapotia*, ut est *diacodion* simplex, & *vinum* (*) *scivelliticum* coctum, donec mellis habeat crassitudinem, solum, vel cum melle, admixto etiam *cumino*: item *Creticum* vinum, vel *passum* similiter decoctum, aut Tyrrhenum, vel protropum, & omne, quod adjuncta dulcedine constringit, ut arteriam leniat, atque desiccet humoren: item *mel* admixto modico *cumino* concoctum, vel persicæ (*ff*) *lachrymo*, vel *plantaginis* aridæ contusæ, atque cretæ pulvere, vel *rosarum* aridarum & *aluminis*.

Item trochisci medicaminis *trigoni* adpellati. Tum *cibi* ordinandi supradictis jamdudum temporibus convenientes, sed *constrictivæ* qualitatis, ut est oryza, vel alica ex pusca, vel aqua frigida confecta, aut decoctio palmularum thebaicarum: item ova ἁπαλὰ, vel pultes parvissimo atque viridi oleo confectæ, & oryza, vel milio, aut pulento frixo, aut alica, aut farre, aut ex amylo, vel ex γῆς ἀστέρος, & melle decocto admixto (*gg*) quiddam supradictis, quo (*hh*) coagulentur, & virtutem medendi majorem sumant. Item *Thebanarum palmularum* decoctarum admixtione in pulmentis uti possumus, vel ex aridis palmulis pane confecto, & oleo viridi, atque (*ii*) *rore Syriaco*, vel aceto, & galla. Ipsa quoque *pulmenta*. aut *cibos* aridos dare debemus: tum ἁπαλὰ ova, vel lac, decocta cum amylo ad modum *cotylæ*

(*) Scybeliticum. REINES.
(*ff*) lachryma gummi, quod ex arbore Persica stillat.
(*gg*) portione quadam.
(*hh*) spissitudinem adquirant.
(*ii*) Rhoe: *ut infra cap.* 13.

unius, vel duarum, quod eſt pondus unciarum decem, vel viginti.

Dehinc danda *olera* conſtringentia, ut intyba, plantago, cauliculi: ſed hæc omnia cocta, atque *aceto* condita: tum *piſces* durioris corporis, atque *volantia* non pinguia, ſed magis torrida, vel ex aceto & aqua cocta.

Tunc *declinante* paſſione vinum dandum eſt aſperioris naturæ. Dehinc adhibenda *geſtatio prætecto ore*, quo (*kk*) ſpiratio nulla tangatur injuria: dehinc *lavacro* utendum.

Ac ſi paſſio tardaverit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis variata, erit in *lenimento* adhibenda *deambulatio*, & *vocis* exercitium mite: tum levis *unctio* ac *defricatio*, & cibi ex media materia dandi, ſcilicet pro qualitate paſſionis, ſolutione aut ſtrictura obtinente, qui erunt quodam profectu augendi, aut minuendi, per *regulam cycli*, uſque ad volantum, atque agreſtium, & porcinæ carnis percoctam partem tertiam: ſicque *panem* ante pulmenti oblationem, ſi obtinens fuerit *fluor*, cum aqua dabimus: etiam [*ll*] *uvarum fabrilium*, vel penſilium ſiccatarum acinos, vel intybi thyrſum aceto prætinctum, adhibito lavacro longo dierum intervallo, tum *drimyphagia*.

Dandum etiam *laſer* cum aceto atque [*mm*] *liquamine*: ac deinde locis patientibus adhibendæ *cucurbitæ* [*nn*] recorporativæ, quas *Græci* metaſyncriticas vocant, & maxime *anthereoni*, hoc eſt thoraci, vel gutturis circulo, quam rumam vo-

(*kk*) i. e. reſpirandi organa.

[*ll*] fumi vapore ſiccatarum cap. 3. l. 4.

[*mm*] Garo, *ſup. p.* 114.

[*nn*] quales ſint vide *ſup. p.* 110.

camus: tum *reſinæ* cadialis, hoc eſt [oo] dicaminis illinimentum vel dropacis: dehinc etiam ex pulvere [pp] nitreo lacera *fricatio*, quam Græci [qq] *mixin* adpellant, vel *ſmegmata*, quorum compoſitionem *Reſponſionum* tradidimus libris, vel Lemnida cum oleo, aut pyretro cum pipere.

Item *unctiones* ex oleo Syriaco, & opobalſamo, & laurino, atque irino oleo, & butyro, & pice liquida [rr] adponenda naribus, atque narium cavernis: tunc etiam *ſinapiſmus*, & *gargariſmata* ex ſinapi, vel aqua marina, aut decoctione thymi, origani, hyſſopi, [ſſ] *glaucii*, quod nos pulegium vocamus, & horum ſimilibus.

Dehinc *mutatio locorum* adpetenda, & magis maritimorum: tum uſus *aquarum* naturalium, quibus erit caput fovendum.

[tt] Deceſſores vero *medici*, nondum rigore methodico obtinente, in quibus eſt ERASISTRATUS, ſecundo libro Salutarium præceptorum, & ASCLEPIADES tertio Celerum paſſionum, item THEMISON Salutari libro, atque primo tardarum paſſionum, quas chronias adpellant, [uu] *meratum potum* dari juſſerunt. Ait enim ASCLEPIADES duplicandam vel triplicandam quantitatem vini ſolitæ temperationis, adeo ut uni cyatho unum admiſceri juſſerit, quo vini & aquæ quantitas coæquetur. Sed hoc facit in tardante paſſione. Ete-

[oo] liquaminis.
[pp] nitri lancinans.
[qq] μύξιν, i. e. muci extractionem.
[rr] adponendas.
[ſſ] γλήχωνος.
[tt] Antiquiores.
[uu] meracum.

nim recentem atque novam curans, libris, quos ad GEMINIUM ſcripſit, ſalutarium, vinum prohibendum tradidit.

ERASISTRATUS vero etiam *pileum* vini calidi infuſione inflatum capiti imponendum jubet: Lateribus vero ac *præcordiis* lanas adponendas, vino atque oleo calido madefactas.

Quorum primo, [*xx*] *nervorum* vitiabilis eſt merata potio, atque capiti faciens *inflationem*: dehinc etiam [*yy*] abſtinentis vino vel ſolutæ conſuetudinis gravabilis: atque noxius eſt uſus pilei, vino calido præfuſi, vel lanæ tinctæ lateribus ac præcordiis circumpoſitæ, ob [*zz*] dolorum vehementiam.

LUCIUS ſecundo libro Tardarum paſſionum, cum de iis, quæ faucibus accidunt, diſputaret, hoc eſt de ſupradictis fluoribus, etiam *aridam ficum* torridam, atque vino infuſam ante cibum dari jubet. Siquidem rudis atque nova difficillimæ ſit digeſtionis. Sed (*aaa*) hinc ait mixtum calidum ſorbendum, hoc eſt, vinum cum aqua ſupradicta, (*bbb*) meratum. Item admixtam (*ccc*) *ſandaracham*, quæ ſit ex ovi albore conſperſa, in quantitatem *oboli* unius igni imponendam jubet, vel radicem herbæ (*ddd*) *tuſſicularis*, quam βήχιον adpellavit: tum per infundibulum ore rapere *fumum* adducto vento, imperat ægrotantes; (*eee*) cum ſit capiti

[*xx*] nervis vexabilis eſt meraca.
[*yy*] abſtemiis nocet.
[*zz*] vaporum.
[*aaa*] dehinc.
[*bbb*] non meracum.
[*ccc*] i. e. gummi juniperi.
[*ddd*] tuſſilaginis.
[*eee*] cum tamen.

vehementer contraria ſupradictorum incenſa fumatio.

Generaliter autem, atque communi (*fff*) repulſione arguendos ERASISTRATUM & ASCLEPIADEM arbitramur, primo quod non viderint pro paſſionis motu in curationibus urgentiora nimis præponenda: THEMISONEM vero & THESSALUM, memorantes conſtrictivam curationem, libro hæc demetico (*) atque ſecundo Regulari, quem *diæteticum* vocat, culpandos arbitramur, quod non viderint aliquando ſtricturam fieri ſuperiorum: Item (*ggg*) plurima *ſulphuroſa* admiſcenda quod ſatis ſit, probaverunt, & lanis, quibus thorax circumdatur, (*hhh*) adſpergenda, ordinantes etiam *odoramenta* iris Illyricæ aridæ contuſæ, atque ejus oleum: item opobalſamum, & (*iii*) melanthium linteolo ligatum naribus frequenter admovendum, & aniſum, & cuminum, & rutam, vel deſtillationem amaricini olei, & ſamſucum, & ſtyracem, vel ex eo oleum confectum, quod *ſtyracinum* dicitur: item (*kkk*) *hedichrum*, vel (*lll*) murram cum thure & ſulphure, & radicibus ſylphii, quæ omnia caput implent, & propterea ſunt evitanda magis acceſſionis tempore: in *lenimento* vero, ratione recorporativæ virtutis, atque interjecto tempore, per intervalla adhibita poterunt adhiberi.

[*fff*] refutatione.
(*) error hic ſubeſt.
[*ggg*] plurimum ſulphuris admiſcendum cibis.
[*hhh*] adſpergendum.
[*iii*] nigellam.
[kkk] ἡδύχρουν, vid. CICER. 3. Tuſcul.
[*lll*] myrrham.

CAPUT VIII.

De Tussicula.

TUssicula nunc *arida*, nunc *humecta* corporis irruit, multos ac (*a*) pingues humores excludens: & quibusdam *sola*, quibusdam adjuncta *respirationis difficultate*, quam *Graeci* dyspnœan vocant; item *sanguinis* egestione, aut *phthisica* passione, vel horum similibus adfectis corporibus.

Sed de iis tussiculis, quæ aliarum fuerint adpendices (*b*) passionum, singulatim scribentes docebimus: de iis vero, quæ suæ sunt, atque propria vexatione corpus adficiunt, nunc tradimus *curationem:* quæ ita erit adhibenda, ut de *catharro* scribentes docuimus: discreta scilicet (*c*) *specie*, quo possint electaria, atque pota medicamina, vel catapotia, sive alia quæque sub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem *retinendo spiritum* (*d*) alterent potius *tussiculam* quam mitigent, quod quidem si fuerint moderati, ejus motum facilius amputare datur, quam nimis spiritum continendo.

Tum (*e*) adponendum per quod æger adducto spiritu accipiat *vaporem* mulso, vel alica, aut suc-

[*a*] crassos, viscidos.
[*b*] ut pleuritidis, peripneumoniæ, inflammationis hepatis.
[*c*] stricturæ atque solutionis.
[*d*] irritent.
[*e*] *subint.* vasculum cum infundibulo.

co ptisanæ : vel eorum quiddam sorbeat, aut ex aqua calida vaporem accipiat. Videnda etiam *uva*, ne ob tumorem sui, aut indulta laxitate, tussiculam provocet. Tum *gargarismatibus*, vel *inunctionibus* utendum, circa thoracem atque gutturis summitatem, *Græci* anthereona vocant. *Epithemata* etiam adponenda, nunc laxativa, nunc constrictiva, quorum species ex antedictis erunt accipiendæ, ne sæpius eadem dicere videamur.

CAPUT IX.

De (a) sanguinis fluore.

SAnguinis fluor *occultis* ex locis veniens velut sæpe *salutaris* est, ita vehemens ingerit *periculum*, quibusdam extemplo, ob redundantiam fluoris, celerans mortem, (*b*) corpore disjecto; quibusdam in postremum effecta *phthisica* passione, vulnere non coeunte: siquidem primo tumeat, dehinc excorietur, atque fluidum ex vapore fiat.

Sunt autem, quæ conventum sive *glutinationem* vulnerum impediant, plurimæ, vel innumerabiles *causæ*. Etenim natura altiora plurimum fervere necesse est, atque fluida (*c*) qualitate (*) manere, & multo, vel adsiduo motu pulsari. Obstat etiam, quod occulta, atque alta, atque celata sint visu, & a vicino medicaminum tactu remota. (*d*) Fru-

[*a*] Hæmorrhagia.
[*b*] viribus prostratis, & accisis.
(*c*) sanguine multo abundare.
(*) manare.
(*d*) divanescunt, hebetantur.

ſtrantur etenim frequenter eorum illatæ qualitates, priuſquam locis patientibus adveniant, itineris detrimento, cum non ſtatim, vel exemplo illibata partibus patientibus admoventur.

Sunt autem paſſionis antecedentes *cauſæ*, ut ſæpe adprobatum eſt, *percuſſio* vel *caſus*, item *exclamatio*, vel ponderis perferendi *conatio*, *vomitus* vehemens, aut *venus* plurima, & *tuſſicula* perſeverans : item abſtinentia *hæmorrhoidarum* veterum, quæ fuerint (*e*) inertia amputatæ, nec juxta methodicam rationem curatæ : item *catarrhus*. Sed non erit ſecundum has differentias curationis regula commutanda.

Nominatur autem ſanguinis fluor duplici ſignificatione, propria, & abuſiva. Nam *propria* eſt, qua ex *ſupernis* partibus labens fluor ſignificatur, ut de capite per ſenſuales vias : *Abuſiva* eſt, qua etiam ex *inferioribus* adſcendens fluor ſignificatur, ut ex pulmone, vel ſtomacho, nauſea, aut tuſſicula excluſus. Improprium eſt enim fluorem vocare id, quod adſcenſu quodam, non lapſu fertur. Sed hæc *Græci* (*f*) verſa vice poſuerunt, derivationem nominis intuentes. Hi enim ἀναγωγὴν vocant, quod magis ex inferioribus ad ſuperiora fluorem ſignificat.

Differt præterea *fluor* ſanguinis a *ſputo*, quod neque fluor ſanguinis ſputum dici poteſt. *Parvam* enim materiæ ſignificationem ſputus refert, fluor *plurimæ* : neque ſputus ſanguinis fluor eſt ſupradicta ratione. Parvam enim materiam ſanguinis ex gingivis, aut uva, aut faucibus emiſſam, ſputum magis, quam fluorem recte nuncupamus.

(*e*) contra artis regulas.
(*f*) promiſcue.

CAPUT X.

Quot, vel quæ ſint differentiæ fluoris ſanguinis.

DIfferentias etiam fluoris ſanguinis veteres quæſierunt. Et quidem ajunt *unam ſolam* eſſe vel intelligi, hoc eſt vulnerationis, ut THEMISON libro Tardarum paſſionum. Alii vero *eruptiones*, ut HIPPOCRATES, EURYPHON. Sed HIPPOCRATES ſolarum *venarum*, EURYPHO vero etiam *arteriarum*. Alii duas differentias poſuerunt, (*a*) *eruptionis*, & (*b*) *putredinis*, ut ASCLEPIADES. Alii tres, *eruptionis*, & *putredinis*, & *oſculationis*, quam *Græci* anaſtomoſin vocant, ut ERASISTRATUS. Alii quatuor, adjicientes *expreſſionis*, ſive ſudationis, ut BACCHIUS, adſerens ex gingivis ſanguinem fluere ſine ulla vulneratione: & in curationibus fracturarum ſæpe faſciolarum ligamenta maculis ſanguinolentis adſperſa reperiri.

DEMETRIUS HEROPHILI ſectator, *duas* inquit eſſe principales *differentias* fluoris ſanguinis: unam *inciſuræ*, aliam ſine ulla inciſura. Speciales vero plurimas, quas principalibus ſubjiciendas ordinavit. Etenim quam memorat *inciſura* fieri, in *duas* diviſit partes: quarum alteram vocavit *eruptionis*, alteram *putredinis*. Eam vero, quæ *ſine* ulla diviſura eſt, in *quatuor* dividit partes: quarum unam raritate fieri dixit: aliam *expreſſione* ſive ſudatione: tertiam, defectione vel *debilitate* corporum,

(*a*) vi manifeſta.
(*b*) ex corroſione venarum.

quam *Græci* ἀτονίαν vocant: quartam *osculatione*: vult enim eam differre a supradicta, id est, expressionis, quam tertiam nominavit. (*c*) *Osculari* enim inquit corpora nimia plenitudine, sivè virtute *medicaminum* osculantium, quæ *Græci* anastomotica vocant: & magis, inquit venarum ultimos fines: exprimi etiam sanguinem, sive excludi per venarum latera.

Alii ASCLEPIADIS sectatores unam esse dicunt (*d*) differentiam fluoris sanguinis, hoc est *eruptionem.* Siquidem omnem sanguinis (*e*) solutionem eruptione fieri ASCLEPIADES memoravit, negantes eam osculationis differentiam, siquidem sit impossibile, sanguinem crassum (*f*) tenera fieri per oscula, vel excludi. Item *putredinis* esse differentias negant, siquidem ex iisdem, non ex aliis locis acrior humor fieri videatur.

Alii vero eundem ASCLEPIADEM non (*g*) naturaliter putredinis differentiam ab ERASISTRATO constitutam expugnasse dixerunt: non enim ex aliis locis acriore veniente liquore (*h*) *pulmonem* fieri in putredine (*i*) accepimus, sed eundem quadam passione in putredinem, vel acerrimos transire liquores.

Nos autem juxta SORANI judicium hac quæstione nullis commodis curationes adjuvari probamus: sed dicimus *tres* esse differentias fluoris san-

---

[*c*] oscula venarum aperiri.
[*d*] speciem.
[*e*] fluxum.
[*f*] tenuia ferri.
(*g*) rationabiliter.
(*h*) pulmonis fieri putredinem.
(*i*) existimavimus.

guinis, hoc est, *eruptiones*, *vulnerationes*, & *putredinis*, sive lacerationis ex tussicula venientis, sicut operantium manus jugi fricatione, lacessiti vulnerantur. (*k*) Item sudatione sine vulnere, sive ex *raritate viarum* effectus fluor (*l*) osculationis differentiam tenet, sive expressionis, vel cujuslibet alterius causæ.

(k) At.
(*l*) ad osculationem, sive anastomosin pertinet.

CAPUT XI.

Quomodo intelligamus differentiam fluoris sanguinis.

QUæsitum etiam quomodo supradictæ *differentiæ* intelligantur, vel adprehendantur. Sed discernuntur hoc modo. Nam *eruptionis* esse intelligimus fluorem, quoties *repente* ægrotantes atque *limpidum* sanguinem fluunt, nulla querela vulneris præcedente. Vulnerationis vero differentiam dicimus, sive *putredinis*, vel (*a*) defricationis, cum adjuncto humore *purulento* sanguis excluditur, & non repente vel coacervatim: præterea antecedente longi temporis, vel multorum dierum *tussicula*, vel catarrho. Item *sudationis* dicimus esse, cum nullus fuerit vulneris sensus, aut acceptarum cibo vel potu acriorum materiarum mordicationis adfectio.

[*a*] corrosionis, lacerationis.

Qui ſunt *loci*, ex quibus ſanguis fluit? Loci ſunt plurimi, ſummitas *faucium*, arteria aſperior, quæ etiam *faux* nuncupatur, *pulmo*, *thorax*, & membrana, quæ interius latera cingit, a Græcis (*b*) *hypozygos* adpellata: item membrana, quæ thoracem á ventre diſcernit, a Græcis *diaphragma* adpellata, quam nos diſcrimen dicere poterimus: item *ſtomachus*, *venter*, & ſecundum aliquos *jecur*, ac *lien*, & *vena major*, quæ ſpinæ conjuncta eſt.

Quomodo intelligimus ex quibus locis ſanguis feratur? (*c*) Intelligimus locos, ex quibus (*d*) ſanguis fluor, vel lapſus fertur, (*e*) quod erit aptiſſimum, ob adhibendam curationem iiſdem, vel eorum vicinis partibus, & non, ut quidam exiſtimant, commutandæ curationis cauſa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus.

Iis igitur, qui ex ſupernis *faucium* ſanguinem fluunt, primo (*f*) *parvus* intelligitur ferri, aut ſi plurimus, *non ſpumoſus.* Præterea cum quodam *exſcreatu* deſpuitur: ipſæ quoque partes ſumpto cibo, vel potu, aut gargariſmate mordicantis materiæ, dolore pulſantur, & inſpicientibus nobis (*g*) expreſſa lingua, viſu *locorum* probatur *aſperitas.* Plerumque etiam, ut ERASISTRATUS ait, tubercula, quæ Græci *condylomata* vocant, viſibus occurrunt, quæ ſunt ſimilia hæmorrhoidis, ex quibus ſanguis fertur.

[*b*] pleura.
[*c*] diſcernimus.
[*d*] ſanguinis.
[*e*] quoniam eſt.
[*f*] paucus.
[*g*] depreſſa.

Iis vero, qui ex (*h*) *arteria* ſanguine fluunt, *parvus* atque *flavus* ſanguis ferri perſpicitur, & ſæpe *ſalivis* vel humoribus complexus, in imaginem (*i*) *capilli* unius, aut multórum. Sequitur etiam *pruritus*, ac mordicatio, & magis circa exſtantiam gutturis, cum quodam titillatu, & tuſſicula levi: tum deinde *plurimus* ſanguinis fluor: *vox* (*k*) hirta cum *dolore*, qui nunc (*l*) tactu movetur, nunc tuſſicula vehementi: plurimus, tenuis, & *ſpumoſus*, & plurimum *fervens* ſanguis excluditur, adteſtante thoracis gravedine, & aliquando dolore, cum voce hirta, & ſæpe *cibo* quodam, cum infracto ſonitu, eo tempore quo ſanguis excluditur.

Iis vero, qui ex *diaphragmate*, quod jamdudum diſcrimen vocavimus, & cætera (*m*) prædictos ſequentur communia. Sed dolor *inferius* a pectore fit, *rotunditate* quadam thoracem pungens. Eos autem qui ex *hypozygo* ſanguine fluunt, multa ſimilia ſupradictis ſequuntur: ſed *dolor* ſecundum *latera* vel pectus, aliquando etiam *inter ſcapulas* fit: ipſe quoque ſanguis minus flavus, (*n*) minus excluditur.

In (*o*) eos, qui ex *ſtomacho* ſanguinem fluunt, ſine ulla tuſſicula *vomitus ſanguinis* ſequitur, nigri, atque gelati, & nunc *ſolius*, nunc cum admixtione *cibi*, adteſtante dolore inter utraſque ſca-

---

(*h*) *ſc.* aſpera.
(*i*) tenuiſſimæ ſtriæ.
(k) rauca, obtuſa.
(*l*) titillatu.
(*m*) prædictis.
(*n*) & minus copioſus.
(*o*) iis.

pulas, ad (*p*) ſuperiores tendentem, & magis eo tempore, quo quædam remordentia tranſvoraverint ægrotantes. Accedit etiam animi deſponſio cum faſtidio cibi, & ſalivarum (*q*) fluor, & corpore frigido, & pulſu obſcuro, vel demerſo.

Iis vero, qui ex *ventre* ſanguinem fluunt, cum ſupradictis, quæ ſunt cunctis communia, & ſequitur etiam *dolor*, & mordicatio, vel tormentum inter *præcordia*, & aliquando ſanguinis particula per (*r*) *officium ventris* excludetur.

Item iis, qui ex *jecore* vel *ſplene* ſanguinem fluunt, vel ex *vena magna*, quæ ſpinæ conjuncta eſt, ut quidam memorant, ſenſu loca deſignantur. Nam in dextera parte præcordiorum *dolor* cum colore *auriginco* ſequitur eos, qui ex *jecore* fluunt.

Item in *ſiniſtra* parte præcordiorum hæc accidunt, quoties ex *liene* ſanguis ferri perſpicitur: vel ſecundum *ſpinam*, quoties ex *majore vena* ferri dicitur. Sed SORANUS alta conſideratione ex iis (*ſ*) locis per *ventrem*, ac per ejus officium ferri ſanguinem magis quam per *os* poſſe credibilius adprobavit.

Iis vero, qui ex *gingivis*, vel *uva*, vel *faucium* lateribus, vel *tonſillis* ſanguine fluunt, ſupradictorum nulla ſequuntur, ſed locorum vulnerationem ore aperto oculorum adprobat viſus.

Item ii, qui ex *capite* ſanguinem fluunt acceptum primo, vel exceptum (*t*) *internis viſceribus*.

(*p*) ſuperiora tendente.
[*q*] fluore.
[*r*] anum.
[*ſ*] hepate, ſplene, vena magna.
[*t*] *ſubint.* ab.

(*u*) atque ita redditum, si in arteriam defluxerit, excludunt: deinde, cum *tussicula*, vehementi etiam, (*x*) quam de pulmone feratur, similitudinem dabit. Sin vero in *stomachum* defluxerit, vel ventrem, commota *nausea* vomitur, (*y*) etiam quam ex iisdem locis ferri videatur similitudinem dabit.

Sed discerni hoc facile potest, siquidem ægrotantibus *fervor igneus* ora (*z*) pertractans antecedat, & *capitis* gravedo, vel dolor, & extensio *venarum*, & magis earum, quæ tempora vel frontem cingunt. Sequitur etiam *faucium* titillatus, & aliquando per (*aa*) *narium* quædam sanguinis distillatio, vel per eas cavernas, quæ ad *fauces* ex capite descendunt, quod aperto ore, atque exserta lingua visu probatur, & vicina loca quoque sanguinolenta adparebunt.

Aliquando etiam (*bb*) remeantis materiæ causa laxiora (*cc*) transvorationis efficiuntur loca, & ægrotantes *exscreatu* quodam sanguinem respuunt, accipientes ex supernis, adducto spiritu, ut sæpe muculenta consueverunt dormientes.

Præterea in *ore* collectus (*dd*) excitat sanguis: vel transvoratus, & in *stomachum*, vel in ventrem veniens premit permanens ægrotantes, aut ejectus relevat: & ii, qui passione adficiuntur, acceptis

(*u*) ac postea.
(*x*) quæ veluti sede.
(*y*) & etiam tanquam.
(*z*) perurens.
(*aa*) nares.
(*bb*) commeantis.
(*cc*) faucium.
[*dd*] *nim.* ad exscreandum.

ceptis vel transvoratis remordentibus materiis, nullam interiorum mordicationem sentiunt, quod necessario eos, qui ex stomacho fluunt, sequitur.

Ac si in *arteriam* (*ee*) fluxerit, tussicula rursum excluditur: quo rejecto, ægrotantibus tussicula mitigatur. Siquidem nulla inesse videtur interioribus remanens causa, quæ tussire provocet ægrotantes: nisi forte, quod est rarissimum, aliqua corpuscula *gelati sanguinis* inhæreant interioribus locis. Item de *pulmone* fluens discernitur, quod jam præcedente tussicula, *in* (*ff*) *fluorem* (*gg*) veniant, inde tussire non desinant. Communiter autem, cæteris inter se paribus signis, ex *arteriis* veniens sanguis (*hh*) *tenerior*, ac *rubri* coloris, & *spumosus* esse perspicitur: ex *venis* vero *crassior*, & *atri* coloris. Hæc est locorum singulatim posita significatio.

[*ee*] *subint.* ex capite.
[*ff*] acrium humorum adfluxum.
[*gg*] *subint.* ægri.
[*hh*] tenuior.

CAPUT XII.

De effectu, sive exitu supradictarum passionum, quem Græci ἀποτέλεσμα *vocant.*

QUæsitum de eventu, sive *exitu*, vel effectu passionum. Nam ERASISTRATUS facile curabiles succulentos homines dixit, atque fortes, & *parvicolles*, quos μικροτραχήλους adpellavit, hoc est, qui minimæ longitudinis habent colla: *difficile* autem curari posse *tenues*, ac debiles, & porrecta

collorum longitudine formatos. In his enim, inquit, ſumma cum difficultate (*a*) ſanguis & tuſſis plurimam per colli longitudinem (*b*) tractus, & quod obſident (*c*) *uvida* plurimo tempore (*d*) habitudinem gutturis, ſive cannæ, quam arteriam vocant, ob hoc graves atque (*e*) tardas tuſſiculas faciunt.

ASCLEPIADES difficile curabiles inquit *ſucculentos*, atque carnoſos, ob vehementiam ſpirationis. Eadem ratione etiam *ætates medias*, & *pueros*: celerius etenim inquit ſpiritum ferri, & in ſputis perficiendis offenſione carnium retardari. Plurimi deinde etiam (*f*) *adfectiones vitæ* quæſierunt, & *regiones*, & (*g*) *temporum* annales partes. Item per (*h*) *putredinem* factum *fluorem* difficile curabilem dicunt, (*i*) ab eo, qui (*k*) *eruptione* fuerit effectus: ſiquidem putrefactæ partes non coeant.

Nos vero juxta SORANI ſententiam fluores ſanguinis alios dicimus eſſe *novos* corporibus atque recentes, alios tardi temporis atque *inveteratos*: & alios *ſolos*, alios cum [*l*] *tumore*, alios etiam cum *febricula* & *tuſſicula*, & alios *juges*, alios dimiſſionibus *intercapedinatos*: ordine ſervato, aut

---

[*a*] ſanguinis.
[*b*] tractu eſt.
[*c*] ſputa tenacia.
[*d*] ſubſtantiam.
[*e*] diuturnas.
[*f*] ἐπιτηδεύματα, vitæ genera.
[*g*] anni tempora.
[*h*] eroſionem.
[*i*] præ eo.
[*k*] violenta diſruptione.
[*l*] phlegmone.

inordinatos, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis magnis, aut parvis: & *detracta* virium fortitudine, [*m*] ac *ſervata*. Hæ ſunt enim urgentiores differentiæ, ſecundum quas diligentiam variamus curationis, ſive [*n*] ſervata, ſive incerto motu exſiſtente paſſione. Sed *difficile* curabiles fluores, præ cæteris dicimus *tardos* magis recentibus, ob jugem perſeverationem: item cum *tumore*, vel *febribus* [*o*] ab iis, qui ſoli eſſe perſpiciuntur.

Etenim ſupradicti ſpem futuræ conglutinationis negant, & ob [*p*] hoc *complexionis* contraria ſæpe adjutoria poſcunt, quæ ſint diverſis adverſa: item *juges* fluores ab iis, qui dimiſſionibus mitigantur. Etenim grave, atque minime tutum omne, quod nulla fuerit mitigatione variatum: item *inordinati* ab iis, qui ordine ſervato corpus adficiunt. Eſt enim *inſidioſa* curationi temporum inopinata varietas. Non aliter etiam [*q*] *ſuperpoſitione* aſperati fluores curatione difficiles ab iis, qui in lenimento conſtituti ſunt, judicantur, ob prædictam rationem vulnerum. Item ii, qui plurimum corpus adfecerint, atque *vires* ægrotantis inſumpſerint. *Dat* [*r*] etiam *adjutoriis medicinalibus fortitudo corporis* [*ſ*] *viam.*

Hæc denique etiam in *vulneribus* nudis, hoc eſt, in exterioribus partibus corporis conſtitutis fieri cernimus, cum *juvenibus*, vel, ut ſpecialiter

(*m*) aut.
(*n*) certe.
(*o*) præ iis.
(*p*) hanc complexionem.
(*q*) variis paroxyſmis efferati.
(*r*) enim.
(*ſ*) operandi facultatem.

dixerim, athletis & laborantibus hominibus *facilia* vulnera fieri videamus: *ſenibus* vero, & omnibus imbecillibus, *difficilia*. Quapropter etiam in [*t*] vacuis, vel exercitatis corporibus ASCLEPIADIS dicta minime conveniunt. Item *ulceratione* facti fluores difficiles curatione ab iis, qui *eruptione* fuerint effecti, judicantur. Siquidem tranſcenſo, atque prætermiſſo initio, *novitatis* [*u*] *fructu* caruerint, quo facilis glutinatio fieri ſolet: negat enim *tarditas* [*x*] facultatem.

Item *eruptione* facti fluores ab iis, qui [*y*] *ſine* eruptione fuerint, difficiles ſunt curatione. Ejus enim factæ glutinationes alterius (*z*) *paſſionis* initium referunt.

Item ex partibus (*aa*) *multis* factos fluores, ab iis, qui *parvo motu* agitantur, difficiles curatione accipimus. Eſt enim motus cohærentium partium disjunctio.

Item ex *occultis* partibus venientes ab iis, qui (*bb*) *proprias* tenuerint partes. Etenim adhibita *adjutoria* occultis vel celatis partibus, vitiata ſuæ virtutis *ſinceritate*, perveniunt, ſanis primo locis excepta, ac deinde tranſmiſſa, ii vero, qui ex (*cc*) *primis* locis fluores veniunt, (*dd*) indomita adjutoriorum virtute curantur.

Denique a *ſtomacho*, vel *ventre*, aut *faucibus*

(*t*) nec plethoricis, nec cacochymis.
(*u*) beneficio.
(*x*) facilitatem.
(*y*) ſimplici tranſſudatione, vel anaſtomoſi.
(*z*) infidæ cicatricis.
(*aa*) multum moris.
(*bb*) eas ipſas unde fluit ſanguis, ut nares, gingivæ &c.
(*cc*) ſuperficiariis.
(*dd*) nondum imminuta.

venientes, *facile curabiles* adprobamus. Etenim pota *medicamina* patientibus *primo* locis adveniunt, & non nimio, aut jugi naturæ motu exercitatis. Ii vero, qui ex *hypozygo* membrana fluores venerint, *difficiles* curatione judicantur: & magis ſi ex *diaphragmate*, quod nos jamdudum (*ee*) diſcretorium diximus: item ex *arteria*, hoc eſt pulmonis calamo. Omnium præterea *maxime difficilis*, atque gravior curatione ex *pulmone* fluens accipitur, ob juge ſpirationis officium. Iis enim, qui omnem fluorem de pulmone venientem *incurabilem* dicunt, adſentiendum non eſt.

Sed juxta SORANI ſententiam difficilis eſt eorum curatio judicanda: quippe cum vulnerationibus thoracis ſæpe *pulmo penetratus* non intulerit mortem, ut purgamentis excluſis vel exeuntibus, etiam *febre* oborta, adhibita curatio in *cicatricem* vulnera fecerit convenire, ut omnes adprobant *Chirurgi*, memorantes in bello quemdam ſagittatum penetrato pulmone convaluiſſe, ſanguinemque a ſagitta (*ff*) vomuiſſe, nec tamen mortem fuiſſe conſecutam. Hæc ſunt, quæ de effectu, ſive de *eventu* fluorum credidimus ordinanda. Etenim ex *capite* veniens fluor generaliter eſt curatione *facillimus*: ſiquidem non multos ſuſtinet motus.

Nunc nobis neceſſario dicendum remanet, (*gg*) ne cui *κοινότητι* *ſanguinis* fluor adſcribatur. Aliqui etiam THESSALI ſectatores recenti *inciſuræ*, ſive *vulneris* paſſioni ſubjici dixerunt. Non enim (*hh*)

(*ee*) diſcrimen.
(*ff*) purum & copioſum exſpuiſſe.
(*gg*) num alicui.
(*hh*) ex ASCLEP. ſententia.

oportet *locorum* differentia κοινοτήτων mutare virtutem. *Externam* igitur corporis eruptionem recentem dicimus *incisuram*, (*ii*) quo erit consequens, ut etiam *interiorum* eruptio huic κοινότητι subjiciatur.

Sed his respondemus, quod (*kk*) passio non *chirurgia*, sed *diætetica* traditur curatione. Omne etenim adjutorium, quod adhiberi videtur supradictis fluoribus est diæteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter *diætetices scriptores* libris regularibus, quos diæteticos vocant, de *hæmoptyicis* scripserunt, quos nos sanguinem spuentes nuncupamus.

Chirurgi vero in chirurgumenis hoc memorare non ausi sunt. Ipse quoque THESSALUS secundo libro diætetico de *fluore sanguinis* scribens, nihil in *chirurgumenis* memoravit. (*ll*) Et improprium, quod sola *diæta* (*mm*) curetur, in adjutoriis adhibendis *chirurgiæ* κοινότητα scribere.

Nos vero juxta SORÀNI judicium, sive in *exterioribus*, sive *interioribus* corporis eruptionem factam *recentem*, divisuram recte dici probamus, atque etiam solutionem cognominamus, sed in exterioribus (*nn*) *adtentionem* recentis vulneris (*oo*) judicamus. Hæc enim nos necessario rapit, siquidem solutioni divisura dominetur, & (*pp*) fig-

---

(*ii*) quare.
(*kk*) de qua hic agitur, sanguinis fluxus.
(*ll*) Est vero improprium in eo quod.
(*mm*) curatur.
(*nn*) indicationem, ἔνδειξιν.
(*oo*) potius quam solutionis.
(*pp*) filamentorum, sive fibrarum.

mentorum vel fabularum (*) *conjunctionem* ex initio deposcat, atque hæc (*qq*) *divisuræ* aptissima videantur, quæ non in omnibus sunt congrua [*rr*] *solutioni*. Etenim [*ss*] *sagittarum* divisuræ laxativæ necessario accipiuntur. *Interiorum* vero eruptionum divisura urgente solutionis κοινότητα ipsam magis cogimur [*tt*] judicare. Siquidem prior oculis occurrat [*uu*] *solutio*, ac deinde *divisura* ratione atque intellectu mentis adprehendi videatur.

Secundo, quod cum sint multæ *differentiæ* fluoris sanguinis, omnes uni subjici *solutioni* videntur, hoc est, eruptionis, & ulcerationis, & sudationis. [*xx*] Quæ non cogatur. Hæc causa fluoris differentias quærere, aut [*yy*] aliæ κοινότητι *eruptionem* adscribere, aliæ *ulcerationem*, & non eidem sive ulcere, vel ruptione, vel [*zz*] emissione emissum fluorem.

Tertio, quod nullo adjutorio *chirurgiæ* uti cogamur, sed omnibus congruis solutioni, quæ sæpe [*aaa*] consequenter etiam glutinationem partium perfecerunt. Ad *summum* quidem, est recens *incisura* sive vulnus κοινότης, sed ex medicaminum regula, quam Græci *pharmacian* adpellant,

(*) fragmentorum vel tabularum ALM. *Alii* ligamentorum vel fibularum.

(*qq*) vulneri inflicto.

(*rr*) ex causa interna.

(*ss*) membris adhuc infixarum.

(*tt*) considerare.

(*uu*) magis *subint.* in internis consideramus solutionem quam divisuram.

(*xx*) Quare non cogimur hac causa.

(*yy*) alii

(*zz*) sudatione.

(*aaa*) optime.

diæteticæ parti [*bbb*] ingeſta apte curatur [*ccc*] quibus etiam ſupradicta paſſio curatur, obtinente judicio ſolutionis. Hæ ſunt fluoris ſanguinis κοινότητες. Eas enim [*ddd*] qui iis cognominari atque conſcribi poſſunt, præſcripta lectione tradidimus. Nunc *curationem* neceſſario ordinamus.

(*bbb*) ſociata.
(*ccc*) diæta & medicaminibus.
(*ddd*) quæ in his nominari, eas nempe κοινότητας divisura & ſolutionis.

CAPUT XIII.

De curatione.

OPortet igitur ex qualibet parte ſanguine fluentes jacere *loco* mediocriter *frigido*, atque *obſcuro*, *lecto* immobili, & *ſchemate* (*a*) declinato, ut paulo (*b*) promptius caput levatum habere videantur, *ſtramentis* non nimie cedentibus, neque calidis, & ut potuerint, uno atque eodem ſchemate perſeverantes, hoc eſt, *immobiles* : præterea *animi* intentionibus ſolutos. Vehementer enim (*c*) motibus corporis *animorum curæ* ſæpius turbationes addiderunt.

Erunt etiam *ſolo* conſternenda folia atque rami *lentiſci*, *vitis*, *mali Punici*, (*d*) *thalliæ*, *murti*, *ſa-*

(*a*) decliviori corporis.
(*b*) altius.
(*c*) humoribus an morbis?
(*d*) oleæ.

licis, *pini*, & horum ſimilium, quibus ſine capitis injuria *conſtrictivus* aer (*e*) adnatus, atque confectus congrue (*f*) ægrotantibus inſpiramentis inſeratur. Non enim *cibi* atque *potus* ratio, ac diligentia curanda eſt, quæ intervallis diſtantibus adhibetur, quo *conſtrictionis* faciant commodum, vel fluentia retineant, potius quam *aer*, qui (*g*) pauſabiliori inſpiratione adductus, omni parti atque particulæ corporis ingreſſu ſuo fluentia facit cohiberi, miti (*h*) *denſitate* perſuaſa.

Convenit præterea, ægrotantes elatiore lecti *ſeſſione* declinari, ut omnifariam immobiles curandi perſeverent: prohibere etiam occaſiones, quæ (*i*) poterint paſſionem (*k*) in *commemorationem* perducere, ut locutionis, vel *viſus*: ne aut eadem plurimis (*l*) fabulis revolvendo, aut inſpiciendo quæ excluſa ſunt, viſo admoniti commoveantur. Convenit denique etiam *ſanguineos colores* parietum, vel ſtraminum, ſive operimentorum declinare.

Adhibenda præterea *cibi abſtinentia* permittentibus viribus, uſque ad *tertium* diem, non ob relaxanda corpora, ſed quo (*m*) *altiora*, quorum eſt officium accepta digerere, immobilia perſeverent. Omnis etenim ciborum (*n*) *adpropriatio*

(*e*) inductus.
(*f*) ægrotantium.
(*g*) mitiori, leniori.
(*h*) vi adſtringendi.
(*i*) poterunt.
(*k*) irritare.
(*l*) multa oratione. & ſæpius repetita.
(*m*) viſcera.
(*n*) acceſſus adpulſus, vel etiam ὁμοίωσις adſimilatio.

motu quodam neceſſario (*o*) perſpicitur. Quo fit, ut ea, quæ ſunt aptiſſime (*p*) conglutinanda, motu reſoluta differantur. Quapropter ob acceptorum digeſtionem, cibum ſumi prohibemus, & *abſtinentiam* utiliſſimam judicamus.

Prohibendi denique ægrotantes ab officio *locutionis*, ut ſi quid voluerint, uſi nutibus, vel ſcriptura dari ſignificent: magis quando ex *pulmonis cannula*, quam *Græci* arteriam vocant, vel ipſo *pulmone*, aut thorace ſanguinis naſcitur fluor.

Convenit etiam articulorum tenacior *ligatura*, ſi fluor vehemens fuerit. (*q*) *Denſitati* etenim articulorum patientes conſentiunt partes: item *ſpongiarum* mollium, ac limpidarum, & levium, ex aqua frigida, vel aqua & aceto, vel decoctione mali Punici, vel rubi, aut lentiſci, aut myrti patientibus partibus adpoſitio, hoc eſt, ex quibus ſanguinem ferri adgnoverimus. Et erunt hæc jugiter *commutanda*, ne naturali corporis vapore tepeſcant. Ac ſi ſpongiæ viſæ fuerint ægrotantibus graves, erunt adponenda (*r*) *ptygmata* ex ſupradictis liquoribus infuſa, aut *ſucco* plantaginis, vel intybi, aut herbæ calicularis, aut uvæ lupinæ, quam *Græci* στρύχνον vocant: vel ſempervivæ, quam ἀείζωον adpellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto ſolutæ.

Ac ſi ex *capite* fuerit ſanguinis fluor, erit *pſilothro* (*ſ*) exſpoliandum: tum *fomenta* adhibenda ex oleo viridi, aut roſeo, aut lentiſcino, aut me-

---

(*o*) perficitur.
(*p*) conglutinata.
(*q*) arctationi & adſtrictioni.
(*r*) involuti panniculi & multiplices.
(*ſ*) capillus detrahendus.

lino, aut murtino. Sin vero plurimus fuerit fluoris lapſus, *radendum* caput, atque *gypſo* illiniendum, vel acacia ex aceto, & magis frontis atque temporum partes.

Perſeverante fluore *cucurbita* quoque adponenda, ſubjecta flamma plurima, occipitio. Si autem etiam per nares ferri videatur, erit [*t*] ϛυπτήρια immittenda ſicca, vel aceto infuſa, vel [*u*] alia qualibet ex liquoribus ſupradictis. *Ora* quoque ſpongia ex aqua frigida expreſſa jugi tactu detergenda. Tunc etiam *cataplaſmatum* adhibendus eſt uſus ex rebus conſtrictivis atque *epithematibus*, quæ paulo poſt cum ſuis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, vel puſca frigida, aut *gargariſmus* ſine ullo [*x*] percuſſu, quoties ex proximis partibus *gutturis* ſanguinem ferri viderimus.

Ac ſi per [*y*] *inferiora*, vel [*z*] *altiora* ferri ſanguinem viderimus, ſorbendos dabimus [*aa*] *cyathos* duos vel tres.

Quod ſi minime mederi valuerint, etiam *ſuccus* plantaginis, aut intybi, vel uvæ lupinæ, aut [*bb*] polypodii, aut herbæ calycularis, aut roſæ erit offerendus, & neque *plurimus* jugiter, ne ejus percuſſu partes noceantur, aut liquidorum [*cc*] influxio, quæ [*dd*] quidem ſint *conſtrictivæ*

(*t*) alumen.
(*u*) alio quolibet.
(*x*) odore gravi, & caput feriente.
(*y*) uterum, ſedem, urinæ vias.
(*z*) vomitum.
(*aa*) ex præſcriptis adſtringentibus.
(*bb*) polygoniæ ut ſupra.
(*cc*) ingurgitatio.
(*dd*) quamvis.

virtutis, redundantia tamen, laxare videatur: neque rurſum *longioribus* intervallis. Sic enim *frigus* a nobis illatum naturali [*ee*] vapore obtuſum parvi temporis medelam dabit vitiatam: tum *tertia die* tranſacta, hora acceſſionis ſolitæ *articulos* leviter ungimus frigido atque viridi oleo.

Dehinc detergemus *faciem* quoque, ſpongia aqua frigida expreſſa [*ff*] retangentes: *cibum* damus parvum, *conſtrictivum*, ut panem ex aqua frigida, vel puſca, aut alicam ſimiliter, vel oryzam decoctione Thebaicarum palmularum confectam, vel eaſdem ex aqua recenti confectas: aut ſi plurimum valere hæc voluerimus in aqua cœleſti tamdiu coctas, donec liquor mellis habeat craſſitudinem, aut ex [*gg*] malis Cydoniis. Tunc etiam danda *ova tremula* ex puſca, aut rhoe Syriaco adſperſa. Dandus etiam *panis* ſimplex, aut in his infuſus, tum interpoſito ſpatio temporis dandus potus aquæ frigidæ parvæ.

Dehinc permittentibus viribus *alternis* diebus æger nutriendus, etiamſi nondum repreſſus fluor videatur, uſque ad id tempus, quo cicatricem firmatam ſenſerimus. Quod quidem THEMISONIS atque THESSALI ſectatores uſque ad ſeptimum diem [*hh*] ſervari dixerunt, hoc eſt, trium *diatritorum* ſpatium. Ut enim ANTIPATER ait tertio Epiſtolarum libro ad GALLUM ſcribens, *Naturalis eſt ratio trini numeri, non ſolum in his diebus, ſed etiam in omnibus diatritis.*

(*ee*) tepore corporis.
(*ff*) ſæpe contingentes.
(*gg*) *ſubint.* aliquid.
(*hh*) ſervandum.

Sed eſt melius, ut SORANUS ait, quoniam non æquali tempore, nec dierum numero cunctis poterit *cicatricis* firmari ſoliditas, ob alias cauſas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali variatam, neque nos unum atque eundem [*ii*] ſignare poterimus finem.

Dehinc ſequentibus diebus aliqua erunt *emplaſtrorum* adponenda, aut *epithematum* conſtringentium; atque frigidantium, quæ ſunt plurima particulariter, Etenim *Thebaicæ* palmulæ vino [*kk*] acriori infuſæ, vel aceto contritæ, admixtis malis *Cydoniis* decoctis, aut mali *Punici* corticibus, aut alumine vel acacia, aut hypociſtide, aut galla, aut œnanthe, aut aloe, aut cerotario ex oleo roſeo confecto, vel melino, aut myrtino, aut lentiſcino, aut œnanthino, aut mixta etiam maſtiche trita, aut melle decocto, galla contrita, [*ll*] aut aſpera, aut pulvere mali Punici, vel mannæ thuris admixto alumine [*mm*] *Liparo*, quo malagmatis ſumant omnia qualitatem, tum linteo, vel panno illinita patientibus partibus adponenda: vel illud medicamen, quod libris *Celerum paſſionum* memoravimus, de *cardiacis* ſcribentes, & adpellavimus *diarrhoos*, vel ex polento, & virgultis rubi, vel arnogloſſæ, aut herbæ ſideritis, vel uvæ lupinæ, aut [*nn*] caliculariæ, aut anulorum vitis, aut ſempervivæ: item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut [*oo*] murtæ mollibus foliis, aut

---

(*ii*) determinate.
(kk) acerbiori.
(*ll*) & adſperſa.
(*mm*) Liparæo, in inſula Lipara confecto PLIN. cap. 15. lib. 35.
(*nn*) calycularis.
(*oo*) myrti.

ejuſdem ſemine viridi, ante cibum offerenda: vel ante cibum dare oportet *elixum* aut non coctum *panem*, & plantaginem ex aceto coctam & viridi oleo, adſperſo rhoe Syriaco : item *bulbi* ex aqua & aceto, & rhoe Syriaco confecti dari poterunt cibo.

Non aliter etiam *cochleæ* erunt offerendæ : habent enim quiddam glutinis naturalis utraque, & compaginandi virtutem, cum proficiente curatione. Danda etiam *pomorum* quædam, ut mala Cydonia cocta recenti mulſo : vel *(pp)* torrida præſumpto tegmine, farina conſperſa, aut ſorba, aut mali Punici grana, aut *(qq)* *fabrilium* uvarum ; item *volantium* non pinguia, ut ſunt pectora turdorum, vel pullorum matrem ſequentium, item columbarum, aut phaſianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda : tum etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, vel auricularum ſummitates, quæque fuerint nutribilia, nec tamen difficilia digeſtione.

Dandum etiam *catapotium* ex melle decoctum, ſub lingua detinendum, ſingulare, aut admixto *(rr)* gummi, vel *(ſſ)* draganto. Etenim ſufficienter decoctum *mel*, ſicut in externis corporum, glutinat diviſuras, non aliter etiam interioribus mederi neceſſe eſt, atque jam glutinata ſolidare proficiente curatione. Dabimus etiam *vinum*, & magis illud, quod non fuerit mordicantis virtutis, hoc eſt quodam ſenſu linguam remordentis,

---

(*pp*) toſta prædempto.
(*qq*) fabriles uvas *vide* c. 3. *lib.* 4.
(*rr*) *ſubint.* Arabico.
(*ſſ*) tragacantho.

tum ad ſummam paulatim erunt ægrotantes reſumendi, cum *præcautione* vehementium commotionum. Sunt enim leviter atque ſenſim *movendi*, [*tt*] portatoria ſcilicet, vel cathedra longiore, & firmato corpore *lavandi*.

Etenim *lavacra* fervoris cauſa atque motus illati, quod corpora [*uu*] celerato ſpiritu agitant, recentium glutinationum atque mollium vulnerum *redulcerantia* [*xx*] probantur, Cum enim oporteat coherceri atque denſari patientia loca *contraria qualitate*, neceſſario [*yy*] vexantur fervoris illati cauſa. Inflata etenim parva ex occaſione, atque turgentia redulcerantur.

Præcavenda denique etiam *vehementia* exercitia, & magis retento ſpiritu peracta : tum utendum *peregrinatione* terrena atque maritima : & ſi corpus viderimus [*zz*] non adteſtante fortitudine *augmenta carnis* accepiſſe, erit abſtinentia cibi imperanda : tum ſequentibus diebus parvus dandus eſt cibus vino detracto. Etenim *cicatricis novitas*, quippe ex venarum vaſculis confecta, atque nondum fortificata, ſi carnis pondere fuerit prægravata, neceſſario rumpetur.

Semper autem oportet *ventrem* mitius emollire. Acriores etenim *clyſteres* incongruis motibus lacerant cicatrices, atque recurſum faciunt paſſionis.

At ſi vehemens atque plurimus fuerit *ſanguinis fluor*, erunt extendendæ adjutorii virtutes. *Acetum* denique [*aaa*] ſyncere dabimus ore retinen-

---

(*tt*) *ſubint.* ſella.
(*uu*) i. e. accelerato humorum & ſpirituum motu.
(*xx*) probabiliter creduntur.
(*yy*) vulnera *ſubint.*
(*zz*) abſque viribus.
(*aaa*) ſyncerum.

dum, vel gargarizandum, aut ſorbendum, *ſpreto quorumdam judicio*, qui aſperum, vel tuſſiculam commovens, atque fluorem provocans acetum dixerunt, ſiquidem etiam *gelatum* ſanguinem ſolvit. Etenim aſperat, vel tuſſiculam commovet, ſi jugiter atque immodice fuerit datum. *(bbb)* Solvit autem ejus *percuſſibilem* virtutem diſtantia temporum, oblatione variata, quæ non ſenſibili tactu, ſed *(ccc)* remiſſibili quadam digeſtione longioribus actibus immoratur. Item quod *fluorem* non provocet, demonſtrandum non eſt, ſiquidem ſit maniſeſtum, in externis corporibus *vulneribus* conſtitutis neceſſario feciſſe denſitatem, & propterea conducibilis atque glutinantis virtutis fuerit adprobatum.

Danda etiam *acacia* aceto ſoluta, aut *puſca*, aut ex ſupradictis liquoribus : non aliter etiam *hypociſtis*, vel *lycium* indicium, aut *omphacium*, vel *balauſtium*, aut *œnanthe*, aut *(ddd) polios* herba, aut *gentiana*, aut *macir*, aut *(eee) ponticum*, vel *Ægyptia ſpina*, quam acaciam vocant: quarum nunc ſunt radices infundendæ, vel decoquendæ, nunc earum ſucci vel lachrymæ admiſcendæ: ſiquidem ſint frigidæ atque conſtrictivæ virtutis convenientia obturamenta : item *corticis* vaſculi vetuſtiſſimi vini, exuſti, & triti pulverem aſperum tribus *cyathis* puſcæ frigidæ, aut decoctionis, quam ſupra diximus, bibendum *(fff)* dari, in modum

---

[*bbb*] minuit.
[*ccc*] leni.
[*ddd*] polium.
[*eee*] Rhaponticum.
[*fff*] dare oportet.

modum *cochleariorum* duorum. Etenim constringit cortex inveteratus, & magis antiquissimi vini, commutatus, tarditate temporis aucta virtute.

Utendum etiam *trochiscis* confectis ex supradictis speciebus, item ex *rosæ seminibus* trochiscis, quorum compositionem *Responsionum* libris, de medicaminibus dicentes, tradidimus: item eo, quod adpellatur (ggg) *dielectrum*, item eo, quod *œnocraton*, & alia similia, quorum compositionem, ut supradictum est, *Medicaminum* libris tradidimus.

Ac si coadcervatus perseveraverit *sanguinis fluor*, utendum etiam vehementioribus quibus obturentur altiora, (*hhh*) sua & teneritudinis causæ: tamen erunt *ocyus* adhibenda, ne passionis ipsius impetu in manibus nostris vitam linquere cogantur ægrotantes.

Prædicto igitur *periculo* eorum proximis aut ministris, vel quod producta vita spem sæpe vanam dederint sanitatis, erunt hæc adhibenda: supradicti *corticis* cinis exustus cum liquida *pice* spongiæ impressus: decoctio *lentisci*, & *rhois* Syriaci, & (*iii*) *clygmatium* supradictorum succorum. Nam hæc conficiuntur hoc modo. (*kkk*) Agmine *vitis* ustis virgultis, atque ex eorum cinere confecto (*lll*) *liquamine*, scilicet aqua imbriali admixta, quam vulgo *cisterninam* vocant, dabimus ex ipsa bibendos *cyathos* tres, vel quatuor, nullis aliis speciebus admixtis. Nam quidam in his, si *febribus*

(*ggg*) ex succino.
(*hhh*) suæ tenuitatis causa, quæ.
(*iii*) ἔκλειγμα.
(*kkk*) Fasciculo.
(*lll*) lixivio.

adficiantur, etiam *vinum* immiſcuerunt (*mmm*) vividum, vel *ſpongiæ* uſtæ cinerem, qui conficitur hoc modo.

Spongia expreſſa *aceto*, atque *pice liquida* madefacta, vaſculo novo includitur teſteo: tum circumtegitur luto, & uſque eo inuritur, donec carboneſcat: dehinc (*nnn*) trita in pulverem, ex quo *cochlearis* unius quantitas aquæ vel puſcæ frigidæ mixta datur bibenda: vel ſi virtutem medicaminis augere voluerimus, tinctam, ut ſupra diximus, ſpongiam (*ooo*) liquidæ picis pulvere *bituminis* adſpergimus. Decoctio autem *lentiſci* conficitur hoc modo: ejus *virgultorum* ſumentes ſufficientem modum, *aquæ* imbrialis infundimus *ſextariis* duobus: tum decoquimus: & cum ſemel, vel ſecundo (*ppp*) ſcatere viderimus, expreſſas detrahimus lentiſci comas: tum *liquorem* decoquimus, donec ad tertiam partem deducatur, cujus *cyathum* admixtum duobus cyathis *aquæ* bibendum propinamus.

Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob *electarium* autem conficiendum erunt ſumenda *mala Punica* recentia & infuſa, niſi fuerint mollia, quibus contuſis atque compreſſis, aliquantum detrahimus ſuccum, atque decoquimus, donec *mellis* craſſitudinem ſumat. Et quantum *medicaminis* virtutem (*qqq*) tendere voluerimus, tanto valentius mala exſuccamus, quo expreſſa ulti-

(*mmm*) uvidum: humore multo dilutum.
(*nnn*) teritur.
(*ooo*) deeſſe videtur vox *vice*, aut *loco*.
(*ppp*) ſpumare.
(*qqq*) intendere.

mum atque craſſiorem ſuccum dimittant, ut etiam eorum *cortex*, ſi quid humoris habuerit, ſudet.

Convenit etiam medicamen, quod THEMISON ordinavit hoc modo. *Mali Punici* partibus duabus *aloe* admixta parvi cochlearis quantitate cum *aqua* frigida offerenda.

At ſi *ſolutio* perſeveraverit, addenda etiam conſtrictiva *cucurbita* patientibus partibus, tum (*rrr*) *diæteon* emplaſtrum, quod vehementer adſtringit ſuperimpoſitis ſpongiis aqua puſca infuſis, ut ſupra ſcriptum, *ciborum* conſtrictiva qualitate permanente. Dandum etiam noctis initio medicamen, quod (*ſſſ*) *diaporon* adpellant, vel *diaſycaminon*, ſive *catapotia*, quæ *Medicaminum* libris prædiximus. Nunc autem perficienda conſcripſimus hoc modo. *Gummi* & *acacia* æquis ponderibus, admixto *alumine* ſciſſo ad duplex pondus, ſunt colligenda decoctione papaveris, & danda quibuſdam in duplicem modum.

At ſi quiſquam non plurimum ſanguine fluxerit, nec tamen materia ferri ceſſaverit, convenit etiam tertia die *phlebotomiam* adhibere. Etenim ex eo, quod ſanguis ferri non quieverit, manifeſte conjicimus *glutinationem* non fuiſſe perfectam diviſuræ, ſive vulneris partium, & propterea in tumorem veniſſe perſpicimus. *Omne* etenim *vulnus*, *quod uſque in tertium diem glutinari non potuerit*, *neceſſario tumeſcit*. THESSALUM denique indigna accuſatione adpetitum SORANI ſententia recte purgavit. *Tertia* etenim die phlebotomandos ſanguine fluentes conſtituit, nutriens conſtrictivo cibo,

(*rrr*) διὰ ἰτεῶν
(*ſſſ*) διὰ ὀπωρῶν.

non *(ttt)* inconſequentia ordinans adjutoria, ſed tanquam complexis paſſionibus apta, ut contrariis contraria objicere videatur.

Ac ſi etiam intra *diatriti* tempus fuerit *(uuu)* adteſtata partium *gravedo*, vel dolor, aut *ſpiratio* difficilis, vel *tuſſicula* ſicca, phlebotomare convenit, atque *aerem* loci parviſſimi tepidare, & iiſdem partibus lanas oleo calido viridi expreſſas adponere, vel ob ſanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare valent, ſed virtutis frigidæ non ſint, neque tranſvorationis aſperent loca, nec tumorem commoveant.

(xxx) Plurima dabimus etiam Samiæ terræ, quam *(yyy)* *ges aſtera* vocant, unciæ partem tertiam, cum duobus, vel tribus cyathis aquæ tepidæ: non aliter etiam *amylum*, vel *(zzz)* *argallici* radicem, atque foliorum ejus ſuccum. Convenit denique *ſub lingua* retenta ejus radicis particula, ſive amyli, ſive terræ ſupradictæ. Danda etiam ex *gummi*, ſive *(a)* *draganto*, & *thure*, & *opio*, & his ſimilibus confecta *electaria*.

Tunc tertia die accepta *diatriti* temporis obſervatione, non ſolius *fluoris*, ſed etiam *febrium*, erunt ægrotantes *oleo* calido atque plurimo, & viridi perungendi. *Facies* quoque aqua tepida fovenda. *Cibus* dandus complexioni paſſionis aptus, & *pultes* ex oryza vel alica frixa, ſive *(b)* ſimplici,

---

(ttt) incongrua.
(uuu) præſens.
(xxx) Plurimis.
(yyy) γῆς ἀςέρη.
(zzz) Symphyti: c. 2. *l.* 5.
(a) tragacantha.
(b) cruda.

vel milio, & decoctio *ptiſſanæ* calidæ, ſed non oleoſæ, ac potius ſiccæ, vel ex oleo viridi confectæ, aut cum palmulis, vel amylo, admixto (*c*) γῆς ἀστέρος, aut *argallici* radice incocta.

Cæteris vero *diatritis*, hoc eſt intervallis dierum trino numerum ſervatis, cogentibus doloribus erit utendum *fomentis*, atque *cataplaſmatibus* laxativis, tum etiam cum ſcarificatione *cucurbitis*, ſive *hirudinum* adpoſitione, quas ſanguiſugas vocant: tum *vaporatio* ſpongiarum adponenda.

Sin vero etiam fluor *periculoſus* fuerit ſanguinis, cum *tuſſicula* vel *aſperitate* gutturis, erit utendum quidem conſtrictivis *epithematibus*, ſed calidis: dandum etiam ſorbendum *mulſum* ex melle decocto, & a *vino* abſtinendum: danda denique aqua potanda calida, ſed parvo modo: tum ſorbilia, quæ paſſioni virtute apta mederi poſſunt, ut eſt *amygdala* (*d*) ex puſca, in mulſo decocta, quæ abjiciendæ, & (*e*) admittendum *amyli* quantum valeat mulſum in quandam craſſitudinem redigere.

Deinde ſimilibus electariis, atque ſub lingua continendis medicaminibus utemur tempore (*f*) *amiſſionis*, ut eſt mel Atticum admixto gummi, vel (*g*) tracanto decoctum, aut *glycyrrhiza*, vel ejus ſucco: niſi quiſquam ægrotantium hoc improbaverit, nauſea commotus, quo ejus ſtomachus facile ad vomitum moveatur: item ex *lini*

(*c*) *ſubint.* parum.
(*d*) expoliata paulo poſt.
(*e*) admiſcendum.
(*f*) remiſſionis.
(*g*) tragacantha.

ſemine trito, & *tracanto* drachmis duabus, & *amygdalis* expoliatis XXV, & (h) *ſtrobilorum* granis XXX, & *ovi* unius toſti vitello, & *amyli* drachmis duabus, infuſo *paſſo* ſufficientis quantitatis, quo medicamen *electarii* craſſitudinem ſumat.

Sin vero etiam *rauci* fuerint ægrotantes, erit *mel* decoquendum cum cæteris ſpeciebus ſingulatim, reſoluto tracanto, ex infuſione paſſi confecto. Terminatur enim hoc aſperitas faucium, & tranſvorationis partes leniuntur, & tuſſicula mitigatur, ſputaque ſanguinolenta reprimuntur.

Dandum etiam noctis initio, niſi *febrium* obſtiterit acceſſio, ſimplex (i) *Diacodion.* Continuum vero medicaminum uſum, quæ *tuſſicularia* ſunt adpellata, ſive eorum immodicam quantitatem neceſſario fugiendam mandamus. Eſt enim melius *ſimplicibus* atque conſuetis mederi rebus. Illa enim temporaliter quidem mitigare videntur tuſſientium motum, ſed paſſionem totam faciunt deteriorem. Ac ſi adteſtante *tumore*, fluor perſeverans produxerit tempus, in iiſdem perſeverare convenit, quæ ſupra memoravimus, admixto etiam *lacte.*

Si minui tumorem viderimus, dandum quoque *lac amylatum*, & panis *laganum* pultibus infuſum, ſed ex fermento confectum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam medelam meliorem. *Strobilus* denique cum ſuis fructibus, quod in ſemet habeat (k) *reſinale*, ptiſana decoctus. Dehinc profectu (l) cedente erit panis cum *malva* decoquendus, ſed non exquiſite conditus. Danda etiam

(h) pini nucleis.
(i) deſcribitur a PAULO.
(k) reſinale quidam.
(l) ſuccedente.

ptiſana cum *lenticula*, quam Græci (*m*) *ptiſanæon* vocant, & adponenda extrinſecus *cerotaria* ex murtino vel lentiſcino, aut melino oleo confecta: tum urgentius augenda *reſumptio* ut ſupra demonſtravimus: atque ita abſtento ſanguine, quoad fiet glutinatio perfecta.

At irruente tumore erit conjiciendum, vel advertendum, utrum glutinatio (*n*) fecerit *retentionem*, cum neque gravedo, neque dolor, aut *punctio*, vel *pulſatio*, vel ſaltus partium, aut extentio, vel febris cum *arida tuſſicula*, aut *ſtridor*, aut ſingultus, vel quæpiam (*o*) ſanitati impedita *ſaucietas* ægrum ſequi videbitŭr: ſed ſit æqualis, atque ordinata (*p*) aſpiratio perſeverans.

Tum ſi *tumoris* cauſa fuerit retentio ſanguinis (*q*) *temporaliter* effecta, quæ neceſſario *ſordidum* atque humectum vulnus efficit, *phthiſicorum* fluorem pronuntiamus.

Tum cum producto tempore ſanguinis fuerit (*r*) *ruptio* variata, erit *curatio* pro motibus temporum (*ſ*) varianda, ut (*t*) *ſuperpoſitionem* emergentem eadem curatione curemus. In *lenimento* vero leves atque quietos adhibemus *motus*, ſub magiſterio *aliptæ* vel *muſici*, quo etiam vocis exercitium artificis præcepta moderentur.

Cibus dandus ex mediæ qualitatis materia, adhi-

(*m*) φακοπτισσάνην.
(*n*) ſtiterit ſanguinis fluxum.
(*o*) ſanitate.
(*p*) reſpiratio.
(*q*) pro tempore.
(*r*) eruptio iterata.
(*ſ*) iteranda.
(*t*) paroxyſmum.

bitis *resumptivis cyclis*, in quibus non erunt repentinæ mutationes faciendæ, sed ex mediæ qualitatis materia *primus* ordinandus est cyclus, dehinc ex volantum *secundus* : tunc ex agrestium *tertius*, atque ex porcinis carnibus *ultimus*, & conjunctis deinde duobus contiguis ordo dirigendus, atque ita omnibus, & singulis materiarum speciebus erunt magis *constringentia* procuranda, ut in *oleribus* intybum, plantago : in *marinis* squillæ, mulli : in *volantibus* perdices, phasiani, attagenæ : in *agrestibus*, lepores, capreæ : & si celeriter ægros crassificari viderimus, erit *abstinentia* intercalanda : tum venter emolliendus.

Utendum præterea partiliter nunc *aquæ* potu, nunc *vini* leviter (*u*) remordentis : deinde veniendum ad *recorporativæ* curationis materiam, (*x*) latenti motu adhibita *drimyphagia*, ex pisce gobione, admixto melle.

Dandi etiam pisces, & suis cerebrum una tantummodo die : intervallatis diebus, adhibitis *localibus* adjutoriis recorporativis, ut *dropace*, partibus primo, quæ fuerint *remotæ* a patientibus, tum *vicinis*, ac deinde *ipsis* : addendus etiam ex *sinapismo* rubor, quem *Græci* φοινιγμὸν vocant, atque sicca *fricatio* : tum torrendum corpus *sole*, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant : adhibenda quoque (*y*) παρόπτησις, & aliquando (*z*) *sicca* cibatio, aliquando cum pane palmulæ offerendæ : & (*aa*) imitanda consuetudo (*bb*) frigida *lavacri*, atque *potus*

(*u*) adstringentis.
(*x*) pedetentim.
(*y*) q. d. ad focum adassatio.
(*z*) absque potu.
(*aa*) ineunda.
(*bb*) frigidi.

parvus, ſcilicet primo ac deinde auctus (*cc*) ſuggeſtione, quo poſſint etiam iis ægrotantes uti (*dd*) partiliter. Facit enim duriora corpora, atque valentia, acceptorum vel geſtorum differentia *contrariorum* mutatione variata, quanquam ſint ex eodem genere venientia.

Utilis prӕterea *navigatio* adprobatur, & *peregrinatio*: inde enim res ſalutares venient. Præcavenda etiam *venus*: facile autem hæc paſſio refricatur. Hæc eſt ſecundum *methodicos* ordinata curatio.

Apud *veteres* vero diſſonantia ſunt ordinata. Etenim de *ſchemate* jacendi, atque *phlebotomia*, & *ligatione*, & conſtrictivis, vel frigidis *cataplaſmatibus*, & *aceto* bibendo, varia diſceptatione pugnatum eſt. De *ſchemate* inquam jacendi: ſiquidem alii ſupinos jubent ægrotantes jacere, vel ſuper eas partes, quæ non patiuntur. ASCLEPIADES (*ee*) conſequenter adprobat ſupra partes, quæ patiuntur, eſſe locandos ægrotantes: ſiquidem cum ſcriberet neceſſarias eſſe curationes, adprehenſa cauſa, ſic fuerit elocutus, etiam ſanguine, inquit, fluentes ita eſſe locandos.

(*ff*) Siquidem ERASISTRATUS phlebotomari præcepit patientes. *Alii* vero ejus ſectatores etiam fieri principaliter damnaverunt hoc adjutorii genus, tanquam virium vexabile: item plurimi noſtrorum, tanquam laxativum, & propterea inconveniens fluori ſanguinis, ex ſolutione venienti, & (*gg*) indignum ad conſtrictionem.

(*cc*) potu largiore paulatim conceſſo.
(*dd*) viciſſim, & alternis.
(*ee*) inconſequenter.
(*ff*) At quidem.
(*gg*) non idoneum.

Alii adhibendum probaverunt, ut HIPPOCRATES de morbis ſcribens: DIOCLES libro, quo de paſſionibus, cauſis, & curationibus ſcripſit: PRAXAGORAS libro tertio de curationibus: item ASCLEPIADES libro, quo de clyſteribus ſcripſit; dehinc THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum: & THESSALUS ſecundo libro regulari: ſed adjecta diſcretione. Etenim ſi tertia, inquit, die rurſum ſanguine fluxerint ægrotantes, atque plurimo: quo intelligitur tanquam in complexis paſſionibus, hoc eſt, ſtrictura obtinente, faciendum adprobaſſe.

Alii vero omnes ſtatim, atque ſine ulla dilatione, phlebotomandos dixerunt, & (*) magnis ſi ex *thorace*, vel *pulmone* ſanguis fluxerit, vel plurimus, avertendæ materiæ cauſa, quo patientibus partibus derelictis, aliorſum feratur, hoc eſt ad eas, quæ non patiuntur; vel ob educendam materiæ multitudinem. Denique ſæpe inquiunt faciendam *(hh) conſuetudinem*, ſi opportuerit, ſemel, & ſecundo, vel tertio, quo *(ii)* recurrens ex brachio, poſt *(kk)* abſtinentiam ſanguis, iterum avocetur, velut THEMISON ait, ſecundum ſe, & laxamenti eſſe, & minutionis, ne initium tumoris efficiat. Item, ut *alii* evacuandas *(ll)* venas, quo exeant late, celerius concedant, atque coeant diviſuræ, velut ASCLEPIADES, ad minuendum ſanguinis curſum, ſive *(mm)* ſpirationem, quibus paſſio adjuvatur.

(*) magis?
(*hh*) nimirum venam ſecandi.
(*ii*) in partem adfectam.
(*kk*) ſuppreſſa vacuatione, & clauſa plaga.
(*ll*) venas concedunt amplo vulnere, quo latæ exſiſtant, nec celerius coeant.
(*mm*) ſpirationis difficultatem.

Item de *ligationibus* pugnaverunt. Siquidem XENOPHON, & DIONYSIUS, & HEROPHILUS primo libro Curationum, & ERASISTRATUS, probant articulorum faciendam conſtrictionem. HEROPHILUS vero capitis, & brachiorum, & femorum: ERASISTRATUS magis inguinum & alarum. Etenim *(nn)* laxationem ſenſus ſanguinis *(oo)* adprobat fieri retentionem. ASCLEPIADES vero ad ipſum ſcribens libros *Paraſceuaſticos*, ligationem *(pp)* excludit, eamque *(qq)* neque ERASISTRATO congruam, dicens *(rr)* oſculari non poſſe ſub *diſcrimine* venulas, quod *Græci* diaphragma vocant, *(ſſ)* vel miſceri eas, quæ ſupra diaphragma eſſe videntur.

Omnes etiam noſtræ ſectæ principes id adprobaſſe videntur: *(tt)* impreſſa etenim, inquiunt, ligatura vexat; non impreſſa inutilis eſſe perſpicitur: item. ANTIPATER tertio libro Epiſtolarum, ait, teneri materiam quidem ligatione, ſed cum fuerit indulta, vel relaxata, in repentinum atque immodicum fluorem *(uu)* veniat. Siquidem abſtinentiæ cauſa altiora *(xx)* pendendo latere potius, quam teneri videantur. Item de *(yy)* conſtrictis *cataplaſmatibus* plurimi diſſenſerunt. Nam ERASISTRATUS hæc adprobat: ASCLEPIADES exclu-

---

(nn) ligatione ſenſus, ſc. ſtupore.
(oo) putat.
(pp) reprobat.
(qq) negat eſſe.
(rr) occludi ligatione non.
(ſſ) nec vinciri.
(tt) arcta.
(uu) venire.
(xx) ſuſpenſa.
(yy) conſtrictivis.

dit, tanquam materiam imprimentia, vel coercendo in altum revocantia. Item *acetum* alii tanquam tussiculam vel fluorem commovens expulerunt, vel quod duras partes densando faciat.

THEMISON vero his repugnans adhibendum judicavit, adtestante etiam THESSALO. Alii ajunt ejus acrimoniam vel nimietatem temperandam admixtione aquæ. *Plurimi* vero contrariarum sectarum etiam *clysteres*, atque *urinales* ajunt virtutes adhibendas. DIOCLES taurinum gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo: vel cum nepeta amylum, vel marrubium, vel rosmarinum in aqua pusca dandum. *Motus* vero alii adhibuerunt, non solum fricantes, sed etiam deambulationem imperantes post cibum, ut ERASISTRATUS. ASCLEPIADES vero de communibus adjutoriis scribens, gestationem in *hæmoptyicis* prohibet.

Utuntur quidam præterea etiam *purgativis* medicaminibus ex papavere, vel helleboro, aut diagridio, quod Græci *scammoniam* vocant, ut DIOCLES: item sudorem moventibus & vomitum, ut PRAXAGORAS, qui etiam plurima urinalia ordinavit. Sed hæc facile judicantur ex iis, quæ secundum *methodicos* tradidimus.

Demonstranda tamen eorum *contradictio*, & brevi ratione formanda. Peccaverunt igitur, qui supra patientes partes ægros jacere voluerunt. Omnis enim impressio, sive (22) adfectio incongrua glutinationibus adprobatur. Ceciderunt etiam falsa intentione decepti, qui non addita discretione *phlebotomiæ* memoraverunt usum.

Non enim in omnibus oportuit prohiberi, cum

(22) adflictio, *alii* adflixio.

fluorem sæpe fecerit vehemens *strictura* complexa: & si secundum ERASISTRATUM osculatio venarum ex redundantia materiæ veniens, fluorem faciat, convenit uti detractione. *Facile* enim *corrigi*, vel *reparari parva virium vexatio potest*: plurima tamen ex adjutorio patientibus utilitas fuerit. Neque item in omnibus erit adprobanda phlebotomia. Nam nullo tumore adparente vexabilis judicatur. Etenim corporis (*aaa*) fortitudo necessario (*bbb*) depurgatur, & stomachus vitiatur, atque debilitate irruente difficile coeunt divisuræ, & eadem patienti videbimur ingerere, quæ prohibenda suscepimus.

Quippe cum nón *aversio*, sed potius (*ccc*) partitio sanguinis fieri intelligatur, & duplici egestione celerata, nullam mortis habeat dilationem, Dehinc erit *anceps*, utrum (*ddd*) irruente rursum tumore, phlebotomandi necne sint ægrotantes: sed phlebotomati apertissime interficiuntur: non phlebotomati magno adjutorio privantur. *Ligationes* vero non (*eee*) tantum ad divertendam materiam, ut supra memoravimus, (*fff*) quantum ad *densitatem* faciendam adhibendas probamus: siquidem imprimendo coerceant: sed *mediocriter* (*ggg*) adhibere, ne moderatione cessante, vexare potius quam curare (*hhh*) videantur.

Peccat etiam ASCLEPIADES, frigida vel constri-

(*aaa*) vires.
(*bbb*) labefactatur.
(ccc) geminata effusio.
(*ddd*) de novo adfligente.
(*eee*) tam.
(*fff*) quam.
(*ggg*) adhibendas.
(*hhh*) videamur.

ctiva *epithemata* recusando. Sunt etiam inconsequentia ERASISTRATI placitis, sed officio congruæ curationis efficacia. Nam solutionem constringunt, divisuras conglutinant, quod ex vulneribus in superficie constitutis, & sub visum venientibus usu adprobatur, quibus adposita apertissime profuerunt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum *acetum* negant. Non enim in omnibus fluoribus sanguinis dandum probatur, sed in iis, qui *(iii)* adprobato atque *largissimo* fluore vexantur. In *parvis* enim aqua frigida sufficere potest, aut admixto parvissimo aceto.

At si *tumor* fuerit adtestatus, ut *complexam* passionem demonstret, procul dubio constringentia fugienda, quantum res pati, vel admittere possunt. Est igitur *improprium*, ut ea, quæ incongrue adhibita nocere demonstrantur, etiam cum necessario convenire fuerint visa, prohibenda existimentur. Etenim *adversantia solutioni* tussiculam ex fluore venientem mitigant, atque ipsum fluorem constringunt, & sanguinem retinent cohibendo, & neque noxam inurunt. Siquidem sæpe *(kkk)* reddita per *digestionis* vias, patientibus partibus adveniunt temperata, atque admixta *(lll) liquidis* in alto constitutis: & propterea obtusa virtutis violentia perdurant.

Sunt etiam *clysteres* contrarii. Siquidem commoveant corpus eo tempore præterea, quo conglutinationem *(mmm)* faciendam nitimur. Hac ratione etiam *urinalia* medicamina, atque *ventriflua*

[*iii*] valde manifesto.
[kkk] delata per ventriculum & intestina.
[*lll*] sanguini, & reliquis humoribus.
[*mmm*] facere.

magis noxia judicantur. Siquidem turbent atque vexent, & [*nnn*] vertant ſtomachum. Item [*ooo*] protervus omnibus *vomitus*, & propterea *contrarius* judicatur. Reſcindit enim vulnera, niſi quis cum jam ſolidatis cicatricibus ob *recorporationem* adhibendum probaverit. Eſt propterea adfectatio ſudorum, quam Græci ἀφιδρῶσιν vocant, contraria. Cum enim ſuperflua, atque redundantia tollere videtur, laxativæ virtutis cauſa, coeuntia disjungit. Item *taurinum gluten* tenſionem atque duritiam facit.

Motus vero corporis neque excludendos generaliter probamus, neque [*ppp*] adprobandos. Siquidem prius quam paſſio declinaverit, requieſcere debeant ægrotantes, in *declinatione* vero ſint movendi, ſed non poſt cibum. Tunc enim ob digeſtionem celebrandam tempus eſt quieſcendi: quo fit, ut prius quam cibum ſumpſerint ægrotantes, *geſtatione* ſint movendi, [*qqq*] ſecunda etiam deambulatione. Etenim parva [*rrr*] adjectione neque ulcera refricantur, & in reſumptione virtus corporis excitatur.

(*nnn*) ſubvertant.
(*ooo*) abſque ulla ratione.
(*ppp*) admittendos.
(*qqq*) i. e. poſt cibum ſumptum.
(*rrr*) *ſubint.* motus.

CAPUT XIV.

De Phthisica passione.

PHthisis, sive, ut plerique adpellant, *phthoe*; quod corporis faciat (*a*) *defluxionem*, sive corruptionem, fit frequentius antecedente *sanguinis fluore*, aliquando etiam longi temporis *tussicula*, sive catarrho, quo thoracis (*b*) altiora lacerantur, & primo levius: tunc *ulcerata*, facientia collectionem intrinsecus, quæ cum siccata non fuerint, citius sumat passio initium. Sed non secundum has *differentias* erit efficacia curationis mutanda. Siquidem antecedentes causæ, quamquam diversæ, *unam* facere passionem videantur.

Sequitur autem ægrotantes *febricula* latens, & sæpe, quæ initium declinante accipiat die, atque veniente luce levigetur, adtestante *tussicula* plurima initio noctis, atque fine, cum *sputis* saniosis, ac parvulis *primo*, in iis, qui non ante sanguinis fluore vexantur: quæ quidem admixta saliva latere, (*c*) *secundo* autem, etiam plurima ferri videantur. Iis vero, qui ex *fluore sanguinis* in istam veniunt passionem, primo sanguinolenta sputa efficiuntur, hoc est, *cruenta*, quæ *Græci* αἱμάλοπα vocaverunt: tum *feculenta*: dehinc *livida*, vel *prasina*: & in ultimo *alba*, atque *purulenta*, dulcia, vel

[*a*] dissipationem *σύντηξιν*.
[*b*] profundæ & intimæ partes.
[*c*] deinde, deinceps, postea.

vel falsa, cum *voce* rauca, aut (*d*) acuta, & difficultate *inspirationis*, atque *genarum* rubore, & cæteri corporis cinereo colore: item sequitur *oculos* exoletus adspectus, & corporis *tenuitas*, quæ nudatis membris proditur magis, quam ex adspectu vultus. Quosdam etiam *sibilatio* vel (*e*) stridor thoracis sequitur, & crescente passione, *sudor* superiorum partium usque ad pectoris finem, *cibi* fastidium, & major adpetitus *sitis*, & quibusdam (*f*) *gravedo* vulnerati pulmonis, ut etiam ejus exspuant fibras, quibusdam *punctio*, ulcerato thorace: *pulsus* debilis, densus, ac deinde formicalis, quam *Græci* μυρμηκίζοντα vocant: *Digitorum* summitates crassescunt obuncatis unguibus, quod *Græci* γρύπωσιν vocant. Sequitur præterea *inflatio* pedum, & nunc *frigus*, nunc *fervor* articulorum: *nasi* summitas pallescit, atque *aurium* (*g*) laminæ frigescunt.

Tunc *pejorante* passione *ventris* efficitur *fluor* albidarum egestionum, & indigestarum, debilitatis naturalibus digestionis officiis. Discernunt præterea plurimi purulentum liquorem, *phlegmata* carbonibus imponentes, quo exusta probentur. Nam tetri (*h*) *odoris* esse necesse est omne, quod natura fuerit mutatum, velut ex (*i*) *defluxione* carnis veniens. Item in *aquam* mittunt ægrotantium sputamina. Etenim *naturalia* facile solvuntur, vitia-

---

[*d*] clangosa.
[*e*] ῥόγχον vocat *l.* 2 *de acutis* p. 115.
[*f*] gravis doloris sensus.
[*g*] fibræ: eadem voce utitur *sup.* p. 104.
[*h*] Aphor. 11. & 22. l. 5.
[*i*] colliquatione, putredine.

ta vero atque mutata, perſeverant, quadam (*k*) tenuitate coacta, & ſubſidunt: ſiquidem ſint gravia, & contra naturam ex defluxione carnis venientia.

Vicinæ atque ſimiles paſſiones ſunt phthiſicæ, σύντηξις, quam nos defluxionem dicere poterimus, & *atrophia*, quam nos nutrimenti ceſſationem vocamus; item *empyica* paſſio, ſive ἀναφορητικά, quam nos purulentam, ſive [*l*] vomifluam dicere poterimus, quod ex *vomica* interioris [*m*] collectionis purulenta per tuſſiculam excludunt ſputa. Sed hæc diſcernuntur. Siquidem ex his *atrophia* longo tempore faciat tenuari, nullis etiam adteſtantibus ſputis, ſæpe etiam ſine ulla tuſſicula. Etenim longo tempore febricitantes, atque tuſſientes, [*n*] limpidis adhuc ſputis adfecti, necdum *phthiſici* judicantur, in phthiſicam vero paſſionem proni ac declives eſſe noſcuntur.

Item *empyica* paſſio, ſive, ut ſupra diximus, ἀναφορητική, diſcernitur a phthiſica, non aliter quam ulcerum collectione. Quippe cum empyicos ſæpe antecedat *pleuritis*, vel *peripneumonia*, & *tumor* immenſus, & *febres* vehementes cum horroribus frigidis & inordinatis. Dehinc, quod ſæpe *concervatam* puris copiam excludant repente *empyici*, ac deinde egeſtione facta, febribus atque horroribus præteritis liberentur, ut aut omnino iis careant, aut ex parte adficiantur: in *phthiſicis* ea, quæ ſupra diximus, antecedant, & liquida *pau-*

[*k*] tenacitate: *ſic & Alm.*
(*l*) vomicofluam.
(*m*) abſceſſus.
(*n*) minime vitioſis.

latini, non coacervata excludantur, & pro modo auctæ passionis, etiam febres augeantur.

Communiter autem hæc passio *stricturæ* atque *solutioni* erit adscribenda, & subjacentibus passioni (o) temporalibus (p) *cœnotetis*. In quibusdam etiam *ulcerum* differentias monuimus (q) promovendas. Sunt enim necessario intuendæ. Siquidem complexa sit regulæ, quam *diætan* vocant, medicaminum ratio, quam *pharmacian* adpellant.

Denique si *tumens* ulcus fuerit, quod intelligitur ex *dolore* consequenti, & cæteris tumoris signis, convenit ægrotanti *calidus* locus, & *abstinentia* unius diei: tum *fomentatio* laxativa, atque *cataplasmata*, & *cucurbitæ* adpositio cum scarificatione, & *vaporationibus* spongiarum, & totius corporis *perunctione*: *cibus* quoque sorbilis, calidus, & magis (r) panosus, observatis temporibus singulorum adjutoriorum, ut sæpe docuimus: at si *tumens non* fuerit ulcus, ob purgationem sordis, erunt *aquæ mulsæ* cyathi duo vel tres offerendi ante cibum, vel *fænigræci* sæpe (ſ) torti decoctus succus, sed non ita, ut viscosus fiat, quod (t) servabitur: si secundo vel tertio (u) mollius scatere cœperit, deponatur, (x) quod sit colore vinosus, ac deinde uni cyatho (*) liquato admiscetur *mellis* cochleare: habet enim virtutem *fænigræci* se-

(o) pro variis morbi temporibus.
(p) κοινότησι.
(q) proponendas, considerandas.
(r) ex pane.
(ſ) tosti.
(t) cavebitur.
(u) lenius bullire.
(x) quoad.
(*) ligato.

men mitiſſimæ deterſionis: vel certe mulſum dabimus ex *lini* ſemine fricto atque trito, admixto pulvere, aut (*y*) liquato linteolo limpido, vel farina (*z*) meregmi.

Si autem *major purgatio* fuerit facienda, *irin* Illyricam atque (*aa*) *herbum* dandum probamus. Oportet etiam *herbum* rubrum aquæ infundere, donec inſletur: tum teſta calefacta atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuiſſimo cribello ejus *pollinem* mulſo adſpergere in cochlearii quantitatem: vel ex melle decocto *electarium* facere, admixto ſcilicet polline ſupradicto. Sed propter *vehementiam herbi*, erit conjicienda *ſordis* magnitudo, ut ſi fuerit putroſa, quam *Græci* δυσώδην adpellant, tum ſolo herbi polline utemur: ſin vero non ita fuerit cogens cauſa, admixto *ſeſamo* (*bb*) iri Illyricæ æqualis ponderis, aut ſuperantis, pro paſſionis magnitudine.

At ſi plurimum *putruoſum* adparuerit ulcus, ex iis, quæ feruntur, non ſolum *per os* convenit *herbi* pollinem dari; ſed ex ipſo confectum etiam *cataplaſma* cum aceto, atque melle extrinſecus adponere. Tunc etiam *lenticula* ſimili uſu adhibenda probatur: & præterea purgativæ virtutis *ariſtolochia*, & dracontia herba, ſive quæ adpellatur *aron*. Ejus generis etiam *marrubium* adprobatur, quanquam ſit ſtomachi vexabile, purgativæ tamen virtutis. Oportet autem ejus *manipulum* tribus aquæ ſextariis decoquere, donec ad tertiam partem re-

---

(*y*) ligatio in linteolo.
(*z*) immerſa, an mera?
(*aa*) ervum, & *ſic in ſeqq.*
(*bb*) iridi.

deant: tum marrubium detractum projicere, atque admiſcere *mellis* boni libram, & rurſum decoquere, donec ad ſuam veniat craſſitudinem.

At ſi *marrubium* viridius fuerit, tundendum atque (*cc*) exſuccandum, & in unum cyathum ſucci libra mellis miſcenda, & ita decoquenda: aut aquæ ſextarii tres decoquendi, ſive admiſcendi, donec mellis craſſitudinem ſumant. Faciunt etiam ex *ſtrobilis*, & *amygdalis*, & *lini* ſemine, vel ſupradictis, electaria: item ex *amygdalis*, & *ptiſana* cum *melle* & *lacte* ſorbile medicamen, & primo cum pane (*dd*) acceptum infuſo (*ee*) melle: tum etiam ſingulare ſorbendum, parviſſime, ad modum unius cyathi vel duorum: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi: quanquam ſit in quibuſdam hoc ſolum (*ff*) cibo ſufficiens. Etenim corpus nutriet, & vulnera reterget, & cruentos, vel purulentos juvat.

Dehinc cum *tenuia ſputa* ferri viderimus, facit etiam *ſtrobili* decoctio, quæ conficitur hoc modo. Viridem *ſtrobilum* ſumentes, (*gg*) fructuoſum, qui in ſemet habeat quædam reſinalia, (*hh*) quem tribus ſextariis immixtum decoquimus, donec pars dimidia liquoris inſumatur: tum detracto ſtrobilo, erit reſiduæ parti liquoris miſcenda *mellis* libra, vel *glycyrrhizæ*: tunc (*ii*) decoquendo donec craſſitudinem ſumat. Convenit etiam ex *ſquillitico* vino electarium confectum, ex quo erit ſextarius

---

(*cc*) exprimendus ſuccus.
(*dd*) accipiendum.
(*ee*) melli.
(*ff*) pro cibo.
(*gg*) nucleis plenum.
(*hh*) aquæ.
(*ii*) decoquendum.

unus libræ *mellis* admiſcendus, & *gummi* vino perfuſi ſelibra: tum decoquendum mel donec vinum infumatur.

Poteſt præterea etiam *melilotum* linteolo ligatum tempore decoctionis immitti: item ſuccus *glycyrrhizæ* ſimili modo, atque eodem tempore miſceri probatur. Convenit etiam *Diocodion* medicamen cochlearis quantitate ſumptum, vel *butyrum* cum *melle* in electario datum, & præterea purgativæ virtutis atque ſiccativæ hoc medicaminis genus: *marrubii* ſucci viridis ſextarii tres, *mellis* libra una: quæ cum fuerint coctione craſſificata, (*kk*) *iris* Illyricæ immittendæ ſunt drachmæ duæ. Sed oportet neque ſemel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotantibus dari.

Varias etenim materias poſuimus: ſiquidem jugis ſpeciei unius oblatio ſatiat ægrotantes, & propterea recuſatur, neque *acceſſionis* tempore hæc danda mandamus. Quapropter (*ll*) uni etiam cætera in curationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere (*mm*) humanioribus cibis utamur, hoc eſt ex mediæ materiæ qualitate. Convenit interea *motus* (*nn*) *latens*, penſili primo lectulo, vel cathedra longiore, atque in vicina porticu. (*oo*) Adhibita etiam *perunctio* primo ſedenti, ac deinde recepta fortitudine *ſtanti*: purgato ulcere damus *vinum* album, atque lene, mediocriter remordens.

Tum *lavacrum* adhibendum, quando etiam *ſicca*

[*kk*] iridis.
[*ll*] unis.
[*mm*] liberalius.
[*nn*] blandus, vix ſenſibilis.
[*oo*] Adhibenda.

convenit *cibatio* ſingularis, vel cum palmulis Thebaicis: & *pulmento* in cibum dato : vel *arnogloſſa* herba, & *volantum* non pinguia : item ſub lingua *amylum* (*pp*) datum, quod retentum in defluxionem veniens ſubjectis partibus patientibus irruat, & paulatim adjuvet *cicatricem* : vel *mel* decoctum ſimili modo datum, aut parvo ex *amylo* admixto: tum etiam *trochiſcus*, qui adpellatur (*qq*) *trigonos*, vel *mel* vino remordenti admixtum, (*rr*) parti ſuæ quantitati, & decoctum, donec (*ſſ*) incoquatur vinum : tum etiam *antidotum*, quod adpellatur *theriaca* & *mithridatios*, quæ in ſemet habet ſiccandi atque recorporandi virtutem : item *zapirios* (*ſſ**): & (*tt*) *dieriſimus*.

Adponenda præterea extrinſecus *emplaſtra*, quæ in cicatricem ducere valeant, ut eſt *melinon*, ac deinde ſiccantia magis.

Tum cum firmum adparuerit lenimentum, erit *amitaonion* imponendum, vel *polyarcyon* malagma, admixto cerotario, ex oleo *Cyprino* confecto, parte tertia: ſiquidem hæc ſingularia primo tempore ægrotantes ferre minime poſſint. Tunc *cyclica regula* adhibenda, ſed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc *vinum*, nunc *aquam* potare permittimus, juxta cycli rigorem. Danda etiam *drimyphagia*, quam deſpuentibus ſanguinem memoravimus.

Adhibenda etiam *localia* adjutoria, ſimiliter *cu-*

[*pp*] dandum.
[*qq*] *vide ſupra* p. 146.
[*rr*] pari.
[*ſſ*] inſumatur.
(*ſſ**) zopyria.
[*tt*] dieriſymum.

curbita; *dropaces*: & *sympasmata*: & *paroptesis*: & *sinapismus*, & bibendum medicamen, quod *diapipereon* adpellatur. Valet enim *callositatem* ulceris tenuare, atque siccare.

Fugienda prætcrea bibendi medicaminis *satietas*, & eligendus consuetorum usus. Magis siquidem insueta materia vexatus *stomachus*, atque fastidio supinatus prodat ægrotantes. (*u*) Et propterea vehementer utilis *navalis gestatio*, atque longa navigatio, *lectio*, vocis exercitatio, & omne quod dare corpori *fortitudinem* potest.

Veteres autem medici alii nihil de ista passione memoraverunt. Sed DIOCLES libris, quibus de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, jubet initio *cibos* detrahi, nihil de fine abstinentiæ significans, aut quousque sint ægrotantes retinendi: tum *sudores* commovendos, quibus necessario vires auferuntur, & neque hoc quemadmodum faciendum sit, ordinavit.

Utitur etiam (*xx*) *anacœliasmis*. quorum qualitates non memoravit, adjiciens verrendum, sive deducendum a pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus quam repurgandum: item *vomitum* ex oxymelle adhibendum, quo corpus disjiciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc jugiter, & post cœnam faciendum probat: dehinc proterva mentis cæcitate deceptus, etiam ψυχρολουσίαν imperat adhibendam, & *allium* dandum, quod necessario vexet ægrotantes inflando: tum *vino* flavo utendum, sive nigro, & propterea duro, atque post prandium *deambulatione*

[*uu*] Est præterea.

[*xx*] ἀνακοιλιασμοῖς, i. e. medicamentis, quæ supra ventriflua dixit p. 191.

vexandos imperat ægrotantes, & nulli adjutorio sua tempora reddenda perspexit.

PRAXAGORAS secundo libro curationum, iis qui pulmonis ulcere adficiuntur initio *helleborum* probat, atque *sitim* faciendam: tum resumendos: non advertens *primo* resumptione, *tum* helleboro utendum, quo possint ejus laborem perferre ægrotantes. Ad summam, non resumto, & viribus deficienti *helleborum* non convenit, resumpto autem, vel fortificato *exclusa phthisica passione* comprobatur, & propterea usus hellebori recte prohibetur.

At THEMISON secundo libro Tardarum passionum quædam recte, quædam caduca protervitate composuit, ex quibus est etiam (*yy*) *pendentis thori* gestatio, quo plurima parte diei ac noctis motu exerceantur ægrotantes, cum necessario accessio vespertino tempore asperetur, atque luce surgente levigetur: quo non solum laboriosus, verum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eo adhibitus probatur.

Etenim initio lucis, & dimissionis tempore nutriri cibo convenit ægrotantes. Est etiam noxium *allium*, quod imperat dare: siquidem inflationem maximam facit. *Unctio* item ex ferventibus adhibita virtutibus, quam circa *vesperam* probat adhibendam, cruribus atque brachiis contraria judicatur: tunc enim *febres* ardescunt.

Imperat præterea (*zz*) inter duos vel tres dies ægros *lavandos*, cum corpus climatis viribus debilitet lavacri frequentia, & sordidet atque hume-

---

(*yy*) pendente thoro.
(*zz*) secundo, vel tertio die.

ctet ulcera. Præterea (*aaa*) *herbum*, dehinc *intybum*, & *plantaginem* dat, cum ſit horum uſus differentia temporum (*bbb*) ſeparatus. (*ccc*) *Herbum* enim purgationis adhibetur cauſa: frigerantia vero *cicatricis* obducendæ. Item imperat *ulcera* facienda extrinſecus, iiſdem quibus intus ineſſe ſenſerimus, quod eſt *perniciosum*. Putat enim averſione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præſiccari, & propterea diutiſſime differendam ait (*ddd*) ſanitatem exteriorum ulcerum, donec (*eee*) illa claudantur. (*fff*) Imponenda namque ait *emplastra*, quæ humoris provocant defluxionem, cum humoris defluxio juxta (*ggg*) ſapientia placita nullius commodi teneat fidem: ſic etiam plurima *localia* adjutoria adhibenda conſcripſit, quæ multo tempore (*hhh*) *magnificas* ulcerationes, hoc eſt, quas nos extrinſecus infiximus, in cicatricem venire (*iii*) cohibeant, impediens plurima, quæ congrue adhiberi poſſunt, ut *defricationes*, *dropaces*, *cucurbitas*, *ſinapiſmos*, *paroptesſes*, & alia, quæ cum vehementiſſime proſiut, ulceratione cutis (*kkk*) præfecta adhiberi non (*lll*) poſſint.

(*aaa*) ervum.
(*bbb*) ſeparandus.
(*ccc*) Ervum.
(*ddd*) conſolidationem.
(*eee*) alteriora.
(*fff*) ulceribus extrinſecus factis.
(*ggg*) ſapientum.
(*hhh*) manificas, *ſic* & REINES. χειροποιητὰς.
(*iii*) prohibeant.
(*kkk*) ante facta.
(*lll*) poſſunt.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER III.

CAPUT PRIMUM.

De Suspirio, sive Anhelitu, quem Græci Asthma vocant.

ANhelatio, sive *suspirium* ab accidenti nomen sumpsit. Vocatur præterea secundum aliquos spirationis difficultas, quam Græci δύσπνοιαν vocant, sive ὀρθόπνοιαν: siquidem sese præfocari sentiunt cum jacuerint ægrotantes, atque *erecti* facilius spirent. (*a*) Item, ut alii dicunt, *contrario* vocabulo suæ virtuti nomen accepit. Nam cum (*b*) sui ratione (*c*) convertat ac depravet, tamquam corrigat, *orthopnœa* nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis vocabulum (*d*) sumpserunt, ut *felia*, quæ Græci γλυκέα vocant, velut dulcia, cum sint amarissima.

Gravat autem atque premit hæc passio magis mulieribus *viros*, & juvenibus *senes*, atque *pueros*, & durioribus natura corporibus *teneriora*, *hyberno*, atque *nocte* magis, quam die vel æstate: in quibusdam ex *initio* generatur: in quibusdam

[*a*] At ut.
[*b*] ex sua natura.
[*c*] spirationem evertat.
[*d*] acceperunt.

(*e*) *perfectis* irruit paſſionibus; ſed magis ex profundo *frigore* ſequitur patientes ſpirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quam tarda: item *præfocationis* ſenſus ſecundum thoracem, atque *gravedo*, & *fervor* igneus: item (*f*) ἐντέρων ad ſuperiora conductio, & cum paſſio vehementeſcere cæperit, *ſtridor*, atque ſibilatio pectoris, cum *vocis* debilitate: tum extenſio *colli*, atque *vultus*, cum rubore, & *oculorum* ſuſpenſo (*g*) adtentu: *jacendi* poteſtas ſchemate ſupino: *tuſſicula* nunc arida, nunc uvida, cum *ſputis* tenuibus, & ſpumoſis, aut craſſis, & viſcoſis, & *ſudoribus*, & *calore* morbido, atque *pulſu* humili.

At ſi gravior impetus *ſuperpoſitionis* fuerit, *ora* ægrotantium liveſcunt, & quidem excluſo *per nares* humore mucilento, relevantur, atque præfocationis carent metu, quod non aliter cedit, etiamſi per oculos *lachrymarum* fuerit fluor. Variantur autem tempora paſſionis *ſuperpoſitionibus* & *lenimentis*, & nunc limpidis atque ſynceris, nunc (*h*) ſordidis, & paſſionis tractibus implicatis, ut etiam tunc levis difficultas inſpirationis ineſſe videatur, quæ facile prodetur, ſi ægrotantes itinere *adſcenſibili* gradiantur, aut *ocyus* pergant, vel *indigeſtione*, aut uſu *venereo* adfecti, vel *frigore*, atque *pulvere*, ſive *fumo* graventur.

Differt autem hæc paſſio a *peripleumonia*, quod neque cum febribus neceſſario fiat, & ſemper *tarda* eſſe videatur. Item ſecundum aliquos diſcernitur ab *orthopnœa*. Siquidem hæc cum *ſtridore* at-

---

[*e*] præcedentibus.
[*f*] inteſtinorum.
[*g*] obtutu *alii* intuitu.
[*h*] i. e. cum aliquibus morbi reliquiis.

que *præfocatione* aſperatur: *orthopnæa* vero cum (*i*) *thoracis* everſione, atque *ſingultu*, aliquando etiam cum *ſanguinis* fluore. Item ſecundum aliquos *magnitudine* diſcernitur. (*k*) Vehementem enim dicunt *orthopnœam* ſupradictis paſſionibus. Sed eſt melius, ut uno atque generali concurſu, paſſionum potentiam judicemus, ut nunc *vehementem* paſſionem dicamus, & magis acceſſionis tempore, nunc *leniorem*, & magis dimiſſionis tempore.

Eſt autem paſſio *ſtricturæ*, quapropter convenit, ut mox corpus invaſerit, ſive cum repetendo ſuperpoſitionem aſperaverit, jacere ægrotantes *altioribus* ſtramentis, thorace atque capite ſublevato, loco *lucido*, atque *calido* mediocriter, adhibita *requie*, & *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem, ſi vires permiſerint: *pectus* tegendum lana, atque fovendum *oleo* dulci, calido: adhibita quoque *articulorum* blanda calidarum manuum fricatione, ut etiam tenendo medeamur *teporibus* admotis, tempore quo acceſſio vehementeſcit: & *cucurbitæ* leniſſimis raptibus detrahendæ.

At ſi *præfocatio* coegerit, & vires permiſerint ægrotantis, adhibenda *phlebotomia*, & diatriti tempore *unctione* antecedente: ſorbilis, atque calidus, & varius in dimiſſione offerendus *cibus*, atque alternis diebus, donec paſſio declinet.

Sin vero *imbecilles* viribus fuerint ægrotantes, diurnis diebus dabimus *cibum*; ſed ea die qua abſtinere oportuerat, *parvum*. Ea vero qua dare licebat, paulo (*l*) *plurimum*. Sin vero (*m*) offi-

(*i*) ſtomachi.
(*k*) vehementiorem.
(*l*) largiorem.
(*m*) *ſubint.* venter.

cium non adgnoverit, ſimplex *clyſter* adhibendus; & ante cibum mulſæ ex melle deſpumato duo vel tres cyathi (*n*) præbibendi: *cataplaſma* laxativum, *cucurbita* cum ſcarificatione adhibenda thoraci, & (*o*) in utraſque ſcapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo ſine ulla quaſſatione partium, ejus raptus efficiatur. Tum *vaporatio* ſpongiarum; atque *cerotarium*, & malagma quod *diachylon* adpellant, vel (*p*) *Mnaſeum*: atque ita *lavacrum*; & *vinum*, & *varius* (*q*) reddendus cibus.

In *lenimento* vero ſi paſſio tardaverit, erit adhibenda *reſumptio*, *geſtatione*, *vocis exercitio*, *deambulatione*, *unctione*, *fricatione*, corporis *retento ſpiritu*: tum *lavacro*, atque *cibo* ex pulmentis *mediæ qualitatis*. Dehinc ad *recorporativam* curationem tranſeundum. Adhibenda *drimyphagia*, atque cæterarum tranſitus mutationum, quas ſæpe *cyclos* ordinantes docuimus. Tum etiam *ex radicibus vomitus*, vel ſi paſſio coegerit, etiam *belleboro* provocatus.

Jubemus præterea acetum (*r*) *ſcillicitum* ægrotantes ante cibum ſorbere, vel cum aceto *nitrum*, ſive *laſer*, aut *hyſſopi* decoctionem cum fico contriti, vel nucleo *pineo*, quem Græci (*ſ*) *pityda* vocaverunt, admixto mulſo: item *abrotanum* tritum cum *ſulphure*, atque *aceto* ex [*t*] mulſo confecto, vel *urticæ* ſemine, aut [*u*] *radicum*, & ho-

---

[*n*] præbendi: tum.
[*o*] inter.
[*p*] deſcribitur a PAULO.
[*q*] dandus.
[*r*] ſcylliticum.
[*ſ*] πιτυίδα.
[*t*] melle.
[*u*] raphanorum.

rum ſimilium *electariorum*, ut eſt melli admixta reſina *terebinthina*, aut *cardamum*, quod naſturtium vocamus, aut *ſeſamum* cum aloe, & *amygdalis* amaris: aliquando etiam *pipere*, vel ovi *vitello*: vel illud electarium, quod [*x*] *diaſcylles* adpellamus, cujus confectionem de *Medicaminibus* ſcribentes tradidimus.

Tum etiam cucurbitæ *recorporativæ* adhibendæ thoraci, atque interſcapulo: dehinc *dropax*, *paroptεſis*, *helioſis*, *ſinapiſmus*, *acopa*, recorporativa malagmata, ut eſt *Diadaphnicon*, vel *Dialoe*, vel *Diaeuphorbio*: dehinc *navigatio* atque *peregrinatio* terrena, & potio *theriacæ* antidoti, & aquarum *naturalium* uſus, quarum præſtant in Italia *Cutiliæ* adpellatæ, ſive [*y*] *albæ*, vel *Nepeſinæ*: tum etiam *cataclyſmus*, hoc eſt, aquarum illiſio ſuperne, iiſdem locis, qui patiuntur. Utilis denique *maritima*, & plurima mare tenus converſatio, atque conſuetudo *frigidi lavacri*, quam ψυχρολουσίαν adpellant.

Aliqui autem adverſarum *ſectarum* principes etiam *dauco* cum *aceto* & *melle* ægros potaverunt, ſive [*z*] *iri* cum mulſo, & ventrem plurimum deduxerunt, dando de *diagridio*, quod ſcammonian *Græci* adpellant, obolos tres, cum duplici pondere *aloes* ſive *hieræ*, quam catharticam vocant, vel *ammoniaci* ſalis obolum, ſive *opopanacis* ſimile pondus, vel [*aa*] *cneoron*, aut *polion* herbam, vel *peplion*, aut *chalcanthum*, vel *thapſiam*, aut *aſininum lac*, & *caſtoreum*, non ſolum leni-

---

[*x*] διὰ σκύλλης.
[*y*] Albulæ, circa Romam.
[*z*] iride.
[*aa*] thymelæam.

recenti tempore, sed etiam in augmento, sive superpositione passionis. *Alii* vero etiam urendum thoracem, vel caput crediderunt.

THEMISON quoque secundo libro *tardarum* passionum, in quibusdam eisdem [*bb*] compeccasse videtur, cum plurimum ventrem *purgandum* credidit ex diagridio, atque in ipsa accessione. Utitur præterea *constrictivis*, atque his acrioribus, & imperat dari *thapsiæ* succum cum *opopanace*, aut *sagapeno*, ex quibus stomachus necessario vexatur. Hic denique erit memorandum, [*cc*] quia potis medicaminibus non sine cautionibus utendum est, ut neque eorum plurima *satietate* vexandi ægrotantes. Item in *impetu*, vel asperitate, *passionis recorporativa adjutoria prohibenda.* Erit enim [*dd*] *cœnoteta* consideranda, qua facile medicamina, qualitatis ratione accedente, [*ee*] correctius adprobamus.

[*bb*] συναμαρτάνειν.
[*cc*] quod potu medicaminum.
[*dd*] κοινότης.
[*ee*] convenientiora.

CAPUT II.

De stomachicis.

A *Parte* corporis quæ patitur, stomachica passio nomen accepit, sed non omnis *stomachi* querela illico passio nuncupatur, nisi fuerit ex multorum *concursu* signorum, & *perseverantia* confecta, atque corporibus *tardans* repetendo superpositionibus lenimenta. Plurimi igitur singulatim

tim ſpeciales *curationes* ejus tradiderunt, nunc de ſtomachi *duritia* dicentes, nunc de *ventoſitate*, de *rheumatiſmo*, & *debilitate*, & *horrore* ciborum, & faſtidio.

THEMISON quoque *primo* libro tardarum paſſionum (*a*) ſolutionem circa ſtomachum adpellavit *rheumatiſmum*, *ſecundo* libro *ventoſitatem*. THESSALUS ſecundo libro regulari curationem ſeparavit ſoluti ſtomachi, atque inflati. Nos vero communiter ſub *una propoſitione* de omnibus dicere curabimus, qua ventoſitatem, vel ex *tumore* duritiem confectam *ſtricturæ* jungimus: *faſtidium* vero, ſive horrorem ciborum, & *corruptionem* (*b*) ambiguam, utriſque principalibus paſſionibus ſubjicientes.

Antecedentes cauſæ, quæ ſtomachi paſſionem faciunt, cæteris quoque paſſionibus generandis communes eſſe probantur, ſed magis iſtam jugis *indigeſtio* parit, ſive poſt cibum (*c*) *gemitus*, & *perfrictio* profunda: item *mæſtitudo*, & *medicaminis inſueti* potatio.

Sequitur autem in paſſione conſtitutos acceſſionis tempore *animi defectio*, *articulorum* frigidus torpor, aut variatus per membra acrior naturali *fervore*, qui magis *medias* teneat *manus*: tum *roſcidus ſudor*, & animi anguſtia, jactatio, *anxietas* ſive (*d*) concatenatio mentis, & *deſponſio*, *coloris* mutatio, *pulſus* parvus, celer, imbecillus, *corporis* tabes, *cibi* faſtidium, vel *major* ciborum *ad-*

(*a*) ſolutionem vocat Cœliacum morbum.
(*b*) i. e. tam ſtricturæ, quam ſolutioni.
(*c*) vomitus.
(*d*) contractio, conſtrictio.

petitus: tum *corruptio* acceptorum cum *acore* vel in (*e*) *bromoſam*, vel (*f*) *fumoſam* tranſeuntium qualitatem.

Quibuſdam etiam *vocis* amputatio, & *dentium* (*g*) confrictio (*), ſive concubitus: inſeparabilis *capitis* gravedo: *aurium* tinnitus, quibuſdam *ſitis* inſatiabilis, & cum in acceſſu tumor major fuerit excitatus, *oris* ſiccitas, & *ſaltus* ſub præcordiorum partibus: tum *dolor* in eadem parte, aut etiam inter palas tenens, ſive (*h*) latius, cum ſe tremor uberior (*i*) infuderit: dehinc tranſvorandi difficultas cum *præfocabili* ſenſu. Quo denique commoti quidam *noſtræ ſectæ* principes, Epiſtolarum libris hoc accidentiæ genus (*k*) *ſtomaticam ſynanchen* vocaverunt.

Dureſcente autem *ſtomacho*, ſine ullo fervore atque dolore, cætera communia *ſigna* ſequuntur: tum *ligneus* earumdem partium ſenſus, & magis inter palas, ſi omnis aruerit ſtomachus: ſin vero in *ſuperioribus*, erit tranſvorandi difficultas, donec ad ejus fundum accepta perveniant, aut ſi in (*l*) eodem *fundo*, quem Græci βάσιν adpellant, fuerit durities, erit tranſvoratio facilis, ſed poſt ejus perfectionem, *gravatio* ſequetur, tum *durities*, atque *exſtantia* in (*m*) interioribus præcordiorum.

(*e*) *cænoſam*, *putidam*.
(*f*) nidoroſam.
(*g*) contritio.
(*) confixio.
(*h*) latior.
(*i*) diffuderit.
(*k*) ſtomachicam.
(*l*) ejuſdem.
(*m*) an inferioribus?

At si *ventositas* fuerit stomachi, *tensio* sequetur inflatione conjuncta: tum *capitis* plenitudo cum (n) oppressis atque jugibus *ructationibus*, (o) testante gravedine, quæ magis accepto cibo sentiatur. Tum *sonus* in interioribus liquidorum tanquam semipleni folliculi, errante vento per inania: atque ita tensione laxata erunt ructatione relevandi. Et si etiam *intestina* fuerint (p) conflata, *rugitus* interiorum sequetur; quem *Græci* βορβορυγμον adpellant.

At si *solutio* fuerit stomachi, quam *rheumatismum* vocaverunt, sequitur *salivarum fluor*, & quibusdam jugis *sputus*, & *oris* humectatio nauseabilis, cum *mordicatione* interiorum: quibusdam plurimus *vomitus* crassioris; vel tenacis, aut fellei, & (q) prasini humoris; vel alterius cujuslibet substantiæ, circa supradictos colores.

Sin vero *occulta* fuerit solutio; quam *Græci* ἄδηλον adpellant, aut (r) immensa signa videantur; quæ *Græci* λογοθεώρητα vocaverunt, sequitur *debilitas pulsus* ægrotantis, & veluti stomachi *pendentis* atque *trementis* sensus, marcor ac defectio animi; quam *Græci* λειποθυμίαν vocant, quæ *sumpto cibo* temporaliter depellitur, resumptione suffecta, non tamen perseverabili: nam rursum in eandem (ſ) relabent defectionem, (t) in imagine ultimæ passionis. Quo fit, ut nisi quis celerius sumpserit cibum, summa defectione jactetur.

---

[n] retentis flatibus.
[o] adtestante *sic* & ALM.
[p] inflata.
[q] porracei.
[r] immanifesta.
[ſ] relabuntur.
[t] ad modum ultimi paroxysmi.

Sic denique plurimi (u) *impausabiliter* tota die atque nocte cibum sumpsisse veteribus traduntur. Namque ASCLEPIADES memorat PRAXAGORÆ *famulum* ternos bilibres panes per singulos dies accepisse: quibus comestis, non aliter passione adficeretur, quam si nihil (x) acciperet. Sed ab ista passione *phagedæna* discernitur: siquidem in ipsa non (y) insumantur, vel digestioni tradantur accepta, sed gravatione sequente evomantur. Hæc sunt, quæ de *stomachi rheumatismo* occurrunt.

Sed (z) circa *regulam methodicam* discernentes (aa) *superpositionis* tempore, contrariarum adjutoria passionum *strictura* ac *solutionis*, quæ suis speciebus & signis (bb) adprobantur, in *lenimento*, communi sæpissime curatione utemur, quam *recorporativam* dicere poterimus, a *Græcis* metasyncriticam adpellatam.

Cum igitur primo *stricturæ* passio corpus invaserit, atque nova *temporis causa* fuerit ægrotantis, sive in *superpositione* constituta, turbando, aut dolore, aut ventositate adfecerit patientem, convenit eum jacere *loco* lucido, atque calido mediocriter, adhibito *straminum*, atque operimentorum calidorum usu, & si vires permiserint, adjuncta *abstinentia* usque ad tertium diem, & accessionis tempore omnifariam *requie*, tum articulorum blanda convenit *defricatio*, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur.

---

[u] ἀδιαλείπτως.
[x] accepisset.
[y) consumantur, dissolvantur.
[z] secundum.
[aa] exacerbationis.
[bb] æstimantur.

Dehinc *vaporationes* inter ſcapulas, ſive palas adhibendæ: *pectori* quoque ſaccelli calidi ex cantabro confecti, ſive polline: [*cc*] nam *Græci* [*dd*] ἱμφακόμελι vocant, & harum ſimilium materiarum. Convenit etiam multiplicati *linteaminis* vaporatio, ſive pannorum, vel *plagellarum*, quæ *Græci* [*ee*] πτύγματα vocant, oleo tinctarum: *cucurbitæ* igni externo vaporatæ, atque leniter adpoſitæ, jugi atque frequenti mutatione: aliquando etiam [*ff*] *teſtea* vaſcula, quæ *Græci* amphoras vocant, ſive *vitrea*: tum *fomentatio* ſtudioſa ac jugis, ex oleo calido atque dulci, vel in quo malvæ agreſtis radices decoctæ ſunt: ſi *ſingultus* fuerit, [*gg*] ſicyonio: ſi *inflatio*, cum ruta vel anetho.

At ſi *vocis* fuerit *amputatio*, in [*hh*] acceſſionis adfectu decumbentibus erunt ſpongiis aqua calida expreſſis *ora* vaporanda, & diſtinctio *dentium* facienda digitis immiſſis, quibus lenius gingivas deprimamus: tum *capitis* fomentatio, & *reſumptionum* moderamenta adhibenda, ut panis calidus, vel cucumis, aut melo, vel *terræ gleba* aqua calida infuſa, & oris collutio ex aqua calida, & acceſſione urgente parva potatio. Ac ſi in *vehementiam* paſſio venerit, adhibenda *phlebotomia*, qua perfecta, ſi tertia fuerit dies, quam Græci *diatriton* vocant, erit ægrotans *unctione* curandus, calido ſcilicet ac dulci oleo: tum *oris* adhibenda collutio: *cibus* offerendus parvus, levis, calidus,

---

[*cc*] & quod Græci.
[*dd*] deſcribitur a PAULO & AETIO.
[*ee*] lintea complicata.
[*ff*] terrea, figulina.
[*gg*] *ſubint.* oleo.
[*hh*] acceſſione adfectus.

sumptione facilis, ut sorbile quidquam ex pane atque melle, & sale, & anetho confectum, sive pulticula mollis, velut ex pane, aut alica: & ova sorbilia: tum *alternis* diebus, permittentibus viribus, æger nutriendus, donec passio declinet. *Potus* præterea dandus est plurimus, sed neque majoribus haustibus hauriendus, neque coadcervatim atque eodem tempore, quo potius [*ii*] *ignotos* [*] impleri, quam relaxari faciamus.

Iis autem *partibus*, quæ fuerint in *tensione* constitutæ, *cataplasmata* conveniunt laxativa, ut est præ cæteris ex lini & fœnigræci pollinibus, & semine malvæ, ex solo melle, & parvo oleo admixto confectum, quo plurimo tempore corpori possit sine ulla gravatione immorari: tum *cucurbita* adjuncta scarificatione, sive *hirudinum* adpositio, quas vulgo sanguisugas adpellant: deinde *cataplasma*, & *vaporatio* spongiarum expressarum liquoribus sæpe memoratis.

Declinante passione, si ulla *durities* fuerit consecuta, erunt *cataplasmata* adponenda, ut nuper docuimus, admixta resina, sive in olei vicem liquida pice: vel radice hibisci, & adipe porcino recenti primo, tum veterato, confecta, sive ex hordei pollinibus, aut lolii semine, & arido fico, & hibisco: tum etiam ex oleo calido *embasis*, sive [*kk*] ex varietate ejusdem per diversa virtutis, ut *fœnigræci* decoctione, vel radicis *malvarum*, aut *lini* semine.

Dehinc *cibus varius* dandus, sed qui nullam fa-

(*ii*) inadsuetos.
(*) ægrotos.
(*kk*) ob varietatem, per diversa ejusdem.

ciat inflationem, neque digeſtione [*ll*] tardius [*mm*] adprobetur, ſed omni facilitate conveniens, ut cerebrum porcinum, piſces teneri, atque olera, quæ ventrem mollire valeant: tum *lavacra* convenit adhibere, atque *vino* ægrotantem reſumere leni, Utendum etiam malagmate, quod *diachylon* adpellamus, ſive *Mnaſeum*, vel *diamelilotum*.

Et ſi *ventoſitate* fuerit ſtomachus adfectus, adhibendum *diaſamſucum*, ſive *diaſpermation*: quorum compoſitiones de medicaminibus tractantes *Reſponſionum* tradidimus libris.

Si *rheumatiſmus* fuerit, quem nihil aliud quam *ſolutionem* accipimus, convenit ægrotantem jacere *loco* mediocriter *frigido*, ſupino *ſchemate*, adtritis ac [*nn*] teneribus ſtramentis utentem, adhibita *requie*, & *abſtinentia*, ſicut ſuperius diximus, permittentibus viribus: tum tenacior *ligatio* articulorum, vel ſi cauſa coegerit, conſtrictio facienda adpoſita *cucurbita* ſtomacho, plurima flamma ſubjecta.

Dehinc ſolutione cogente, *ſpongia* frigida, atque *odoramenta*, quæ percutere minus valeant caput, ut exhalatione ſui *frigus* ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, ſorba, mala punica, murta, lentiſcum, roſa, vel [*oo*] pulentum infuſum, & his ſimilia: *oris collutio* ex aqua frigida, ſive puſca.

At ſi plurimus fuerit *ſalivarum fluor*, exſpuere jubemus ægrotantem: ſiquidem retentus ſtomachum ſolvat: tranſvoratus autem humectet atque

---

[*ll*] tardior, an tardus?
[*mm*] comperiatur.
[*nn*] teneris.
[*oo*] polenta.

obducat, & propterea geminet *ſolutionem.* Sed hoc convenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius exſpuendi, atque exinde provocatio fluoris augeatur.

Perſeverante paſſione *gargariſmata* ſunt adhibenda ex ſupradictis, vel ex aliquo ſucco ad fluorem ſanguinis præſcripto, qui valeat frigore atque propria virtute mederi, vel ſi res coegerit, ex iiſdem *ſpongiæ* expreſſæ, ſicut in aliis docuimus, *gutturi* admovendæ, ſive *pectori*, & [*pp*] *interſcapulo.* Lenius autem atque idem faciunt *ptygmata* ex ſupradictis expreſſa liquoribus. Conſtringunt enim ſalivarum fluorem, & nauſeam relevant, quod non minus etiam maſticata *conyza*, atque exſputa, ſive *maſtiche* contrita, & *lactucæ* albæ ſemen facere valent. Poſſunt etiam [*qq*] *pota* dari ea, quæ congrue medentur, ut duobus *aquæ frigidæ* cyathis ſeminis *lactucæ* albæ adſpergantur cochlearia duo, ſive *maſtiches* cochleare unum: vel plantaginis ſive mali Punici dulcis, vel acidi ſuccus, cum particula *menthæ* parviſſima, vel *cucumeris* ſemine contrito.

Dandum quoque medicamen confectum, quod [*rr*] *Dioporon* adpellamus, etiam [*ſſ*] *Diamoron*, ſive [*tt*] *diarhoos*, & his ſimilia: quorum compoſitionem Medicaminum docuimus libris. Cavendæ præterea horrentium materiarum *fabulæ*, quæ quadam commemoratione *vomitum* commovere videntur: utendum *cataplaſmatibus*, quæ nuper de fluo-

(*pp*) interſcapulo.
(*qq*) potui.
(*rr*) διὰ ὀπορῶν.
(*ſſ*) διὰ μόρων.
(*tt*) διά ῥοὸς, an διὰ ῥοάς, ſeu ex malo Punico.

re ſanguinis ſcribentes docuimus: & *diatriti* tempore adhibenda *perunctio* ex oleo Hiſpano, ſive lentiſcino, vel murtino, qua præcurato ægro, *ora* fovenda aqua frigida, vel ſpongiis ex ea expreſſis [*u*] detergi: tum *cibo* reficiendi ægri conſtrictivo, ſicut de fluore ſanguinis conſcripſimus, atque ita parva interpoſita dilatione *frigidæ* parum *aquæ* paulatim bibant. Quod ſi quiſquam non valuerit ſuſtinere, *calidam* dabimus ſic ut [*xx*] nimio fervore conſtringat: imitatione enim velut *uſturæ* partium perficit *denſitatem*.

At ſi cibum ſibi in ſtomacho *natare* ſenſerint ægrotantes, convenit articulorum impreſſam *ligationem* facere, & ut in aquam ferventem *manus* ægrotantium mittere, vel ſi majora cogunt, etiam conſtrctivam adhibere *cucurbitam*, & primo ori ventris, dehinc inter ſcapulas, ſive palas, quod μετάφρενον *Græci* vocant, & aliquando tertiam inferius a prima convenit adhibere.

At ſi *cibus* fuerit *rejectus*, [*yy*] ſecundo nutriendi ſunt ægrotantes: & ſi [*zz*] permiſerit, ut diatriti rigorem ſervemus, erit alternis [*aaa*] plurimus parvus cibus offerendus: quo quidem diurnis diebus, ſed non ſimili modo ægri nutriri videntur. Sin vero ſtomacho collectus humoris fluor *mordicationem* fecerit, illico excludendus, ſi plurimum ſuperare fuerit viſus: non quidem [*bbb*]

(*uu*) detergenda.
(*xx*) intenſo.
(*yy*) denuo eſt dandus.
(*zz*) vires permiſerint.
(*aaa*) plurimum: ſic ſuperiori §. dixit paulo plurimum cibum dandum eſſe.
(*bbb*) ſed naturæ ſpontaneo conatu.

O 5

digitis immiſſis, quo vomitum provocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus ſanis, vel quæ paſſione contaminatæ non fuerint, patientibus advenire liquida faciamus, quippe cum conſuetudo ſæpiſſime tranſeat in naturam.

At ſi plurimum *edax* fuerit humor, nec tamen ita ſuperfluus, ut ſua ſponte per *vomitum* excludi videatur, ob [*ccc*] *facultatem* rejiciendi, quo minus everſio fiat ſtomachi, damus *potum*, & perſeverante ſolutione, cataplaſmatum, ſive medicaminum virtutes augemus.

Tum ſi ὄρεξις, ſive *adpetitio* cibi fuerit impedita, dabimus ea, quæ naturam valeant excitare, ut *intybi* thyrſum, vel *lactucæ*, & magis albæ, atque aceto tinctæ, tum albas *olivas*, & panem *puſca* infuſum, cum parvo pulegio, & ſale, & Hiſpano oleo: item *pultem* ex pane vel tragoptiſſana, atque puſca, & oleo, & ſale parvo confectam, & anetho, vel porro capitato, vel [*ddd*] *tragoptiſana*, quæ ex lenticula atque alica conficitur: ſed erit aſſanda lenticula. Tunc immittenda mala cydonia, vel orbiculata, ſive [*eee*] *ſcaudiana*, ut plerique vocant, vel mala, pira, aut ſorba, aut pira duracina, quæ *cruſtumina* vocant, vel folia plantaginis mollia, aut intybi. Adſpergenda etiam alicæ, ſive oryzæ, grana mali Punici, vel uvæ [*fff*] *fabriles*: dehinc etiam vina quædam infundenda, ut *murtinum*, [*ggg*] malinum, vel ex malo Punico confectum, aut *hydromel* inveteratum,

---

[ccc] facilitatem.
[*ddd*] tragophacoptiſſana.
[*eee*] ſcandiana, *ſic* & ALM. vel ſcantiana.
[*fff*] fumo ſiccatæ, c. 3. l. 4.
[*ggg*] melinum.

vel quod *melimelon* adpellant, aut *hydromelon*. Danda etiam pruna Damaſcena, & melum aſſum, vel elixum, vel quidquam ex ſupradictis.

Sic etiam *volantum* carnes, quæ nulla pinguedine accipientem gravent, ut *paſſerum* pectora, vel perdicum, aut attagenarum: tum etiam *quadrupedum* levia, deinde porcina crura, item *maritima*, quæ non ſint contraria ſolutioni, ut ſquillæ, mulli, carabi, (*hhh*) bucini, (*iii*) ſpondylia, conchylia. Ac ſi cibus in *acorem* tranſierit, in iiſdem erit perſeverandum, atque eodem potu, cui erunt adſpergendæ *coriandri* ſeminis drachmæ duæ: tunc etiam aſperiori vino utendum, quod *Græci* (*kkk*) hypauſteron vocant.

Perſeverante fluore, erit etiam *trochiſcis* utendum, quos *hæmoptyicis*, & *cœliacis* potandos ſcripſimus. *Lavacrum* interea tardius ac ſerius ordinandum, & multo, atque longo tempore prohibendi ægrotantes *bibere* priuſquam cibum ſumpſerint, niſi aliqua forte major neceſſitas intolerandæ ſitis occurrerit. Erunt namque dandi cogentibus rebus ex *vino* aſperiore *aqua* commixti duo, vel tres cyathi.

Sed ſi forte *complexionis* paſſionum aliqua fuerint *ſigna* perſpecta, erunt *urgentiora* conjicienda, quibus ordo magis ſerviat curationum. Plurimi vero medici *ſtomachicos* putant eos, qui *duritia* laborant, & *ſingultu*, iiſque dant *caſtoreum* ex aqua mulſa ſolutum, quantitate pleni cochlearis, tribus cyathis aquæ miſcentes.

Eos autem, qui *fluore* ſtomachi, hoc eſt rheu-

(*hhh*) buccina, purpuræ ſpecies.
(*iii*) ſpondyli, ſ. carnes interiores oſtreorum.
(*kkk*) ὑπαυςηρόν.

matiſmo laboraverint, *aqua* potant, miſcentes *aloes* cochlearis pleni quantitatem, vel infuſione *adſtringentium*, vel decoctione, vel ſucco. Sed erit præcavenda *medicaminum* dandorum *ſatietas*, ac magis (*lll*) inlocandæ qualitatis, quam non ſolum ægre perferant ægrotantes, verum etiam officio adpetendi cibi deſerantur, & propterea paſſionis augeatur pernicies. Hæc etiam de illo potando medicamine, ſive antidoto, quod *hieran* adpellant, dixerimus. Facienda etiam laborioſa atque dolore graviſſima *ignis* (*mmm*) uſtura.

Sed in *lenimento* (*nnn*) oportebat ægrotantium *fortificare* corpora, atque *reſumere* varia geſtatione, & pro modo virium, ſub divo *deambulationes* adhibere, ſive *lectionis* exercitium, ſi fuerit litteratus ægrotans, vel, ut communiter dixerim, *vocis*: tum *unctionem* ac *defricationem*, & eos motus, qui magis *humeros* valeant exercere, retento ſpiritu, & nunc *palæſtra* corpus agitare, tum *lavacro rariſſimo* uti in iis, qui fluore vexantur ſtomachi: *jugi* autem ac frequenti in iis, qui ſtrictura laborare videntur. *Vinum* vero, atque *varium* cibum *conſtrictivum* (*ooo*) prioribus, *laxativum* (*ppp*) ſequentibus ordinamus, ut piſces teneros, echinos, oſtrea, & olera mollia, accedente regula *methodicæ* diſciplinæ, minuendæ augendæque quantitatis.

Dehinc adhibenda *recorporatio*, quam *Græci*

(*lll*) injucundæ *ſic* & ALM.
(*mmm*) παρόπτησις, quaſi adaſſatio.
(*nnn*) oportebit.
(*ooo*) qui fluore laborant.
(*ppp*) qui ſtrictura adficiuntur.

(*qqq*) metaſyncriticam vocant, ex acriori cibo, quem Græci *drimyphagian* adpellant, ex (*rrr*) aqua *capparis* (*ſſſ*) confecto, & aceto, & ſale, & *cepe:* ſed ex (*ttt*) depoſitis, quæ temporis requie, nullo accepto marcore, inſtabilis virtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ *ſinapi* madidatæ, atque (*uuu*) *ſalſum* ex aceto, & oleo conditum: vel aceto, & mulſo, & ſinapi: aut mulſo ex vino confecto: quæ quidem erunt varianda. Admiſcendum etiam *piper* pro ratione virium, atque paſſionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis utamur.

Convenit etiam ſicca *fricatio* cum (*xxx*) aſpergine (*yyy*) corporea facta. Tunc *frigidi* conſuetudo *lavacri*, quam ψυχρολουσίαν adpellant, & cibi *ſicciores*, magis in iis, qui fluore, hoc eſt *rheumatiſmo* laborant: tum *rubor cutis* faciendus inter ſcapulas, & in thorace uſque ad ventrem, nunc ex *ferventis reſinæ* linimento, nunc ex picis, nunc ex *dropacis*, primo communis ac *lenioris*, deinde compoſiti ac *vehementioris:* atque ita *nitri* fricamento utendum, & *ſole* torrendum corpus; quod Græci ἡλίωσιν adpellant: aut παρόπτησις adhibenda ex carbonibus, vel parietibus, ignitis, & (*zzz*) *ceromate:* aliquando etiam ex *fico* calefacto, tum *defricatio* ex nitro, atque oleo, & adarce.

(*qqq*) metaſyncriſin.
(*rrr*) muria.
(*ſſſ*) condito.
(*ttt*) conditaneis ſalganis.
(*uuu*) ſalſamentum.
(*xxx*) His verbis deſignat τρίμματα, & συμπάσματα.
(*yyy*) pulveris alicujus.
(*zzz*) linteis cera oleoque incoctis.

Adhibenda quoque *acopa* ex euphorbio, & diagridio, & pyretro, & pipere, & sinapi, vel succo *ferulaginis*, (*a*) quem *Græci* thapsian vocant: ungendaque iis *solis* corpora, vel admixta *cera* ea imponenda, donec sufficienter (*b*) inflari vi medicaminis partes videantur. Convenit etiam *vomitus* arte adfectatus, quo corpora (*c*) dissecentur: & primo ex aqua *mulsa*, vel ex aceto *scyllitico* melli admixto singulari, vel adjuncto semine *erucæ*, aut *cardami*, aut *urticæ*, aut *sinapi*, aut (*d*) *salsamenti* multi ex aceto, & melle: tum etiam ex *radicibus*: ultimo quoque *helleboro* lenticulæ admixto: vel orizæ, in iis, qui *rheumatismo* fuerint adfecti: cum *sorbilibus* vero succis in iis, qui *strictura*.

Adhibenda etiam *ptarmica*, quibus stomachus commotione capitis contremiscat. Item sorbendus, aut infundendus *rhinenchyto* ferramento naribus succus cyclamini, aut erucæ, aut anagallidis herbæ: *gargarizandum* sinapi ex aceto & melle, decoctio thymi, aut origani, vel pulegii, aut hyssopi, aut (*e*) squillæ succus cum aqua mulsa, & cætera similia, ejus generis quæ fuerint, & magis cum (*f*) initia atque summitas stomachi *callosa*, videbuntur vehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quædam acriora, vel horum *exhalationem* ægrotantes haustu suo

[*a*] quam.
[*b*] in tumorem rubicundum attolli.
[*c*] morbosum a sano, veluti scalpello resecetur: eodem genere locutionis utitur L. 4. cap. I. initio.
[*d*] salsamento multo.
[*e*] scyllæ.
[*f*] initium.

hortamur adducto ſpiritu recipere, quo etiam *altiora* agitatione medicaminis demutentur.

Sumpto igitur *fictili* vaſculo immittimus *puſcam*: tum admixto *nitro*, *origano*, (*g*) *cardamomo*, *maſtiche* chia, carbonibus ſubjectis decoquimus. Sed erit primo os vaſculi *prægypſandum*, immiſſo *calamo* utraque ex parte forato, cujus ſummitati *ovi* vacuati imponimus *teſtam*, ex utroque ſuo vertice perforatam: cujus *altera* caverna calamo inſeratur, *altera* vaporem fumet acceptum: tum ægrotantem jubemus *ore aperto* ſupradictam cavernam labiis amplecti, ſive ovi, ut ſupra diximus, verticem, atque ita ejus *exhalationem* excipere: cujus quidem fervor erit moderandus, ne nimietate partes exurat.

Atque ita, ſi plurima & perſeverans *mordicatio* adfecerit ægrotantem, erit mitiganda ſimplicibus *gargariſmatibus*, ut aqua calida, & oleo, ſive lacte, aut decoctione cantabri, aut ſucco ptiſſanæ, vel (*h*) *noxarum* decoctione, aut *amyli* cum aqua. Oportet præterea etiam partibus in paſſione conſtitutis adponere medicamen, quod *Polyarchion* adpellamus, vel (*i*) *Diadaphnion*, & horum ſimilium, quorum compoſitionem *Medicaminum* tradidimus libris. Dandum quoque medicamen *theriacum* bibendum, quod (*k*) *diechidnon* adpellamus: cujus quoque compoſitionem *Reſponſionum* dedimus libris.

Tunc ægrotantes maritima *natatione* exercendi,

[*g*] an cardamo, ſeu naſturtio: ſic vult REINES.
[*h*] myxarum.
[*i*] διὰ δαφνίδων.
[k] διὰ ἐχιδνῶν, ſeu de viperis.

atque *cataclyſmo* curandi, hoc eſt aquarum illiſione, ſuppoſitis partibus patientibus. *Animo* præterea ſecuro atque facili eſſe convenit curandos, & *aquarum naturalium*, uſum adhibere, ut quæ ſunt in Italia (*l*) *Cotiliæ* adpellatæ, & *Nepeſinæ*, quarum lavacro atque potu (*m*) aptiſſimo utendum, adhibita *aeris* mutatione longa, terrena & maritima: *exercitationibus* variis palæſtrarum, adhibito præceptore utendum, atque ita iiſdem reſumptionibus corpus convenit recurare. Sic enim *perſeveratione* & ventoſitas excludetur ſtomachi, & aliæ quoque ſupra dictæ paſſiones depellentur.

[*l*] Cutiliæ.
[*m*] aptiſſime.

CAPUT III.

De Phagedæna.

Est etiam *phagedæna* ex ſtomachi paſſionibus, qua adfectos ſequitur cibi *vehemens adpetentia*, quam *Græci* ὄρεξιν adpellant; & (*a*) coadcervati accipiendi cupiditas, & *immaſticata* tranſvoratio, tum *gravedo*, atque tenſio, & propterea *vomitus*, quem ſibi coacti atque oppreſſi provocant ægrotantes, corporis *macies*, *pallor*, aliquando etiam *vultus* inflatio, *oris* (*b*) paedor, quibuſdam etiam *gingivarum* putredo, cum ſcabro *dentium* detrimento

(*a*) coadcervatim.
(*b*) fœtor.

to (*c*) tritus, *visus* obtusio, (*d*) sed passioni genus philonii in *problematicis* daturos nos iterum pollicemur. Interposito enim tempore *digestionis*, rapiuntur accepta, atque repletis viis, quos *Græci* πόρους adpellant, obtunditur adpetitus.

Erit præterea curandum, tempore quo *cibamus*, ea ministrare, quæ *parum* nutriant, sed quanta vi queant, adpetentiam obtundant; ut sunt *olera* quæ non relaxent, ne vomitum moveant, sed constringant potius. Sic enim sui quantitate *famem* (*e*) sentiunt, atque virtute propria digestionem non gravando perficiunt. *Bibere* autem prius quam *solidus* sumitur cibus, iis, qui fame urgentur, utilissimum judicamus. Siquidem potu impleti minus solidos adpetunt cibos : *phagedænicis* vero hoc convenire negamus : *humectatus* etenim stomachus in *vomitum* facile provocatur, & liquefactus, atque supernatans cibus facilius *nauseam* provocat ægrotanti.

Erit igitur sensim *vomitus* differendus, atque ejus consuetudo mutanda, ut interpositis diebus (*f*) parum demus aliquando cibum, & adpositione *cucurbitarum* ejus adjuvemus descensum, qui solitis suis locis insertus teneatur. (*g*) Alia vero *vomitum* permittamus, ac deinde paucis interpositis diebus prohibeamus, vel iterum adhibeamus; sed in (*h*) *adjutorii* vicem, hoc est ex *radicibus*; tum etiam ex *helleboro* : quo regulæ curationis

(*c*) & adtritu.
(*d*) hic multa desunt, & sensus nullus est.
(*e*) satiant.
(*f*) parvum paucum.
(*g*) sc. die.
(*h*) adjutorii modo, specie, ratione.

adjutoria localia concurrant *recorporativa* virtute medentia, & partes ad *fortitudinem* naturalem ducant, quorum uſum ex ſupradictis, atque in aliis paſſionibus ordinatis accipiendum ducimus.

CAPUT IV.

De Jecoroſis, quos Græci Epaticos vocant, & lienoſis, quos ſplenicos dicunt.

UTraque paſſio a *locis* patientibus nomen accepit. Siquidem eſt in *jecore*, vel in *liene* conſtituta, (*a*) *tumore* ſcilicet effecta, ſive (*b*) *collectione*. vel duritia, atque *ſaxitate*, quam (*c*) ſchiroſin vocant. Sed de tumoribus libris *febrium* docuimus. De collectionibus vero, ſive *vomicis* ſpecialiter (*d*) docemus. De duritia vero aut *ſaxitate*, (*e*) quæ cedente tumore efficiuntur, nunc proſequemur.

Sequuntur enim quædam *communia* jecoroſis atque lienoſis, quædam ſpecialiter *propria*: ſed communia, *gravedo*, *ſpirationis difficultas*, & magis in itinere & ambulationibus clivoſis, tum *piger motus*, atque *anhelatio*, & *ſitis*, & *oris ſiccitas*, *coloris* mutatio, *pedum* inflatio, aliquando etiam *febricula* latens, & *hydropiſmi* ſuffuſio, cum continua cibi corruptione.

(*a*) ſc. inflammatorio.
(*b*) abſceſſu, vomica.
(*c*) σκίῤῥωσιν.
(*d*) docebimus.
(*e*) quæ tumori ſuccedunt.

Propria autem, vel specialia *jecorosos* hæc sequuntur, exstans *durities*, sive scirrhosis in *dextra* parte præcordiorum, schemate rotundo, costis ex aliqua parte subjecta, & propterea veluti decisa: ex alia vero parte circumscripta, atque rotunditate terminata, *color* sæpissime *æruginosus*; sive (*f*) arquati similis, quem Græci *icteron* adpellant, *urina* turbata, velut *sandarachæ* colore: & accessionis tempore *dolor* tendens usque ad dexterum jugulum atque palam, & difficilis supra latus *sinistrum* jacendi copia. Siquidem adducuntur dexteræ partes suo pondere pendentes, & propterea *gravedine*, atque doloris punctione ægrotantes adficiunt, tum fellosa *stercorum* egestio.

Lienosis vero exstans *duritia*, atque saxea sub *sinistra* parte præcordiorum invenitur, schemate longo porrecta, & veluti pectus invadens, vel umbilici sæpissime transgrediens finem, atque latitudine superans, nunc minime, nunc vehementer, ut omnia (*) *conata* videantur, & inspicientes eo falluntur, ut *membranam* tumere, sive exstare putent, quam *Græci* περιτόναιον vocant, *color* plumbeus; atque *accessionis* tempore dolor tendens ad jugulum sinistrum & palam, & difficilis supra *dextrum* latus jacendi copia.

Memorant plerique etiam multitudine *pediculorum* ægrotantes adfici, & graviore per somnum *sudore*, adtestante *veretri* (*g*) in officio ventris erectione; & adsiduo e *naribus* sanguinis fluore. Præterea oris fœtor ægrotantes adficit, cum *gingi-*

(*f*) arquato.
[*) connata.
[*g*] dum alvus exoneratur.

varum putrefactione, & (*h*) defluxione. Sectarum *principes* meminerunt tenuari etiam cutem ventris, & (*i*) *venas nigras* adparere atque crassiores, & in cruribus *ulcera* difficile in cicatricem, vel indecenter venientia.

In his igitur communiter oportet *superpositionum* tempore, tanquam in tumore curando, *calidum* jacentibus providere *locum*: tum *fomentis* & *cataplasmatibus*, *cibis laxativis* uti tempore, quo sæpissime docuimus, sed tenuibus, ac sorbilibus. Tunc *cucurbitæ* atque scarificationes, & *sanguisugarum* convenit adpositio, quas hirudines adpellant, & *vaporationes*. Ac si vehemens passio fuerit, adhibenda *phlebotomia* iis omnibus anteposita; tum *clyster*, si venter officium non adgnoverit: (*k*) sed ex decoctio *fici* (*l*) singularis (*m*) impressi patientibus locis: (*n*) flectetur enim & (*o*) *exercitio* quodam durities resolvetur.

Conveniunt etiam frequentes *cyclorum* mutationes: denique inter paucos dies adhibenda *drimyphagia*: tum radicum *vomitus* cum aceto squillitico, vel certe *helleboro* erunt [*p*] disjiciendi. Tum alia mutatione resumendi ægrotantes, adhibito usu *aquarum naturalium*, atque *natatione* maritima, & *vaporatione* locorum natura spirantium, quo etiam sudores moveantur, non ob virium fatigationem,

---

(*h*) colliquatione.
(*i*) varices.
(*k*) sed &
(*l*) solius.
(*m*) impressa, adplicita.
(*n*) emollietur.
(*o*) jugi & perseverante adplicatione.
(*p*) commovendi sc. ægri.

ſed quo poſſit calida ſpiratione ac naturali [q] *corporatio* fieri patientium partium.

Convenit præterea etiam in littore ſicco ex harena ſole ignita παρώπτησις: tum *malagmata*, quæ corpus valeant [r] *papulare*: & primo leviora, ut eſt [ſ] *polyarthion*, ex *caphiſo fonte*, & *ſalibus* confectum, quod διὰ ἁλῶν adpellant: item ex tribus *reſinis*, quod [t] diaretiſmum vocant: tum etiam, quod adpellant [u] *diamyrepſicen balanum*; item [x] *Dinoriganum*, & [y] *Diacardamum*, vel [z] *Diathapſias*, & *Diasbeſtum*: quorum omnium compoſitiones Reſponſionum libris explicavimus. Sed iis, quæ ſunt vehementia, ut eſt Diathapſias, ita erit utendum, tanquam ſinapiſmo uti ſolemus. Hæc eſt ſecundum nos *curatio* eorum, qui duritiam, ſive *ſcirrhoſin* in *jecore*, vel in *liene* habuerint.

Apud *veteres* autem medicos plura, atque diſſonans & turbulenta *curationis* ordinatio invenitur. Alii enim *phlebotomiam* recuſarunt in lienicis, ut APOLLONIUS Citienſis: alii probaverunt. Atque horum alii ex *dextro* brachio jecoroſos, & ex *ſiniſtro* lienoſos phlebotomandos dicunt: alii ex *talo* ejus partis quæ patitur: alii ex medio digitorum, omnifariam variis [aa] extimationibus ten-

(q) recorporatio.
(r) in papulas ſeu puſtulas elevare.
(ſ) Polyarchion & Cteſiphontis, ut l. 2. p. 110 & 111.
(t) δια τριων ῥητινῶν.
(u) διὰ μυρεψικῆς βαλανυ.
(x) διὰ ὀριγάνυ.
(y) διὰ καρδάμυ, ſ. naſturtio.
(z) διὰ θαψίας, ſ. de ſucco ferulaginis.
(aa) opinionibus, exiſtimationibus.

tati. Sumunt enim atque depoſcunt ex iis partibus, quæ facile dividi poſſint, phlebotomiam faciendam, hoc eſt brachiorum venis, niſi forte ipſæ tumuerint, & ob hoc oporteat longe a patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quo injuria lateat adjutorii.

Item alii *de uſtionibus* adhibendis certaverunt: & quidem ſolis aiunt *lienoſis* convenire, quidam autem *jecoroſis*, medicaminibus (*bb*) *ſcaroticis* adhibitis, ſive cauteribus: & horum *alii* urenda, *alii* perurenda probaverunt, atque altius in *lienicis* cauteres infigendos: quorum quidam *ſimplices* quidam *triſulcos*, quidam *ſerratos* adprobant (*cc*) frigidos, Tum uſtionis *ulcera* humectantes, atque in ea fluorem humoris longo tempore provocantes, *ſcyrrhoſin* defluxionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores, atque indignationes, & *conſenſus* cum vehementibus febribus neceſſario ſequuntur. Siquidem (*dd*) *peritoneos* membrana, quæ eſt natura nervoſa, ignis uſtione vexatur.

Fit etiam ſecundo (*ee*) *impoſſibile* plurimis atque vehementibus adjutoriis uti medicantem, ut *ſinapiſmo*, *cucurbitis* rapidis, forti raptura motis, *fricationibus*, *dropace*, & his ſimilibus, cum *cicatrices* (*ff*) cæcitate viæ, & (*gg*) hebetudine torpentes, tanquam mortuæ vim nullam medicaminum accipiant.

Diviſerunt præterea plerique etiam *curationis*

[*bb*] eſcharoticis.
[*cc*] figendos, alii rigidos.
[*dd*] peritonæum.
[*ee*] obſtat, prohibet.
[*ff*] ob denſitatem.
[*gg*] inſenſibilitate.

officium, & *alia* jecorofis, *alia* lienofis convenire probarunt. Hinc denique (*hh*) quafdam lienica vocaverunt. *Jecori* etenim cataplafmata aiunt adhibenda ex *abrotano*, & *fefamo*: item bibenda medicamina, ut *theriacam*, quam *(ii)* diofcoridian vocaverunt, (*kk*) *diapatorion*, vel *diapyrion*. Item anodyna, quæ nos *indoloria* dicere poterimus, ut ea, quæ fcribunt *diadion plpereon*, & *lexypyreton*, & *chamæpityn*, vel viridis *pini* decoctionem fingulatim, vel cum melle: item urinalia medicamina, quæ *diuretica* vocant, ut eft mulfum cum *dauci* decoctione, vel *fœniculi* radice, aut *petrofelini*: aut *abfinthii*, aut mali *cydonii* cum *œnanthe*. Utuntur etiam oleribus, ut *lactuca* cocta, vel (*ll*) incocta, *afparago*, radicibus *olufatri*. Ventrem quoque (*mm*) deducentes antidoto quod *hieran* vocaverunt. In *lienicis* vero epithema ajunt fpecialiter convenire ex *cappare* & *myrobalano*, & aceto, fale admixto, quod ὀξύαλμον vocaverunt, & herba cui nomen *afplenos*. Dant etiam (*nn*) bibendam *aquam*.

Dicunt fpecialiter *lienem* deducere, vel defluxione purgare, ex quibus eft ad (*oo*) nutriendum noxiæ cuticulæ, & aquæ ex *lacu*, in quo fæpiffime candens ferrum fabricatores tingunt, de qua jubent dari cyathos tres cum aceti cyatho uno.

[*hh*] quædam.
[*ii*] διὰ σκορόδων an διὰ σκορδίȣ?
[kk] Di Eupatorium, & zopyrion: zopyrium AETIUS defcribit.
[*ll*] cruda.
[*mm*] deducunt.
[*nn*] bibendas aquas medicatas, quas dicunt.
(oo) nutriendum corpus innoxia cuticula.

Item *polion* herbam, aut *hormini* ſemen in cotylæ quantitatem: aut *capparis* radicem cum *ſquillæ* drachma dimidia, aut *chamædryos*, vel (*pp*) *herpylli* acetabulum, ex (*qq*) aceto mulſo cyathis tribus, vel *hippoſelini* (*rr*) ſemen cotylas duas, cum vini cyathis tribus: aut *libanotida* herbam, quam nos roſmarinum vocamus, cum *fœniculi* ſemine in cotylæ quantitatem ex vino mixto: item *ammoniaci* guttæ drachmam unam, cum (*ſſ*) mulſo ex aceto (*tt*) confecto cyathis tribus, vel *tamariſci* ligno: item cibum vel potum ſumere jubent ægrotantes in *vaſculis* ex tamariſci ligno confectis.

Quidam etiam *decidendum*, vel auferendum *lienem* ordinare auſi ſunt, quod quidem voce dictum, non officio completum accipimus. Sequentibus autem atque diverſis ſeſe implicantibus potionibus medicaminum variorum *ſtomachum* vexant, *veſicam* commovent, atque totum corpus communiter in *cachexiam* mittunt, neſcii, quod quædam ob acrimoniam propriæ virtutis, laceratione quadam, *communi* potentia medeantur, & non per quaſdam (*uu*) *inerrabiles* proprietates: & quod neque alia *jecoris*, alia (*xx*) *venis* eſſe medicamina, recte ſenſerint. *Omnia etenim omnium corporis partium ſunt communia, quando ſimili fuerint adfecta paſſione.* Regulantur enim ſive diriguntur eorum virtutes, non natura patientis loci

(*pp*) ſerpilli.
(*qq*) aceti mulſi.
(*rr*) ſeminis.
(*ſſ*) mulſi.
(*tt*) confecti.
(*uu*) inenarrabiles, ſpecificas.
(*xx*) lienis.

sed *genere passionis* extentæ, atque indultæ pro modo morborum. Hoc ergo est peccantium judicium, sed eorum causa qui rerum [*yy*] magis *historias* amant.

Cætera quoque a quibusdam probata, brevi atque concinna oratione subjiciam. DIOCLES igitur libro, quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, phlebotomat *jecorosos* [*zz*] & dextero brachio, tum ventrem solvit *belleboro* nigro, atque [*aaa*] *papaveris* succo. Dat etiam cum mulso *rosmarinum*, quem *Græci* libanotida vocant, & *murram*, & *pini* folia. Adhibenda quoque putat *cataplasmata* ex phœnicobalanis cum vino, atque lini semine, & sesamo, & pollinibus, [*bbb*] quos *omphacomeli* adpellant.

Dat præterea *aquam* bibendam; in qua sit [*ccc*] cantabrum prælotum, & [*ddd*] *ptisana* ex tritico, quæ omnia sunt inflantia, atque stomachi vexativa, & digestione difficilia. *Lienosos* vero, quorum *gingivæ* sudaverint sanguinem, phlebotomat, & similiter vexat medicaminibus *felliducis*, quæ χολαγωγὰ vocant, atque *urinalibus*, quæ diuretica adpellant.

PRAXAGORAS primo libro Curationum jecorosis adhibet *vomitum*, & *ventriflua* medicamina, & *sudorem* moventia, & *urinalia*, & *phlebotomiam*, atque *fricationem*. Utitur etiam *vino* non aquato, & *ustione* cauterum, & his similibus. *Lienicos* ve-

(*yy*) vanas.
(*zz*) ex.
(*aaa*) nimir. corniculati.
(*bbb*) & eo quod, ὀμφακόμελι.
(*ccc*) furfures.
(*ddd*) ptissanam.

ro phlebotomat, & cataplasmatibus curat, utens digestibilibus cibis, & vino potat redolenti, & aceto, adhibita *fricatione*, atque *unctione*, & *lavacro*. Dat præterea bibendam mulsam aceto admixto cum *dauco*, aut hyssopo, vel thymo, aut *capparis* radice vel foliis, aut semine, aut ætheriæ herbæ semine, quam *eryngion* adpellant, aut *chamæleæ*, vel chamæpitys, aut absinthii, aut marrubii, adhibens etiam vomitum.

ERASISTRATUS *autem in jecorosis* præcedens superpositas jecori cutes atque *membranam*, utitur medicaminibus, quæ ipsum *jecur* late amplectantur, tum ventrem deducit, audaciter partem patientem nudans.

Aliqui ASCLEPIADIS sectatores gestationes, & lavacra, & vaporationes cataplasmatum, atque malagmatum excluserunt in *jecorosis*, suspicantes tenuissimorum corpusculorum fore *consensum*, hoc est spiritus, quem λεπτομερίαν eorum Princeps adpellavit, atque in [*eee*] egestorum constrictione, falsitate causarum, adjutoria magna recusantes.

THEMISON vero secundo libro Tardarum passionum plurima in his *methodico* rigore ordinavit; sed proterva atque caduca intentione, etiam ex *talo* ejusdem partis phlebotomari jubet ægrotantes, atque alternis vel interpositis duobus diebus sanguinis [*fff*] interea fieri detractionem. *Vulnerandam* quoque *jecoris* partem in superficie medicamine, vel cauteribus existimat: & concedit esse quædam *propria* lienis adjutoria, ob ejus [*ggg*] firmitatem, hoc est, quæ fuerint *vehementia*, ut

(*eee*) excernendorum retentione.
(*fff*) iteratam.
(*ggg*) sensus difficultatem & hebetudinem.

cataplasmata, vel ustiones, [hhh] eo concedens, ut etiam ipsum quoque lienem igneo *cautere* transpungendum probet, tribus vel quatuor locis, non advertens, (*iii*) quia pro magnitudine passionis, ac virium corporis, extenduntur adjutoria, & non pro specie patientis partis. Siquidem quædam, quæ natura difficilem (*kkk*) habuerint sensum, & propterea non facile tactum accipiunt, morbo tentata, sensibiliora cæteris fiant, ut est *plantæ cavum*, quod tumore, dolidum, atque omnino sensibile & adtentum fiet.

Atque rursum ea, quæ natura facile sentiunt, difficiliores sensus passionis efficiuntur causa. Quo fit, ut sit juxta regulam *methodicam* explosam, ut qui intentione κοινωτήτων ducitur, (*lll*) corporis facile ne (*mmm*) aut difficile sentiant curet, sicut latius de κοινότησι scribentes docebimus.

THESSALUS vero secundo Regulari libro omni ex parte (*nnn*) immutatam, atque eandem *jecorosis* & *leniosis* formam tradidit curationis. Sed quia plurimæ atque variæ his visceribus irruunt speciales passiones, ut *arquatus*, sive aurigo, quam *Græci* icteron vocant, & *cachexia*, vel *atrophia*, atque *hydrops*, de his nunc ordinare curabimus.

(*hhh*) eousque.
(*iii*) quod.
(*kkk*) habent.
(*lll*) corpora.
(*mmm*) an.
(*nnn*) non mutatam.

CAPUT V.

De Aurigine, sive arquato morbo, quem vulgo morbum regium vocant, Græci ἴκτερον *adpellant.*

PAssio vocabulum sumpsit secundum *Græcos* ab (*a*) animalis nomine, quod sit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti jugi *indigestione*, vel medicaminibus *ventrifluis* (*b*) potu datis, atque permanentibus, & minime exclusis. Sequitur in passione constitutos mutatio *coloris* in fellis qualitatem, quæ primo adparet, ac magis videtur in albidis partibus *oculorum*, atque *plantarum* talis, vel venis, quæ sub *lingua* sunt: ventris quoque abstinentia, vel *egestio albida*, atque argillosa: *urina* etiam *crassior*, & *crocea*: oris *amaror*, & *sitis*, cibi *fastidium*, gravedo, & piger atque segnis *visus*, (*c*) insolitus *motus*, animi difficultas, *pruritus*, & ariditas corporis, & veluti exustione solis *aspera* cutis superficies: sæpe etiam *jecoris* tumentis inflatio, sive saxea *durities*, difficile autem ac rarissime *splenis*, vel *stomachi* (*d*) consensus etiam.

Ex his enim plerisque visum [*e*] & istam fieri passionem, quæ sit quidem facile sanabilis, cæterum neque ita felleum faciat corpus. Fit præte-

(*a*) *sc.* galbulæ.
(*b*) potui.
(*c*) inconsuetæ partium carnosarum palpitationes.
(*d*) est.
(*e*) συμπάθεια.

rea nunc *cum* febribus, nunc *sine* febribus, & nunc *celeriter* circumscripta, nunc corporibus *intardans*, & propterea chronia adpellata.

Convenit igitur [*f*] cum primum corpus invaserit, sive tardaverit, & in [*g*] *superpositionem* veniens fuerit [*h*] adprehensa, eam adhibere curationem, quam de [*i*] *tumoribus* in corporibus constitutis sæpe memoravimus. Denique si *vehemens* fuerit, etiam *phlebotomiæ* usus non reprobatur. In *lenimento* vero, corporis *exercitio*, atque *cibis* digestibilibus resumendos ducimus ægrotantes. Tum ad *recorporativam* venimus curationem, providentes ut adjutoriis localibus, si qua *durities* in visceribus fuerit, hoc est, in *jecore*, vel *stomacho*, aut *liene*, sicut superius docuimus, destruatur. Sic enim cum passionis [*k*] genus fuerit amputatum, etiam color naturalis corpori reddetur.

Conjicienda sunt ejus præterea *accidentia*, quæ *Græci* symptomata vocant, cum generali congrua curatione, id est, ut *fel diffusum* recorporatione adhibita detergentes, varie deducamus: nunc *clysteribus* acerrimis, nunc *absinthio* (*l*) poto dato, *intybi* agrestis (*m*) succo uno vel duobus cyathis singularibus.

Ac si *declinationis* tempus permiserit, etiam cum *vino* aliquando ipsa quoque intyba comedenda pro-

---

(*f*) *hic subint.* sive.
(*g*) varios paroxysmos.
(*h*) cognita.
(*i*) corporibus in tumore.
(*k*) i. e. cum id, ex quo icterus nascitur, fuerit ablatum.
(*l*) potui.
(*m*) succi.

bamus, cocta, vel incocta, item *asparagum*, vel *daucum*, aut *fœniculum*: & ob plurimam oculorum infectionem erit *sternutatio* commovenda, medicaminibus scilicet, quæ Græci *ptarmica* vocaverunt.

Item *naribus* infundendum priusquam in *lavacrum* veniant ægrotantes, ut quidem probant; *struthium* cum lacte, & ad speciem referendo, asinimo vel humano, similiter etiam *elaterium* quod adpellant, hoc est cucumeris agrestis succum: item *cyclamini*, cum eodem lacte (*n*). Fertur enim statim per *nares*, quæ vultum tenuerat *fellis* infectio, & magis si æger ingrediens calidas cellas in fervens descenderit solium, atque requiescens diurno tempore aqua calida fuerit *vaporatus*, adhibitis aliquando etiam *apophlegmatismis*, quorum materiam sæpe memoravimus, item iis, quæ *superficiem* corporis lacessendo (*o*) jaculare (*) videntur, quæ adpellata sunt ἀνασομωτικά, & propterea recorporativa, in *sudorem* provocant fellis infectionem, hoc est, *dropax* jugiter adhibitus, vel *solis* fervor torridus, quem Græci ἡλίωσιν adpellant, item naturalium *aquarum* exhalatio, vel medicaminum *sudorem* moventium usus.

Adspergendum denique corpus *struthio*, *nitro*, *sulphure*, & iis adspersionibus, quæ ob *pruritum* corporis adinventæ sunt, a *Græcis* συμπάσματα adpellata: ferventiore *aqua* fovendi ægrotantes. Sic enim servata *regula generali* etiam accidentia passionis curabuntur. Non enim hæc solis in *acutis*

(*n*) Defertur.
(*o*) osculare. ALM.
(*) papulare.

erunt passionibus observanda, verum etiam in *tardis*, quas *Græci* chronias vocant.

Utendum etiam *aeris* mutatione, & *gestatione* varia, & littoraria moratione, *animi* quoque laxamento ac jucunditate, & *aquarum* naturalium voluptate, *natatione* varia, & adsiduo *vomitu*, simplici, atque radicibus commoto, item *drimyphagia*, in qua præ cæteris *capparis* magis usus adprobatur, & acetum (*p*) *squillicitum*, in quo sit infusa *anchusa* herba, & *bulbi*, & *squilla* igne torrida, id est subassata, cum melle in electario data.

Vinum præterea tenue probamus: (*q*) & perseverante passione *hellebori* decocto corpus agitandum, vel si oportuerit, bibendum damus medicamen ex (*r*) *herbo* & *cervino cornu*, in cotylæ quantitatem cum tribus cyathis mulsæ, in iis, qui adjuncta febre vexantur, vel *conditi*, in iis, qui sine febre adficiuntur.

Sed *vitandam* probamus frequentem, & variam medicaminum potationem, quæ *fella* deducere promittuntur, sive *ventriflua*, sive *urinalia*. Etenim *sitis* (*ſ*) extenditur, & solidioris cibi *fastidium* duplicatur, & corporis *fortitudo* minuitur, atque cibi accepti corrumpuntur, & omnis corporis (*t*) *materia* adulterio medicaminum deterior fit, cum habitudo, ut supra diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere videmus eos, qui sæpissime ac jugiter (*u*) *herpyllum* dari probaverunt, & *ab-*

[*p*] scylliticum.
[*q*] Sed *vel* at, *ut legit* ALM.
[*r*] ervo.
[*ſ*] augetur.
[*t*] tam partes solidæ, quam humores.
[*u*] serpillum.

ſinthium, & *aloen*, *diagridium*, & (*x*) *coloquintida*, vel ex aloe & colocynthide *Hieram* confectam: item ex amygdalis, & abſinthio, & aniſo *trochiſcos* confectos, & decoctiones recentis mulſi ex vino confecti, cum hyperico, vel ariſtolochia longa, vel herba adianto, quam *Latini* capillum Veneris vocant, vel cicere albo.

Aliquando etiam hæ mandenda probaverunt; item (*y*) *rubea*, quam *Græci* erythrodanon vocant; vel *ſtruthium* tritum cum fico arido, vel palmulis: aut *ſulphure*, in ovis ſorbilibus in parvi cochlearis quantitate, aut certe *cervini cornu* elimatum pulverem ad drachmam unam, cum vini cyatho uno, & aquæ cyathis duobus, vel (*z*) *nepete*, quam *Græci* calaminthen vocant, aut radices (*aa*) *paſtinacæ*, quam (*bb*) ſtaphylen adpellant, decoctas in vini hemina, & dimidia, donec ad tertiæ partis liquor veniat quantitatem, ex quo dandum probant cyathum unum cum aquæ cyathis tribus, aut quinque cum *dauci* ſemine: aut *apium*, aut *zingiber*, (*cc*) *meu*, vel *aſarum*, aut radicem herbæ *bryoniæ*, item *ſeſeli*, & (*dd*) *libani* herbæ infuſionem, vel decoctionem, & *trochiſcos* ex herpyllo vel fœniculo confectos, vel ex ariſtolochia, quos *Diherpyllum*, vel *Diamarathrum*, & *Diariſtolochiam* adpellant. Horum enim varia multitudo, vel *uſus frequens*, cauſa ſæpe ipſius fuit

[*x*] colocynthida.
[*y*] rubiam.
[*z*] nepetham.
[*aa*] ſilveſtris, tenuifoliæ.
[*bb*] ſtaphylinum.
[*cc*] meon.
(*dd*) libanotidis.

fuit faciendæ passionis. Non enim *fellis* detractio facta illico curationis est causa, nisi totius quoque *passionis* fuerit destructio consecuta. Sic igitur his utendum erit, ut supra demonstravimus.

Item quidam *veneris* probaverunt adhibendum usum, *laxationem* carnis faciendam æstimantes; ex quibus est TITUS ASCLEPIADIS sectator; & THEMISON. Sed est hoc nervositatis vexabile, quippe cum fortitudinem corporis tollat; quæ magis est ægrotantibus adquirenda.

Alii *aurum* jugiter adspicere vel intueri ægrotos præceperunt, sive aureos colores, his denique etiam (*ee*) *operimentis* utendum laudaverunt: siquidem similia (*ff*) rapiantur, & propterea morbi, sive colorem, aut fellis migrantia in alias possit transire materias earum concordantes colori: non (*gg*) conjicientes quod sit magis credibile externa in ægrotum facilius transire.

Quippe cum *viarum densitate* in superficie corporis clausa interiora teneantur: vel certe (*hh*) *similitudo* passionis magis possit (*ii*) virtutem occultæ suasionis admonitione superata. Semper enim *memoratione* passionum tristes ac mœsti necessario fiunt ægrotantes: quæ maxima causa est augendæ passionis. Est autem maximum *adjutorium*; & magis utilis ægrotantibus *animi* purissima *laxatio*, sive serenitas. Erit præterea perseverante passione etiam longa *navigatio* curanda;

[*ee*] stragulis aurei coloris.
[*ff*] *subint.* ad se invicem.
[*gg*] animadvertentes.
[*hh*] colorum *sc.*
[*ii*] *i.* vim.

& *unctio*, adhibito præceptore, quo adſidua defricatione pleniſſima fieri *reſumptio* poſſit.

CAPUT VI.

De Cachexia.

CAchexia nomen ſumpſit a corporis habitu malo: κακίαν enim vitium vel vexationem *Græci* vocaverunt, ἕξιν habitudinem. Sed principaliter ejus *curationem* ante THEMISONEM nullus ordinavit. Ipſam namque ſecundo libro *Tardarum* paſſionum, itemque primo atque quarto *Epiſtolarum* memoravit, item THESSALUS, ſecundo libro regulari.

Fit autem, ſive naſcitur hæc paſſio *intemperantia* ægrotantis, vel *curatione mala* medicantis, aut poſt ægritudinem *tardæ reſumptionis* cauſa, item ex (*a*) *medicaminibus* ſæpiſſime potatis, vel ex ſaxea *duritie* jecoris, aut lienis, vel ex fluxu *hæmorrhoidis* longiſſimi temporis, aut *vomitu*, item ex *febribus* longo tempore corpore adfecto, aut (*b*) *collectionibus* aut *vomitu* poſt veſpertinos cibos, & his ſimilibus. Eſt autem ipſa quoque paſſio ſæpiſſime *hydropiſmi* antecedens cauſa, aut (*c*) *macularum* ſimili in ſuperficie corporis accidentium.

Sequitur cachecticos *pallor* ſubalbidus, aliquando etiam *plumbeus* color, debilitate tardus ac *piger* corporis *motus*, cum inflatione inani, aliquibus

---

[*a*] imprimis purgantibus.
[*b*] *nimir.* materiæ purulentæ.
[*c*] macularum & pilorum in.

etiam ventris *fluor* cum *febricula* in plurimis latente, quæ circa *vesperam* magis augetur; *pulsus* creber ac densus, cibi *fastidium*, & vini magis adpetentia, *urina* fellea, & extensio *venarum*.

Est autem passio sæpius *strictura*, sicut ex supradictis conjicimus; aliquando etiam *complexa* solutione ob plurimum ventris fluorem (*d*) simili quolibet fluxu. Quapropter convenit *complexa* passione (*e*) laborantis; primo (*f*) abstinere *fluentia*, & *intemperantiam* ægrotantis corrigere; vel curationes malas; aut medicaminum potationes prohibere. In *jecore* vero aut *liene* si qua fuerit durities, sive saxositas, destruere, ut nuper demonstravimus: aut si fluor *sanguinis* fuerit plurimus, abstinere: *hæmorrhoidas* vero auferre: *febres* quoque solvere, ut de febribus scribentes docuimus, *collectiones* congrua curatione, sicut de ipsis scribentes monuimus, sanare: & consuetos eis post vespertinum cibum *vomitus* paulatim detrahere.

Ac si (*g*) horum nihil fuerit accidens; & sola in *corpore* visa fuerit *cachexia*, erunt ejus superpositiones ac lenimenta providenda; & *vigilante* sine ulla ratione ægroto, aut (*h*) *cibo* corrumpente, animi adtestante difficultate, cum pigro ac segni corporis motu (*i*) *superpositionem* cognoscere: & propterea in *requie* retinere ægrotum, cum *abstinentia* cibi, quo turbatio corporis resolvatur.

[*d*] similem quemlibet fluxum.
[*e*] laborantibus.
[*f*] reprimere.
[*g*] fluoris sanguinis: febrium: hæmorrhoidum.
[*h*] cibos.
[*i*] paroxysmum.

Item ea, quæ fuerint (*k*) *extenta* lanis contegenda, atque *oleo* calido fovenda, ac si *venter* fuerit fluens, abstinendus.

Item si plurima fuerit corporis *tensio* cum gravedine, adhibenda *phlebotomia* ex brachio mediocriter, sed non necessario in iis, qui *hæmorrhoidarum* causa inanes (*l*) videntur. Ac deinde *retentione* facta constricti, sed non in omnibus, qui communiter tanta, ac tali fuerint strictura possessi: tum *perunctos* convenit refici cibo digestibili, ac levi, usque ad declinationis tempus, & servato genere accidentium, alia *cataplasmatibus*, alia *cucurbitis*, recurare.

Cum vero *declinatio* adparuerit, plurimus ac varius cibus erit adhibendus. Similibus etiam superpositionem urgentem adjuvare oportet, at *lenimento* veniente, quod facile adprobamus (*m*) exercentibus asperitatibus passionis supradictis, hoc est, iis quæ superpositionem designant, erunt corpora resumenda, atque fortificanda. Tum *recorporativis* utendum curationibus, quo reformata corpora, vel ut ita dixerim, *resectis vitiosis carnibus, ac renascentibus novis reparata, ad memoriam redeant sanitatis.* Quapropter æger, *somno* discusso, semet in *lecto* continere jubendus: etiam jacere paulisper: tum etiam neque repente consurgere, sed *prætentato* motu, discere, utrum se levem ac digestum sentiat.

[*k*] inflata, tensa.

[*l*] videntur, sed ubi retentione illarum facta constricti sunt ægri: nec eadem quantitate in omnibus communiter, verum prout tanta, ac tali fuerint.

[*m*] ex cessantibus.

Etenim si fuerit occurrens indigestio, erit *requies* adhibenda plurimo temporis spatio, donec gravedo digeratur: dehinc mediocri *gestatione*, atque *parvo cibo* utendum, si non ex accessione, sed ex aliqua causa *manifesta*, temporalis acciderit corporis displicentia, quam *Græci* δυσαρέστησιν vocant.

At si nulla fuerit ægrotantis querela, erit a lecto levandus, & ob expugnandam *frigoris* injuriam *oleo* leviter perungendus: Tum *gestatio* adhibenda, &, si vires permiserint, vel aeris temperies, sub *divo*, & magis intra muros, motu vehiculi. Si vero aliqua fuerit obstans causa, erunt hæc sub *tecto* adhibenda, & pro virium modo aut vehiculo manuali, aut sella, aut cathedra exercendus ægrotus.

Tum gestatione perfecta, parva *deambulatio* adhibenda, vel *vocis* exercitium, atque ad *unctionem* veniendum, sed præcalefacto intra vestes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum deposita veste erit linteolis levi *defricatione* tergendus, atque statim oleo parvo ungendus, & summo tactu fricandus: primo ab *alio*, postea a *semetipso*, retento spiritu: ut etiam (*n*) alia teneantur. Dehinc rursum ab aliis defricandus, *tenacius* quidem, sed non impressius, quo possit *carnis inflatio* coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis *præceptore* facienda, quo secundum proprias mutationes omnium partium motus *æqualiter*, ac totius corporis integret exercitium. Tum permittentibus viribus etiam *raptorio* machinamento

---

[*n*] spiritualia tendatur.

geſtetur, ac deinde (*o*) *recuſſabili ſera*, quam Italicam vocant.

Aliquando etiam *harena* adſperſo corpore, quam ἄμμον adpellant, defricetur, per intervalla dierum adhibito *lavacro*. Convenit etiam *pſychroluſia* nullis obſtantibus cauſis, quæ eam (*p*) prohiberi permittant.

Tum *vinum* dandum auſterum album, leve. Dehinc jubendus (*q*) ſuperbire, atque *ſiccum* ſumere cibum, vel certe quartam partem panis ſiccam manducare, adhibito uſu *aſſorum* pulmentorum, & neque curioſe conditorum, (*r*) ut *piſces*, *clunes*, vel agreſtium leviora, & iis omnibus juxta regulam methodicam auctis aut minutis, interjecta *vini* abſtinentia, & cibi parva ſumptione.

Utendum etiam locorum, atque aeris *mutatione*. Tum ἠλίωσιν, quam nos corporis (*ſ*) torporem dicimus, item *dropacis* adhibendus uſus, & pulveris *nitri* fricatio, & *ſinapiſmus* ſpecialiter, & uſus *aquarum* naturalium, vel *natatio* maritima: item *harena* littoraria (*t*) ignita circumtecto corpore torrendi ſunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies, ut vires permiſerint: tum *naviculæ* exercitium atque *peregrinatio*, quemadmodum in præcedentibus ordinavimus.

[*o*] repercuſſibili ſphæra utatur.
[*p*] adhiberi prohibeant.
[*q*] parum bibere.
[*r*] quales ſunt.
[*ſ*] torrorem, ut cap. 4. lib. 5.
[*t*] quæ a ſole incaluit.

CAPUT VII.

De nutrimenti cessatione, quam ἀτροφίαν *Græci vocant.*

NUtrimenti cessatio, quam *Græci* ἀτροφίαν vocant, ab *accidenti* nomen sumpsit. Contingit in passione constitutis plurimus *cibi adpetitus*, tum *corruptio*, quibusdam *fastidium:* item tenues atque latentes (*a*) *tepore* sunt, (*b*) neque *febricula* (*c*) jugiter, & quibusdam inter plurimos dies soluta. Ducitur præterea quædam etiam per *urinam* corporis defluxio, quam (*d*) *syntexin vesicæ* vocaverunt, cum plurima fuerit poti liquoris egestio, atque corporis subinde per dies singulos extenuatio etiam.

Nunc (*e*) igitur convenit, sicut in *Cachecticis* diximus, providere, ne qua pars corporis principaliter patiatur: oportet etiam congrua eidem morbo *localia* adhibere adjutoria, ut *jecoris*, vel *lienis* duritiei, vel *fluori* ventris, aut intestinorum, vel vesicæ, vel *ulceri* in interioribus constituto, aut *collectioni*, specialiter vomicam diximus.

Ac si etiam *febres* fuerint consecutæ, iisdem quoque adhibenda medela. Si horum nihil in corpore viderimus, sed sola fuerit *atrophia* consecuta, convenit ægrotum fortificari rationabiliter,

[*a*] tepores.
[*b*] atque.
[*c*] jugis.
[*d*] σύντηξιν quæ & διαβήτης dicitur.
[*e*] Hic.

atque resumi *gestatione*, pro virium quantitate, scilicet quibus sæpe memoravimus generibus, & *unctionibus* ordinatis, plurimo oleo superfuso, adhibita *fricatione*, & ministris corpulentis & mollibus, quales esse *fricatores*, salutaribus præceptis docuimus, quo contactu corporum laxiora ægrotantis exercitata membra solvantur.

Tum temperato utendum *lavacro*, atque *vino* tenui, & *pane* limpido fermentato, & *pulmentis* ex media materia, atque juxta *cycli* regulam eorum augmenta ac detractiones (*f*) variare non repetitis, nec perfectis illico cyclis, sed unius tantummodo qualitatis, ut de *cataleptico* scribentes docuimus. Denique cum ex *volantibus* solis pulmentum adhibemus, initium ex parvulis ordinamus. Tum autem ex *agrestibus* tenuioribus, tum *porcino* & membrorum *summitatibus*.

Convenit præterea *locorum* atque *aerum* commutatio, & aliquando *drimyphagia*: vel simplex *vomitus*, tum etiam ex *radicibus* confectus, & *localia* aliis locis adhibenda, & magis medianis partibus. Non enim sine plurima vexatione partium, quibus digestio celebratur, inesse corporibus *atrophia* potest. Ipsis igitur frequentius adhibendus est *dropax*, & *cucurbitæ*, vel παρόπτησις, aut *sinapismus*, & συμπάσματα acriora, quæ a nobis *aspergines* nuncupantur: item *malagmata* ejusdem qualitatis. Utilis præterea littoraria *navigatio*, atque *natatio* maritima, vel naturalium aquarum: tum post cibum *animi laxatio* quam διάχυσιν vocant, & *articulorum* complexio adhibitis ministris, qui mollibus hoc manibus efficiant.

THEMISON secundo libro Tardarum passio-

[*f*] variandæ.

num plurima recte ordinasse probatur: aliqua vero caduca intentione dixisse intelligitur. Jubet enim ægros non æqualiter ægrotantes *duodecim stadiorum* spatium gressu conficere, æqualem modum cunctis definiens. Item *igneo in loco*, vel ferventi fricari jubet præfatigatos sudoribus ægrotantes: item *sole* (*g*) torrenti, atque ita per intervalla (*h*) leviter defricari, & in calida, atque oleo calido eorum *manus* infundi, ex quibus periculum (*i*) *perfricationis* necessario sequetur.

Item post (*k*) *interdianum* cibum deambulationem probat adhibendam, atque fricationem & lavacrum, tum post *vespertinum* cibum (*l*) jungenda crura, atque brachia, quod est dormituris anxiosum. Præterea post cœnam imperat *vomitum* prædato passio, aut vino dulci, vel succo ptissanæ. Tum (*m*) frequentato vomitu *ova* duo danda sorbilia, cum *panis* unciis duabus: ex quo (*n*) incensa altiora, atque exercitatis vomitu visceribus facile corrumpuntur accepta. Hæc igitur recusantes, alia quæ recte ordinasse perspicitur, amplectenda judicamus.

[*g*] torreri.
[*h*] leniter.
[*i*] perfrictionis.
[*k*] meridianum.
[*l*] inungenda: *sic* & ALM.
[*m*] peracto.
[*n*] incensis altioribus.

CAPUT. VIII.

De Hydrope.

HYdrops ab accidenti nomen ſumpſit. Siquidem aquoſus humor hanc paſſionem neceſſario comitatur. Nam *Græci* ὕδωρ aquam vocaverunt. Generatur autem ex accidentibus plurimis, atque diverſis cauſis, ut *cachexia*, *febribus* (*a*) corpora tardantibus, item *duritia*, vel ſaxea denſitate jecoris, vel lienis, aut ſtomachi, vel peritonæi membranæ, aut matricis: item *ſpirationis* difficultate, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant vel *ventoſitate* ſtomachi, aut coli, aut *ventris* paſſione, quam *Græci* κοιλιακὴν διάθεσιν vocant: item longi temporis *dyſenteria*, vel in feminis *menſtrualis* fluoris retentione: item *hæmorrhoidarum* veterum repentina atque (*b*) incondita curatione, facta abſtinentia, vel coacervata *bibentium* tranſvoratione, & magis ſi *ſalſa* fuerit aqua; item *medicaminum* frequentata potione, & horum ſimilibus.

Græci igitur, vel aliarum ſectarum principes ejus poteſtatem, *differentiam* nominibus variandam crediderunt. Vocant enim hanc paſſionem etiam ὕδερον vel παρέκχυσιν, origini locorum ſpecialia nomina tribuentes. Nam *parecchiſin* adpellant ſenſibilem, & manifeſtam liquoris (*c*) ſuperfuſionem, quæ fit inter *peritonæi* membranam, & inteſtina; *hyderon* autem, diſperſum ſive infuſum

---

[*a*] in corpore.
[*b*] intempeſtiva.
[*c*] ſuffuſionem, vel ſuperfuſionem.

per viarum raritatem, atque *carnis* ſpiramenta liquorem. Item dicunt *hyderon* ex renibus generari, *Hydropem* vero ex duritate jecoris.

Quod quidem nos juxta ſectæ regulam reprobamus. Etenim *infuſio*, ſive *ſuperfuſio* liquoris, eſt paſſioni communis: & neque antecedentes cauſæ paſſionis facere diſcretionem recte creduntur. Siquidem etiam ex plurimis aliis partibus patientibus *hydropes* generantur.

Ejus igitur differentiam HIPPOCRATES, & DIOCLES duplicem dixerunt; aliam enim (*d*) ὑπὸ σάρκα, vocaverunt, aliam *aſcitem*.

HERACLIDES *Tarentinus* ſecundo libro Internarum paſſionum *totius corporis* inflationem, ſive humoris infuſi (*e*) perforationem κατὰ σάρκα vocavit: inter peritonæum vero, & inteſtina ἀσκίτην, vel τυμπανίτην adpellavit. DEMETRIUS HEROPHILI ſectator undecimo libro de Paſſionibus ſcribens alium dixit *hydropem* conſtitui ſine ulla humoris infuſione, ſed ſola *inflatione* turgente: alium ex *humore* diffuſa, & cum nunc per *totum* corpus, nunc inter *peritonæum* & *inteſtina*, cujus differentiam nunc plurimo (*f*) vento tradidit. Et (*g*) eſt vanum atque intellectu carens, ſine ullo humore ſuperfluo laborantem hydropem vocare. Item plurimi *tres* differentias tradiderunt: aliam enim *cataſarcan*, aliam *aſciten*, aliam *tympaniten* vocaverunt.

ASCLEPIADES autem alium *celerem* dixit, ut eum qui repente conſtituitur: alium *tardum*,

---

[*d*] vel ἀνὰ σάρκα.
[*e*] penetrationem.
[*f*] inani vanaque opinione.
[*g*] Eſt enim.

latior tumoris exſtantia fit, *ſurgentium* vero vel ſtantium major, atque extenta, & in creſcente paſſione corporis frigus atque torpor accedit, aliquando etiam *tuſſicula*, & *ſtercorum* vel *urinæ* abſtinentia, & per ventrem fluidior exitus, & adprehenſo (*cc*) *folliculo*, atque virili *veretro* exſtans inflatio (*dd*) reduplicata, & aliarum partium ſurgens tenſio, ſicut in leucophlegmatia. Vocatur autem hic *hydropiſmus*, ut DIOCLES, (*ee*) etiam *epatias*, aut *ſplenites* a patientibus partibus nomen ducens, hoc eſt, jecore vel liene. (*ff*) Item *tympaniten* ſequitur rotunda atque exſtans inflatio, ſecundum (*gg*) gaſtera, cum *tenſione* plurima, & ad percuſſum palmæ *reſonus*, velut tympani, unde etiam nomen accepit: item *ructationes*, & aliquando inteſtinorum *tormenta*, quæ (*hh*) incluſæ vento per podicem digeruntur, atque gravedinis detrahunt quicquam.

Eſt autem paſſio communiter *ſtricturæ* omnis *hydropiſmus*, ſed complexa aliquando *ſolutione* ex aliis (*ii*) accedentibus, ut ventris *fluore*. Præterea eſt naturaliter *tarda* paſſio: ſiquidem nunquam celeriter ſoluta, vel emota corporibus videtur: item generaliter *magna*: ſiquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum infert ægrotanti.

Denique ſemper *difficilis* curatione, nunc (*kk*)

(*cc*) ſcroto.
(*dd*) veretrum enim tanquam in nodum torquetur.
(*ee*) ait epatias.
(*ff*) At.
(*gg*) γαςὴρ, venter.
(*hh*) excluſo.
(*ii*) accidentibus.
(*kk*) *ſubint.* tamen.

vehementer, nunc minime comprobatur. Etenim *magnitudine* vehemens, & varietate *accidentium*, & corruptione *virium*, magis *incurabilis* judicatur: *parva* vero magnitudine, comprobatione supradicta, atque paucis & simplicibus *accidentibus*, quæ *Græci* symptomata adpellant, & sine nimia virium læsione, *minime* curatione difficilis adprobatur: & quæ secundum aliarum *sectarum* principes de effectis vel exitibus passionum scripta sunt; etiam secundum *causas*, ex quibus efficiuntur, & patientes *locos*, & *naturas*, & *ætates*, & annalia tempora, ut *hyemis*, vel *æstatis*, & eorum (*ll*) mediis temporibus *generationes* passionis, alii *difficiles* curatione, alii *faciles* hydropes adprobantur.

Quæ quidem omnia magnitudini passionis adscribenda sunt, ne infinitus modus differentiarum videatur accidentium numero variatus. Etenim secundum *causas*, difficiles ajunt curatione hydropes, qui ex *saxitate* magis, quam ex duritia fuerint facti, item eos, qui ex *dysenteria*, vel *coli* passione, (*mm*) ab iis, qui ex coadcervato *haustu* bibendo vitium conceperunt: item secundum *locos*, difficiles inquiunt eos, qui ex *jecore*, faciles vero eos, qui ex *liene*; item secundum *naturam*, vel *sexum*, difficiliores inquiunt curatione semper *fœminas* maribus: item secundum *ætates*, faciliores inquiunt curatione *pueros*, vel (*nn*) pubentes, difficiles vero ætatis mediæ, vel *senes*: non solum quod (*oo*) natura cresoere & augeri,

(*ll*) media tempora & generationem.
(*mm*) quam ii.
(*nn*) pubescentes.
(*oo*) naturæ illæ.

geri, aliæ minui vel declinare videantur, sed etiam quod alii (*pp*) prohibeantur, alii cogantur, alii neque suaderi, neque cogi posse probantur.

Item secundum *annalia tempora*, quæ Græci horas adpellant, difficiles inquiunt curatione; *æstatis* tempore laborantes, siquidem multa siti adficiuntur: alii vero e contrario faciles inquiunt curatione: siquidem *exitum* liquorum fieri provocat fervor æstatis, & corporis præterea facit siccitatem: difficiles vero *hyemis* tempore, ob corporum densitatem vel frigus: item *verno* tempore: siquidem humidiora, atque liquorum redundantia fiant corpora: *autumni* vero (*qq*) prima, similia æstati, (*rr*) ultima hyemi dixerunt.

Item secundum generationem, sive *fabricationem passionis*, difficilem inquiunt curatione *leucophlegmatiam*, facilem vero *asciten*, & horum medium *tympanitem*.

Dissenserunt præterea etiam de patientibus partibus, quæ principaliter adficiuntur.

ERASISTRATUS namque *jecur* inquit pati: in aperitionibus enim *saxeum* semper inveniri confirmat: alii vero *colum*, sed consentire *jecur*: alii *splenem*, ac *jecur*, & *colum*: alii etiam *peritonæum*: alii *renes* quoque, & *matricem* principaliter pati dixerunt: & adparet omnia necessario prætangi: quod quidem etiam (*ſſ*) latuerit, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedit; neque

(*pp*) persuadeantur.
(*qq*) initium.
(*rr*) finem.
(*ſſ*) nos lateat.

etiam ob *localium* adjutoriorum ordinem quicquam obesse monstratur, (*) cum hæc eadem oporteat *ceromate* sole fervefacto (*tt*) jactari, vel *pellibus* sole ignitis involvi. Adhibenda etiam *acopa* ferventia, & *sudationes* ex (*uu*) naturali materia provocare; habet enim recorporandi virtutem ex quacumque *metallorum* materia exhalatio naturalis: item *harena* littoris sole ignita torrenda corpora. *Hyemis* vero tempore igne (*xx*) prætorrenda, atque ita corpori admovenda; ut ex ipsa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur. Item *sinapismus* usque ad cutis (*yy*) humorem adhibendus, qui maxime vehementem fortitudinem locis humore corruptis, atque, ut ita dixerim, (*zz*) habentibus admovet ac ministrat.

Item locorum & aquarum mutatio adhibenda, & *peregrinatio*, magis maritima: est enim lacerantior, atque corporis apertionibus efficax ob salsitatem maritimus aer. Conveniunt etiam *vaporationes* spongiarum ex aqua maritima expressarum, vel aqua salsa decocta. In *tympanicis* vero specialia, ut plerique volunt, juxta communem virtutem recorporativæ curationis, ordinanda, & decoctio *centaureæ* herbæ, & *absinthii*, & *origani*, & *hyssopi*, & *marrubii* adhibenda, & similis virtutis epithema, ut est quod adpellatur (*aaa*) *Dianitrum*, ex fico atque nitro, & absinthio confectum.

(*) *multa hic desunt.*
(*tt*) inungi, tractari.
(*uu*) i. e. thermis earumve limo.
(*xx*) harena.
(*yy*) tumorem.
(*zz*) tabentibus.
(*aaa*) describitur & a PAULO.

Tundendum igitur aridum ficum, ſed quod ſit pingue, ac ſuccidum, item ſingulatim abſinthium, & nitrum admiſcendum duabus partibus fici, & quarta pars (*bbb*) origani. Aliquando etiam *rutæ* admiſcenda particula.

(*ccc*) Facit (*ddd*) enim medicamen, quod adpellamus *diahyſſopum*: item *uva* paſſa cum *cumino*, vel *farre* cum adipe veteri, & vino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus convenire probaverunt: item bubulo *ſtercore* ungendos cum *aceto* ægrotantes dixerunt. Adponenda etiam *malagmata*, quæ fortificare, ac recorporativa virtute mutare valeant corpora in meliorem habitudinem. *Intercutes* autem & *aſcitas* iis curandos probant, quæ ſiccare, atque exſiccare valeant corpus, vel ſudorem commovere. Sed erit *cavendum*, ne immodico uſu medicaminum corporis ſuperficies ulceretur.

Eſt autem noſtrum medicamen, quod ex herba *chamæleonte* nigro conficitur: item ex ſtercore *caprino*, quod adpellatur (*eee*) *diacapregias* (*): item *diacentaureum*, & *diaoriganum*, quæ ab herbarum nominibus vocabula ſumpſerunt, item *iceſion* emplaſtrum, quod magis poſt humoris detractionem adhibendum probamus, quo partes roborentur: item *diaiteon* emplaſtrum, & *diadictamnum*, & *barbara*, & *diaſycaminum*. Oportet autem interpoſitis quinque diebus, vel eo pluribus

---

(*bbb*) abſinthii.
(*ccc*) Confert.
(*ddd*) etiam.
(*eee*) διὰ κόπρυ αἰγός ſ. ex ſtercore capræ.
(*) *lege* dia-copraegeias. REINES.

detracto jamdudum (*fff*) posito medicamine perspicere (*ggg*) profectum, ac rursum imponere omnibus locis, ex anterioribus ac posterioribus corporis partibus.

Singula (*hhh*) enim medicamina erunt illinienda *pellibus* teneris, atque ita corpori addenda, superposita *lana* molli cum levibus fasciolis colliganda, & pro viribus corporis adhibenda *gestatio*, atque *unguenta* congrua, & *defricatio*. *Tympaniten* vero *recorporativa* curandum probamus curatione, & (*iii*) conjicienda etiam inflationis (*kkk*) medela, quam *Græci* (*lll*) empneumatosin vocant: adhibenda denique (*mmm*) *reflantia*, ut est quod adpellamus *Diaspermaton*, vel (*nnn*) *polyarcion*, aut (*ooo*) *Diaartymaton*, aut *Diasamsucum*, aut *Diamelilotum*. Hæc enim valent etiam ventositatem tollere. Adhibenda præterea in iis ea, quæ superius ordinavimus.

Tum profectu accedente, regula *cyclorum*, adhibenda *natatio* maritima, vel aquarum naturalium. Alii vero non absurde etiam aquæ marinæ *vaporationem* probant adhibendam, quo sudores provocentur. Inquiunt enim implendum *solium aqua* marina ferventi: tum quadrangulam (*ppp*)

[*fff*] adposito.
[*ggg*] effectum.
[*hhh*] autem.
[*iii*] adjiciendam.
[*kkk*] medelam.
[*lll*] ἐμπνευμάτωσιν.
[*mmm*] diaphoretica.
[*nnn*] Polyarchium.
[*ooo*] διὰ ἀρτυμάτων, s. ex aromatibus.
[*ppp*] arcam ligneam.

compaginem immittendam, præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans: sed (*ppp**) præliganda compago *pelle*, ut aquæ prohibeat ingressum, quo *exhalatione* vaporis calefactus ægrotans in sudorem venire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innovatione frequenti, ferri candentis immissione massarum.

Oportet autem semper ægrum adhibito *animi laxamento* curari, quam *Græci* διάχυσιν vocant. [*qqq*] Quærenda denique animi [*rrr*] *desideria*, quæ sine vexatione corporis præveniant [*sss*] voluntatem, & amicorum *convivia*, quæ cum ciborum parcitate, animi tamen [*ttt*] *lascivitate* [*uuu*] frequentent. *Utile* etiam, si longi fuerint dies, partiri modum sumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione divisa.

Ac si juxta ordinem datum levigati indulgentia passionis, rursum fuerint *accessionibus typicis* ægrotantes adfecti, quo iterum aqua impleri videantur, erit melius uti prius radicum *vomitu*: dehinc ante diem radicum usus, album *veratrum* immittere, tunc sequenti die hoc detracto radices dare, vel certe *hellebori* decoctionem.

Sed horum usum vel confectionem dexteram, atque adhibendi modum, *Responsionum* libris de adjutoriis scribentes docuimus: & nunc inde hæc accipienda monemus. *Hæc* est *mundior*, *atque vera hydropum curatio*. Etenim potui medicamina dan-

---

[*ppp**] prætegenda. ἐπιγενωμένη.
[*qqq*] Nimirum a ministris & amicis.
[*rrr*] oblectamenta.
[*sss*] sc. ægri.
[*ttt*] hilaritate.
[*uuu*] frequentia sint.

da cavere decet: alia enim *veſicam* commovent, alia *inteſtina* lacerando ulcerant, vel dyſentericam faciunt paſſionem: alia *ſtomachum* [xxx] vertunt, & faſtidium generant cibi, & *ſitim* extendunt. Quapropter ſi cogentibus rebus utendum viderimus quibuſdam *aquiducis* medicaminibus, quæ *Græci* hydragoga vocaverunt, ea dabimus iis, qui plurimo humore [yyy] infuſi, aquoſo corpore laborare videntur.

Habere etiam convenit curam, ne rurſum corpora repleantur: ex quibus eſt *euphorbium* mulſo commixtum poto datum, vel *ovis* ſorbilibus adſperſum, duorum vel trium cochlearium quantitate, vel decoctio *radicum*, aut [zzz] *Squilli*. Oportet autem *ſquillæ* libras duas, omni purgamento abſolutas, quo ad unam libram [a] redigantur, conciſas in vas *fictile* novum, prælitum mitti, cum adjectis *vini* ſextariis tribus: quibus ad tertias decoctis, ex ipſo *liquore* erunt ad duo cochlearia ægrotanti danda: & proficiente curatione, uſque ad *unciæ* unius accedere modum oportet.

Sed hoc erit poſt *geſtationem* adhibendum, vel poſt *perunctionem* corporis, & ante ſumptionem [b] cum plurimo interjecto tempore. Ex decoctione autem *radicum* duos vel tres cyathos dandos probamus. Sin vero etiam *urinam* quis voluerit commovere, erunt omnia [c] *aromatica* pro-

---

[xxx] ſubvertunt.
[yyy] ſuffuſi.
[zzz] ſcillæ.
[a] redigantur.
[b] cibi.
[c] i. e. nimis.

hibenda, quæ non curiosa, sed magis *simplicia* esse videantur, ut est decoctio seminis *cucumerum*, vel *fœniculi*, aut *dauci*, aut *apii*, [d] *anesi*, *petroselini*, item *menthæ*, *asari*, *nardi*, [e] *squinanti*, *zinziberis*. Hæc singula, vel cum vino, vel ex ipsis [f] confecta erunt offerenda, ac si ex [g] his humor detrahi non potuerit, oportebit [h] tanquam alienum *paracentesim* auferre.

Sed nunc decet prius quam ipsius officii *usum* doceamus, iis respondere, qui istius curationis adhibendæ dissonantia judicia posuerunt. *Antiquorum* igitur aliqui *incongruam* paracentesin dicunt, ut EUENOR libro quinto *Curationum*, ERASISTRATUS libro, quo de *hydrope* scripsit, & ejus sectatores, THESSALUS secundo libro regulari. *Alii* vero ut *congruam* laudaverunt, ut ASCLEPIADES libro, quo de *hydrope* scripsit, & THEMISON secundo libro *Tardarum* passionum, quibus etiam nos juxta SORANI sententiam consentimus.

Adsertores tamen *primæ* sententiæ, hoc est, istius reprobandæ curationis, hæc dicunt. *Peritonæi* membrana a natura *nervosa* esse perspicitur, & est omne, quod nervosæ fuerit qualitatis, *punctionibus inimicum*, siquidem consensus ingerit. Præterea *spirationis* naturalis causa, qua nos aerem recipere, atque reddere haustu [i] potili necesse est, *intestina* quoque commoventur, quibus super-

[d] anisi.
[e] schœnanthi.
[f] composita.
[g] horum usu.
[h] quod alienum est paracentesi.
[i] quantum fieri potest.

ficies corporis consequentèr (*k*) tangitur : & est periculum (*l*) hanc *paracentesi* (*m*) vulnerari loca:. quippe cum non solum *corruptus humor* detrahi videatur, verumetiam *naturalis* sæpe *spiritus* excludatur, quod est vehementer corporibus noxium. Dehinc etiam post effectum punctionis, aliqui *ægri*, sua vulnera resolventes, voto (*n*) prius (*o*) torporis deponendi, *vitam* quoque liquerunt.

Item neque *tempus* sibi *conveniens* hoc genus adjutorii habere videtur. Etenim passionis constituta vel *superpositione*, vel *lenimento*, aliud tempus *mitigationem* demonstrat, (*p*) aut aliam *resumptionem*, vel recorporationem. *Paracentesis* vero conturbat, atque vires corporis tollit, & non recorporativa virtute medetur, sed usum recorporativum impedit. Ad summam, *nemo*, inquiunt, salvatus eorum, qui per *paracentesin* curati sunt : quapropter adhibenda negatur. Item ERASISTRATUS ait, quod *jecore* in duritia constituto, obesse *paracentesis* videatur, siquidem *gravatio* jecoris tumentis toleretur humoris substantia *sublevata*, atque natans in liquidis, quibus effusis, omnis gravedo partium, quæ *diaphragmati* sunt natura connexæ, atque *venæ* majori, quam *Græci* (*q*) quidem adpellant, adductione sui tumores ingerant vicinarum, ac deinde *celerem* faciant *mortem*.

[*k*] vicina & finitima est.
[*l*] hæc.
[*m*] insigniter lædi.
[*n*] citius.
[*o*] infra paulo post, passionis deponendæ.
[*p*] aliud.
[*q*] κοίλην, i. e. cavam.

Item PTOLEMÆUS ERASISTRATI ſectator ait *cauſam* paſſionis eſſe jecoris duritiam, (*r*) ſupercreatam vero *humoris* infuſionem. *Paracenteſis* igitur liquorem detrahens, paſſionem minime detrahere agnoſcitur. Siquidem non auferat *cauſam*, ex qua humor creatus eſſe videatur.

Sed ſunt hæc omnia facile expugnabilia. Tunc enim vulnerata *nervoſitas* in tumorem venire recte judicatur, quoties *naturali* habitu fuerit conſtituta. Nunc autem *morbo* vitiata *peritonæi* membrana contra naturam habere perſpicitur, (*ſ*) & non ſimilia, atque eadem ſequuntur naturaliter, vel contra naturam conſtituta. Item *inteſtinorum* vulnerationem metuere inanis timoris eſt. Etenim exercitatis atque *prudentibus* hoc genus officii committitur. Dehinc plurimum *peritonæi* membrana (*t*) diſtabit interjecta humoris cauſa ſubmota. *Spiritus* vero etiam phlebotomatis ſanguini junctus excluditur, nec illico tamen reprobanda *phlebotomia*, cum ſit ab omnibus rectiſſime adjutorium comprobatum. Ferendum eſt enim *leve damnum* naturalis officii, quoties *major utilitas* excludendæ paſſionis promittitur.

Solvere vero *ligationem* ægrotantes, & immoderato fluore (*u*) acuto deponendæ paſſionis in mortem venire, ſimile quiddam eſt tanquam phlebotomatum ligaturam medici ſolvere, ac deinde plurimo ſanguinis fluore vitam finire. Hæc enim non *adjutorii* eſt (*x*) curatio: ſed *ſtultitiæ* ægro-

---

[*r*] adventitiam
[*ſ*] At.
[*t*] diſtat interjecti : diſtat ſub. ab inteſtinis.
(*u*) ex voto, deſiderio.
(*x*) culpatio.

tantis. Habet præterea *paracentesis* etiam *aptissimum tempus*, quod illi inveniri negant, (*y*) sicut cucurbita scarificatione adjuncta, atque hirudinum adpositio, quæ non in accessione, aut lenimento, sed in *dimissione superpositionis* recte adhibenda probantur, sicut in aliis docebimus, de adjutoriis specialibus scribentes.

Omnes (*z*) enim paracentesi curatos, ut ajunt, *mori*, apertissime mentiuntur: nos enim *quosdam* vidimus evasisse: *plurimi vero moriuntur*: siquidem medentium tardante (*a*) consilia (*) *serius* paracentesis adhibetur (*b*), utque alii adhuc *tumente* peritonæi membrana, & neque *usu dextero* operantes divisuram faciendo, *mortis* periculum [*c*] incurrunt. Ex quibus est etiam ASCLEPIADES, qui diviso loco *fistulam* relinquendam putavit, ex qua [*d*] *stipis* in modum impressa, perpuncta peritonæi membrana *graves consensus*, atque indignationes adfert. Quippe cum sæpe etiam *gelati sanguinis* corpuscula irruentia *vulnerum* divisuris, vel quæque externa, magnos *tumores* atque indignationes commoverint.

ERASISTRATO vero causanti, quod post detractionem humoris ex *jecoris duritia* in [*e*] passionem venerunt [*f*] superiores partes, ac [*g*] ma-

(*y*) non secus ac.
(*z*) autem.
(*a*) consilio.
(*) lege consilio.
(*b*) item quod male.
(*c*) accersunt.
(*d*) baculi.
(*e*) compassionem.
(*f*) ut diaphragma.
(*g*) minus morbosæ.

gis ſalutares, adductione quadam *ponderis*, [*h*] indignentur, erit reſpondendum, [*i*] quia plurimi [*k*] *hydropes* ſine ulla jecoris duritie in paſſionem venire probantur. Etenim ex aliis cauſis fieri poſſe ſuperius demonſtravimus. Pleriſque etiam, quanquam *jecur* duruerit, non neceſſario in *hydropem* venire contingit, [*l*] ac ſæpe adductione partium, vel indignatione ſuperiorum vexari perſpicimus, [*m*] quo ſæpe [*n*] *tumor* etiam perdiderit ægrotantes. Omitto quod juxta ejus ſententiam oportebat, *ſupinis* jacentibus ægrotis nullam querelam partium adteſtari. Siquidem *jecur* nullo pondere ſuperiora diſtendit, hoc eſt, *diſcrimen*, quod *Græci* diaphragma adpellant.

ASCLEPIADES vero repentinam effuſionem atque coadcervatam cum *periculo* fieri teſtatur. Siquidem *viæ*, quas *Græci* poros adpellant, [*o*] interjecta mora *blando* ſe tactu contingant, & propterea illæſi maneant ægrotantes: *detractione* autem facta liquorum, aſpero ſe tactu contingant, atque concidentes [*p*] anguſtentur: ac ſimili ratione etiam *ſpiritus vehementer irruens* carni dolorem faciat, atque inflationem, & tormenta inteſtinorum.

Eſt præterea facile expugnabile PTOLEMÆI dictum, quod *paracenteſis* humorem detrahens paſ-

---

[*h*] offendantur.
[*i*] quod.
[*k*] hydropici.
[*l*] nec.
[*m*] quos.
[*n*] inflammatio aut ſcirrhus hepatis abſque hydrope.
[*o*] interjecto humore.
[*p*] anguſtentur.

ſionem non auferat. Etenim primo, neque ex alio quolibet *adjutorio ſingulari* hæc paſſio ſolvi poſſe perſpicitur: quippe cum ſit magna, atque perſeverans: dehinc quædam adjutoriorum ob *relevanda accidentia* paſſionum, quæ *Græci* ſymptomata vocant, adhibenda probantur, quanquam non *totum* ſolvere morbum videantur, ut *phreniticis* luce commotis oculorum prætectio. Item alia *quædam*, quanquam nihil per ſe medeantur, aliis tamen adjutoriis *præparant corpus*, vel *patientem locum*, quo facile adjutorii beneficium ſumat, ut tonſura vel *raſura* capitis, fluore quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina conſtrictiva, vel epithemata, aut cucurbitæ adpoſitiones nullis obſtantibus medeantur, quanquam ſit detractio capillorum laxativa.

At vero *paracenteſis etiam per ſe plurimum medetur*. Relevat enim detractione *plenitudinem*, tenſionem, atque *ſpirationis* difficultatem, quam dyſpnœan vocant, & aliis adhibendis adjutoriis præparat partes. Non enim [q] potuerunt medicaminum *illinimenta* vel [r] adpoſitio, ſincera virtute ad *viſcera*, vel patientes partes pervenire, cum interjecto humore *peritonæi* membrana plurimum a cutibus diſtet: tranſeunt autem facile ad ea, ad quæ deſtinata erant, *humoris interjecti ablatione* permiſſa.

Quapropter *paracenteſin* adhibendam probamus, ſed non iis, qui viribus fuerint *fatigati*, aut adhuc in [ſ] *tumore* peritonæi membranæ conſti-

---

[*q*] potuiſſent.
[*r*] adpoſitiones.
[*ſ*] inflammatione ob diſtenſionem, & inde natos dolores.

tuti: addentes etiam, vel *prædicentes periculum*. Plurimi enim quanquam [*t*] alterius ſupereſſe vitæ potuerunt, & ſine ullo dolore mortem capere, *paracenteſis cura celerem mortem* pertulerunt.

Eſt autem *venter* in paracenteſi uſque ad [*u*] inane penetrandus, ſicut in phlebotomandis facimus: ſed ab *umbilico* inferius iis, qui *levius* adficiuntur, præcaventes venarum diviſuras: ac deinde muliebri *cathetere* liquorem detrahimus qui ſæpe *aquoſus*, ſæpe *fulvus*, aut *ſanguinolentus*, vel *ſpumoſus*, excluditur, quod quidem etiam ante factam diviſuram plerique futurum ſignis adprehendere voluerunt. Quorum alii talem fore dixerunt, qualis *urina* fuerit ægrotantis: alii qualis *color* adparuerit *cutis*: alii quolibet viſcere patiente, *ſanguinolentum*: non patiente vero, ex cauſa avidiſſimi potus *hydropiſmo* concepto, vel [x] *ſalis* potu, mundum atque *perſpicuum* liquorem fore.

Sed hæc præter quod *falſiſſimæ* ſunt opinionis, etiam ad [*y*] *mutationem* chirurgiæ inutiliter quæſita videntur, niſi ſolum quod *recte* probamus, per *cathetera* liquorem, [z] ſi res patiuntur, *ſemel* atque eodem tempore *omnem* auferendum. Sin vero aliqua obſtiterint, poſt *primam* detractionem [*aa*] *motarium* aqua infuſum, ſupra diviſuram res [*bb*] *implicantes*, ſpongiam deſuper mollem adponimus: ac deinde levi *faſciola* [*cc*] am-

---

[*t*] ulterius.
[*u*] cavitatem.
[x] aquæ ſalſæ ut ſupra p. 255.
[y] mutandam paracenteſis operationem.
[z] ſi vires.
[*aa*] linteum carptum, quod vulneribus inditur.
[bb] ſanguinem ſiſtentes.
[cc] circumligato.

plexo loco paullulum (*dd*) differimus, quo *turbatio* corporis resolvatur: ac deinde resumpto ægrotante eodem die *residuum* detrahimus humorem: sin minus, alia *die*, manibus comprimentes subjectas partes, congrue ægrotante locato, hoc est schemate competenti.

Ac si forte *rursum* confluente humore fuerit *repletus*, vel virium *debilitas* prohibuerit eodem tempore totum detrahi, tunc interjectis *duobus* diebus, vel quantum vires permiserint, *residuum* detrahimus, sed *alio in loco* divisuram facientes: vel si rursum oportuerit, *tertio*. Etenim prima divisura (*ee*) servata *distans* aut *cohærens*, (*ff*) soluta tumores vel *consensus* ingerit vehementes.

Tum *perfecta* humoris *detractione*, neque *abstinentia* (*gg*) utemur, ut ASCLEPIADES, neque *plurimum* damus *cibum*, sed pro modo virium; etenim abstinentia omni ex parte adhibita vires vexat: quippe post plurimam detractionem; multi item oblatio cibi gravans opprimit corpus potius, quam resumit. Erunt autem *ante cibum* sensim perungendi, atque reficiendi facilibus, & (*hh*) poto sufficienti, ac si *dolore* aliqui emerserint, vaporationibus solvendi, atque cataplasmatibus mitigandi. Tunc indulgentia *relaxatis* doloribus, vel forte non emergentibus, adhibemus ea, quæ *tumorem* fieri non sinant, & superimpositis spongiis conligamus. Transacto tumo-

---

[*dd*] *subint.* humoris detractionem.
[*ee*] i. e. sive aperta sinatur, sive consolidetur.
[*ff*] diducta, cum in eam rursum adigitur catheter.
[*gg*] utimur.
(*hh*) potu.

ris metu, magis ventris (*ii*) *folliculum* & (*kk*) cutem *intestinis* cogimus (*ll*) adserere, atque similiter cætera, quæ in tumore fuerant constituta, ut nuper docuimus.

Ægrotantes præterea *navicula* exerceri hortamur, & paulatim *recorporativæ* subjicimus curationi. Ac si néque ita fuerint (*mm*) resoluti, utemur *helleboro* iisdem curationibus insistentes, donec corpus repetat fortitudo, atque densior, vel *coacta caro* noscatur adtestante rubore. *Hæc est secundum methodum hydropum curatio.*

Plurimi autem [*nn*] earum *sectarum* principes, atque nostræ veteres, nihil veri curantes, ac magis contemptu quodam [*oo*] *astructiones* corporum adspernantes, solius detrahendi homoris intentione traducti, quoque modo id perficiendum crediderunt, immensa *siti* atque *fame* ægros adficientes, corpore concavo [*pp*] *pectine* decurso, & mille præterea *urinalibus* medicaminibus, quæ diuretica vocant, vesicam commovendam probant, & *ventrifluis* potionibus, quæ carthartica adpellant, ventrem provocandum dicunt, [*qq*] *cocco Cnidio*, atque [*rr*] *lepida Cyprina*, & *Chamelæa*, & [*ſſ*] *hyppophae* herba, & ex *crotonibus* confecto oleo

---

[*ii*] peritonæum.
[*kk*] epigastrium.
[*ll*] admovere.
[*mm*] *sidunt:* tumores.
(*nn*) aliarum.
(*oo*) recorporationes.
(*pp*) strigile: ut sup. p. 256. Sic decurrere capillum dixit lib. 1. p. 43.
(*qq*) fructu Thymelææ.
(*rr*) Squama æris Cyprii.
(*ſſ*) Rhamno carthartico oleæ folio.

cino, item [*tt*] *neoro*, ex quibus cunctis *ſtomachus* vexatur, atque cibi adpetitum amittit, *ſitis* incenditur, *corpus* defluit, *ſanguis* corrumpitur, atque *humor* detractus renaſcitur, *vires* auferuntur: ſiquidem neque poteſtas moderandæ detractionis eſt in artificis manu. *Quidam* tanquam [*uu*] ſiccabilem humoris *ophiten* lapidem ligaverunt expertis [*] ægrotum ſalutem credentes.

Singulatim denique *nobilium medicorum* hiſtoriam ordinemus. HERODICUS igitur, ut ASCLEPIADES memorat, ventris adhibet *purgationem*, atque poſt cœnam *vomitus*, qui ſunt implebiles potius, quam ſiccabiles: tum *vaporationibus* tepidis aceti decocti exhalatione confectis utitur, vel aquæ marinæ, admixta [*xx*] *thalia* herba, atque hyſſopo, & his ſimilibus, veſicis bubulis repletis, corpus vaporandum probat, vel aliis quibuſque majoribus [*yy*] inflatis tumentia loca pulſari jubet.

Sic etiam antiquiſſimus EURYPHON. HIPPOCRATES vero libris, quos ad ſentitatias CNIDIAS ſcripſit, magis utendum dicit [*zz*] *egeſtate* atque *vaporatione*, & *continentia*, & danda ſicca vel *arida* quæque, & *acriora* mandenda.

Si [*aaa*] enim æquibilis æger fiat, hoc eſt, urina facilior, ac ſi ſpiratio difficilis fuerit, quam *dyſpnæan*

(*tt*) Cneoro, planta thymelææ adfini.

(*uu*) ſiccandi vi præditum.

(*) experimentis.

(*xx*) fronde oleæ.

(*yy*) i. utribus.

(*zz*) *ταλαιπωρίης: πυρίης: ἐγκρατεῖς.*

(*aaa*) Sic enim validiſſimus æger fit, & urina faciliima. At ſi ſpiratio *ὅυτω γὰρ ὑρηλιακώτατος ἔιη, καὶ μέγιςα ἰσχύοι.*

ſpnaan vocant, & tempus [*bbb*] *æſtatis*, & æſtas media, dicit ex brachio *phlebotomandos*, & poſt detractionem factam dat panem calidum *vino* infuſum atque oleo, & carnem ſuillam ex aceto decoctam. Dat etiam *cantharidas* tres detracto capite, & pedibus, & [*ccc*] pinnis in tribus cyathis aquæ contritas: ſed neque quo tempore *exercitio* utendum ſit, manifeſtat, neque uſque quo mandenda ſint *acriora*, vel quando *vaporationes* adhibendæ. Dehinc ſi phlebotomare oportuerit, non ſolum æſtivo tempore, ac media æſtate, ſed etiam omni tempori atque ætati convenire *phlebotomiam* probamus. Eſt præterea *importunum vinum*, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item *cantharides* humorem commovent: *carnis* quoque offerendæ tempus ſignificare neglixet.

DIOCLES libro, quo de paſſionibus & cauſis, & curationibus ſcripſit, *ſiccandos*, inquit, ac mediocriter *vaporandos*, & *deambulationi* tradendos ægrotantes, & plurimos *ſudores* commovendos, vel [*ddd*] *vomitum* & *urinam* [*eee*] provocandam diagridio, & apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Item *cardamomum* (*), quantum ventrem valeat ſemel deducere, & in aceto panem ſolutum, & piſcem ſalſum dandum, vel piſces elixos & aſſos, vel *ſilurum* piſcem, olera, radices, allium, origanum, ru-

(*bbb*) vernum, & ætatis vigor, & virium robur, dicit è Græco.

(*ccc*) alis.

(*ddd*) ventrem.

(*eee*) provocandam: ac ventrem diagridio, vel quantum valeat ſemel deducere vomitum cardamo: urinam apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Et in ac.

(*) cardamum potius H.

tam, satureiam, vinum album, & non aquatum, & ferarum carnem: in *deambulationibus* [*fff*] ventrem jubet contineri, cæteras corporis partes defricari, exceptis cruribus.

Sed hic quoque communi cæterorum subjicitur [*ggg*] *accessioni*: solum prædamnamus, quod *humorem* detrahens purgativis, atque urinalibus medicaminibus, & vomitu, & sudoribus provocatis, quibus ex rebus sudor movendus sit *tacuerit*, vel vomitus. Item deambulatio sæpe laboriosa, & piscis silurus *bromosus*, & allium *inflabile*, & plurimæ *ferarum* carnium malos habere succos probantur. Inde item, quæ sint *olera* deligenda memorare neglexit, & neque fortificari [*hhh*] ventrificationem, vel crura, aut totum corpus recte potest, [*iii*] cum nullum modum vel tempus memoravit.

PRAXAGORAS secundo libro Curationum *cataplasmatibus* utitur, & *malagmatibus* sudorem moventibus, & *urinalibus* medicamentis aliis atque aliis, & *ventrem* deducentibus. Similiter [*kkk*] *cono*, & foliis hederæ, & semine [*lll*] *coliculi* agrestis, aut nasturtii, aut centaurea, vel allio, pipere, & pseudodictamno, aut dauco, & *chamæpity* herba, & petroselini semine, vel radice *graminis*, vel quolibet horum similium, & *sudorum* [*mmm*] diurna provocatione corpus [*nnn*] deducit. Uti-

(*fff*) ægrum.
[*ggg*] *accusationi.*
[*hhh*] venter fricatione.
[*iii*] cujus.
[*kkk*] pini fructu, f. strobilo.
[*lll*] brassicæ sylvestris.
[*mmm*] diuturna, quotidiana.
[*nnn*] tumorem & habitum corporis minuit.

tur *vomitu* non ſolum jejuno, verum etiam poſt *veſpertinum* cibum, & ægros plurimum potat, ex quibus [*ooo*] *ſenſuales viæ* implentur.

Utitur etiam cataplaſmatibus *aromaticis*, quorum ſpecies non deſignat, ſed ſolum cum [*ppp*] *moromeli*, vel lini ſemine adhiberi jubet, vel malis cydoniis, aut caricis, vel adipe, & aqua, aut *uvæ lupinæ*, vel apii ſucco: equidem virtutis *repugnatione* omnia confundens: ſiquidem alia ſint *conſtrictiva*, ut [*qqq*] mala, alia *laxativa*, ut plurima cæterarum ſpecierum. Deinde poſt oris collutionem ſorbiles dat *cibos*, quibus ventrem *facilem* ſe facere pollicetur. Item [*rrr*] potum repugnante mordicativo: dat enim *acetum* vel puſcam, vel his rurſum contraria, ut *mulſum*, quibus confuſa regula etiam ſecundum ipſum adprobatur.

ERASISTRATUS libro, quo de hydrope ſcripſit, *deambulationem* ordinat adhibendam prius, quam aeris æſtus ardeſcant; tanquam in æſtate ſolum curans. Sed ſi *ventris*, inquit, *facilitas* non fuerit, prohibenda medicamina, atque legumina, & *olera*; cum ſint plurima olerum, quæ molliant ventrem, ſine ulla corporis vexatione. Item [*ſſſ*] *plurimo cibo* ægros nutriendos probat, cum ſit ex parvo ſæpe indigeſtionis metus: ac ſi neque, inquit, venter fuerit motus, adhibendum *clyſterem* ſimplicem; hoc eſt, qui nulla ſit acriori materia

---

[*ooo*] excretoria.
(*ppp*) omphacomelite.
(*qqq*) *ſc.* cydonia.
(*rrr*) Item in potu repugnat: dat enim mordicativum acetum
(*ſſſ*) Idem.

confectus: *cibum* partitur [*ttt*] cibo vel cœna, & ante vesperam ægros *deambulatione* moveri jubet.

Tunc *initio noctis* reficit, quando etiam sanis metus est digerendi. Post cibum præterea *perungit* in lectulo, & certo numero utitur fricationum: dat *catapotia* medicaminum ante utramque cibi refectionem in [*uuu*] favi modum pro viribus ægrotantis, neque plus *decem*, neque minus *quinque* numero, & eorum materiam tacet, solum memorat quod *jecorosis* hæc catapotia congrua videantur, atque ad urinales partes venientia plurimum faciant mictum: Tum post *catapotia* dari jubet cibo *panem* ex farina sesami, & [*xxx*] salsum, obdulcatum, ne sitim faciat, non discernens tempus *drimyphagiæ.*

Tum inquit, dandos pisces, atque carnem gallinarum, vel ferarum, & agnorum, & hœdorum, & sorbilia plurima cum *melle* vel *lacte*, non advertens lactis & mellis qualitatem in *corruptionem* facile venire: [*yyy*] nunc dat *potum* parvum, & non post prandium, sed post vespertinum cibum hoc convenire dicit, ut etiam similiter memorat PHILISTIONIS frater. Probat etiam ante alios cibos accipienda [*zzz*] *aridi fici* pinguia duo vel tria, mox contusa, atque oleo tincta. Sed hæc omnino digestione difficilia judicantur. Prohibet præterea *lavacrum*, vel plurimo temporis intervallo permittit, & non designat, quod illud, vel quantum sit tempus.

(*ttt*) prandio &.
(*uuu*) fabæ magnitudinem.
(*xxx*) sale obdulcatum i. e. conditum, ut l. 4. cap. 1. *fine*.
(*yyy*) dat etiam potum.
(*zzz*) arida fica pinguia duo vel tria.

Utitur etiam *malagmatibus* & cataplaſmatibus, cum *ſomno* cubaverint ægrotantes, nec tamen deſignat eos, qui coacervatam ac vehementem humoris detractionem reprobant, quam *Græci* κένωσιν vocant, & propterea etiam *paratenteſin*, quod quidem [*a*] congrue dictum ſuperius docuimus. Item tumore in *jecore* conſtituto, adteſtantibus febribus ob tumoris medelam *cataplaſmatibus* utitur ex malis cum vino, conſtringens ea, quæ *laxamentum* poſcere videntur, & ob *digeſtionem* faciendam ex ficu atque chamælæa & chamæpity utitur cataplaſmatibus. Item ad eliciendum quicquam in [*b*] locis conſtitutum utitur [*c*] *Diapegano*, quod ex ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adjutoriorum.

ASCLEPIADES etiam libro, quo de *hydrope* ſcripſit, parvo humore collecto, ſive plurimo, necdum tamen pedibus aut cruribus infuſo, *athletarum* regulam adhibendam probat, ex plurima *deambulatione*, atque *curſu*, & [*d*] *refricatione* retento ſpiritu: Tunc cibo dandum *panem* diligenter elaboratum atque [*e*] exercitum, cum *piſcibus* natura duris. At ſi *inferiores* humor occupaverit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina ventriflua atque urinalia.

Utitur autem *paracenteſi*, ſed omnino ex anguſto, atque parvo foramine. In *leucophlegmatia* vero fricationes adhibet, & *cataplaſmata* frige-

---

(*a*) incongrue.
(*b*) locis interiorioribus conſtrictum.
(*c*) διὰ πηγάνυ, ſ. ex ruta.
(*d*) defricatione: ut paulo poſt: *recte ſic legi* DALECHAMP.
(*e*) ſubactum.

rantia ex malo cydonio, & [*f*] murra, & vitis anulis, quos ἕλικας vocant, & malo punico, & lenticula, & [*g*] herbo, atque pulento veteri, & alumine, vel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis; & ex *vesicis* illisionem adhibendam probat. Laudat etiam *punctionem* quatuor digitis a talo distantem, faciendam superius, ab interiore parte, sicut in *phlebotomia* servatur, ut per eandem punctionem humore effuso corpora releventur: si minus, *scarificatione* altiore utendum referens: scilicet vehementiore atque efficaci adjutorio, & neque declinans *vulnerationes*, quæ necessario in hujusmodi passionibus *difficiles* curatione probantur.

SOCRATES *Chirurgus* omni ex parte divisuras faciens easdem [*h*] adussit, exemplo corporis ingerens raptum, quem *Græci* σπασμον adpellant.

THEMISON secundo libro Tardarum passionum utitur *gestatione*, & *defricatione*, atque *exercitio*, vel communiter regula exercibili, salibus ac nitro *fricans* corpus, & *frigida* perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: quippe cum membra interpositis etiam tribus, vel quatuor diebus *aqua marina* ferventi perfundat.

Item jubet post gestationem tribus vel quatuor cyathis *vini* mixti ægrotantes potari sumptis nutrimentis digestione difficilibus. In *ordine*, inquit, medicaminum, non designans quem esse velit ordinem medicaminum, aut quæ nutrimenta digestione difficilia. In *vespertino*, inquit, ci-

---

(*f*) myrto.
(*g*) ervo.
[*h*] adurit.

bo utendum mediocri *potu*, ut nec ſitis ægros adficiat, neque plurima liquoris [*i*] ingeſtio, ſed *vinum* [*k*] eligat acrioris virtutis, & [*l*] neque confuſum. Sed *temperandi* moderationem tacet, [*m*] ut mediocriter quidem dicat, quod eſt improprie dictum: etenim (*n*) extendit temperandi moderatio *nervos*, nocet, & ingerit *ſitim*.

Prohibet præterea idem *ventriflua* medicamina atque *urinalia*, quæ cathartica, atque diuretica vocant, & per ſingulos *menſes* ternos radicum ordinat *vomitus*. Sed erat regulæ medicinali conveniens ad *lenimentorum* latitudinem, ſive ſpatium, vomituum deſignare quantitatem. Utitur etiam in utroque talo *ſcarificatione*, ut ASCLEPIADES. In *aſcite* vero initium ex *vomitu* ſumit, quem *helleboro* faciendum probat, ſi, inquit, metuerit quiſquam radicum vomitum: (*o*) & eſt præceps, atque, ut ita dixerim, *periculoſum* non (*p*) medicatum corpus magno adjutorio (*q*) diſcere. (*) Aliam (*r*) quoque regulam ſimilem dicit ordinandam, ſed paſſionis *initio* neque (*ſ*) ungentis tangi, neque fricari ventrem permittit.

Cæteras autem corporis partes ſi multa, inquit,

[*i*] infuſio, ingurgitatio.
[*k*] eligendum.
[*l*] *Quidam legunt* aqua confuſum.
[*m*] licet.
[*n*] vini temperandi neglecta moderatio nervis nocet.
[*o*] quod eſt.
[*p*] præparatum.
[*q*] dijicere.
(*) diſſecare: lege disjicere.
[*r*] Aliis quoque, *ſubint.* hydropis generibus.
[*ſ*] unguentis.

fuerit humoris infusio, (*t*) defricandus, initium ex *ventris* finibus augendum curationis modum: sed oportebat, ob æquandum corpus, *totum* fricatione curari. Item interpositis quatuor, vel quinque diebus *aqua calida*, & magis marina, tribus vel quatuor vasculis foveri *ventrem* jubet, sed neque hoc æqualiter. Item ante unctionem utitur *sinapismo*: post singulas gestationes lambendam dicit (*u*) *scillam* in electarii vicem: &, si plurima fuerit humoris infusio, utitur *paracentesi*. Sed primo die, si vires patiuntur, *abstinet* cibo. Quod si minime ferre potuerint ægrotantes, partem *tertiam* panis solitæ quantitatis aquam infusam offerendam dicit.

Tum alia die *articulos* ungens, atque *ora* lavans, simili panis reficit modo, cum pulmento volantum, cæteris quoque diebus omni æqualitate augens, atque ægros resumens.

THESSALUS autem secundo libro Regulari plurima THEMISONIS similiter probat, sed quinque vel tribus cyathis *vini* aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes, & *paracentesin* prohibet: tanquam *Apollophanion*, aut *Diaeuphorbium*.

[*t*] defricandas initio, & ventris frictionibus.

[*u*] scyllam.

(*) Videtur aliquid deesse, ut fortasse sit legendum: Utitur etiam emplastris tanquam Apollophanio, aut Diaeuphorbio; quod utrumque describitur a Galeno lib VII. κατὰ γένη

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER IV.

CAPUT PRIMUM.

De Elephantiasi.

. . . . . Deest principium capitis, . . .

. . . . *heliosis*, *dropacismus*, & *lixivii* calidi perfusio, & (*a*) *psychrolusia*, atque *cataclysmus*, hoc est, aquarum e superius illisio, *natatio* maritima, & aquarum naturalium, & magis frigidarum, quae *aluminis* naturam exhalant, quas (*b*) stypteriazas vocaverunt, sive (*c*) *ferrugineas*, quas (*d*) siderizasas adpellant. Item adhibenda (*e*) *smegmata* alia, donec maculae albescant, quas supra memoravimus, vel *cimoliae* terra subassata, cum hordei polline, & nitri quippiam: vel alia, quae lacessere valeant magis, ac (*f*) levius, ut est cinis ustarum *buccinarum*, vel *halcyonium*, aut cum eodem *pumex* assatus, vel *sulphur* vivum, vel (*g*) *sepiarum* testa exusta cum

[*a*] ψυχρολουσια.
[*b*] στυπτηριαζούσας.
[*c*] ferruginearum.
[*d*] σιδηριζούσας.
(*e*) σμήγματα, i. e. sapones.
(*f*) gravius.
(*g*) sepiarum ossa.

pumice & nitro, & cimolia subassata, atque gummi, & *galla*, æqui hæc omnia ponderis.

Item *acopa* & malagmata mediocriter lacessentia, (*h*) præter cutis *ulcerationem*, & his unguenta similia, ut *myrobalani* cum aceto, aut vinum cum *ammoniaci* gutta, & alumine. Ac si *ulceratio* fuerit locorum consecuta, erunt congrua pro differentia ulcerum adhibenda. Quapropter ea, quæ *serpere* per corpus viderimus, amputamus: *tumentia* vero mitigativis temperamus, & laxativis virtutibus: item *humecta* atque fluida densamus, & sordida purgamus, *cava* replemus, & *æqualia* in cicatricem ducimus, sicut *Responsiorum* libris chirurgiam scribentes monuimus. Ea autem, quæ in *cicatricem* venerunt, sinapismis roboramus, prælatis *metasyncriticis* cyclis, & radicum *vomitu*, & cæteris, quæ (*i*) sua sunt.

Tum *resumpto* corpore, vehementer utilis *hellebori* albi datio probatur, quo corpora dissecentur, quæ non semel adhibenda, sed etiam *sæpissime* per intervalla, præroborato corpore: item *navigatio*, & in *aeres* meliores transitus. Sic enim passio solvetur, aut non ex ea deformatus ægrotans ad finem vitæ perveniet.

Veterum autem *medicorum* nullus istius passionis curationem ordinavit, excepto THEMISONE, atque ex philosophis DEMOCRITO, si vere ejus de *elephantiacis* conscriptus dicitur liber, quo sanguinis corruptionis causas conscribens, *phlebotomandos* imperat ægrotantes, & (*k*) doctandos decoctione *herbæ*, quam in *Syria* memorat nasci

(*h*) citra.
(*i*) congrua.
(*k*) potandos.

& in *Cilicia.* Sed neque hanc dicere possumus, neque passio tam difficilis his duobus (*l*) adjutoriis solvi, creditur posse.

THEMISON vero secundo libro *epistolarum*, ad DIMANTEM scribens, phlebotomari jubet, recte quidem, sed non (*m*) *scricturam* considerans potius, quam (*n*) convitantem *causam* sanguinis (*o*) detrahendam: quod est æstimabile, atque ut ita dixerim, dogmaticum, sicut secundo libro de *cœnotetis* scribens SORANUS docuit. Utitur præterea *vomitivis* jejunus, itemque radicum, eorum confundens tempus. Oportet enim *superpositionis* tempore adhibere phlebotomiam, in *lenimento* vero vomitum. Item *ventrem* inter paucos dies leviter deducendum jubet, atque *superficiem* corporis constringi unguento myrobalani, cum aceto, & oleo rosaceo parvo, vel myrtino, & ammoniaci gutta cum alumine.

Deponit etiam ægrotantes in *decoctione* frigida ex herba (*p*) *perdicia* confecta, vel plantagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque sufficienti tempore quadam tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat *cibos* facile reflabiles, & (*q*) *potu* magis aquam, quæ sunt incongrua. *Phlebotomia* (*r*) similiter *laxativum* genus est, & cibus reflabilis: at singula *unguenta*, quæ imperat adhiberi, constringunt: item *embasis*, quam fieri ex decoctione herbarum jubet supradictarum, item

---

(*l*) adjutoriis.
(*m*) stricturam *sic* & ALM.
(*n*) continentem, conjuvantem, *vel* comitantem.
(*o*) detrahendi.
(*p*) perdicio, *vid.* PLIN. lib. XXI. c. 17. & 30.
(*q*) potui.
(*r*) de genere laxativorum est.

unguenta condensant corpora. Sed hoc passus est cum nondum limpide *methodicam* perspiceret disciplinam, ASCLEPIADIS secta (s) circumseptus, passionis causam (t) *in extasin* (*) æstimaret, quam (u) præstabat fieri per ensem sive cutem: & ob hoc quærebat materiam a superficie ad altiora, velut latius patentia, revocare. Utitur ideo *constrictivis* extrinsecus, & rapit ad *interiora* ea, quæ fuerint adpositorum virtute depulsa.

Provocat etiam *ventris* fluorem & *vomitum*, & utitur hellebori purgatione, adhibito *psilothro* in tres vel quatuor dies, vel alio quolibet urenti medicamine usque ad *cutis ruborem*, quo magis perseverantem faciat passionem. Adhibet præterea *cataplasmata*, in quibus etiam succo (x) adhibuit *arnoglossæ*, vel *perdicii* herbæ. Item malagmata adhibet *constrictiva*, ex quibus nunc plurimi laudant (*) *argagation* (†) adpellatum medicamen.

Item *exercitium* probat, & defricans cutem, (y) declinat ungere, sed adhibet (z) *Græcum*, non conjiciens hoc quoque esse laxativæ virtutis. Adhibet etiam *ammoniaci* guttam cum aceto, vel vi-

---

(s) occupatus.
(t) intrinsecam.
(*) in extas sitam, *vel* extus sitam. REINES.
(u) quam præstare putabat non ferri per extrinseca sive.
(x) addidit.
(*) fortassis legendum, laudant ex Achate medicamen, ut emplastrum Polletis ex Achate nos intelligamus descriptum ab Aetio pag. 840.
(†) archagathum REIN.
(y) vitat.
(z) picem Græcam.

no, quæ sunt intra se contrariæ qualitatis. Item post exercitium *sudationem* faciendam igne vicino, sed aqua fovendos imperat ægrotantes, usum *helleborи* geminum probat. Quæ sunt quidem vera adjutoria, si tempora quoque serventur, ut *Responsionum* docuimus libris.

Quidam THEMISONIS sectatores initia quoque passionis prævisa coercentes, pronos ac declives, vel *venturos* in eandem, quos viderint, phlebotomant, & helleboro purgant: eos autem, quos jam *possessos* acceperint, iisdem negant curandos adjutoriis. Siquidem corruptione quadam & *laxatione* extremæ cutis in corporibus hæc passio generetur, & sit (*aa*) arifica carnis, atque *mollifica* corporis phlebotomia. Quapropter inquiunt esse frigerandam & *siccandam* corporis superficiem, quo possit ejus humor ad *intestina*, vel ventrem recurrere, ac deinde *clysteribus*, vel purgativis medicaminibus, quæ *cathartica* vocant, educi, detrahendo cibum.

Præterea potandos probant ægrotantes succo *nepetæ*, servata moderatione quantitatis, quæ neque minuenda, neque superanda sit a tribus cyathis usque ad sex: *cibum* etiam dandum frigidum, atque *constrictivum* & parvum: *potum* frigidum, sed [*bb*] meratum ex *vino* vehementioris acrimoniæ; atque albo, & veteri: & sæpe [*cc*] tenendos ægrotantes, ac *siccandos* abstinentia bibendi: & siccioribus reficiendos cibis: quæ sunt utraque *incongrua* ac dissonantia siccandæ cuti, secundum eo-

[*aa*] rarifica.
[*bb*] meracum.
[*cc*] continendos.

rum intentionem. Sic enim, ut ajunt, e *superficie* transmittendus est humor ad *altiora*, atque eo provocandus, ut clysteribus ac purgativis medicaminibus excludatur per ventrem, erit *contrarium*, siti atque siccioribus cibis, & vino supradicto, altiora siccare.

Item aliqui [*dd*] *horum* multitudinem intuentes frequenter adhibendam *phlebotomiam*, atque *clysteres*, & *ventriflua* medicamina, quæ cathartica vocant, jubent: & [*ee*] magis *diacameleos* adpellant, quibus necessario corrumpentes ægrotos in pejorem habitudinem corporis vertunt, quem Græci *cachexian* vocant.

Alii corruptione hoc fieri, atque mutatione ex [*ff*] *venenis* effecta æstimantes, *temperativis* uti medicaminibus decreverunt: ex quibus [*gg*] magis *asinino* lacte ægrotantes potandos imperant simplici, vel adcurato, quod [*hh*] σχιστὸν adpellant: item *vini* dulci, & cibis similibus, quibus [*ii*] fœda digestione corruptis major efficitur corporis corruptio.

Ordinant præterea theriacam dandam, quam cuncti MITHRIDATIUM adpellamus: quæ quidem *recorporativa* virtute mederi posse perspicitur. Dant etiam *viperas* mandendas, sed amputato *capite* atque *cauda*, mensura digitorum quatuor, cætera coquentes atque [*kk*] obdulcantes *sale*, &

[*dd*] humorum.
[*ee*] magis quod Diachamælæas.
[*ff*] venenatis humorum qualitatibus.
[*gg*] potissimum.
[*hh*] i. e. serum.
[*ii*] vitiosa.
[kk] condientes.

oleo, ægris adferunt comedendas. Alii etiam *aqua* ex labris, quibus candens tingitur ab operantibus *ferrum*, potandos dicunt, cum ſit hæc paſſio ſecundum plurimos ſcriptores, ex aqua gravi, quæ aut natura, aut aliqua corruptione fœdata ſit, ſæpius generata.

Alii quoque etiam *cutis vulnerationem* adfectandam probant, qua corpus exhumoretur: neque cunctis commune judicium, & ignaris cognitum providentes, quod pejorante paſſione ſuperficies corporis ulceretur.

Alii ægrotum in ea *civitate*, quæ nunquam fuerit iſto morbo vexata, ſi fuerit *peregrinus*, [*ll*] cludendum probant, *civem* vero longius exulare, aut locis *mediterraneis*, & frigidis conſiſtere, ab hominibus ſeparatum, exinde revocari, ſi meliorem receperit valetudinem, quo poſſint cæteri cives nulla iſtius paſſionis *contagione* ſauciari. Sed hi ægrotantem deſtituendum magis imperant, quam curandum, quod a ſe alienum humanitas adprobat medicinæ.

[*ll*] excludendum.

CAPUT II.

De [*a*] *Phthiriaſi.*

ANtecedente *cachexia* etiam hoc ſymptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpſit igitur *nomen* non a genere, ſed a

---

(*a*) φθειρίασις, i. e. morbus pedicularis.

multitudine *pediculorum*. Plurimi etiam [*b*] creantur nunc per *totum* corpus, nunc per eas partes, quæ *capillatura* [*c*] conceptæ ſunt: & nunc *conſueti* atque ſimplicis formæ, nunc *ignoti*, hoc eſt latiores, & duri magis, ac ſævientes morſibus vehementer, quos quidam [*d*] *ferales* adpellant. Nam ſæpe etiam ſub capillis inveniuntur corpora penetraſſe.

Sequuntur autem ægrotantes *vigiliæ* & *pruritus* corporis, atque *pallor*, cibi *faſtidium*, & ſtomachi debilitas, & *calvities*: & eſt paſſionis *ſolutionis*, [*e*] choleræ rubeæ egeſtione plurima pertenues vias emergente, qua hæc animalia generantur.

Denique *ſuperpoſitionis* tempore jacere oportet ægrotos *loco* mediocriter frigido, atque *cibis* conſtrictivis, & temporibus jam ſæpe demonſtratis, refici. *Fomenta* vero & *perunctiones*, & *cataplaſmata* membratim erunt adhibenda, qualia THEMISON elephantiacos curans ordinavit. Sed ea loca, quæ *capillatura* veſtita ſunt, erunt præterea radenda.

In ſuperpoſitione *reſumptio* adhibenda, atque *recorporatio*, & elephantiacis ordinavimus, ſed jugia adhibenda σμήγματα, quæ nos laceſſentes, atque purgativos pulveres nuncupamus. Item *unctiones*, magis cum mox fuerit capillatura deraſa, *præſotis* partibus aqua marina, vel aceto ſalſo.

(*b*) generantur.
(*c*) copertæ.
(*d*) *morpions*.
(*e*) ichoris.

falso. Sunt denique plurima *speciatim* [*f*] posita, ut *bulbi* cum nitro atque oleo contriti, quo mellis [*g*] faciat crassitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum.

Item *staphysagria* cum aceto atque oleo trita; vel infusa aceto & oleo, tum contrita cum salis flore, quem *Græci* ἁλὸς ἄνθος vocant, donec liquidi mellis similitudinem faciat: tum etiam *sulphure* vivo atque aceto: vel [*h*] ita ponderibus composita medicamina: *staphysagriæ* drachmas duas: *sandaracæ* drachmas duas: *nitri* obolos duos: admixto *oleo* & *aceto*, donec in mellis crassitudinem veniat: vel *sandaraca* cum oleo: & *staphysagria*, & *abrotanum* æquis ponderibus, admixta *calce*, quam *Græci* κόνιν vocant, & his [*i*] similibus.

Palpebris autem erunt adhibendi sicci pulveres, atque *collyria*, quæ *Græci* βλεφαρικὰ vocant, nos *palpebraria* dicere poterimus, ex *ære usto*, atque [*k*] *aneso* asso, sed & *lapide scisso*, & *pipere*, & *staphysagria* confecta.

Hæc etiam in iis, qui præter phthiriasin *pruritu* vexantur, sunt adhibenda, adjectis magis ferventioribus aquis in usu lavacri, & *asperginibus* pulveris ex *thure* & *nitro*, & *sulphure* confecti. Item [*l*] *solicationes*, quas *Græci* ἡλιώσεις vocant, adhibendæ sunt: *dropaces* quoque & *vomitus* radicum, & ea, quæ jam sæpe de aliis me-

(*f*) opposita, i. e. specifica.
(*g*) faciant.
(*h*) istis.
(*i*) similia.
(*k*) aniso.
(*l*) solationes.

moravimus ſcribentes paſſionibus, quæ corpus *recorporativa* virtute fortificare, atque in meliorem habitudinem commutare valeant.

Sic enim detracta corporis *cachexia*, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, ejus quoque [*m*] comitantia depellentur.

(*m*) ſymptomata.

CAPUT III.

De Ventriculoſis, quos Græci κοιλιακους *vocant, & de cæteris defluxionibus.*

VEntriculoſa paſſio, quam *Græci* κοιλιακὴν vocant, a parte corporis, quæ patitur, *nomen* accepit. Generatur ex antecedenti *indigeſtione* continua, vel *tumore* vehementi, aut *dyſenteria*.

Sequitur in hac paſſione conſtitutos varia *ſtercorum* egeſtio, qualitate, atque colore, nunc *tenuis* ac ſoluta, nunc *aſpera*, & inæqualis vel conſtricta, & nunc *alba*, nunc ſimilis *urinæ camelorum*, nunc *flava*, & *ſpumoſa*, nunc *praſina* vel *livida*, aut *nigra*, aut *purulenta*, aut *ſanguinea*, cum gravi *fætore* & *rugitu* inteſtinorum, quem *Græci* βορβορυγμὸν adpellant, atque in exitu ſonitum: & poſt effuſionem factæ velut (*a*) ſcatentis ſtercoris *veſiculæ*: & nunc jugiter nocte atque die, nunc *coacervatim*, ſed interjecto ſpatio, ut per diem bis, vel ſemel, aut interpoſitis uno vel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum *ten-*

(*a*) bullientis.

ſione, atque ventoſitate, & *tormento*, vel dolore aut *ſingultu*, conſidente atque *conducta cute* quæ ventrem circumtegit, adteſtante *ſiti*, & ipſius ventris *fervore*, & levi in interioribus *torpore* frigido.

Sequuntur etiam *vigiliæ*, *faſtidium* cibi, & aliquibus *plurimus adpetitus*, virium *debilitas*, *pallor* ſubalbidus, & nunc *febres*; dehinc corporis *odor* teter plurimus, ut etiam quæ ſuis manibus tetigerunt, computreſcant, & difficile (*b*) careant odore concepto: tum vultus *inflatio* atque pedum: quibuſdam etiam *dyſenteria* congeneratur, cum facile fuerint inteſtina ulcerata ob defluentium acrimoniam.

Eſt autem paſſio *ſolutionis*, & aliquando *ſtricturæ* complexa. Siquidem aliqua ejus videantur eſſe (*c*) *conjuncta*, ut ex ſupradictis conjicitur: ſed diſcernitur a ſpeciali *rheumatiſmo* ventris. Siquidem plurimæ in ipſo fiunt egeſtiones: ſed non variatæ ſupradictis concurſibus.

Quapropter cum adhuc *nova*, vel emergens fuerit paſſio, nec plurimi temporis, ſed in *ſuperpoſitione* conſtituta, quam *Græci* ἐπίτασιν vocant, erit eo tempore (*d*) locandus ægrotans *conſtrictiva* ratione, ut ſæpe docuimus, adhibita *requie*: & quantum vires permiſerint, *abſtinentia*: (*e*) etenim ad perferendum atque corpori (*f*) adpropriandum *cibum* ſumptum, (*g*) nunc venter patiens indignatur, tanquam *oculi* patientes viſus officio

(*b*) liberentur.
(*c*) ſc. ex ſolutione & ſtrictura.
(*d*) regendus.
(*e*) Nimirum.
(*f*) aſſimilandum.
(*g*) ſc. in paroxyſmo.

(*h*) in qua ætati: *somnus* etiam plurimus curandus, atque *sitis*, & lanis mollibus *venter* contegendus leviter *oleo* Hispano (*i*) prætactus, vel melino, aut rosaceo, aut murtino, aut lentiscino oleo.

Ac si *ventositate* quoque, vel tormento adfecti fuerint ægrotantes, dulci oleo *dimissionis* tempore lanæ tingendæ sunt. *Perunctio* vero ex oleo viridi adhibenda: *facies* quoque aqua tepida (*k*) relevanda: tum *cibus* dandus, ut alica ex aqua frigida, ita curata, ut sua (*l*) caruerit difficultate, quod fiet ex *farris* (*m*) tepore, aut decoctione *palmularum* Thebaicarum. Dandus etiam *panis* solus, aut cum eo *ova* ἁπαλά, item *pultes* ex oryza, vel alica, aut farre, aut milio, ex parvo Hispano oleo confectæ, & parvo salis grano. Vel si *dolor* admonuerit, adhibenda *cucurbita* longior: procurandum tamen, ut si quid partis spongia ceperit solitæ, damnum moderationi non sit.

Tunc leviter (*n*) oppresso liquore, quo (*o*) *folliculi* reflatio fiat, erit tentandum ne clysteris (*p*) *caverna* fuerit clausa: dehinc adponenda *podici* fistula dextera manu, usque ad ejus (*q*) *verticulum*, quem Græci ἀσπίδισκον vocant, impulsu levi, & neque recto ductu contra oppositas partes, neque

(*h*) inquietati.
(*i*) præunctus.
(*k*) lavanda.
(*l*) careat.
(*m*) torrore ut cap. 4. l. 5.
(*n*) manibus compresso.
(o) vesicæ refrigeratio.
(*p*) fistula.
(*q*) partem latiorem.

(r) ſuperiora repentino, vel cum plurimo conatu, (ſ) *tumores* enim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter *ſenſim*, atque paulo *inferius* inclinato ductu, injectio fieri debet ad illam partem, in qua conſtitutum eſt *os ſacrum*, quod *Græci* quoque vocant ἱερὸν ὀςέον. Illic enim ſpatium latius (t) *longaonis*; adpoſitione facta erit (u) *digitis* detrahendus, quo caverna fuerat obſtruſa, atque *ſiniſtra* manu continenda, immobilitate ſervata, clyſteris fiſtula, & *dextra* comprimendus folliculus leniter ac moderate, quoties inferiora inteſtina ulcerata noſcuntur. Erit (x) denique parvæ longitudinis, atque (y) altioris cavernæ *fiſtula* procuranda, quæ poſſit facili effuſione *patientibus* locis medicamen tradere, ne (z) ſuſpenſum iis, quæ patiuntur, non ſolum nihil adferat commodi, verum etiam *ſanis* irruens officiat. Erit autem folliculi impreſſio *vehementius* facienda, atque fiſtula longior procuranda in iis, quibus *ſuperiora* inteſtina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eo valeant pervenire. Et hortandus *ægrotans*, ne retento ſpiritu, quodam recurſu referiat medicamen.

Ac ſi magna fuerit *putredo*, quam (aa) νομὴν adpellant, non erit (bb) immodicum etiam ex

(r) *ſubint.* verſus.
(ſ) inflammationes.
(t) inteſtini recti.
(u) digitus retrahendus.
(x) i. e. in modo dicto caſu.
(y) cum lateralibus.
(z) in ſuperioribus coli cellulis.
(aa) ulcus depaſcens.
(bb) incommodum.

utraque parte, clyſteris fiſtulam cavernare, quam *Græci* ἀμφίτρητον vocant, quo poſſint medicaminum liquida per utramque partem *inteſtinorum* lateribus advenire.

Tum cum omnis fuerit folliculus *complicatione* vacuatus, ſive oppreſſione manus (*cc*) refuſus quo medicamina perveniſſe (*dd*) ſentiamus, erit detrahenda fiſtula ſuſpenſa manu, & diſtentis cruribus ægrotantis, *ſpongiæ* (*ee*) commodandæ (*) podici, expreſſæ ex decoctione calidi liquoris, in quo præcocta ſint *mala punica*, quo conſtrictione quadam virtutis herbarum, quam *Græci* στύψιν vocant, atque fervido tactu denſatis partibus *longaonis*, injecta teneantur.

Tum modico temporis ſpatio intermiſſo, erunt etiam illa, quæ *clunibus* fuerant ſuppoſita, detrahenda: & ſi fuerit æger (*ff*) in ventris officium provocatus, in *inferioribus* ulceratione conſtituta, & magis ſi in *longaone* fuerit perſpecta, erit hortandus pauliſper reſiſtere, & injecta continere, tangentibus nobis eaſdem partes, quæ pati noſcuntur: quoties provocari ægrum in egeſtionem medicaminis viderimus.

Ac ſi in *ſuperioribus* fuerint ulcera, erunt permittendi egerere cum volent. Etenim medicamen jam recurrens atque defluens ad inferiora, *longaonem* ſanum inutili virtute adficiendo exulcerat. Nam quibus (*gg*) *alienatæ ſordes* detrahuntur,

---

(*cc*) infuſus cum.
(*dd*) ſentiemus.
(*ee*) adponendæ.
(*) accomodandæ.
(*ff*) alvum exonerandi ſtimulum ſentiat.
(*gg*) nimis induratæ, quas etiam alienitatem CÆLIUS vocat.

iiſdem non ulcerata vitiantur *exuſta*, cum admotæ corporibus (*hh*) tardius fuerint moratæ.

Excluſis igitur cum medicamine poſt ſufficiens temporis intervallum *muculentis* humoribus atque *ramentis*, & variis defluxionibus inteſtinorum, ſufficienter operatum medicamen accipimus, quanquam non de perfecta *curatione* tuto pronunciare poſſimus, cum ſæpe *ulcerationis* particula in ſuperioribus conſtituta minime valeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio videatur: vel ſi commixtum putredini *medicamen* cuncta purgaverit, hoc adprehendimus, eum *ſolum*, præter aliqua purgamenta, *fuerit excluſum*.

At ſi hoc *egeſtio* ſecuta fuerit quædam *aliena*, minus quidem, purgata tamen accipimus ulcera, & propterea ſanitatis ſpem pollicentia. Item ſi *nihil* fuerit excluſum, neque ipſius *injectionis* quidquam, erit credendum neceſſario medicamen inhæſiſſe, quantum ſua valuit potentia, & propterea ſui operis integraſſe virtutem, quamquam non perfeciſſe videatur. Nec recte culpanda (*ii*) virtus eſt, quæ una injectione non dederit ſanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, *perſeverationem* ſui perſuadens.

Unde ſi omnino *nullum* fuerit redditum, medicamen erit *impavide* accipiendum: atque e contrario, ſi ejus nulla particula retenta, nullum ſui demonſtraverit effectum, omnia *deſperanda*. Eſt enim plurimæ debilitatis, atque (*kk*) alienatarum,

---

(*hh*) diutius.
(*ii*) efficacia.
(kk) occupatarum gangræna.

vel *mortuarum partium signum.* Conjiciendum præterea, ne, ut sæpe contigit, *vetustate* medicaminum efflata virtute nullus sequatur effectus, & propterea sicut injecta sunt, (*ll*) limpide revocentur. Quapropter etiam hoc intuendum esse mandamus.

Tum *post* egestionem factam *spongiis* erit (*mm*) postea detergendus, vel si nihil fuerit exclusum, interjecto spatio unius horæ *perunctum* reficere ægrotantem oportet *cibis* congruis, atque stomacho aptissimis, ut *lactucæ* thyrso, vel *intybo* cum aceto, quod sit (*nn*) ex murta confectum, aut *olivis* fractis, vel natantibus, quas κολυμβάδες adpellant, & *ovis* hapalis, & *volantibus* nuper memoratis, quæ sint nutrita constrictivis, ut murta, rosa, lentisco. Etenim eorum *pinguedo* sic [*oo*] defluxit, atque *caro* constrictiva sufficitur, magis in eorum pectoribus, quorum plus ossibus vicina aptiora probantur: sunt enim teneriora [*pp*] cæterorum.

Danda etiam *pomorum* quædam constringentia, atque *olerum* cocta, quorum superius de aliis scribentes passionibus memoravimus: *potui* dabimus aquam frigidam: quod si minime toleraverint ægrotantes, dabimus ferventem plurimum aquam cisterninam: & si sine febribus fuerit ægrotans, dabimus *vinum* (*) exercitioris paulo virtutis, ut su-

---

[*ll*] sicut injecta sunt excernantur.
[*mm*] podex.
[*nn*] myrti baccis adfusum.
[*oo*] absumpta est.
[*pp*] cæteris.
[*] *excitantioris*: vinum id supra *remordere* dixit l. 2. p. 184. Alii legunt *exercitatioris*, ut infra cap. 8. dixit *exercitatius cataplasma.*

pra docuimus. Omnino enim invitantes *adpetitum*, ſive ſuſcitantes, quem *Græci* ὄρεξιν vocant, ſtomachi robur debemus cuſtodire, niſi cum nauſea etiam venter fuerit reſolutus. Oportet [*qq*] enim curare, ne rurſum *plurimum* cibum demus aut potum, vel priuſquam ſolidum cibum ſumpſerint ægrotantes bibendum credant. Nam convenit neque *gravata*, neque *humecta* inteſtina ſervari.

Si igitur medicaminis injectio aliquo fuerit *peccato* vitiata, ut non [*rr*] omnibus adjutorii partibus informata videatur, mox medicamenti monſtrabit *errorem*. Nam *quidam* [*ſſ*] injectione aliqua ex parte vomuerunt: *aliqui* ſtomachi ac ventris dolorem ſenſerunt, *ſingultibus* atque nauſea adfecti, cum *anxietate*, ac ſiti, & immitigabili *ardore*, & articulorum frigido *torpore*, & *pulſu* maligno, atque ſudore vel [*tt*] *defectu*; aut *preſſura* capitis, ſive gravatione, quam κάρωσιν vocant, ſiquidem ſit nimiæ virtutis medicamen injectum, in *febribus* vel viribus vitiatis, aut in alto *tumoribus* conſtitutis.

Vomitus autem medicaminis injecti ſi ex *tumore* ventris fuerit factus, vel [*uu*] teneriorum inteſtinorum, tanquam in *iliaca* paſſione, ſæpius ægrotantibus intulit mortem. Si autem *nullo* tumote ſubjecto fuerit effectus, ingerit *vexationem* atque metum: aut, ut ſæpe contigit, *paſſionis* ſignificat *depulſionem*. Siquidem nulla pars ulce-

---

[*qq*] etenim *ſæpe pro* etiam.
[*rr*] proficua.
[*ſſ*] injectionem.
[*tt*] animi deliquio.
[*uu*] tenuiorum.

rum in inteſtinis a medicaminis contactu videtur immunis.

Tardante paſſione etiam *recorporativis* convenit uti rebus. Quapropter oportet ea, quæ feruntur per *ventris officium*, celeriter auferre, & *ora* ægrotantium ſpongiis ex puſca frigida (*xx*) ſiccatis reficere, *articulos* ligare, & *ſtomacho* cataplaſma conſtrictivum imponere, quod (*yy*) διὰ δαφνίδων dicunt, vel ſimilis virtutis. *Odoramenta* quoque reſumptiva adhibere, & frequentius *cibo* nutrire ex ſupradicta materia. Ac ſi *accepta* non tenuerint, erunt ſecundo offerenda, adhibita *articulorum fricatione*, *cucurbitaque* ori ventris infixa, & ſi fieri potuerit, etiam a tergo inter ſcapulas.

Ac ſi *dolor* occurrerit & *ſingultus*, ob ardorem atque ſitim, *fomentis* utendum eſt, & *cataplaſmatibus*, & ſpongiarum vaporatione, & olei injectione, quo poſſit (*zz*) medicaminis vexatio celerius obtundi. Perſeverante incendio etiam *calida*, (*aaa*) & oleo & lacte ſunt injiciendi.

Et ſi nulla fuerit (*bbb*) *humoris* ſignificatio, eorum *frigidus* adhibendus eſt uſus: & ob mitigandam *ſitim* jugis adhibenda oris collutio: dandus interea potus. Item propter *articulorum frigus* adhibendi tepores, cum blanda manuum tenacitate, quam (*ccc*) *diacertoſin* vocant: item *unctio*.

[*xx*] expreſſis.

[*yy*] AETIUS ex ARCHIGENE in hoc morbo valde probat malagma ex baccis lauri.

[*zz*] medicaminibus.

[*aaa*] & oleum, & lac ſunt injicienda. At.

[*bbb*] tumoris.

[*ccc*] διακηρωσιν, ob manus ceræ adfrictas.

Sudores autem ſi ex (*ddd*) *preſſura* & (*eee*) *diaphoreſi* fuerint adparentes, erunt detergendi, & *aſperginibus* cohibendi, & congruo cibo, & cæteris, quæ de (*fff*) *caroticis* ſcribentes docuimus: quibus depulſis, hoc eſt a præſentibus periculis evadentibus ægrotis, ſi forte rurſum in priſcam *dyſenteriam* venerint, erit tentandum multo tempore ſimplicibus uti (*ggg*) *injectionibus*, hoc eſt, iis, quæ ſine *calce*, quam (*hhh*) ἄσβεστον vocant, vel *auri pigmento*, quod arſenicon adpellant, conficiuntur.

Tum ſi perſeveraverit paſſio, ad vehementiora tranſeundum, ſed ex (*iii*) *ſimplicibus* rebus confecta, (*kkk*) *ſollicitam* habentes calcis, vel auri pigmenti injectionem. Oportet (*lll*) enim *putredini* etiam cataplaſmatibus occurrere, quorum ſunt *ervi* pollines puſca decocti, & lentiſcinum oleum, *acacia* immixta, donec mellis ſumat craſſitudinem, item *lenticula* molita, cum melle, vel roſaceo, vel lentiſcino oleo decocta.

Ac ſi putredinis cauſa *ſanguinis effuſio* fuerit conſecuta, erunt *ſpongiæ* expreſſæ ex aceto calido pubetenus, vel ſub umbilico, & coxarum ſummitatibus, quas *Græci* ἰσχία vocant, admovendæ: dehinc iiſdem locis etiam *cucurbitæ* (*mmm*) ferve-

---

[*ddd*] alto ſopore.
[*eee*] colliquatione.
[*fff*] cardiacis.
[*ggg*] clyſteribus.
[*hhh*] i. e. vivam.
[*iii*] tutis.
[*kkk*] periculoſam, ſuſpectam, minime tutam.
[*lll*] autem.
[*mmm*] igne multo.

factæ adfigendæ, *articuli* ligandi, dandus digestibilis cibus, & qui facile corpori insinuetur, tum *vinum*, quod sit præcoctum in cortice mali *punici.* (*nnn*) Injiciendum autem *acetum*, nunc solum, nunc cum *thure* masculo, vel ejus manna contrita, vel quod ex confectione (*ooo*) superat (*ppp*) *diatheon* emplastri, cum sibi ejus materiæ miscentur. Imponenda etiam similis virtutis *emplastra* : vel acacia aceto soluta.

Tunc donec (*qqq*) scatere tentet coquenda, aut in amplo mali punici cortice supra tepentem cinerem sensim calefacienda, & ex ipso liquore partes contegendæ. Dehinc *cerotaria* adponenda ex oleo *murtino*, aut *melino*, aut viridi, contrita *acacia* atque consoluta, vel ex omphacino, aut œnanthino, cum (*rrr*) *ruta*, aut *balaustio*, aut aliquando his omnibus : vel ut THEMISON composuit, *acaciæ* partem unam, *rosæ aridæ* partem unam, *ammoniaci* guttæ partem dimidiam, *ceræ* partes quatuor, & *olei rosacei* quod sit sufficiens. Hæc contrita in vino *Amineo*, cum rosaceo oleo & soluta cera miscenda.

At si *sanguis* fuerit retentus, quod fit aliquando cum (*sss*) gelatu, aliquando (*ttt*) *densitate* putrescentis venæ, erunt discernendæ causæ hoc modo. Nam *densatam* intelligimus venulam, quoties *pulsus* exsurgit, atque *frigus* corporis resum-

---

[*nnn*] Imponendum.
[*ooo*] supereſt, remanet.
[*ppp*] διὰ θείυ, ex sulphure.
[*qqq*] ebullire.
[*rrr*] murra, sc. myrto.
[*sss*] venas divisas sanguinis thrombus obturat.
[*ttt*] conglutinata vena, quæ putredine dehiscebat.

pto fervore mitefcit, ægrotantis *animus* melior, atque fpiratione corpus facillime relevatur. At fi *gelatus* obftiterit fanguis, quod *Græci* θρόμβωσιν vocant, & propterea fuerit fluor celatus, fupradictis contraria fequuntur, ut *pallor*, *jactatio*, pulfus parvitas, vel amputatio, quam *Græci* ἀσφυξίαν vocant, *gravedo*, inflatio, frigidus *torpor* pubetenus, ac paulo fuperius: tum *defectio* cum fudore. Quapropter erit *aceti* injectio facienda, tunc cum *fluor* fuerit abftinendus, diurnis diebus *cibo* reficiendus ægrotans.

Si autem plurima ex parte retenta *putredine* parva excluferint ægrotantes, quæ fint *fanguinolenta* & *ramentofa*, & propterea profectu adparente melior effe videatur curatio, adjuncto tamen metu ne (*uuu*) *retenta* folvantur, oportet etiam fecunda vel tertia die eundem *trochifcum* injicere, fed (*xxx*) folita, vel certe fuccum *plantaginis*, aut *acaciam* cum aqua.

Sin vero quibufdam diebus *fine officio ventris* fuerint ægrotantes, ac rurfum injectionibus (*yyy*) afperati, conjicimus in his non *cicatricem* ulceris factam, fed medicaminum fupraducto *cortice* fuiffe (*zzz*) obtrufa, & propterea poft (*a*) effectum ventris [*b*] nuda atque *fordidata* rurfum humore fluere: ordinabimus autem tribus diebus *lenticulæ* [*c*] coctionem craffioris fucci injiciendam. Ete-

---

[*uuu*] retenta partes folvant, i. e. ulcerent.
[*xxx*] folutum.
[*yyy*] afperandi.
[*zzz*] obtrufum *fubint.* ulcus.
[*a*] officium.
[*b*] nudatum & fordidatum.
[*c*] coctionis craffiorem fuccum injiciendum.

nim *inteſtina* vi propria medicaminis coercentur; quam *Græci* στύψιν vocant, & ulcerum miteſcit aſperitas, & ex [*d*] anterioribus medicaminibus facta *conglobatio*, ſive cortex in ſaniem provocatus cadit, & ſubjecta ulcera in *cicatricem* venire coguntur.

Ac ſi plurimo tempore *ulceratio* perſeveraverit cum corporis debilitate, atque faſtidio, erit *frequentia* medicaminum evitanda, ſive injectionum, ſive potionum. Major enim ex ipſis *vexatio* fit; cum cibi *adpetitus* exſtinguitur, & in faſtidium veniunt ægrotantes, niſi [*e*] parva inſuetorum multis fuerint *conſuetis* admixta. Decoctionem autem *lenticulæ* ſecundo vel tertio per ſingulos injiciemus dies. Ex ipſa enim ſufficienter inteſtina coercentur, & *latenter corpus nutritur*, cum [*f*] quadam particula *digeſtione* uſurpata viribus profecerit ægrotantis. Tum cum *limpida* ulcera ſenſerimus, erunt [*g*] cohibenda ea, quæ vehementius ſiccare valeant, quæ Græci στύφοντα vocant; & injicienda mediocriter conſtringentia.

Ac ſi quiſquam eorum non tulerit virtutem; erit *diachylon* medicamen oleo roſeo ſolvendum, ac diligenter liquefactum injiciendum, vel *plumbeo* mortario, plumbeo piſtillo [*h*] circumducto, immiſſo oleo *roſaceo* conterendum, donec in ſuccum veniat, atque *craſſius* fiat. Horum quoque ſimilibus utendum monemus. Tunc *vino* leni, atque carne *volantum* vel *marinorum* utendum, ut

---

(*d*) antea adhibitis.
(*e*) pauca inſueta.
(*f*) quædam.
(*g*) prohibenda.
(*h*) circumductum.

ſquillæ, mulli, [*i*] carani: & pro modo virium, *geſtatione*, reſumptionis cauſa.

Dehinc quum omnia *tuta* viderimus, *lavacrum* adhibemus, ſed non properanter, & magis, quum forte injectio fuerit facta trochiſci, niſi primo *ventrem* egeſſerint ægrotantes. Tardante paſſione, *ſuperpoſitionis* tempore, iiſdem uti convenit. In *lenimento* vero erit fortificatio adhibenda corporibus per variam *geſtationem*, & vocis atque corporis *exercitium*.

Poſt ſingulas *egeſtiones*, adhibenda ſpongia ex oleo, & aqua calida, & decoctione lini ſeminis, aut fœnigræci, aut malvæ agreſtis, iiſdem partibus, hoc eſt *ſeſſioni*, quam *Græci* [*k*] hedram vocant, & ſpecialiter admovenda *vaporatio* ex pollinibus, cataplaſmate calido, vel ſaccello. Dehinc etiam radix *agreſtis malvæ* decoctæ atque contritæ, calida teſta calefacta erit adponenda.

Ac ſi jugis fuerit *dolor*, immittendus digitus uſque ad altiora, præunctus *adipe anſerino* cum fœnigræci ſemine cocto atque contrito, aut aliquo medicamine ex iis, quæ adpellamus [*l*] λιπαρά. Ac ſi hæc minime fuerint [*m*] inventa, erit hoc *cerotario* faciendum ſimplici atque limpido: & quum tempus cibi dandi occurrerit, adhibenda *perunctio* ſtricturæ congrua: tum nutrimento dandus *panis* ex aqua calida, aut *alica* lota, aut *pulticula* ex melle confecta, aut *ova* ſorbilia cum pane. *Potui* autem aqua calida offerenda.

(*i*) carabi.
(*k*) ἕδραν.
(*l*) i. e. pinguia.
(*m*) *nimir.* digito eo non pertingente.

Perseverante autem [n] tumore, adhibenda *cucurbita* adjuncta scarificatione locis tumentibus & *vaporatio* spongiarum. *Declinatione* occurrente adhibenda cerotaria, & resumptio cauta. Sic enim sedantur jugis egerendi ventris [o] *delectationes*, quum tumor mitigatione conquiescit, atque ille qui putatur *rheumatismus*, indulgentia tumentium facilius abstinetur.

Ac si æqualis tumori *fluor* occurrerit, utriusque erit [p] conjicienda curatio. Quapropter si *fomentum* ex oleo Hispano, vel melino, aut murtino, aut lentiscino adhibuerimus, & *cataplasmata* erunt ex aceto atque melle, vel *stymmatibus* præinfusis coquenda. Item præscriptis jamdudum *injectionibus* concoquenda quædam *constrictiva*, ut murta, vel rosa, aut mala punica: [q] *lacte* autem & cæteris admiscendum *amylum*, & [r] *enatis matibus* aliqua decoctio stymmatum adjungenda, aut mali punici, & adponenda rursum *sessioni* vaporatio stymmatum, aut [s] *cantabri* conligati, vel in aceto decocti, vel quam ὠμὴν λόσιν vocant, ex *pollinibus* panno conligatis, atque ex stymmatibus confectis.

Perungenda etiam digito interiora *longaonis* ex cerotario [t] oleo roseo confecto, aut adipe cum oleo roseo: tum post perunctionem *ora* lavanda aqua tepida: *cibus* dandus pulticula calida, ut de ventri-

---

[n] *sc.* partium ano vicinarum.
[o] irritationes.
[p] consideranda.
[q] lacti.
[r] enematibus.
[s] furfuris sacculo.
[t] *subint.* cum.

ventriculosis scripsimus, quos Græci *Cœliacos* vocant, ex alica, vel farre, aut oryza, aut milio, aut olyra, aut pane *Alexandrino*. Hæc singularia danda, vel aliquando amylo admixto, aut lacte, aut melle ex favo expresso. *Potus* parvus dandus, sed *calidus*. Tum effecta declinatione resumptio adhibenda.

Ac si *solutio* fuerit urgentior, vel *sola*, frigidus convenit *locus* ægrotanti, & *supina* jacendi positio, paulo (*u*) levius *capite* locato, & suppositione lanarum, *clunes* vel inferiores longaonis partes sublevandæ. Adhibenda etiam *requies*, & (*x*) impressus articulis manuum amplexus, vel *ligatio* paulo tenacior. Deponenda etiam omnis *animi* intentio, & magis cogitatio passionis avertenda. Admonet enim (*y*) *egestionem*, ac provocat inquietudinem in *memoriam* reducta conscientia.

Erit denique persuadendum, ne quoties fuerint ægri in egestione commoti, illico ventrem (*z*) facere festinent, sed quantum potuerint *resistendo* differant (*aa*) motu. Fit enim quædam *meditatio* atque frequens egerendi *consuetudo*, & oportet effugere *laborem* motus, ac (*bb*) nudandi corporis *frigus*, nisi forte acrior, aut incendiosa fuerit defluxio. Retenta enim sessionis in locis, quam *Græci* hedran vocant, *longaonem* exurit.

Convenit denique, si possibile fuerit, ægros ad

[*u*] levatius.
[x] arctus.
[y] egestionum.
[z] exonerare.
[*aa*] motum.
[*bb*] nudati.

ſeſſionem egeſtionis *deportari*, aut (*cc*) humilius e lecto (*dd*) *ſcaphia* poſita ad egeſtionem produci faciendam, vel ſi plurima fuerit corporis *defectio*, qua jacentes non valeant fluentia retinere, erunt egeſtiones *ſpongiis* ſuppoſitis excipiendæ, & (*ee*) *mediis partibus* adponendæ *lanæ*, vel oleo conſtrictivo prætinctæ, vel decoctione buxi, vel murtæ, aut mali punici, & horum ſimilium ſtymmatum, vel ſuccorum conſtringentium, vel aſperſo (*ff*) *rutherginario*, quem *Græci* βυρσοδεψικὸν vocant, vel trita *galla* erunt media ſiccanda: hæc enim conſtrictionem ſine ullo frigore fore promittunt.

Dehinc adponenda ex palmulis *epithemata*, & malo cydonio, & balauſtio, & alumine, & horum (*gg*) ſimilium, ſicut de *cœliacis*, vel *ſanguinem ſpuentibus*, aut *ſtomachicis* ſcribentes docuimus. Injiciendus etiam per *clyſterem* ſuccus plantaginis, aut polygoni herbæ, vel intybi, aut uvæ lupinæ, ut herbæ (*hh*) caricariæ, vel ſempervivæ, aut meſpilæ, (*ii*) malvæ, aut orizæ, aut decoctio mali punici, vel ejus (*kk*) *caduci*, quod Græci κύτινον ῥόας adpellant, nos *ampullagium*.

Et aliquando hæc ipſa erunt conterenda, vel roſa, aut rubus, quam Græci baton adpellant, aut lentiſcus, aut galla, aut thalia, aut rubi vir-

---

[cc] humiliori lecto ſcaphia adpoſita.
[*dd*] pelves.
[*ee*] *ſc.* ventri & lumbis.
[*ff*] rhoe coriario.
[*gg*] ſimilibus.
[*hh*] calycariæ, ſ. umbilici veneris.
[*ii*] palmæ.
[*kk*] floris cum parvulo fructu.

gulta, vel vitis anuli, quos ἕλικας vocant, aut salicis folia ex vino (*ll*) *bunito* iis, qui sine febri adficiuntur: ex *aqua* vero iis, qui febricitant: item (*mm*) *ros Syriacus*, aut omphacium, aut acaciæ succus, vel hypocistidos herbæ, aut balaustii drachmæ duæ, in quatuor vel quinque (*nn*) cyathis conjiciendæ. Est enim ea quantitas injectionis (*oo*) redundans, hoc est, siquidem plurima, *gravedine* quadam provocat ventrem.

Item lenticulæ decoctio: aut *lycium* Indicum cum lacte. Sint autem *amyli* drachmæ quatuor; *lycii* drachmæ duæ, *lactis* cyathi septem vel octo. (*pp*) Extendenda enim hæc singula atque minuenda sunt pro magnitudine (*qq*) *solationis*, ac virium ægrotantis.

Ac si plurimus fuerit in ulceribus (*rr*) *sensus*, ut medicaminum *constrictione* lacessita indignentur; erunt injicienda ea, quæ cum *dulcedine* admota partes valeant præsiccare, quo neque ulcerationem provocemus, neque fluorem negligamus: ex quibus est in febricitantibus succus *ptisanæ*, cum *adipe caprino*, contrito atque commixto (*ss*) *tracanto*, vel gummi, aut (*tt*) *gillirici* radice. Sed illa duo infusione præmollienda: radix autem coquenda; aut rosaceo oleo *ovum* commixtum, aut

---

[*ll*] vino ex bunio, Græcis βουνίτης dicto. Diosc. lib. V. c. 56.

[*mm*] rhus Syriacus.

[*nn*] cyathos.

[*oo*] satis abundans.

[*pp*] Augenda.

[*qq*] solutionis.

[*rr*] dolor.

[*ss*] tragacantho.

[*tt*] ali gallici, i. e. symphyti majoris.

lac coagulatum, vel cum *amylo* concoctum ad tertiam partem.

In iis vero, qui ſine febribus fuerint, *paſſum* convenit *Creticum*, & vinum (*uu*) *ſquillicitum* ſupradictis ſpeciebus. Tum refectionis tempore *unctio* adhibenda ex oleo Hiſpano : ac deinde *ora* lavanda puſca tepida. *Cibus* autem ſpecialiter, ut in *cœliacis* ordinavimus, dandus. Similiter etiam *prepotum* convenit dare. Lac quoque bibendum præcoctum, quod adpellant (*xx*) *diacoeleon*, ſive ſingulare. Etenim *fluores* craſſificando cohibet, & *ulcera* deterget, & acrimoniam humorum temperat, & ſine ullo labore corpora nutrit.

Eſt autem *coctionis* hic modus. *Lac* ſumendum ex *agreſti* paſtu perfectum. Etenim in civitate nutritorum animalium reprobamus: ſiquidem *capræ* e ſalſiore [*yy*] puſcua ſitientes, plurimum atque coadcervatim bibant, & multum lac, ſed *aquatum* faciant, quod eſt *conſtrictioni* ventris incongruum. Quapropter magis ex capra, quæ *lentiſci* paſcua, vel *murti*, aut *rubi*, aut *vitis* foliis, vel *quercus*, aut *ſalicis*, vel *hederæ*, aut *terebinthi*, aut herbæ hocalicaris, vel polygonii, aut plantaginis, & horum ſimilibus fuerit nutrita, erit lac accipiendum. [*zz*]

Confluxit enim conſtrictiva qualitas *herbarum* in lactis qualitatem. Nam ſæpe [*aaa*] *diagridium* vel *belleborum* mandentes purgativæ virtutis efficiunt [*bbb*] lactem, ſicut *procicolium* comedentes

[*uu*] ſebennyticum.
[*xx*] διὰ κοχλήκων, cum lapillis ignitis coctum
[*yy*] paſcuo.
[*zz*] Confluit.
[*aaa*] ſcammoneam.
[*bbb*] lac.

lac generant, quod *visum* præstat accipientibus abunde. Denique erit primo probandum atque eligendum, quod sit *albidius*, atque sine ullo *odore*, & neque globosum, hoc est *frustis coagulatis* variatum, quod Græci θρομβῶδες adpellant, neque in urinæ similitudinem [ccc] mutatum, quod iidem [*ddd*] οὐροειδὲς adpellant, sed quod possit unguibus [*eee*] destillatum manere sua tenacitate collectum.

Boni igitur, ut diximus, *lactis* quatuor vel quinque sextarios oportet in vas *fictile* mittere, sive æneum: immittendæ & [*fff*] *cochleæ*, quas nos lapides marinos, vel fluminales accipimus: non marinæ igitur ob salsitatem, sed *fluminales*, inustæ primo, [*ggg*] quo sint *igne pellucidæ:* tum auferendæ: & exsufflatis omnibus, quæ de se forte admiserint, ac depurgatis, supradicto vasculò immittendæ, ac *ferulis* lac cum iisdem [*hhh*] cochleis movendum, donec ad *mediam* veniat partem, sive *tertiam:* dehinc refuso lacte projiciendæ priores [*iii*] cochleæ, atque *aliæ* innovandæ similiter exustæ, sed per profectum, numero atque forma minores, longa per intervalla. Hæc confectio lactis [*kkk*] *diacocleon* adpellatur.

Sine iis vero confectio erit longe simplicior, quam Græci ἀπερίεργον vocant. Vas enim *lactis*

(ccc) serosum.
(*ddd*) sic valde serosum adpellat, τὸ ὀῤῥῶδες.
(*eee*) instillatum.
(*fff*) κόχληκες.
(*ggg*) quoad.
(*hhh*) κοχλήκεσι.
(*iii*) κόχληκες.
(*kkk*) διὰ κοχλήκων

erit imponendum igni molliori, & immissa *ferula* metienda mensura totius, ac dimidiæ, & tertiæ quantitatis, quo non conjectura, sed verade mensione coctionis quantitatem sumamus. Tunc ipsa *ferula* circumlato ductu movebimus coquentes, ne lateris vel fundo jugi mensione [*lll*] insidant. Dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus est ignis, & cum ad partem *dimidiam*, vel *tertiam* venerit, erit in aliud vas refundendum, exinde ægro dandum, non frigidum, sed leviter [*mmm*] *gelatum*, quod γαλακτῶδες adpellant.

Ac si forte *stomachi* fuerit eversio commota, cum accipere ægrotantes horrescunt, erit *frigidum* dandum, prætecto vasculo nivibus; ut enim *mel* decoctum fit *constrictivum*, sic etiam *lac* deposito atque excocto tenuissimo liquore, quem *Græci* ὀρρόν adpellant, & vapore concepto *constrictivum* fieri necesse est. Convenit denique etiam supra dictus ex [*nnn*] *regula* motus. Est enim virtute constrictiva, & sui corporis raritate, tenuitatem lactis, vel aquatum a [*ooo*] liquore ebibens. Accipere autem ægrotantem debent pro *passionis* magnitudine, & sumendi voluntate, quam *Græci* ὄρεξιν vocant, quidam *plurimum*, quidam *parvum*, & primo ex ea decoctione, quæ sit ad *dimidiam* partem redacta: tum ex ea, quæ ad *tertiam* venerit partem: siquidem sit paulo plus constricti-

(*lll*) insidat.

(*mmm*) egelatum, tepidum, instar lactis ex uberibus prodeuntis.

(*nnn*) regula modus.

(*ooo*) liquorem.

væ virtutis. Sed erit ejus uſus comparatione prioris minuendus.

Tunc poſt bibitum *lac* nullum potum ſumere debent ægrotantes. Eſt enim ratione carens laç decoctione conſtrictum, ſuper permiſſo liquore in aquam vertere. Præterea in iis, qui *ſufficienter*, vel quantum voluerimus, ſumpſerint, nihil erit omnino ſuperdandum, iis vero, qui *minus* accipiſſe videbuntur, ſicut de *cœliacis* ordinavimus, erit ſuperdanda *pulticula* ex lacte confecta, ut deſtinatus impleatur modus.

Tunc poſt [*ppp*] *intermiſſionem* mediocrem ſi quiſquam nauſeaverit, erunt danda *mali punici* grana, vel [*qqq*] acinæ *uvarum* ſiccarum, quas fabriles adpellant, aut *meſpila*, vel *ſorba*. Quidam igitur [*rrr*] *primam* decoctionem probaverunt *ſecundæ* præponendam. Siquidem lac in ſemet velut *calcis* qualitatem accepiſſe videatur, qua poſſint *putredines* ulcerum abſtineri: *alii* vero ſecundam magis probaverunt, quibus etiam *nos* conſentimus. Non enim admixta ſupradicta qualitas cauſa eſt abſtinendæ paſſionis. Poteſt enim etiam quidam [*] *calcis vivæ*, quam *Græci* ἄσβεϛον adpellant, lacti admiſceri.

Sed [*ſſſ*] eſt incoctio ſive *inſumptio* aquoſi liquoris, quo amiſſo, ſyncerior lactis qualitas fit, quæ neque curioſa confectio, neque *nidoroſa*, vel fumoſa ſufficitur, ſi *ſimplici* coctione fuerit procurata. Cum enim *lac* ſe a ſuo humore ſepara-

(*ppp*) *ſc.* ſecundam lactis per ſe cocti, & ferula moti.
(*qqq*) acini.
(*rrr*) cum lapillis ignitis.
(*) quiddam.
(*ſſſ*) i. e. requiritur.

verit, [*ttt*] quam *Græci* ὀῤῥόν adpellant, craſſius effectum ac [*uuu*] *viſcoſus*, inſidens ventri, atque *inteſtinis:* & multo tempore immoratum, liquida concraſſat, & *ulcera* mitiganter amplectitur.

Alii tertiam partem *aquæ* lacti miſcentes decoquunt, adſerentes quod ſit decoctio melior, [*xxx*] ne ullo *nidore* ſive fumo, aut *uſtione* lacti natura vitiatur ob aquæ admixtionem. Hi autem ſi uſque eo coquendum jubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat priuſquam aqua miſceretur, & liquidius conficiunt, & non ſine ſuo [*yyy*] *naturali liquore*, quem *Græci* ὀῤῥὸν adpellant, ægrotantibus dabunt, priſca lactis quantitate ſervata. Sin vero ad partem *dimidiam* vel *tertiam* decoquent, non ſolum plurimum decoctionis tempus inſumunt, verum etiam tarditate coquendi diutina, *fumoſum* faciunt medicamen.

Hæc ſunt, quæ in ipſorum *erroribus* reſpondemus. Ejus autem (*zzz*) *datio* erit diſcernenda. Nam primo (*a*) *gelatum* bibi debet, ſive tepens, quod *Græci* γαλακτῶδες adpellant: tum *fervens:* ſed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato. Hinc enim perfecta paſſioni fiet abſtentio.

At ſi quiſquam ægrotantium *lac* ſumere noluerit, aut horrido viſo, aut *ſtomachi* (*b*) *ſupinatione* recuſans, erit aliis adjutoriis adjuvandus: & ſi *ulcus* fuerit in *ſuperioribus* ac (*c*) denſioribus inte-

(*ttt*) quem
(*uuu*) viſcoſius.
[*xxx*] quia nullo.
[*yyy*] ſero.
[*zzz*] dandi modus.
(*a*) egelatum.
(*b*) debilitate.
(*c*) tenuioribus.

ſtinis, utendum medicaminibus potis, quæ *Græci* (*d*) ἀνωτερικὰ vocaverunt. Etenim quæ, *clyſtere* injiciuntur, hæc magis patientibus apta ſunt *inferioribus*. Et cum in cibi fuerint *adpetentia* ſervati, nec ullo faſtidio ægri videbuntur adfecti, erit medicaminum *conſueta* magis eligenda materia: at ſi *faſtidium* fuerit, (*e*) ſola probanda. Sed eorum compoſitionem atque ordinem ex iis, quæ de *cœliacis* ordinavimus, ſumi mandamus.

Licet præterea cum iis etiam *acaciæ*, vel *œnanthes* ex aqua ciſternina contritæ, donec collyriorum faciat craſſitudinem, (*f*) *rotundata* fruſtra (*) dare bibenda, aut reſoluta cum *vitello* ovi aſſi in quantitate dimidii cochlearii, aut *aqua* reſoluta: in iis, qui *febre* adficiuntur, tribus cyathis: in iis vero, qui *ſine* febribus ſunt, cum *vino* erit (*g*) offerendum. Præterea communiter etiam, quæ *ſanguinem exſpuentibus* dantur, probamus, quorum eſt ſuccus *plantaginis*, vel una die ac nocte (*h*) *rhus ſyriaci* infuſus vino vehementiori: quo detracto *oryza* immiſſa vino coquemus: dehinc *lenticulæ* pulmentum decorticatæ, atque ſubaſſatæ, in pulticulæ modum (*i*) conficere.

Item *ova* aceto cocta danda, vel ovorum *vitella*, quæ ſint carbonibus aſſata. Item decoctio ex *plantagine*, aut (*k*) *agreſta*, & intybo, quod *ci*-

---

(*d*) opponuntur a Galeno ad Glauc. τοῖς ὑπηλάτοις, alvum ducentibus.

(*e*) ſimplicia.

(*f*) in paſtillos formata.

(*) fruſta.

(*g*) *ſubint.* medicamen.

(*h*) rhus ſyriacus.

(*i*) conficiendum.

(*k*) omphacio.

V. 5

chorion Græci vocant. Sed hæc ſingula erunt *duplici coctione* curanda. Nam poſt primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda cum aliis nondum coctis : quorum coctione perfecta priorum [*l*] ſecundum probamus effectum. Erunt præterea hæc condienda *oleo* viridi, & *aceto*, & parvo *ſale*, vel quod eſt melius, [*m*] *rhos*.

Quod ſi *ſordidum* tardaverit *ulcus*, in injectione mulſi perſeverandum probamus, niſi *ſolutio* fuerit adjuncta : vel [*n*] *decoctione* corticis mali punici etiam, ſi crebræ temporaliter ventris egeſtiones, [*o*] quæ quidem erunt terenda : item corticis *pini*, aut ſubaſſatæ interioris tunicæ, ſive corticis *glandis*, quam [*p*] *ſardianam* vocant, aut [*q*] *pulenti*, aut cujuslibet materiæ vehementius adſtringentis.

Ac ſi quiſquam harum virtutum recuſaverit uſum, horrens oblata : ſiquidem ſenſu torquent acriore, erunt hæc *mellis* decocti atque durati [*r*] latitudine [*] cingenda, quo ſub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum virtuti derogetur : ſiquidem etiam mel coctum conſtringit.

Item malorum *punicorum* trium mediæ magnitudinis *corticem* ſumentes, admixto *vino* lymphato, hoc eſt, aqua temperato coquemus, in iis, qui ſine febribus adficiuntur, vel declinante cau-

---

(*l*) & ſecundorum.
(*m*) rhoe.
(*n*) *ſubint.* bibenda.
(*o*) qui quidem erit terendus.
(*p*) caſtaneam, vid. PLIN.
(*q*) polentæ.
(*r*) quaſi lamina inde facta.
(*) latitatione i. e. occultatione.

sa melius habere videntur. Cum *cisternina* vero aqua, ad *heminas* sex, quas cotylas *Græci* adpellant, in iis, qui etiam febribus adficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deveniat, tum ex ipso duos vel tres cyathos ante cibum dabimus ægrotanti, vel eadem *mala* omnia contusa atque colata, *vino* aut (*s*) *aqua* immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala *cydonia* cum malis *punicis* decocta in vino dulci, aut (*t*) *squillitico*, tunc (*u*) fricatione siccata atque crassificata cum *lacte* data conveniunt, vel *aquæ* cyathis sex. Item γῆς ἀστὴρ cum aqua (*x*) ducta curationi convenit. Alia quoque plurima simillimæ virtutis, infinita specie (*y*) concurrunt.

Item cibo danda *alica* cum vino *melino*, aut *murtino* aqua temperato: tum plurimo *profectu* accedente dandi *turdi*, atque *pulli* gallinacei, vel columbarum, atque volantum quæque ficciora, ut phasiani pectora, vel perdicis, aut attagenis agrestis: quæ singula erunt apte coquenda, aut mediocriter *assanda*, ne lignosa fiant, & digestioni officiant. Aliquando etiam erunt hæc animalia reclusis pectoribus *virgultis murtæ* penetranda, aut eis magis replenda. Tum mediocriter coquenda, ac deinde *farina* conspersa tegenda, & cinere calido maturanda.

Item *maritima*, quæ sunt densioris carnis. *Agrestium* quoque, hoc est, leporis vel capreæ conveniunt pulmenta, vel *pomorum* (*z*) quæque vivida

(*s*) aquæ.
(*t*) sebennytico
(*u*) frixione.
(*x*) datus.
(*y*) occurrunt.
(*z*) quæ.

virtute constringere valent, ut mala cydonia cocta, vel assata. Item (aa) pira, sorba, mespila, quæ nondum fuerint maturitate dulcia, pruna agrestia, mali punici grana cum exterioribus membranis exsiccata: Item *uva*, & magis fumi vapore siccata, quam *fabrilem* adpellant. Omnis præterea cibus erit diligenter *masticatione* exercendus, quo digestibilis fiat, ne venter debilitate segnior plurimo laboret nixu, adpropriando corpori, quæ sumpserit.

(bb) *Melius* autem partibus erit adponendum (cc) *diatheon* medicamen, & omne quod fuerit *siccativum* malagma, vel aceto confectum. Tunc etiam *vinum* dandum, quod fuerit natura plurimum *constringens*, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia *Prænestinum* adpellatum, vel (dd) *Surentinum*, & magis *Signinum* ac *Marsicum*: eo quo oportet etiam *alicam* (ee) myro curatam dari. Ac si forte hoc *vini* genus minime fuerit repertum, erit quidam *aquæ calidæ* admiscendum, quod eandem valeat imitari virtutem, ut *rhaponticum*, vel illud quod *Græci* adpellant, inter corticem *quercus* inhærens, (ff) *pertetam* nervorum fila teneriora.

Item *rhus* linteo ligatus, vel *galla* viridis, quæ adpellata est omphacine, aut *vitis* (gg) amyli, quas ἕλικας adpellant, aut virga rubi, aut cerasia, aut mala punica, aut *fabæ Græcæ* folia. Non

---

(*aa*) pyra.
(*bb*) Mediis, i. e. præcordiis.
(*cc*) διὰ θείον.
(*dd*) Surrentium.
(*ee*) mero: *alii* myrto.
(*ff*) νευρωνῖνας.
(*gg*) annuli, quos

hæc quidem erunt jugiter adhibenda, ſed medicaminis vice. Tunc adparente magis profectu, adhibendum *lavacrum*, & corporum *motus* per geſtationem, vel deambulationem inſinuandus.

Ac ſi paſſio perſeveraverit *transſacta ſuperpoſitione*, erunt iiſdem, quæ ſupra memoravimus, reſumendi ægrotantes, adjecto *vocis exercitio*, cum corporis vehementi *defricatione*, & magis, ventris in locis: item *cyclus* juxta regulam, quæ aut *qualitatis* ſolius habeat ductum, ut æquali *quantitate* ſervata deſcenſus, vel tranſitus ad parvi nutrimenti mutationem veniat; ut a (*hh*) tardis vel parvis volantum animalibus ad palumbos vel perdices, & his ſimilia: aliquando per *quantitatem* ſolam, ut eodem pulmento ſervato, exempli cauſa, perdicis, (*ii*) & parvo modo veniant ad plurimum.

Tunc erunt *utraque* jungenda, ut etiam qualitate variatus formetur cyclus, cum vires ægrotantis valentes viderimus. Quo modo autem *initium* ſumendum ſit, vel *panis* fieri debet partitio, vel (*kk*) quia in pulmentorum mutationibus *vinum* vel *lavacrum* detrahimus, jamdudum dictis accipiendum probamus. Sed *lavacra* rara atque calida magis, invenimus aptiſſima.

Tum *confirmato corpore*, ac reſumptis viribus, *vomitum* convenit adhibere: (*ll*) & primo ex ſimplici aquæ *mulſæ* potu: ſecundo ex *radicibus*, quo partiliter locale adjutorium ventri præſtemus, & quodam vehementi motu, veluti purgatione per

---

(*hh*) teneris &
(*ii*) ex.
(*kk*) quo modo.
(*ll*) vide l. 3. p. 222.

vomitum effecta, omni impedimento digestionis officii liberetur. *Tum* transeundum ad *mediæ qualitatis* pulmenta, & cæterea (*mm*) *cyclorum* ordine suo (*nn*) reddenda usque ad porcinæ pulmentum. (*oo*) Itaque *agrestium*, hoc est, leporum atque capreæ danda jamdudum docuimus. Dehinc adjungenda *drimyphagia*, que sine vomitu erit adhibenda uno vel duobus diebus, ac deinde cæteræ *cycli* partes integrandæ.

Convenit præterea *olivas* nigras aceto decoctas; cum mali punici cortice contritas; admixto *pipere* albo, & oleo *Hispano* modico, atque recenti; jejuno ægrotanti dare: nunc nulla addita alia specie, nunc adjuncto *pane*. Ordinanda etiam cætera *resumptiva* atque *recorporativa* virtute medentia, ut gestatio varia, deambulatio, vocis exercitium, perunctio, *defricatio*, quæ exercitii tempore, atque nunc *uncto* corpore, nunc arido, vel *sicco*, erit aptissima: item *sicca* cibatio, & *cucurbita* recorporativæ virtutis secundum medias partes, *dropax* illitus usque ad ventris confinia, atque vertebrorum, *psilothra*, *sinapismi*, & *paroptesis* usque ad cutis ruborem, cum *defricatione* ex *oleo* atque *nitro*: item *arena* sole ignita, *acopa* acriora, ut ex euphorbio, & opobalsamo, & simili virtute medentibus confecta; item *malagma* secundum ventrem, quod adpellatur (*pp*) *diathapsias*, vel (*qq*) *diacapaneos*, & (*rr*) *diaeuphorbium*;

(*mm*) cycli.
(*nn*) danda.
(*oo*) Namque.
(*pp*) unguentum diathapsias describitur ab AETIO.
(*qq*) an *διάκαππάρεως*.
(*rr*) Dscribitur a PAULO inter Acopa.

& aliquando parva ſumptio medicaminis poti, quod adpellamus *diatrion-pipereon*. Et ſunt hæc cuncta medicamina libro conſcripta Reſponſionum : item *peregrinatio*, atque *natatio* maritima, & naturalium aquarum.

Ac ſi fortificatum corpus rurſum fuerit humoris *fluore* tentatum, quod Græci *rheumatiſmum* vocant *hellebori*, convenit (ſſ) dati decocti, vel radicibus inſerti, quod (tt) *catapaſton* adpellant. Diſſecat enim corpus, & quadam *novitate* confirmat.

Culpandi præterea etiam nunc *veteres* medicinæ conditores. HIPPOCRATES enim libro quem (*) ad ſententias *Cnidias* ſcripſit, *helleborandos* principio ægros ordinavit, ultimum adjutorium cæteris anteponens. Dat præterea *panem* ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus poſſe digeri facile videatur: Item *pulentum*, atque *fœnigræci* ſemina, cum ſint hæc qualitate *contraria*: alia enim adſtringunt, alia relaxant, & nulli adjutorio tempus adjunxit.

DIOCLES quoque libro, quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, providens ſiccandum corpus, *urinalibus*, medicaminibus (uu) utendum jubet, quibus non ſolum humor ventris ſiccari minime poſſe perſpicitur, verumetiam *veſica* in morbos cogi invenitur.

ERASISTRATUS tertio libro de ventre prohibet *cibos* digeſtibiles ac nutribiles, æſtimans hæc facile poſſe corrumpi, non conjiciens (xx) quoniam

---

(ſſ) datio : *ut ſupra*.
(tt) κατάπηκτον.
(*) Nuſquam opere citato, apud HIPPOCRATEM id legitur.
(uu) uti.
(xx) quod.

omni ægrotanti digeſtibilium rerum uſus convenire perſpicitur: quo minime in laborem *mediæ partes*, quibus digeſtionis celebrantur officia, cogi videantur. Prohibet præterea ſpecialiter *lenticulam*, atque mala *cydonia*, & ſi quæ ſimilis fuerint virtutis, (*yy*) quo una voce omnem congruam videtur recuſare curationem. *Nutribilia*, (*zz*) etenim, quæ ob reſumendas vires principalem (*aaa*) tenuerunt locum, ſuperfluum eſt, ut æſtimat, adhibere.

LISIUS (*aaa**) etiam quarto libro tardarum paſſionum principio adhibendum *vomitum* poſt cibum probat; ſed cum nova ac *recens* in corpore fuerit paſſio, ſine dubio dupliciter *nocens*: primo quod *intemporaliter*: etenim novellæ paſſiones (*bb*) *ſuaſu* quodam, & non agitatione vehementi ſunt depellendæ: dehinc quod *incongrue*: ſiquidem ſit vomitus poſt cibos *gravabilis* capiti. Inquit præterea: ſi humoris perſeveraverit fluor, atque *longo* tardaverit *tempore*, & (*) typico motu ventrem fecerit humectari, occurſibus *periodicis*, tribus vel quatuor interpoſitis diebus, ventrem convenit provocare.

Unde plurimi etiam *lac* offerendum probant, quod σχιστὸν adpellatur, ſive *catharticum*, quo in acutum potius, ac periculoſum veniant morbum, & exinde poſſit medicina tanquam *celerem* facilius curare paſſionem.

(*yy*) *ſc.* præcepto.
(*zz*) etiam.
(*aaa**) LUCIUS.
(*aaa*) tenent.
(*bbb*) i. e. blande.
(*) an topico, an typico? V.

CAPUT.

CAPUT IV.

De Ventris debilitate.

ETiam hoc quidam ſymptomatis genus, quod nos accidens adpellare poterimus, ſcripſerunt: & aiunt *debilitate ventris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere:* aliquando *corrumpi:* & magis cum inteſtinum, quod Græci νῆστιν vocant, fuerit quoque debilitate vitiatum. Fieri etiam *inflatione* ſecundum ventrem exſiſtente, adteſtante parvo *dolore* & *rugitu* inteſtinorum, quem (*a*) βορβορισμὸν vocant, cum plurimo *ſputu*, ac *ructatione* jugi. Sed erit accipienda *curatio* ex iis, quæ cum dolore, atque, inteſtinorum tormento ægrotantibus adhibenda ſcripſimus.

(*a*) potius βορβορυγμὸν.

CAPUT V.

De Ventris tumore ac duritia & ventoſitate, inflatione, ac ſaltu.

TUmorem ventris *exſtantia* ſequitur ſecundum præcordiorum media: reſiſtens atque *doloroſa*, adteſtante *fervore*, & jugi *ſaltu*, & aliquando *febricula*, cum *faſtidio*, & *ſiti*, *anxietate*, & *jactatione*. Sequuntur etiam *vigiliæ*, & *cibi corruptio*. Sed diſcernitur a *ſuperiorum* tumore, hoc

eſt peritonæi, ſive (*a*) cutis ſuperpoſitæ. *Primo* quod tranſvoratus *cibus* velut *percuſſus* (*b*) præſtet circa ſtomachi finem, vel ventris initium. *Secundo* quod adducta cutis digitis, conduplicata ſequitur.

Duritiam vero (*c*) *ventris* ſequitur exſtantia, plurimum reſiſtens, ſine ullo fervore, atque pulſu, vel dolore, ſed ſola *ſpiratione difficili*: & digeſtionis impedimento parviſſimo.

Item *ventoſitatem* ſequitur tenſio cum rugitu inteſtinorum, quæ facile relaxatur, ac rurſus colligitur: & ſi palma fuerint partes pulſatæ, ut *tympani* reſonum fingunt: impreſſæ vero receſſum faciunt tardum, & detracta manu facilius ſurgendo concava replent loca.

Inflationem vero, quam *Græci* οἴδημα vocant, ſequitur exſtantia partium, ſed facile atque plurimum impreſſioni cedens, & neque *tympani* reſonum fingens, neque *fervoris* ingerens ſenſum.

Item *ſaltus* commotos jugis ſequitur, ſicut etiam *cor* ſalire perſpicimus, cum nimio vel *timore*, vel *gaudio* adficimur. Sequitur etiam *ſenſus* tanquam (*) *volantis* interius (*d*) ab iis omnibus, adteſtante inani *tuſſicula* longa per intervalla, & thoracis pungente tenſione. Sed erit accipienda *curatio* ex iis, quæ de *ſtrictura ſtomachi* conſcripſimus.

(*a*) cum muſculis.
(*b*) præſtat.
(*c*) *ſubint.* integumentorum.
(*) flantis venti ab inteſtinis.
(*d*) avis omnibus.

CAPUT VI.

De Dysenteria.

A Difficultate officii passio *nomen* accepit δυσεντερία. Est autem *intestinorum rheumatismus cum ulceratione.* Sed fit antecedente *fluore*, quem Graeci diarrhoean vocant; aut *cholera*, aut *tumore* ventris.

Et est (*a*) *difficile celer*, frequentius tamen *tardans* passio. Sequitur in passione constitutos *muculenta* ventris egestio; atque e *ramentis* (*b*) innexa, & humore crasso: *primo*, cum naturalis intestinorum defluit (*c*) *corpulento soliditas:* dehinc *varia* atque *sanguinolenta*, & *fellosa*, aut *saniosa*; atque *feculenta*, aut cum *gelati sanguinis* corpusculis, quae θρόμβους adpellant, & *livida*, aut *carnosa*, & *membranis* plurimae longitudinis innexa; adtestante gravi *faetore*, cum dolore ulcerum, & *fastidio*, & *siti*, atque interiorum *ardore.*

Sequuntur etiam *vigilliae*, & aliquando *febricula*, *anxietas*, *jactatio*, *hebetudo*, & aliquibus intestinorum *rugitus*, & *tensio* cum ventositate, & impedimento *urinae* reddendae, in quibusdam etiam *vomitus*, & *saltus* praecordiorum, aut *torpor* frigidus, *lingua* humecta, aut plurimum sicca, aut aspera, *colore* cinereo, aut livido: item corporis *defluxio*, & accepti *corruptio* cibi fervens, cum jugi atque incessabili egerendi ventris *desiderio*, &

(*a*) difficilis ac celer, interdum.
(*b*) iconnexa.
(*c*) mucus intestinalis.

in eadem admonitione *mordicatio* inteſtinorum omnium, vel *podicis*, aut vicinarum partium.

Fit autem *ulceratio* aut in tenuiſſimis inteſtinis, ut (*d*) *pyloro*, (*e*(*neſtidi*, (*) *typhlotero*: aut in craſſioribus, ut in *colo*, vel (*f*) *longaone*. In omnibus enim eodem tempore fieri, vel eſſe ulcerationem minime poſſe accipimus: ſiquidem mors præveniat ægrotantes.

(*g*) *Interioribus* igitur inteſtinis factam ulcerationem adprehendimus ex *doloris* ſenſu *ſupra umbilicum* conſtituto, ſive ex eodem loco initium ſumente, & *egeſtionibus* ventris ſemper *tenuiſſimis*.

At ſi in *craſſioribus* inteſtinis fuerit ulceratio conſtituta, ſenſus doloris (*h*) *ſecundum* umbilicum efficitur, & egeſtiones ventris *carnoſæ* adparent, & frequenter coagulata magis atque coacta ſtercora egeruntur, cum ſolus fuerit paſſione *longao* vexatus, & magis ejus inferiora. Prævenit enim *tenuium* ulceratio, atque non ſinit cibi digeſtionem in *ſtercoris* venire qualitatem.

Aliquando denique *ultimo* egeſtionis tempore ulcerum (*i*) tactu *ſanguinatio* fit, ut guttarum diſtillatio adpareat, & (*k*) inſignia *teneſmi* demonſtret, quo juxta *ſeſſionis* finem quam *Græci* ἕδραν adpellant, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifeſtis

(*d*) *ſub.* duodenum.
(*e*) neſti, i. e. jejuno.
(*) Τυφλῷ ἐντέρῳ, i. e. cæco: verum male hic collocato; eſt enim primum craſſorum inteſtinorum. Ejus loco reponendum eſt ileon.
(*f*) recto.
(*g*) In tenuioribus.
(*h*) infra.
(*i*) a ſtercore contactu.
(*k*) ſigna.

atque promptis concurrentibus ſignis.

Nam (*l*) *delectatione* frequenti ægrotantes adficiuntur ventris egerendi, atque ipſa egeſtio cum quadam *voluntate*, & *labore* nimio efficitur: *tenſioque* clunium, & pectinis pubetenus, cum ſenſu, tanquam quiddam corporis *ſolidioris* ineſſe putetur. Ipſa quoque *ſtercora*, vel eorum egeſtio *parva*, atque leviter *muculenta* videtur, & humore craſſiore confecta. Excluduntur enim primo *pinguia*, dehinc *ſanguinolenta* cum ſtercore coagulato. Nos denique *teneſmon* dyſenteriæ adjungendum probamus; ſiquidem ſit *ulceratio* partis inteſtini, niſi quis voluerit ante ulcerationem ſolum *tumorem* adpellare teneſmon.

Quod eſt quidem inconſequens omnium ſcribentium dictis, quibus *teneſmus* neceſſario fuit (*m*) providendus, ut (*n*) ſola protervitate medicamina (*o*) pota danda, alacri temeritate confingant: ſed etiam nobilium multi, ut DIOCLES libris, quos de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, *lac* ordinat cum *melle* bibendum, ventrem provocans in *fluorem*, item, (*p*) *murrham* cum ovis atque *vino* commixtam, cum neceſſario *ſtomachum* murrha evertere videatur: item utitur *ptiſana* cum *adipe* ſorbenda: item *galla* cum *opio*, neque diſcretionem qualitatum, neque temporum memorans uſum.

PRAXAGORAS libro primo Curationum ſtatuit *ventrem deducendum* peplio & lacte plurimo, cum mulſo, potans & *aqua ſalſa*, & ſucco *betæ*, & oleo

(*l*) irritatione, ut ſub.
(*m*) deſcribendus, explicandus.
(*n*) ſolita.
(*o*) potui: *multa hic deſunt.*
(*p*) myrrha.

cum mulso. (q) Hoc condimento injiciens, & oleo, & liquido *cerotario* cum aqua, quibus venter magis in *fluorem* provocatur. Item nutrit *bis cocto* pane, qui (r) sit necessario digestione *difficilis*, (ſ) cum plurimum torretur: item *piscibus* saxatilibus, & *carnibus* teneris, cum debuerit densioribus magis obstringendam solutionem. Dat etiam *aquam* bibendam, & *vinum* dulce, quod etiam sanos inflare perspicitur. Offert *farinam* cum *lacte* coctam, quæ indigestibilis probatur: sic etiam *tritici* ptisanam cum *cantabro*. Ordinat etiam (t) *secundam* & *tertiam* curationem, nullam adjiciens discretionem.

ERASISTRATUS secundo libro de ventre plurima recte componens, solis utitur *constrictivis*, cum sint plurimi dysenterici *laxatione* indigentes.

THEMISON primo libro Tardarum passionum plurima *recte* memoravit, aliqua vero *correctione* indigentia. *Laxamenti* enim causa, atque (u) lapsus faciendi, aquæ, & (x) *arnoglossæ* succo injectionem faciendam probat, & hoc aptum etiam *tumoribus* memorat, quod ob constrictionem siccare perspicitur. Adhibet etiam *naribus* atque *auribus*, & *angulis* oculorum sanguinis detractionem, nihil propositis profuturam, & *post cibum* unctionem, quo tempore *quies* est adhibenda, ob digestionis perficiendæ facilitatem. Dat etiam *vinum asperius*, cum fluorem ve-

(q) hoc etiam condimentum injiciens, & oleum, & liquidum cerotarium.

(r) est.

(ſ) quia.

(t) i. e. resumptivam & recorporativam.

(u) ut facile descendant: & labantur, quæ intestina continent.

(x) *sub* ex.

hementeſcere viderit atque febrem. Et (*y*) *meratum* probat offerendum, quo tempore ob augmentum paſſionis *aqua* (*z*) *vino infecta* convenit, maxime cum (*aa*) merata potio vexare *nervos* adprobetur, quos *Græci* (*bb*) κρεμαςῆρας vocaverunt.

(*y*) meracum.
(*z*) cum vino pociſimo, ut eo tantum tingatur.
(*aa*) meraca.
(*bb*) an muſculos ani ?

CAPUT VII.

De colicis paſſionibus,

Principium hujus capitis deeſt.

Concurrit præterea *gravedo*, *ſitis*, *faſtidium*, & inceſſante paſſione, ſive acceſſionis tempore *articulorum* frigidus torpor, & livor, adteſtante [*a*] *ſudore*, & *mentis* hebetudo, cum *pulſus* parvitate, ac denſitate: item ſequitur *ſingultus*, & *ventris* abſtinentia, aut cum dolore egeſtio, *urinæ* reddendæ difficultas, *capitis* gravedo, *inteſtinorum* rugitus ſcatens, quem *Græci* βορβορυγμὸν vocant, & augmento paſſionis *vomitus* humorum craſſorum, quos *Græci* φλέγματα vocant, tum [*b*] *felineorum*, cum tenſione membranæ, quæ ventrem intra cutem circumtegit, & adpellata eſt [*c*] *peritonæos*, quæ perſeverans facit

[*a*] ſc. frigido.
[*b*] felleorum.
[*c*] περιτοναιον.

inflationis cauſa *reſonum tympani*, cum palma fuerint loca pulſata: tum *exſtantia* cum rugitu plurimo, & *dimiſſionis* tempore *venti* per podicem egeſtio cum magno ſonitu. Ac ſi *tumor* fuerit inſidens atque roboratus, erit ex ſtantia *durior*, ac [*d*] pulvoſo adteſtante *fervore*, cujus [*e*] circumſpectio ſimplex, ſed, [*f*] inæqualis eſſe videbitur: quo diſcernitur a *jecoris* ac *ſplenis*, vel *peritonæi* tumoribus, qui in peritonæo ſunt æquales, in jecore vero ac liene quadam circumſpectione finiti. Eſt autem paſſio aliquando *continua*, ut pleroſque tanquam [*g*] *ileicos* interficiat: aliquando *deficiens*, ut ſæpe tarditate perſeverans difficile curabilis fiat.

Sed ejus *curatio* etiam nunc *ſtricturæ* conveniens probatur. Quapropter ſi acuta, vel *celer* fuerit paſſio, vel in *ſuperpoſitione* conſtituta, convenit ægrum jacere *loco calido*, contectis partibus in paſſione conſtitutis *lana* limpida, atque calida. Adhibendus etiam fotus olei dulcis calidi, & ſæpe memoratæ *vaporationes*: *cucurbitæ* adponendæ leves, quas *Græci* κύφας apellant: item vaſcula, quæ ἄμβικας vocant, & ſunt materia [*h*] *teſtea*, vel *vitrea* confecta. Tum *requies* atque *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem, & ſi cauſæ popoſcerint, adhibenda *phlebotomia*.

Ac ſi ſumpto cibo quiſquam dolore fuerit adfectus, vel nauſea, erit *vomitus* provocandus ſumpta primo aqua tepida, vel aqua & oleo, quibus potis, immiſſis *digitis* accepta reddantur. Vexatione enim vomitus, ſumptorum perſeverans pondus atque ten-

---

[*d*] an pulſuoſo? i. e. pulſante.
[*e*] circumferentia.
[*f*] propter ſpaſmos.
[*g*] εἰλεός.
[*h*] terrea.

ſio, & mordicatio tumentium, gravior vexatio judicatur. Adhibenda etiam *clyſteris* injectio ex *olei* calidi cyathis quatuor, admixto & conſoluto *adipe* anſerino vel gallinaceo, vel ovorum *vitellis*, aut decoctione lini ſeminis, vel *hybiſci* radicis: aut *malvæ* uſualis, aut *fænigræci* ſucco. Injiciunt autem aliarum ſectarum principes etiam [*i*] *rutatium*, aut *anethinum*, aut *panacinum*, vel ex *cymino* atque *caſtoreo*, & *bitumine*; ſecundum THEMISONEM vero, etiam cum *abſinthio*. Caſtorei namque vel bituminis duæ drachmæ cyathis olei quatuor miſcentur. Ruta vero & anethum, & abſinthium, & cyminum linteolo illigata oleo [*k*] coquentur. Sed ſunt hæc *acerrima*, & propterea tardis paſſionibus congrua, quas Græci *chronias* vocant, vel ventoſitate laborantibus, & non cauſa tumoris dolentibus. *Bitumen* autem ſæpe etiam *faſtidium* ingeſſit everſo adpetitu, quem *Græci* ὄρεξιν vocant. *Cibus* dandus conveniens *dimiſſionis* tempore, atque alternis diebus, donec paſſio declinet, & ſorbilis, levis, calidus. Dandus etiam *potus* non plurimus, ne inteſtina graventur, etiam ipſe *calidus*.

Tum poſt fomenta *cataplaſma* adhibendum ex *lini* atque *fænigræci* ſeminibus, & *polline*, quod *Græci* μακτὸν apellant, aqua mulſa coctum, vel decoctione fici pinguis, & hybiſci radicis, & malvæ uſualis, vel orum ſimilium: *cucurbita* adponenda adjuncta ſcarificatione: vel *hirudines* admovendæ omnibus partibus in tenſione conſtitutis, ac deinde *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum in aqua calida, & oleo, & decoctione fænigræci, & malvæ. Tunc poſt *unctionem* ex iiſdem etiam ἐγκαθίσματα [*l*] adhibent.

[*i*] rutaceum.
[*k*] incoquuntur.
[*l*] adhibenda.

Quidam *medici* in iis, qui vento fuerint inflati, ex decoctione *ſtercorum* cum *aromatibus* coctorum vaporationem adhibendam probaverunt, [m] ex quo liquorem etiam *oxymelitos* miſcuerunt, cataplaſma conficientes, admixtis etiam tunc aromatibus, vel *nepeta* herba, aut *pulegio*, aut *hyſſopo*, aut *cymino*. Sed hæc in *tardis* paſſionibus, adjuncta ratione, locum ſumunt perſeverante morbo. Convenit in acceſſionis ſtatu etiam bibere *aquæ tepidæ* cyathos duos vel tres, calido *oleo* diligenter admixto. Etenim incendia hoc levigat, & ventrem mollit, & tumorem mitigat. Quapropter hoc melius mulſo magis probamus: ſiquidem ſæpe [*n*] conflammet atque inflet.

Dantur etiam plurima alia bidenda compoſita vel ſimplicia, ut eſt *Zenonis* (*) *diaſticon* adpellatum, [*o*] codicum medicamen: item CASSII ex gingibere confectum, quod *diagingibereos* adpellant: & *mille* præterea, quæ [*p*] concurrenti tempore *laceſſendo* medentur: præter tempus vero *gravationem* ingerentia aliquos in periculum graviter mittunt, aliquos errore [*q*] *relevationis* fallunt, ob præſentis temporis perditum ſenſum, quod *Græci* ἀναισθησίαν adpellant, *hebetudine* partium ſuffecta.

Item *ſimplicia*, ut decoctio apii, vel nardi [*r*] Celtibericæ, aut herbæ ſalviæ, aut polii, aut cymini *Ægyptii*, vel rutæ, aut dauci, magis Cretici

---

[*m*] cum qua.

[*n*] inflammet

[*] Dia ſtœchados. *Actius* in hoc morbo efficaciſſimam illam compoſitionem tradit.

[*o*] colicum.

[*p*] congruo.

[*q*] Narcotica ſignificat.

[*r*] Celticæ.

aut petroſelini tribus cyathis aquæ calidæ admixto cochleari, vel adſperſo ſucco polii, aut cymini Ægyptii, aut petroſelini, aut cochleari caſtorei, itemque fœniculi. Sed eſt ſemper *horum datio in tumoribus vitanda.* Siquidem ſunt *acria* & laceſſentia virtute.

Convenit præterea cum totius paſſionis fuerit *ſtatus*, ſolio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione *geſtationem* adhibere, aucta moderatione ciborum: tum *vinum*, atque communiter reſumptionem, & mediis partibus *cerotaria* ex oleo ſabino, vel cyprino, vel glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, ſamſucino: vel quod [ſ] *diateſſaron* adpellatur, reſina *terebinthina*, *cera*, *iri Illyrica*, *hyſſopo*, omnibus æqualibus ſive quod [t] *diapente* vocant, *pice*, *nitro*, *alumine*, *ſulphure*, *cera*. Sumendæ denique *picis liquidæ* heminæ duæ, & *ceræ* libra: quibus ſolutis, atque leviter refrigeratis aſpergendum *nitrum rubrum* tritum, & *alumen* ſciſſum, & *ſulphur* vivum [u] ſingulæ ſelibræ.

Cum autem in *lenimento* tardaverit paſſio, conveniunt ea, quæ fortificare valent corpus, [x] ſine *recorporatione* demutare, ut varia *geſtatio*, & deambulatio, *vocis* exercitium, atque *perunctio*, adhibito monitore, ſive *fricatio* cum retentione ſpiritus, & *ſphæræ* luſus, vel *curſus*, & humerorum additus motus.

Item *cibus* qui inflare minime poſſit ex mediæ materiæ qualitate: & tenue *vinum*, atque *lava-*

[ſ] διὰ τεσσάρων.
[t] διὰ πέντε
[u] i. e. ſingulorum.
[x] ſive.

arum, longa per intervalla: hinc enim facile corpora perfrigeſcunt: item *rubor* [*y*] faciendus *ventris* in partibus, atque inter ſcapulas, & clunes, ex *dropace*, vel *ſole*, & *flammæ* paropteſi, vel [*z*] *parietibus*, vel ceromate aut pellibus, vel arena littoris ſole ignita: item *ſtrigilis* raſio adhibenda corporibus, & *ſicca* defricatio ex aſperis pannis, & *cucurbita* recorporativa adponenda.

Item unctio *acoporum* ferventium acriorum, ut ſunt *diaeuphorbium*, aut [*aa*] *cacritum*, nitri fricatio, & ſinapiſmus, & *vaporatio* fervens ex aqua marina, vel ſalſa, vel ſupradictarum acriorum virtutum *decoctionibus*, vel *ſaccellis* ſale repletis: quibus præſtitis, vel corpori admotis, erunt aliquando cauteres, [*bb*] ſuperponendi, & circumvolvendi. Item [*cc*] *farina* circumclaudendus *locus* in paſſione conſtitutus, & implendus item *oleo*: tum immitendi *cauteres* igniti, ſenſim, non uſque ad loci [*dd*] ſcarificationem, ſive uſtionis effectum, ſed uſque ad *ruborem* faciendum: Tum *malagma* quod adpellatur *Diaſpermaton*, vel *polyarchyon*, aut *Diadaphnidon*, *Diachylon*, aut *Diaeuphorbium*: item [*ee*] *aquarum* illiſio patientibus locis quam κατακλυσμὸν *Græci* vocaverunt: & injectio *clyſteris* rutacii aut anethini, aut panacini olei, vel [*ff*] extenta virtute, aquæ ſalſæ.

[*y*] phœnigmo *ſc.*
[*z*] calfactis, & ignitis, ut l. 3. p. 216.
[*aa*] cachryos &: *vel* Diacachryos, &.
[*bb*] ex quadam diſtantia admovendi.
[*cc*] *ſc.* ſubacta, ſ. maſſa, veluti in iſchiade juſſit.
[*dd*] percuſſionem: alii impreſſionem.
[*ee*] naturalium, ut ſupra.
[*ff*] aucta, i. e. firmiore ac robuſtiore ægro.

Et cum olim futuram *superpositionem* viderimus, *vomitus* jejunio adhibendus ex *radicibus* : tum perseverante passione, etiam ex *belleboro* radicibus inserto: tum infuso, ac deinde conciso, juxta ordinem partium cæterarum cycli. Dandum etiam potui medicamen, quod *Græci* θηριακὴν antidotum vocant, vel *diagingibereos*. *Peregrinatio* quoque adhibenda, & longa *navigatio*, & usus *aquarum* naturali virtute medentium, & magis *sulphuris* ac [gg] *medicaminis* virtutem redolentium, item maritimarum, & primo ferventium, tum frigidarum.

Ac si *retentio ventris* fuerit, ob egestionem faciendam adhibenda injectio ex *melle* atque *sale*, quæ si minime compleverit effectum, etiam ex *aloe*, admixto succo [hh] *coliculi* agrestis vel usualis, vel [ii] *lapatii* erunt [kk] *catapotia* facienda in ervi magnitudinem, quorum quatuor vel quinque dabimus [ll] transbibenda. Item [mm] *marini coliculi* offerendi. Erunt præterea præcavenda magis, quæ passionem valeant refricare, ut *frigus*, *indigestio*, *libido*, vel quæ *inflare* valeant cum sumuntur : item *frigida* plurimo scilicet tempore. *Veteres* autem, & magis ERASISTRATI sectatores ventrem movere medicaminibus certaverunt *ventrifluis*, quæ cathartica vocant, vel *pessulis*, quos βαλανισμοὺς dixerunt.

[*gg*] bituminis: alii aluminis.
[*hh*] brassicæ.
(*ii*) lapathi.
(*kk*) pilulæ.
(*ll*) transvoranda.
(*mm*) soldanella.

CAPUT VIII.

De Lumbricis.

ITem (*a**) alii ad acriores *clysteres* confugerunt ex initio adhibendos, velut ASCLEPIADES: & aliquibus etiam *fluor ventris* efficitur sine lumbricorum exclusione, aliquando adtestante *fastidio* & *debilitate*, & *pallore*, cum [*a*] *tenacitate* corporis: & nunc *tussicula arida* levi ex occasione commota: nunc [*b*] *solutio*, atque defectus corporis & animæ, quem λειποθυμίαν adpellant. Pueris vero *dormientibus* turbatio membrorum efficitur *gemitu* adtestante, cum jactatione, & *stridore* dentium, & sæpe contra solitum morem *prona* positio jacendi. Tum *clamatio* sine [*c*] manifestatione, exsiliente cum vocibus ægrotante.

Quibusdam etiam repentinus *casus* occurrit, ut oppressi *obmutescant*, nunquam similiter adfecti. Item aliquando *conductione* vel contractu membrorum rapiuntur. Quidam per intervalla conticescunt, & in febribus (*d*) demersione *lethargorum* simili premuntur: Item totius *vultus* paulatim nimia (*e*) insinuatio: ac detracto rubore mutatio, aliquando cum articulorum frigore fit, & cum difficili responsione, siquidem interrogentur: *manibus* elatis ægri etiam jactantur, adtestante

(*a**) videntur multa deesse.
(*a*) tenuitate, extenuatione.
(*b*) exsolutio.
(*c*) manifesta ratione, ut p. 336.
(*d*) somnolentia.
(*e*) veluti in sinu excavatio,

ſudore. In pueris vero *lumbricorum* (*f*) *converſio*, ſive connexio ſæpe occurrit, ut etiam tactu ſentiatur *durities* in ea inteſtini parte, quæ fuerit magis in ultima tenuitate. Tum denique eorum (*g*) *everſione* ægrotantes interficiuntur.

Pulſus vero, ut etiam THEMISON libro nono *Epiſtolarum* deſignat, eſt *inæqualis*, ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per *ventrem*, nunc per *ſtomachum* atque os, vel *nares*: & aliquando *ſponte* connexi in ſphæræ ſimilitudinem, aliquando *plurimi* amplexu mutuo vinculati, aliquando *ſingulares*: idem *ſanguinolenti*, vel *felloſi*, aut cum ſtercore per podicem, vel humore felleo, *vivi* aut *mortui*, *pleni* aut *inanes*: & omnes, aut ex parte *albi* vel *fulvi*.

Alia denique plurima ſequuntur ægrotantes, quibus deſignari ſupra memorata neceſſe eſt: & nunc parva, nunc plurima pro quantitate animalium; ac forma: vel quod nunc *plurimum*, nunc *parum* noceant, *locorum* differentia variante, cum nunc ad *ſtomachum* adſcendunt, nunc in *inteſtinis* perſeverant, & ægrotantium vires nunc *debilitate*, nunc *fortitudine* (*h*) habituantur, & nunc cum febribus, nunc ſine febre.

Sed quoniam multa ex accidentibus, *aliis* quoque ſimilia paſſionibus inveniuntur, ut *alienatio* mentis furori, atque phrenitidi: *vocis* amputatio, lethargo, & præfocationi matricis, & *apoplexiæ*, & *epilepſiæ*, atque adprehenſioni ſenſuum, qui certe ex *lumbricis* patiuntur, nunquam *ſpumas* ex-

(*f*) conglomeratio.
(*g*) converſione.
(*h*) naturæ præditæ ſunt.

cludunt: *præfocatio* vero ex *matrice* cum adſcenſu matricis efficitur, quem *Græci* ἀναδρομὴν vocant, & magis in *ætatibus perfectis*, antecedente matricis ægritudine; ex *lumbricis* vero facta vocis oppreſſio magis *ætatibus imperfectis* adſcribitur, antecedente ventris atque *inteſtinorum* querela.

Item a *catalepticis* diſcernuntur lumbricis laborantes, ſiquidem illi in *febribus* obtumeſcant majore atque percuſſibili *pulſu* teſtante: qui autem a *lumbricis* id patiuntur, etiam *ſine febribus* vocis amputationem ſuſtinent, cum *pulſu parvo* atque crebro. Item ab (*i*) *ileicis* diſcernuntur, qui lumbricorum tormento vexantur, ſiquidem neque *ventris* officium in (*k*) iis abſtinetur, & *pallor* antecedit, aut contra conſuetudinem jacent *proni*, vel dormiunt cum *gemitu*, & irrationabili exclamatione.

Item a *ſtomachicis* diſcernuntur, cum nullus fuerit *humor* in ſtomachi partibus inventus, & inteſtinorum *tormenta* ſuſtineant. A (*l*) *ſyntecticis* vero diſcernuntur, quod nulla querela tormentorum, vel (*m*) *converſionis*, aut doloris in inteſtinis, vel ventre adficiantur, quod neceſſario *lumbricis* laborantes ſequitur. Item ab iis, qui naturaliter, vel ex *multitudine cibi* per ſomnum *labia* conducunt in ſimilitudinem ſorbentium, vel ſine ulla ratione exſiliunt, quod moderatione accedente, atque cibi facta deductione relevantur; ii vero, qui *lumbricis* adficiuntur, magis vexantur parci-

(*i*) iliacis.
(*k*) qui lumbricos habent.
(*l*) συντηκτικοί, i. e. tabidi.
(*m*) τῶν στρόφων.

tur parcitate ciborum. Hæc eſt *ſimilium diſcretio paſſionum.*

De excluſione vero, ſive *egeſtione lumbricorum* veteres medici præſciam ſignificationem poſuerunt, & adpellaverunt *prognoſin*, in quo diverſa ſenſerunt. Nam HIPPOCRATES libro Prognoſtico ſignificare inquit lumbricos *interfectionem* ægrotantis, quoties *mortui* fuerint excluſi omnibus in morbis. Item quidam communiter *mortuos* lumbricos aiunt *gravia* denuntiare, ſiquidem oſtendant ineſſe corpori (*n*) ruptionem.

DIOCLES libro Prognoſtico, *evomitos*, inquit, lumbricos nihil alienum ſignificare, nec eſſe abſurdum: per *inferiora* vero excludi quoque lumbricos, non admirandum, ſed *mortuos* & inanes, eſſe *melius* ac ſalutare, *vivos* vero, atque plenos, & ſanguinolentos, *pernitioſum.* Idem libro de egeſtionibus ſcripto, *vivos* vel plenos, ac *ſanguinolentos* febribiles dixit.

HEROPHILUS vero libro, quem ad HIPPOCRATIS Prognoſticum ſcripſit, ſive *vivos*, ſive *mortuos* excludi negat incongruum.

APOLLONIUS GLAUCUS libris, quos de Interioribus ſcripſit, rejectos *rotundos* lumbricos initio ſignificare ait *indigeſtionum* frequentiam, ultimo vero ægritudinis (*o*) properare *judicium*, quod κρίσιν adpellant, item *vivos*, ac plenos, & ſanguinolentos, *non recta* portendere.

APOLLONIUS Memphites peruntativo, ſive univerſali modo, quem *Græci* καθολικὸν vocant, *omnia*, inquit *in inteſtinis animalia nata in morbis*

[*n*] corruptionem.
[*o*] properans.

gravia ſignificare, & magis mortua, quam ſi viva excludantur.

ANTIPHANES libro, quem *Panopten* adpellavit, melius eſſe, inquit, per *inferiora*, quam per *vomitum* lumbricos excludere, & *ſolos* magis quam cum ſtercoribus.

CHRYSIPPUS, ASCLEPIADIS ſectator, libro tertio de lumbricis, ſolis in *celeribus* cauſis, ſive periculoſis, *mortuos*, inquit, lumbricos egeſtos *interfectionem* ægro portendere. Oſtendunt enim (*p*) *mortui* (*q*) aciem vehementem ineſſe, (*r*) quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique HIPPOCRATEM (*ſ*) ferri, dicentem ſuo libro, eos qui in ægritudinis *declinatione* cum *ſtercoribus* egeruntur, nihil grave ſignificare. Sed neque inquit DIOCLEM HIPPOCRATI contrariam protuliſſe ſententiam, dicendo *mortuos* vel inanes eſſe *meliores*: ſiquidem hic in *febribus* (*t*) *ſolutionum* hoc dixiſſe videtur, HIPPOCRATES autem mortem ſignificare, in febribus *ſtrictura*.

Nos vero *communiter* ſignificari aliquam ex lumbricis dicimus *corruptionem*, quam *lientericis* irruentem bonum quicquam portendere judicamus, ut de ipſis ſcribentes docuimus, in omnibus vero cæteris noxiam.

Item *ſanguinolentorum* excluſio etiam (*u*) de-

[*p*] *nim.* lumbrici.
[*q*] maciem, quando in ægri corpore nihil eſt quo nutriantur: *alii legunt* perniciem.
[*r*] i. e. quo caſu.
[*ſ*] fari.
[*t*] cum ſolutione.
[*u*] coctionis, ob quam materia corrumpitur.

bilitatem significat. *Albi* (*x*) etenim, (*y*) & *nondum mutata* aut corrupta materia nutriuntur, *sanguinolenti* vero vellendo ex ipso *sanguine* nutriuntur.

Item in *augmento* accessionis febrium exclusi *turborem* altiorum partium ostendunt, & magis si fuerint sanguinolenti: in *declinatione* vero, *laxamentum*; sicut cætera, hoc est stercorum vel urinæ, vel quorumlibet officiorum egestio. Etenim *laxatis corporibus* reddi videntur. Quippe cum quorum adjecto gravat, eorum detractio necessario relevet.

Hæc est lumbricorum significatio, sed ob *curationem* in iis, quos *ascaridas* vocavimus; si tumor in *longaone* fuerit constitutus, oportet injectionem *olei* adhibere, quæ cum fuerit reddita, erit infusio aut decoctio *centaureæ*, vel *absinthii* injicienda.

Ac si *ramenta* fuerint exclusa sanguinolenti coloris; decoctio *mali punici* corticis, vel *gallæ* convenit injectioni, ac si perseveraverit, *chartæ* exustæ, & *auripigmenti*, quod Græci *arsenicon* vocant, (*z*) æquali pondere, quod sit in quantitate drachmarum sex, cum succo *arnoglossæ*.

At si *putredo* adparuerit, quam *Græci*, νομὴν adpellant, erit *aqua salsa* injicienda, atque congrua medicamina sicut nuper docuimus. Ex his enim & *animalia* interficiuntur, (*aa*) & alii trochisci prohibentur, & *ulcera* (*bb*) cicatricantur.

[*x*] Alii, *sc.* lumbrici.
[*y*] ex.
[*z*] æquale pondus.
[*aa*] alia prorasoi.
[*bb*] cicatrizantur.

Ac si *rotundi* fuerint lumbrici, qui nunc *strictura* accidunt, nunc *solutioni*, nunc *ulceribus* intestinorum, & nunc in *celeribus* passionibus, nunc in *tardis*, quas chronias vocant, nunc ex (*cc*) supradictis, nunc sua in corpore *alienitate* (*dd*) vacantes ex *corruptione ciborum* (*ee*) effecta, oportebit *curationem* pro supradicta (*ff*) curari differentia. Nam si ipsa animalia (*gg*) *corrumpenda* viderimus, erunt medicamina adhibenda, ut tanquam *aliena*, atque indigentia detrada, auferantur. At si passionibus fuerint *adpenditia*, quæ sæpe generandorum animalium fuerunt causæ, erunt congrua iisdem *passionibus* adhibenda. *Iis* enim *convictis etiam animalia interficiuntur.*

Quapropter si *strictura* fuerit in corpore, *fomentatio* competens est adhibenda, atque *cataplasma* laxativum, & si ratio coegerit, *phlebotomia*, quæ singula suis temporibus aptanda probamus: tum *cucurbita* adjuncta scarificatione (*hh*) *medianis* partibus admovenda. His enim *laxatis*, sine ulla (*ii*) medicaminum virtute, atque facile *animalia decidunt oleo poto*, aut aqua calida & oleo, vel decoctione (*kk*) *noxarum*, aut *glycyrrhizæ*, cujus libra infusa in aquæ heminas sex, usque ad tertiam partem erit decoquenda.

Et his præterea cibi tempore dari potest *for-*

[*cc*] causis & morbis.
[*dd*] vagantes.
[*ee*] effecti.
[*ff*] fieri.
[*gg*] corruptione ciborum genita.
[*hh*] abdomini & pectori.
[*ii*] anthelminticorum.
[*kk*] myxarum.

bile quicquam, ut illud, quod *Græci* adpellant ἐλαιοπτίσσανον. Ex his enim & tumentia relaxantur, & animalia, quæ inesse videntur, lapsu quodam ac desertione tumentium dimissa [*ll*] fundentur. At si *solutio* fuerit in corpore, erunt *constringentia* adhibenda, & *exercitatius* cataplasma, ex *lupini* pollinibus confectum: [*mm*] & *aceto* cum *melle*, tribus vel quatuor cyathis aquæ commixtis, cum *cervini cornu* serragine adspersa, quam *Græci* ῥίνημα vocant, in cochlearis pleni quantitatem, si *tarda* fuerit passio, quam *Græci* chroniam vocant, quoniam indiget *recorporatione*, atque *lacessentium* medicaminum virtute. Sed in *lenimento* constituta [*nn*] erit varia *conjectura* facienda, quo animalia excludantur.

Quapropter adhibenda medicamina, harum partium *fomentatio* ex oleo veteri, & adponenda *unctio fellis taurini ægrotantis umbilico*, vel lanæ ex ipso tinctæ particula: tum *cataplasma* ex polline *lupini*, [*oo*] consperso decoctione *absinthii* aut *santonici*. Admiscendus denique etiam *succus* earundem herbarum. Si vero *vehementius* oportuerit animalia [*pp*] alia sauciare, convenit etiam tanquam acriores cibos, & propterea aptos, velut in *drimyphagia*, dare *cepam* & *allium*, quæ nunc mediocriter cocta, quo [*qq*] minima eorum virtus pereat, erunt offerenda. Tunc enim

---

[*ll*] excernentur.
[*mm*] est & acetum dandum.
[*nn*] erunt varia tentanda.
[*oo*] madefacto.
[*pp*] talia.
[*qq*] minime.

urgente lumbricorum exclusione iis uti cogimur rebus.

Facit idem *sinapi* [*rr*] exuccatum, vel adjuncto pane commestum, item *nasturtium* cum aceto contritum, sive ut Græci vocant, *cardamum*, immisso atque infuso pane: item *laser* aceto solutum, sive *sinapi*, quo comedenda tingantur, vel *ovo* sorbili admixtus iste liquor detur in ervi [*ss*] modo: item *absinthium* cum vino [*tt*] poto datum.

At si *ulceratio* fuerit intestinorum, congrua probamus adhibenda pro ulcerum differentia. Ac si *febres* non fuerint, neque alia quælibet passio lumbricis [*uu*] consuerit, nihil oportet [*xx*] conjicere, sed ex medicaminum varietate eorum *interfectionem* atque *detractionem* efficere: sunt enim nocentes bestiolæ, quæ *Græci* θηρίδια vocaverunt, sed producenda atque extendenda erit magnitudo curationis pro accidentium modo.

Et quoniam aliquando sunt in [*yy*] *ventre* constitutæ, quod probatur ex ægrotantium querelis, cum locorum sensu tanguntur, aliquando in [*zz*] *intestinis*. Necessario quæ in *ventre* sunt, celerius adficit, quam injecta medicamina, *cibus* ac *potus*; in *intestinis* vero, quæ per *clysterem* fuerint injecta: nam & ex ventre ad intestina hæc sæpe animalia, & ex intestinis ad ventrem refugiunt.

[*rr*] recens expressum.
[*ss*] quantitate.
[*tt*] potui.
[*uu*] simul adfuerit.
[*xx*] curationem producere, differre.
[*yy*] ventriculo & intestinis ei vicinis.
[*zz*] *nim.* colo & recto.

Erit *ſanabilius* ergo, ut, ubi adprehenderimus eſſe *copiam* lumbricorum, uſum primo adhibeamus congrui *cibi* ac *potus*, ſimiliter *epithematum* convenientium uſum ſervantes, & *cataplaſmatum*, deinde *clyſterem*.

Oportet igitur [*aaa*] potum dari abſinthii *pontici* decoctionem, ſive marini, aut *ſantonici*, uſque ad modum duorum cyathorum vel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc *oleo* adjuncto, vel decoctione *lupini*, aut [*bbb*] *noxarum* cum cornu *cervini* ſerragine: & *laſer* aqua ſolutum, vel aceto, & admixto *ſinapi*, aut ovo ſorbili tranſvoratum. Item alica, in qua fuerit infuſa *aloe*, ſive [*ccc*] ipſa tranſvorata: nec non etiam *trochiſcus* dandus, qui adpellatur πικρὸς, vel illa hiera, quæ *dialoes* adpellatur: quorum compoſitiones *Reſponſionum* libris de [*ddd*] medicamine ſcribentes tradidimus.

Item *cardamum*, quod naſturtium vocamus, torridum ac tritum cum aqua, vel mulſo, aut cum melle in electario datum: item *lupini* ſicci decorticati atque tranſvorati cum melle *quindecim* numero, vel *viginti*: quod ſi minime quiſquam tranſvorare valuerit, eorum [*eee*] *polline* conſperſum atque tritum, quantum tres digiti capere potuerint aquæ, bibendum admiſcemus, ſive mulſo aut decoctione [*fff*] noxarum: aut pro *electario* admixto melle dabimus: item *gentianæ* ſuccum

[*aaa*] in potu.
[*bbb*] myxarum.
[ccc] *ſc.* aloe ſola.
[*ddd*] medicaminibus.
[*eee*] pollinem aceto.
[*fff*] myxarum.

in cochlearii modum cum mulſo convenit dare, atque horum ſimilibus uti virtutibus: item *abſinthium* cum vino, & *caſtoreum* cum mulſo. In parvis vero *pueris*, quo latere poſſit, *naſturtium* frixum, ſive tritum, cum *melle* atque *lacte* dabitur potui, vel commixtum *pani*.

His igitur rebus erunt cibi [*ggg*] ponendi: pultibus enim atque ſorbilibus convenit abſinthium concoquere, vel ſimiles herbas. Hoc etiam [*hhh*] ſi ſicco *fico* atque pingui, vel *palmulis*, quas patetos adpellant, quæ conciſæ atque immiſſæ, & cibo datæ mederi valebunt. Faciunt præterea *mora* cibo data, quæ vulgo [*iii*] *celſa* Latini vocaverunt, Græci vero *ſycamina*: item ex amygdalis *amaris* ſorbilia confecta, quæ *Græci* τροφήματα vocaverunt, & communiter cuncta, quæ ventrem deducere valent. Hinc [*kkk*] denique etiam *pinnæ* aridæ [*lll*] *veluti* atque tritæ ſufficientem modum miſcuerunt. Convenit etiam *urtica*, ſive ſola, ſive cum aliqua decoctione confecta.

Nam [*mmm*] ob celebrandam curationem vehementer utilia probamus *catapotia* ex *ſquilla*, atque *chamælæa* confecta. Sumpta igitur *ſquilla* erit acriori *aceto* concoquenda, ne fluida fiat: tum terenda diligenter, ac deinde *chamælæa*: *anchuſa* atque *creta* admiſcenda *ſquillæ*, quantum res patiuntur, ut ad *emplaſtri* veniat qualitatem. Tum facienda *catapotia* in fabæ magnitudinem, & pro viribus ægrotantis danda, ut *fortibus* octo vel

---

(*ggg*) parandi, condiendi.
(*hhh*) fit.
(*iii*) ut diſtinguerent a fructibus rubi.
(*kkk*) *ſubint.* Alii.
(*lll*) vulturis.
(*mmm*) Nos.

novem, *imbecillis* ſex vel ſeptem : *pueris* vero [*nnn*] tres vel quatuor ex aqua calida.

Poteſt etiam ipſius *chamælææ* conciſæ atque contritæ cum mulſo quippiam dari transbibendum, vel cum lenticulæ parvo modo ſorbendum: ſed *pueris* obolus unus, *majoribus* vero oboli duo ſunt dandi: item *fortibus* tres. Perfecta tamen potio *drachmæ* unius continet modum. Utendum præterea *epithemate* circa medias partes ex *lupini* pollinibus, aut [*ooo*] *melanthio*, & decoctione *abſinthii*, aut [*ppp*] fulvo *liliorum*, aut *cerotario* cedriæ admixtis lupinis tritis, aut *abſinthio*, aut agreſtis *peponis* [*qqq*] interiora, quæ *Græci* colocynthida vocant, cum melle atque lupinis, aut *centaureæ* vel *aloes* partibus duabus, & *diagridii* parte una cum melle & *felle* taurino.

Erunt præterea omnia, quæ potui ordinavimus danda, etiam per *clyſterem* injicienda, & magis adjuncto, vel admixto *oleo* plurimo calido, & ſuccis præſcriptis, quo plurima *mordicatione* inteſtina adficiantur.

Ac ſi *lati* fuerint lumbrici, etiam adhibendus *vomitus ex oleo*, non ex radicibus, & alia die *clyſtere* utendum, admixta *nitri* parte, vel *ſalis*. Danda etiam aqua *ſalſa* potui, aut *glycyrrhizæ* radicis decoctio, aut ſimiliter incocta glycyrrhiza. Alii vero tres drachmas *glycyrrhizæ* cum *nitro* probaverunt. Alii *diagridii* obolos tres, cum *polypodii* herbæ drachmis duabus. Alii ex [*rrr*] *pinnis*

(*nnn*) tria.
(*ooo*) nigella.
(*ppp*) bulbo.
(*qqq*) interioribus, quem.
[*rrr*] vulturis, memoratum p. 344.

medicamen confectum, Sed erit semper tentandum, ubi res patiuntur, ut iis utamur medicaminibus, quæ minime stomachum adficiant.

Tum cum sensum acciperint ægrotantes *animalium* [ſſſ] *carendorum*, ut interpellatione ventris admoneantur, subjicienda erit *aqua calida*, quo & loca relaxentur, & animalia procedant, ne *frigore* percussa fugiant. Erit præterea curandum, ne frequenter hæc *animalia* renascantur, ut *unctione* regulari corpora fortificemus, adhibito *præceptore*, adhibita etiam *recorporatione* cyclica, quæ fit *vomitu* radicum, & *drimyphagia*, & *dropace*, & *sinapismo*, & *paroptesi*, & horum similibus virtute rebus.

[ſſſ] prodituorum.

CAPUT IX.

De Mollibus, sive subactis, quos Græci μαλθακὸς *vocant.*

MOlles, sive subactos *Græci* μαλτακὸς vocaverunt, [*] quos quidem esse nullus facile *virorum* credit. Non enim hoc humanos ex *naaura* venit in mores, sed pulso pudore, *libido* etiam [*a*] indebitas partes obscœnis usibus subjugavit. Cum enim nullus cupiditati modus, nulla satietatis spes est, singulis *Sparta* non sufficit sua:

(*) ægros.
(*a*) aliis usibus dicatas.

[b] Nam fic noftri *corporis loca divina providentia certis deftinavit officiis.* Tum denique volentes adliciunt *vefte* atque *greffu*, & aliis *femininis* rebus, quæ funt a paffionibus corporis aliena, fed potius *corruptæ mentis* vitia.

Nam fæpe [c] tumentes, vel quod eft difficile, verentes quofdam, quibus forte deferunt, repente mutati parvo tempore *virilitatis* quærunt *indicia* demonftrare, cujus quia modum nefciunt, rurfum *nimietate* fublati, plus quoque quam virtuti convenit, faciunt, & majoribus fe [d] peccatis involvunt. Conftat itaque etiam noftro *judicio*, [e] hos vera fentire. *Eft* enim, ut SORANUS ait, *malignæ ac fœdiffimæ mentis paffio.* Nam ficut feminæ *Tribades* adpellatæ, quod utramque *Venerem* exerceant, mulieribus magis quam viris mifceri feftinant, & eafdem [f] *invidentia* pene virili fectantur: & cum paffione fuerint defertæ, feu *temporaliter relevatæ*, ea quærunt *aliis* objicere, quæ [g] pati nofcuntur, [*] juvamini [h] humilitate duplici fexu confecta, velut frequenti *ebrietate* corruptæ in novas libidinis formas erumpentes, confuetudine turpi nutritæ, fui *fexus injuriis* gaudent, [i] *illi* comparatione talium *animi paffione* jactari nofcuntur.

(b) Tametfi.
(c) timentes.
(d) erroribus.
(e) qui hoc prodiderunt.
(f) æmulatione.
(g) i. e. muliebria.
(*) juvandi.
(h) voluptate ex.
(i) *fc.* cinædi.

Nam neque ulla *curatio corporis* depellendæ passionis causa recte putatur adhibenda, sed potius *animus* coercendus, qui tanta peccatorum labe vexatur. Nemo enim *pruriens* corpus [*k*] feminando correxit, vel virilis *veretri* [*l*] *tactu* mitigavit, sed communiter querelam sive dolorem [*m*] alia ex materia toleravit.

Denique etiam a CLODIO historia curationis data *ascaridarum* esse perspicitur, quos de lumbricis scribentes vermiculos esse docuimus *longuonis* in partibus natos. PARMENIDES libris quos de natura scripsit, eventu inquit *conceptionis* molles aliquando, seu subactos homines generari. Cujus quia Græcum est *epigramma*, & hoc versibus intimabo: *Latinos* enim, ut potui, simili modo composui, ne linguarum ratio misceretur.

Femina, virque simul Veneris cum germina miscent
Venis, informans diverso ex sanguine virtus
Temperiem servans bene condita corpora fingit.
At si virtutes permixto semine pugnent,
Nec faciant (*n*) *unam, permixto in corpore diræ*
Nascentem gemino vexabunt semine sexum.

Vult enim *seminum* præter materias esse *virtutes*, quæ si se ita miscuerint, (*o*) & ejusdem corpo-

(*k*) se viris subjiciendo, & prostituendo: *alii* effœminando.
(*l*) tractu, mastupratione.
(*m*) animi vitio, & fœda consuetudine.
(*n*) i. e. vim, virtutem.
(*o*) ut.

ris (*p*) faciant, unam, *congruam ſexui* generent voluntatem. Si autem permixto ſemine corporeo *virtutes ſeparatæ* permanſerint, *utriuſque Veneris* natos adpetentia ſequatur.

Multi præterea ſectarum principes (*q*) *genuinam* dicunt eſſe paſſionem, & propterea in *poſteros* venire cum ſemine, non quidem *naturam* criminantes, quæ ſuæ *puritatis* metas aliis ex animalibus docet: nam ſunt ejus *ſpecula* a ſapientibus (*r*) nuncupata: ſed *humanum genus*, quod ita ſemel recepta tenet vitia, ut nulla poſſit (*ſ*) *inſtauratione* purgari, nec ullum novitati (*t*) liquerit locum, ſitque gravior *ſeneſcentibus* mentis culpa, cum plurimæ *genuinæ*, ſeu adventitiæ paſſiones (*u*) corporibus infractæ conſeneſcant, ut *podagra*, *epilepſia*, *furor*, & propterea ætate vergente mitiores procul dubio fiant. Omnia etenim *vexantia* validos effectus dabunt *firmitate* oppoſita ſubjacentium *materiarum*, quæ cum in *ſenibus* deficit, paſſio quoque minuitur, ut *fortitudo:* ſola tamen ſupradicta, quæ *ſubactos* ſeu molles, efficit viros, ſeneſcenti corpore *gravius* invaleſcit, & infanda magis libidine movet, non quidem ſine ratione.

In aliis enim *ætatibus* adhuc valido corpore, & naturalia (*x*) *ventris* officia celebrante, gemi-

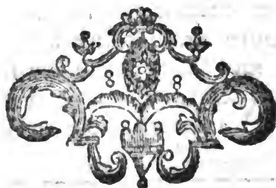

(*p*) vim unam faciant.
(*q*) nativam hæreditariam.
(*r*) *ſubint.* bruta animantia.
(*ſ*) ſui correctione.
(*t*) linquat.
(*u*) i. e. una cum corp. quaſi ſenio quodam infringantur.
(*x*) veneris, vel viri.

na *luxuriæ* libido non dividitur, (y) animorum, (*) nunc faciendo, nunc facie jactata: in iis vero, qui *senectute* defecti virili *veneris* officio caruerint, omnis animi *libido* in contrariam ducitur adpetentiam: & propterea *femina* validius venerem poscit.

Hinc denique conjiciunt plurimi etiam *pueros* hac passione jactari. Similiter enim senibus virili indigent officio, quod in ipsis (z) nondum est illos deservit.

(y) animo nunc patiendo, nunc faciendo jactato.
(*) animos eorum.
(z) nondum est, at illos jam deseruit.

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER V.

CAPUT PRIMUM.

De Ischiadicis & (a) Psœadicis.

A *Partibus*, quæ dolore vexantur, hæ passiones *nomina* sumpserunt. (*b*) Nam (*c*) vertebrorum summitas (*d*) *ipsorum* initio terminatur, Græci *ischia* vocaverunt. Item *musculos* clunium sub spinæ finem ex interioribus atque exterioribus adhærentes *psoas* vocaverunt.

Generantur istæ passiones nunc ex manifestis, nunc ex occultis causis, ut est (*e*) *perfrictio* profunda, vel terrena cubatio, aut *casus*, vel repentinus *percussus*, aut jugis atque immodicus *usus veneris*, aut quilibet, longissimi temporis morbus: item vehemens *abductio*, vel raptus in exercitio factus, aut longissimi temporis *hæmorrhoidarum* (*f*) fluoris tentus, vel insueta (*g*) humi *fossio*, aut cujusdam *ponderis* levandi ex (*h*) interioribus co-

(*a*) Psoadicis s. lumborum dolore laborantibus.
(*b*) Nam ubi.
(*c*) femoris caput cum sui trochanteribus.
(*d*) coxarum.
(*e*) frigoris susceptio.
(*f*) fluor retentus.
(*g*) telluris.
(*h*) inferioribus.

natio. Fit præterea in omnibus *ætatibus*, ſed frequentius in mediis.

Sequitur *iſchiadicos* dolor vertebrorum, quam paſſionem multi (*i*) *duplicem iſchiada* vocaverunt, adteſtante *gravedine*, & *difficili motu*, contra ſolitum morem, & quibuſdam cum levi torpore ac *formicatione*: quibuſdam cum vehementi atque pungenti, & *fervido dolore*, & ad ſenſum patientis, tanquam ſerpentis (*k*) convolutus motus: aliquando etiam cum *febribus*, ut neque in lecto ſuam (*l*) conventionem ferre valeant ægrotantes, & primo, in *vertebro* dolor ſentitur, dehinc [*m*] partis ſuæ penetrans loca, uſque ad mediam *natem*, ac ſuperius ad *inguen*, vel ad [*n*] *ancalen* perveniens atque *ſuram*, dehinc etiam *talum*, & *pedis* ſummitatem.

Tum cum paſſio tardaverit, ceſſante nutrimento, *cruris totius tenuitas* fit, quam *Græci* atrophian vocant, incipiens a clunibus, ſive ab inferioribus locis, adteſtante *debilitate*, & ſæpe conductis partibus *brevitate* cruris, aut ultra naturam, longitudine paſſionis, [*o*] *diſtenſione* ſuffecta, ut in paralyſin veniat, aut ipſius *vertebri* duratæ partes exſtantiores fiant.

Conſtringitur præterea ſæpe ac retinetur *ventris* officium, aut cum plurimo dolore perficitur, ob tenſionem, atque *ſpiritus retenti percuſſum*, & in (*p*)

(*i*) in utroque coxendice.
(*k*) convoluti motu.
(*l*) poſitionem.
(*m*) articulationis.
(*n*) ἀγκάλην, i. e. poplitem.
(*o*) extenſione.

in [*p*] itineris preſſu, quibus [*q*] forte [*r*] permittitur, ut initia motus impediantur, *fervore* partium adteſtante: ac ſi perſeverans fervor fuerit, motus facilior fit. Tum rurſus (*ſ*) ſubſidunt; vel (*t*) intenti reſiſtunt repente, tanquam fuerant (*u*) necdum greſſu tentato. Tunc magis vehementem dolorem ſentiunt: & ambulant quidam, *capitibus digitorum* gradientes, alii (*x*) extenti quidem, ſed (*y*) *ſinuatis* clunibus, ut neque ſe pronos inclinare valeant: alii *contracti* atque conducti, qui *pejus* omnibus habere noſcuntur: ſiquidem paſſio adprehendit etiam *ſpinæ muſculos*, & propterea duritia quadam hæc invaſiſſe videtur loca.

Patitur autem principaliter *membrana*, quæ oſſa circumtegit, quam Græci *perioſteon* vocant: item *muſculorum* capita, vel ſummitates. Denique augmento paſſionis (*z*) *intercreatus* humor, & frequenti dolore corruptus, in *ſaniem* tranſiens partes aliquas (*aa*) collectionibus adficit.

Sed quoniam plurima ſupradictorum ſequuntur etiam eas, quæ *matricis* vexatione adficiuntur, & magis cum ejus fuerit *inclinatio* facta, quam παρακλισίν vocant, facienda eſt *diſcretio* paſſionum: & primo, quod *matrice* patiente, in eadem potius cauſæ inveniantur, atque ex ipſa initium ſumant.

(*p*) itinere preſſum.
(*q*) valide.
(*r*) premitur, initio motus impediuntur.
(*ſ*) ſedent.
(*t*) ſubito gradum detenti ſiſtunt.
(*u*) nondum.
(*x*) recti.
(*y*) ſinum cum ſpina facientibus.
(*z*) intercollectus.
(*aa*) abſceſſu.

Psoadici vero *clunium* dolore adficiuntur, & *tardo motu*, ut se renitente dolore nec inclinare valeant, ac difficilius & dolentius (*bb*) subrigant.

Plurimis igitur dolor *cito* conquiescit: aliquibus vero *perseverat*: partes durescunt atque conducuntur: his denique (*cc*) usque ad pene *cutem* unicus sequetur gressus.

Si itaque *exteriores* musculi fuerint in passione constituti, etiam *tactu* tentati dolescunt, *interiores* autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquam in *nephriticis* contingit: quos propterea denique similes discernimus: siquidem alia multa eisdem propria concurrunt, quæ de ipsis scribentes memoravimus.

Psoadicis autem, atque *ischiadicis*, quorum nunc curationem scribimus, dolor efficitur nunc *deficiens*, ordinatus aut inordinatus, ac *longis* vel *parvis* intervallis recurrens, ac puris & *limpidis* lenimentorum variatus spatiis, aut mediocres *reliquias* servans. Utilem inquit HIPOCRATES ischiadicis dysenteriam: Habet enim imitationis quiddam *recorporationis* faciundæ, quamquam plurima vexatione corpus adficere videatur: Item *hæmorrhoides* vel *varices*, ut alii dicunt, laxamenti causa. Sunt autem *difficiles* curatione magis, qui plurimo tempore fuerint passione vexati, & multis atque variis accidentibus & signis adfecti.

In ordine itaque *curationibus* hæc erunt intuenda, ut cum recens fuerit passio vel veterata, sed in *superpositionis* tempore constituta, jacere faciamus ægrotantem *mollioribus* stramentis, *calido* in loco, adhibita *abstinentia*, & *requie* usque ad

---

(*bb*) suberigant.
(cc) pene usque ad cutem dolorificus sequitur.

primam *diatriton*. Tunc *lanis* mollibus, ac (*dd*) limpidis *oleo calido* dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhibenda etiam *fomentatio* jugis ex oleo dulci calido: item *vaporationum* commutatio, ſicut in multis docuimus ſcribentes, & *phlebotomia* tempore conſueto, atque ex brachio *dolenti parti contrario*, vel plurimum dolenti comparatione alterius.

Ac ſi æqualis in utraque fuerit parte dolor, ex eo, in quo fuerit *facilior* vena, erit detractio facienda. Si neque hoc occurrerit: ex *ſiniſtro* brachio adjutorium adhibendum: ſiquidem minus officiis domini neceſſaria pars eſſe videtur, niſi forte ſiniſtri, hoc eſt σκαιοὶ fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda *perunctio* ex oleo dulci atque calido: dehinc *ora* lavanda, *cibus* dandus nutribilis, calidus, tener, tanquam *ſtricturæ* conveniens, & *potui* aqua calida uſque ad declinationis tempus. Servanda etiam cibi (*ee*) *alterna* dierum oblatio: tum ceſſante dolore *reſumptio* adhibenda.

Perſeverante vero (*ff*) alia *diatriti* tempore, adhibenda (*gg*) *injectio* decoctione fœnigræci ſeminis, aut lini, aut hibiſci, quam Græci *althæan* vocant, quo pariter fota atque vaporata *interiora* laxamento conſentiant. Admiſcendum denique oleum calidum: item ſuccus alicæ, vel ptiſanæ, vel *oleum* ſolum, aut admixto *adipe* anſerino, vel *gallinaceo* injiciendum, vel iis quicquam ſimile conſolutum.

(*dd*) non ſuccidis.
(*ee*) alternis diebus.
(*ff*) alius.
(*gg*) clyſter.

Ac ſi venter fuerit abſtentus, erit *mulſum* injicendum. Tentanda denique & (*hh*) properanda ſequentibus diebus *facilitas ventris.* Quo convenit, ſi hoc minime perficere valuerimus, etiam (*ii*) λινόζοςιν herbam nunc ſolam cibo dare, nunc adjuncta *malva*: item [*kk*] agreſte *coliculum.*

Sed fugienda prædicimus quæcumquæ fuerint vehementiora, quantum quidem res admittunt, ut *diagridium helleborum nigrum*, chamælææ ſemen, quod Græci *coccum Cnidium* vocant, *agaricum*, *agreſtem peponem*, quem colocynthida dicunt, ſingularia vel conjuncta, item ἱερὰν, quam διασκαμμονίας adpellant, ne plurima vexatio pro parva commoditate ſequatur. Nam poſt fomenta convenit *cataplaſmata* adhibere, quorum confectiones atque ſpecies ſæpe conſcripſimus.

Ac ſi permanſerit dolor, adhibenda *ſcarificatio. Hirudines*, etiam adhibendæ, quas *Græci* βδελλας adpellant. Hoc quidem ſecundo vel tertio faciendum, ſi cauſæ popoſcerint. Tunc *vaporatio* ſpongiarum ex aqua calida, vel aliqua decoctione (*ll*) laxativa virtute mitigantium materiarum adhibenda, quarum jam ſæpe ſpecies memoravimus. Ex ipſis quoque (*mm*) ἐγκαθίσματα facienda. Item *cerotaria* dolentibus adponenda partibus ex oleo pingui, vel cyprino, aut ſicyonio, vel ex radice hybiſci confecto, aut irino, aut malabatrino, ſingularibus, atque commixtis.

(*hh*) procuranda.
(*ii*) mercurialem.
(*kk*) agreſtem.
(*ll*) laxativæ virtutis
(*mm*) i. e. balnea ad umbilicum uſque.

Ac si *duritia* emerserit, (*nn*) admiscendum *adipem*, aut *medullam* cervinam, vel bubulam, aut melilotum, aut hibisci radicem percoctam in mulsa, ac diligenter contritam, aut decoctionem ejusdem hibisci, *vel fænigræci*, & *lini* seminis triti, in mellis crassitudinem confecti.

Ac si difficile passionem declinare viderimus, erit ἔμβασις adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum *minutus* dolor, varius offerendus est cibus, ex mediæ qualitatis materia. Adhibendum etiam *lavacrum*: dehinc lene *vinum*: tum *malagmata* partibus in passione constitutis, ut *Diachylon*, vel *Mnaseum*, aut (*oo*) *Dioxelæum*, vel (*pp*) *nileos*: item *unctiones*, quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigescere partes permittant. *Cerotaria* quoque limpida, aut *Diasamsucum* acopum, aut *irinum* oleum aut samsucinum.

Ac si passio fuerit tarditate *inveterata*, & plurimo tempore perseverans, & in *lenimento* constituta, si hoc limpidum viderimus lenimentum, erit pro modo permanentis doloris *curationis* facienda moderatio. Tunc enim convenit *motus* quidem, sed fertorio lecto, dehinc cathedra vel *sella*. Utile plerique veteres huic passioni etiam *Macerinum* emplastrum memorant, item *Icesion* usque ad quinque dies imposita linquentes, laudaverunt. Convenit *recorporationi* etiam (*qq*) *solis* igniti vaporatio. Oportet autem *saccellum* lineum implere sale torrido, & adponere patientibus partibus. Tunc superaspergere *aquam salsam* calidam, & superim-

---

(*nn*) admiscere oportet.
(*oo*) describitur ab *Aetio* p. 829.
(*pp*) *Nilei*.
(*qq*) salis.

ponere *cauteres* latos, aut igne repletum vas congruæ latitudinis.

Sic enim calefacto ſaccello inſtillans humor, & cum fervore acerrimo decedens, atque (*rr*) *artus* ſingulos invadens, quos *Græci* poros adpellant, laceſſendo demutant, recorporativa ſine dubio virtute. Facit enim tanquam de ſinapiſmo partium *ruborem*, quem *Græci* φοινιγμὸν adpellant. Prodeſt denique etiam ex oleo *rubor* effectus hoc genere. (*ſſ*) *Farina* conſperſa, atque manibus exercitata, quo facilior fiat, erunt *partes* in paſſione conſtitutæ *circulatim* ambiendæ, cujus ſpatium, ſive *medium* oleo replendum.

Tunc *cauteres* longi atque igniti immittendi, qui quidem *cutem* tangere minime debent: Hoc faciendum (*uu*) alterna vice, donec oleum calefactum *fervorem* corpori tradat. Jubendum præterea ægrotanti ut ſe immobilem præbeat, cum oleo ſummo fervore (*xx*) coierit, ne ſe mutando adurat. Tentandum denique etiam *cauteres* ſine olei motu (*yy*) ſubmittere, atque (*zz*) lavare ſuppoſita ſpongia ſtatim, ne diſtillatione *cauteris* vicinæ partes adurantur. Tum cum *mediocrem* ſenſerit æger *uſtionem*, ei vas erit ſupponendum, vel adjungendum, ut ſe repente inclinando unam faciat (*a*) *olei refuſionem*: ne vicinantia uſta puſtulentur.

(*rr*) meatus.
[*ſſ*] modo.
[*tt*] Maſſa farinacea.
[*uu*] uno cauterio refrigerato, aliud candens adhibendum.
[*xx*] caluerit.
[*yy*] ſubmovere.
[*zz*] levare.
[*a*] *ſub.* in iſto ſcrobiculo ferventis.

Alii *caccabuli*, vel vaſis fictilis *fundum* perforantes, labia vel ora pertuſuræ patientibus locis adfixerunt, ſupradicto more *farina* [*b*] conſperſa circumdantes, ſic *oleo* caccabulum impleverunt, cætera ſupradicto ordine gerentes: *Alii* uſque ad uſtionem *vaporibus* igneis uſi ſunt: *Alii* diverſis generibus *puſtulationem* locorum faciendam probaverunt, vel extemplo *eſcharas* patientibus [*c*] ingeſſerunt partibus, aliquando ſolo *ſinapi* cataplaſmantes, quo ſuperficies cutis puſtuleſcat: item ſinapi admiſcentes glebæ *calcis* æquis ponderibus & *ſulphuris* partem, atque ſimul conterentes, parvo *oleo* & *aqua* admixto linteolo illita, [*d*] proſtrato alio linteolo tenui, ei parti, quam curamus, ſuperimponemus illitum, quo ſenſim atque per *triplicem* materiam tranſiens vis medicaminis *puſtulationem* faciat loci.

Item non aliter etiam ex *cinere ſalicis* hæc facere poterimus. Ejus enim corticem inurentes, atque ex ejus cinere [*e*] *pulviſculum* facientes in umbra [*f*] ſiccari ſinimus, tunc locis [*g*] præulceratis adponimus, ſuper diſtillantes [*h*] *liquefactam calcem*, quam vulgo colatam vocant, ſed paulatim: cum enim fuerint humectati pulviſculi, cutis ſuperficiem puſtulabunt. Quod ſi quiſquam plurimum perſeveraverit, etiam *altiora* inuſta [*i*]

[*b*] aqua ſubacta.
[*c*] inuſſerunt ut varii generis cauteriis immediate adplicitis.
[*d*] parti prius inſtrato.
[*e*] κονίαν, lixivium.
[*f*] exhalare.
(*g*) antea ſcarificatis: alii præceratis.
(*h*) lixivium cui addita calx eſt.
(*i*) in tabum colliquantur.

putrefcunt, &, ut *Græci* adpellant, efcharam faciunt.

Alii denique ex *radice* herbæ, quam *ftruthium* vocant, loca ulcerari præcipiunt: *Ufta* etenim radix, concepta flamma, cuti adpofita *puftulationem* neceffario facit. Sed *alii* hanc uftionem tanquam imbecillem reprobantes, *cauteribus* ajunt faciendam: quos quidem primo *tepidos* probant adponendos, donec cutis puftuletur, tum *igneos*: fed iis omnibus interjecto fpatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & effe *cauteres* femper aduncos in modum [*k*] *gamma* literæ. Sed alii hanc adpofitionem metuentes [*l*] *anchiftris* ex utraque parte cutem [*m*] prætendunt, & inter [*n*] eos cauteres imponunt, ne ulla uftione *nervi* tangantur.

Alii *ligneos fungos* inferius ac fuperius anguftos formantes, patientibus adponunt locis, quos *fummitate* accenfos finunt concremari, donec cinerefcant atque fponte decidant. Eft enim hæc uftio leni penetratione moderata. Alii *linteolum* aqua tingentes partibus refimplicatum adponunt. [*o*] Tunc tabulæ tiliari adponentes *ftruthium* herbam concidunt in breves *particulas*, ac deinde ferramento [*p*] igneo fingulas partes *oleo* tingentes accenfas imponunt tabulæ fcilicet [*q*] tiliæ, hoc fecundo vel tertio facientes per intervalla: donec materia carbonefcat, atque puftulas cutis efficiat.

(*k*) Γ.
(*l*) hamis.
(*m*) i. e. prius tendunt, an prehendunt.
(*n*) ea *fubint.* anchiftra.
(*o*) reduplicatum.
(*p*) Tum tabula tiliarem.
(*q*) ferramento prehenfas fingulas partes, oleeque tinctas, & accenfas.

Alii, ex quibus ſunt DEMETRII ſectatores, ejus partis, quæ patitur *manum*, inter pollicem & demonſtrativum digitum, quem *Græci* [r] lichanon ſive dicticon adpellant, juxta *inferiorem articulum* [ſ] involutis inurunt cauteribus, quos quidem nunc *nudæ* cuti adponunt, nunc præmiſſo *linteolo* oleo tinctos: [t] *modum* autem uſtionis conſtituunt, cum in alia manu, hoc eſt, quæ ſit contraria parti patienti, *ſudor* emergens adparuerit, tum poſt ſupradictas uſtiones imperant *ulcera* [u] reſervata in ſaniem provocari. *Alii* denique [x] ſtatim lana ſuccida eadem contexerunt loca.

Alii marrubii coma contrita cum ſale vel oliva nigra, aut [y] ſeſamo infuſo, ſive nucibus: tum tertia die *lenticula* multa, atque *mulſo* decocta, donec ulceris cadat eſchara. Tunc ῥινόμελι ajunt imponendum, vel ea, quæ valeant laceſſendo *puris exitum* provocare: item *florem æris* cum *nigro helleboro* adponunt. Et quidem aliqui relevantur intervenientis recorporationis cauſa. Sed quoniam iſtiuſmodi uſtionibus plurima *vexatio* conjuncta eſt, erit melius adjutoriis mederi.

Auſi ſunt præterea quidam etiam *Venerem* adhibere, in iis, qui non ex uſu venereo *iſchiadici* facti videntur, quo magis vexata nervoſitas geminet cauſam. Alii *cantilenas* adhibendas probaverunt, ut etiam PHILISTIONIS frater idem

(r) tiliari.
(ſ) λιχανὸν καὶ δεικτικόν.
(t) ignitis. Alii involutam.
(u) ſignum ſufficientis.
(x) reſerata.
(y) ut facta eſt uſtio.

memorat *libro* XXII. de adjutoriis, ſcribens quendam *fiſtulatorem* loca dolentia [z] decantaſſe, quæ cum *ſaltum* ſumerent palpitando, diſcuſſo dolore miteſcerent. Alii denique hoc adjutorii genus PYTHAGORAM memorant inveniſſe: ſed SORANI judicio videntur hi *mentis vanitate* jactari, qui modulis & cantilena paſſionis robur excludi poſſe crediderunt. Item plurimi ex *talo* atque [*aa*] *ancala* ejuſdem partis quæ fuerit paſſione poſſeſſa, *venam* dividentes ſanguinem detraxerunt: ſed magis partes impletæ gravantur, cum repente vacuata loca in ſemet materiæ fluxum invitant.

Nobilium vero principum HIPPOCRATES libro, quo de *locis* conſcripſit, *cucurbitam* jubet ſine ſcarificatione adponi. Utitur etiam *ferventibus* medicaminibus potis, quæ ſi eſſent vere congrua paſſioni, minime tamen ad [*bb*] excludendam vetuſtatem valere crederentur.

DIOCLES libro, quo de paſſionibus, atque cauſis & curationibus ſcripſit: item ſecundo libro de curationibus, [*cc*] *regulam* dixit *ſiccam*, & *frigidam*, & *nutribilem* ægris convenire, cum humida atque calida prodeſſe huic paſſioni demonſtraverimus.

Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica adpellavit, & probat *conditum* bibendum, quod plerique *Latini* mulſum vocant. Utitur etiam cibo e *viſceribus aſinorum*, & *clyſteribus* ſanguinem provocantibus, & *vino* nunc albo, nunc nigro,

---

(z) incantaſſe.
(*aa*) poplite.
(*bb*) ſanandam paſſionem inveteratam.
(cc) diætam.

neque ordinis, neque temporum, neque congruæ qualitatis memor.

THEMISON secundo libro Tardarum passionum in quibusdam peccare perspicitur, *phlebotomans* talum vel ancalen, atque lanis succidis cum *oleo* & *aceto*, & *sale* statim patientia contegens loca, *articulos* adstringens, & *intestina* per clysterem [*dd*] exulcerans, & os ipsum quod ισχίον Græci vocant. Ante hæc omnia, & *equitare* imperat ægrotantes, quo magis ob vehementiam motus partium faciat vexationem: item alternis *sinapizat* diebus, quod est immoderatum, & in omnibus ulcerationem cutis existimat faciendam, qua plurima congrua prohibentur adjutoria adhiberi: cum partes ulceratæ adposita tolerare non possint.

THESSALUS vero *vaporationem* faciendam improbe recusavit. Est enim *recorporativæ* virtutis, neque initio recte constrictiva probat adhibenda. Etenim *ischiadica passio vehementi atque difficili strictura confecta perspicitur.*

(*dd*) & eos ipsum exulcerans

CAPUT II.

De articulorum passione, quam Græci ἀρθρῖτιν *vocant, & de pedum dolore, quem podagram adpellant.*

UTraque passio a *parte* corporis, quæ patitur, *nomen* accepit: altera communiter ab *articulis* omnibus, altera specialiter a *pedibus*. Sed podagram *Græci* etiam ab impedimento, vel *retentione* pedum aiunt nominatam, vel a *ferali* dolore; siquidem omne, quod immite fuerit abusive *agreste* vocamus. Earum denique passionum *discretio* promptissima atque manifesta esse perspicitur. Nam *podagra pedum tantummodo dolor* est. *Arthritis* vero etiam *cunctorum articulorum*, sive *multorum*: & aliquando a *pedibus* sumens dolor exordium, *cæteros* articulos implicavit, aliquando in *aliis* incipiens *pedes* invasit.

Igitur quidam medici arthriticam passionem *genus* vocant, podagricam vero *speciem*. Etenim quod Græcis *hamarthritis* recte nuncupatur: siquidem sit in *articulis* dolor, quanquam in pedibus constitutus, *arthritis* vero non ilico *podagra* dici potest, siquidem genua vel manus tenens γονάγρα aut χειράγρα dicitur, vel τενοντάγρα, si majores tenuerit nervos. Sed de his *nominibus*, quæ locorum causa discreta videntur, unius tamen esse virtutis intelliguntur, in *curationibus* certandum non est.

Sunt (*a*) enim harum passionum *antecedentes*

(*a*) autem, igitur.

causæ variæ, ut *vinolentia*, *frigus* profundum, (*b*) *cruditatio*, libido *venerea*, *labor immodicus*, vel repentina *desertio* solutæ exercitationis (*c*) in ante actum morem: aut rursum non ex infantia, sed secunda & sera ætate (*d*) adfecta, cum mollibus nervis atque insuetis fuerit illata *quassatio*: item percussio antecedens ex *palæstra*, (*e*) forti *exercitio*. Frequentat autem in *viris* magis atque mediis ætatibus, difficile vero in *mulieribus*, atque in (*f*) *eunuchis*, & *pueris*, & juvenibus fieri invenitur.

Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam (*g*) *genuino cursu* in posteros migrare cum *semine*, & propterea succedentes invadere, de qua re principaliter *Responsionum* docuimus libris. Item per aliquas probatur frequentare regiones, ut *Cariam*, & *Alexandriam* Ægypti vicinam; nec non *temporibus* certis nasci, item magis asperari videtur, ut primo, (*h*) *verno*, secundo, autumno, tertio, hyeme, æstate vero difficile.

Siquitur autem passione articulari tentatos, *torpor*, atque *formicatio* eorum articulorum, qui tanguntur, & difficilis *flexio*, atque rursum *extentio*: item *gravedo* & (*i*) vacandi dulcedo, & ad parvum motum vehemens *labor*, atque *dormientibus* sensus quidam *resonantium* articulorum, & cum de somno surrexerint, veluti *saltu* ca-

---

(*b*) cruditas.
(*c*) ante acto more.
(*d*) effecta, nata.
(*e*) *Alii* vel forti exercitio.
(*f*) Aphor. 18. & 29. lib. 6.
(*g*) hæreditario.
(*h*) Aphor. 20. l. 3.
(*i*) otii, quietis.

rumdum partium adficiuntur; tum *horror*, vel rigor, atque *tremor* ſine ulla manifeſta ratione partium ſequuntur.

Dehinc cum paſſio ſe extollere cœperit, in *podagricis* dolor alterius *pedis*, aut utriuſque cum *punctionibus* naſcitur, incipiens a veſtigio aut *plantæ* cavitate, vel ſæpius a *majore digito*, adteſtante *torpore*, & gravedine, & *difficili motu*, cum *horrore* rigido, atque inæquali per membra, & aliquando plurimo *fervore*, ut alii refrigerantia, alii calida deſiderent ægrotantes, & propterea quidam alteram *calida*, alteram *frigidam* podagram putaverunt nuncupandam.

Item *initio*, ut ſæpe contigit, ſimilis *color* patientium atque ſanarum videtur partium, adteſtante æqualitate, nullo emergente *tumore*. Dehinc *inflatio* partium fit cum rubore. Quapropter relevatio altiorum ſæpe (*k*) ſequetur.

Tum *pejorante* paſſione arthritica ſufficitur paſſio, cum in unum omnium cogitur articulorum *conſenſus*, & facile ex *articulo* in *articulum* venit dolor, nec deſinens priuſquam cunctos invaſerit nodos. Sæpe denique prioris *articuli* dolore declinante *ſecundus* invaditur, atque eodem ſimiliter miteſcente *tertius* ſumit exordium, conſentiente etiam *veſica*, atque ſpinæ majoribus *nervis*, quos τένοντας adpellant: & in ſtomacho etiam *nauſea* vel vomitu jactantur ægrotantes.

Tunc articuli tumentes *inflantur*, ac deinde *dureſcunt*, & ſolidati ſaxeam faciunt qualitatem: tum etiam *nigrores* efficiuntur, atque *contorti*, ut in obliquas partes *digiti* vertantur, aut reflexi ſupinentur, aut vicini adfixi incumbant, & ali-

---

(*k*) ſequitur.

quando humore *purulento* vel *mucilento* collecto, aut viscoso generent (*l*) *poros*, quos nos transitus dicere poterimus: dehinc etiam *lapides* (*m*) sufficiant, qui quidem articulos solvant, & cutem distendant, atque erumpentes promineant, & *chirurgia* detrahantur: aut exsilientes (*n*) *cyathis*, (*) cum ferramento tollantur, quod nos (*o*) *laureolum* dicere poterimus, & rursum renascantur.

Tum *membra* dolentium partium, cessante nutrimento, *tenuata* languescunt, & *arida* efficiuntur. Erunt præterea *ægrotantes* parvis ex causis mobiles atque *iracundi*, siquidem motum vel actum non sine querela accipiant.

Principaliter autem hæc passio constituitur in *nervis*, vel eorum (*p*) *colligationibus*, (**) tum cætera morbo consentiunt, atque contiguos vel superpositos *lacertos*, & majores nervos pati demonstrant. Est præterea passio *non facilis* curatione, & aliquando magnitudine *insanabilis*, non ut plerique putant (*q*) *naturæ*.

Causæ autem difficillimæ curationis vel, ut sæpe contigit, impossibilis, *manifestæ* atque plurimæ reperiuntur. Est enim passio in *nervis* constituta, qui (*r*) sint natura *densissimi*, & inter articu-

---

(*l*) tophos; legisse videtur AURELIANUS πόρυς, non πώρυς.
(*m*) sufficiuntur.
(*) cyathisco REINES.
(*n*) ambiente articulum membrana.
(*o*) Scalpreolum σμίλιον.
(*p*) i. e. ligamentis & tendinibus.
(**) *adde* membrorum.
(*q*) natura.
(*r*) sunt.

lorum *nodos* conſtituti, quorum *anguſtia* comprimuntur, & ad omnem motum aſperantur, magis in *pedibus*, hi enim plurimas *conligationes* nodorum naturaliter habent, & totum corpus ſuſtinendo (*ſ*) laborat.

Præterea hæc paſſio initio *parvitatis* cauſa negligitur, & contempta convaleſcit: quippe cum e (*t*) multis minime credatur emergere. Alii denique *digiti* luxati, aliqui *pedis* verſionem, aliqui cujuſdam rei calcatæ, vel offenſæ *duritiam* aut (*u*) *fervorem* queruntur, tum neceſſitate coacti augmenti temporibus in *confeſſionem* veniunt ægrotantes. Ob hoc igitur paſſio perſeverare; atque corpora poſſidere meditatur. Non autem minus etiam longorum *lenimentorum* cauſa, quibus receſſiſſe putatur, cum ſanos ægrotantes fingendo promittit, adjuvante etiam *intemperantia*; quæ cum ſæpe concipi paſſio perſpicitur, manere poſſe non dubitatur.

Quod (*) *dicam* diatrito. Si venter officium non adgnoverit, *clyſter* adhibendus ſimplex, *atque ita totius paſſionis* ſtatu *accepto ut inflata vel* tumentia *loca videantur*, *ſcarificatio* adhibenda: & ubi permiſerint partes *cucurbita* figenda, vel *hirudines* admovendæ. Eſt autem omnium (*x*) levior (*y*) præter cucurbitam *ſcarificatio*. Siquidem nulla quaſſatio partium fiet, quæ neceſſario cucurbitæ

(*ſ*) laborant.
(*t*) aliud quid eſſe putantibus.
(*u*) a feriendo: ictum.
(*) *initium eſt mutilum.*
(*x*) leviſſima.
(*y*) ſine cucurbita.

cucurbitæ conjuncta est. Item *hirudinem* morsibus consensus adjungitur, & propterea, ut supra dictum est, simplex (z) *conflatio* lenius probatur.

Adhibenda etiam *vaporatio* spongiarum, tum aquæ calidæ *fomentatio*, vel (*aa*) aqua & oleo; aut decoctionis fœnigræci, aut lini seminis, vel hibisci. Item *cataplasma* mitigativum, quod jamdudum minime posse adhiberi videbatur, siquidem tumentia *pondere* gravari non debeant. Sit igitur *panis* diligentius emollitus, *solus*, aut admixta radice (*bb*) *argallici*, quod *Græci* σύμφυτον vocant, vel *hibisci* decocta, vel cujusquam similis virtutis quorum probavimus adhibendas vaporationes.

Tum cum firma *declinatio* fuerit constituta, adhibenda *lavacra*, atque *varius* cibus, & *aqua* (*cc*) potu danda, & propter passionis *nequitiam* adhibenda etiam *cerotaria* ex oleo dulci, vel cyprino, aut ex *adipe* confectum medicamen, quod *Græci* διὰ στεάτων vocant, tunc malagma *Diachylon*, vel *Mnaseum*, aut quod adpellant *Diateleos*, vel *dioxelæum*, vel (*dd*) *diathalassestum*.

Paulatim fortificandum corpus *deambulatione* liberis calceamento pedibus, & cum *cautione* adversantium rerum, ut *ne quid nimis*, maxime *vini*, aut *indigestionis*, aut *veneris*.

Arthriticis vero convenit etiam digitis *ceræm*

(z) scarificatio lenior, *alii* difflatio.
[*aa*] aquæ & olei.
[*bb*] Ali gallici, ex mente C. B. consolidæ majoris.
[*cc*] potui.
[*dd*] διὰ ἁλὸς ἄνθους describitur pag. 624. a PAULO: Dioxelæum vero pag. 829. ab AETIO.

emolliendam dare, vel (*ee*) *manipulos* tenendos, quos *palæstritæ* ἁλτῆρας adpellant, tum movendos, cereos, vel ligneos primo, cum parvo plumbo interfuso: tum pro modo profectus graviores: & in *tardante* passione, *superpositionis* tempore supradicta servanda *simplicitas* curationis. In *lenimento* vero adhibenda *fortificatio*, tum *recorporatio*.

Sit igitur primo *gestatio* pro modo virium, tum *deambulatio* molli stramine coæquato solo, adjecto *vocis* exercitio, cum corporis *unctione*. Etenim (*ff*) *vacatio* crassificat corpora, adeo etiam (*gg*) & in iis, qui ex aliis forte plurimo tempore jacuerint caussis, hac ratione *articuli* (*hh*) commoveantur, cum *nervi* non exerciti (*ii*) *validiores* efficiantur.

Adhibenda etiam *lavacra* per intervalla dierum, & *varius cibus* ex mediæ materiæ qualitate: *vinum* parvum, lene, & semper post cibum: tum *dropax* simplex, atque compositus: *paroptesis* ex igni, vel ex sole, atque pellibus fervefactis, & ex arena littoris: tum *aspergines*, quas Græci συμπάσματα vocant, ex nitro, & adarce, & euphorbio, & sæpe memoratis speciebus tum *unguenta*, & *acopa* ex squilla confecta, & agresti cucumere, item euphorbio, & adarce.

Dehinc *malagma* adhibendum, ut est quod adpellant (*kk*) *Diabalon*, aut *Diadaphnidon*, aut

---

[*ee*] vide cap. 1. lib. 2.
[*ff*] *sc.* a motu.
[*gg*] ut in iis.
[*hh*] vexentur.
[*ii*] invalidiores.
[*kk*] διὰ τῶν ἁλῶν GAL. κ. γ. lib. VII.

Diadarces aut (*ll*) *Diastactes conias*, vel quicquam similium: item rubor cutis ex *sinapi* faciendus, quem *Græci* φοινιγμὸν adpellant: item *drimyphagia*, & *cyclorum* regula, & radicum *vomitus*, & hellebori, & *embasis* facienda, sicut de *ischiadicis* scribentes memoravimus: vel *fomentatio* ex decoctione artemisiæ herbæ, aut marinæ ferventis aquæ, dehinc *natatio* fervens, vel frigida.

Item usus adhibendus *aquarum* naturalium: calidarum tum frigidarum, ut sunt in *Italia*, quæ adpellatæ sunt *Albulæ*, vel (*mm*) *Cotiliæ*: & omnium supradictorum adfectanda *repetitio*, dabit enim curatio *integram sanitatem*, aliis raram doloris *admonitionem*, ne jugi superpositione vexentur.

Veterum quidam *annalia* medicamina potanda probaverunt, ut est quod adpellant *Diacentaurion*, item *Diascordeon*, bibendum anno continuo judicantes, & iis, qui non plurimo tempore fuerint passione vitiati, hoc est intra *quinquennii* [*n*] temporis constituti, adjicientes quod bibi debeat medicamen [*o*] *prædigesto* corpore, & omnino nullo obstaculo impedito. Sin minus, repræsentandum *numerum* dierum, quo *integer* compleatur *annus*, quanquam longo tempore porrectus.

Secundum nos autem juxta SORANI judicium est metuenda *diuturna* medicaminis sumptio, cum neque soliti cibi juges, atque iidem utiles, recte probentur. Sic denique legimus quosdam vete-

---

[*ll*] ex resina strobilina.

[*mm*] Cutiliæ.

[*nn*] tempus.

[*oo*] i. e. nullis cruditatibus aut obstructionibus impedito.

res memoraſſe ex *jugi medicamine* poto in celeres, vel *acutas* veniſſe paſſiones, & alios *apo plectos* alios *pleureticos*, alios *peripleumonicos* interiiſſe item quibuſdam continua difficultate ſpirationis adfectos, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant. Alii vero, qui ſe iſto medicamine profeciſſe teſtantur, non advertunt ſervatæ (*pp*) *digeſtionis* cauſa id fuiſſe (*qq*) permiſſum: quippe cum cæterarum rerum *exceſſus* declinando, quidam ſervaverint *ſanitatem*, cum interrumpere (*rr*) metuerint ſumptionem medicaminis ſui: & propterea his intentionibus occupati alias ſibi neſciverint profuiſſe rationes.

Item alii *uſtionem* nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: ſiquidem conſenſus faciat *tumorem*. Item *alii* tranſeundum ex aliis in alia probant (*ſſ*) *ungenta* & *cataplaſmata*, nunc ſpecie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releventur: ſiquidem alia pro aliis corporibus videntur convenire, & propterea doloris mitigatio ſequitur.

Ordinaverunt denique etiam *contrarias* virtute materias laxativas ſimul, atque conſtrictivas, & recorporativas, ut *Mnaſeum* malagma, vel *diachylon*: item e contrariis vehementius conſtringentia, ut *) *dyateon*, & *cyzicenem*, & (*tt*) *Eraſiſtrion* emplaſtrum: item ex panici polline, & lini ſemine *cataplaſmata*, & ex coliculo agre-

---

[*pp*] bonæ & ſeveræ diætæ.
[*qq*] factum.
[*rr*] metuerent.
[*ſſ*] unguenta.
[*] Dia iteon.
[*tt*] Eraſiſtratium.

ſti, vel herba (*uu*) *erigeronte*, & (*) *bramite*, & *mandragora*, & *alterco*, & lenticula, & citri medio, vel peponis, & origani, vel thymi, aut *uvæ lupinæ*, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici foliis viridibus, vel ejus caduco, quod Latini (*xx*) *ambulacium* vocant, decocto cum aceto, aut ruta agreſti cum aceto, ſingulari, vel cum (*yy*) ſimplici alica, aut aceti ſedimine, cum opio: aut *vitis* folia, cum ſimplici pulento, vel (*zz*) *herbi* polline, aut fabæ, vel hordei, aut *lolii*, aut lupini, cum *fece* vini, vel aceti, vel ex fico decocto cum aqua & vino, & contrito, donec mellis ſumat craſſitudinem.

Ex (*aaa*) quo detractis (*bbb*) durioribus partibus imperant coquenda rurſus reſidua: Item ex *papaveris* (*ccc*) coliculis, quas *Græci* κωδίας vocant, vel eorem foliis, & *malis* cydoniis & punicis in vino decoctis, & *bulbis* cum melle, vel (*ddd*) *alterci* radicem cum *ſtyrace*, vel (*eee*) *iaquintio*, & *marrubii*, item *calce* melli concocta & *opio*, [*fff*] ſtoraci, & amygdalis amaris, cum cyprino

---

[*uu*] ſenecione.

[*] Stratiote: ſtratiotis fluviatilis folia DIOSC. refrigerant, tumoribus & ignibus ſacris medentur: quæ inflammationem minantur, tumeſcere non ſinunt.

[*xx*] Ampullagium. lib. 4. p. 306.

[*yy*] ſimila, aut alica.

[*zz*] ervi.

[*aaa*] emplaſtri adparatu.

[*bbb*] ſimplicium lignoſorum, quæ teri commode non poſſunt.

[*ccc*] folliculis, capitibus.

[*ddd*] hyoſcyami radice.

[*eee*] hyacinthi radice, & foliis.

[*fff*] ſtyrace.

oleo, & aceto jugiter coctis partes ungendas docent: ex *dissimilibus* rebus sine ullo ordine materias admoventes, & *insanabiliter* simul atque indocte [*ggg*] descensum ab aliis in alias species faciendum [*hhh*] jubent, donec, ut æstimant, [*iii*] judicia reperiantur. Siquidem sit pro corporibus alius ex alia specie liberatus. Et est hæc *experimenti tentatio*, quam Græci σχεδιαστικὴν πεῖραν vocant, quæ non destinata passionibus adhibet adjutoria, sed *probanda*.

Fit præterea ut *accessiones* tempora percurrant, & *sua sponte* levigentur, atque ita occurrens declinatio, vel paulo proximius lenimentum, eventum curationis adferat. Quod si forte vere profuisse putaretur *declinationi* adhibitum, rursum *initiis* noxium necessario comprobatur. Siquidem non suo tempore videatur admotum.

Alios igitur ex aliis relevatos rebus existimant. Sed hoc *temporum* fieri causa respondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere necesse est. Conveniunt enim [*kkk*] *in istis* mediocriter constringentia: *augmentis* vero, atque *statui*, mitigantia vel laxantia: *declinationibus* emollientia: *lenimentis* fortificantia, atque recorporativa: *frigida* vero vel coercentia, quæ [*lll*] agrostica vocant; etiam igne sacro vexatis, admixta congrua efficiuntur.

Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxativa [*mmm*] incensos [*nnn*] *frigerantia* relevare.

[*ggg*] transitum.
[*hhh*] jubentes.
[*iii*] medicamenta morbo congrua.
[*kkk*] initiis.
[*lll*] ἀποκρουστικά.
[*mmm*] inflammationes.
[*nnn*] frigiditate sua juvare.

Fervori etenim ex *tumore* venienti admota ejus [*ooo*] tactu tepefacta conveniunt, & tunc *temperata* mitigant, tanquam aquæ ferventi admixta frigida. Sed est hoc *falsa* conclusione collectum, quam *Græci* sophisma vocaverunt. Oportebat enim, quantum ad hanc, ut putant, rationem, omni tumori frigidas convenire materias. Igitur secundum passiones ac *tempora* nos [*ppp*] discretas aptamus.

Alii vero *acopum* ex rana [*qqq*] *rubea* in podagricis admirantur, alii *marini* [*rrr*] *vituli*, alii pedes unxerunt, ex ejus tergo *calciamenta* facientes: alii viventem *beluam* oleo coxerunt, alii *lupum*, & specialiter unctionis genus hoc convenire probaverunt. Multa enim *ficta* sine ratione creduntur, cum forte passio non fuerit *insidiosa*, & cum [*sss*] corpus tardaverit, non in uno atque eodem tempore perseverans.

Item plurimi *vomitum* post cibum laudaverunt, secundo, vel tertio, per *menses* singulos adhibendum: siquidem & materia [*ttt*] redarguit, & indigestos esse non sinit, non advertentes quod magis vexabilis adprobatur, cum hoc adhibito *gingivæ* putrescant, *dentes* moveantur, *oculi* confundantur, & totum impleatur *caput*, *stomachus* quoque graviter adficiatur, & propterea omnes consentiant *nervi*. Est igitur conveniens magis

---

[*ooo*] contactu.
[*ppp*] i. e. diversas medic. materias.
[*qqq*] Rubeta.
[*rrr*] vituli adipe pedes.
[*sss*] in corpore.
[*ttt*] ab articulis avertit.

parva cibatio, atque initium ex abſtinentia ciborum ſumendum curationis.

Multi autem medicinæ ſcriptores *purgativis* & acrioribus [*uuu*] pollent *clyſteribus*, & *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocaverunt. Sed oportet cavere *ſtomachi* vexationem, quæ *varietate* facile medicaminum fit, item *veſicam*, quæ [*xxx*] ſit nervoſæ qualitatis, provocare. Tradit enim neceſſario univerſo corpori vexationem per cibi cognatam *nervorum* qualitatem.

Specialiter autem *veterum* pertranſiendo errores, vanum puto, atque prolixum quod de *podagricis* ſcripſerunt, & propterea faſtidioſum maxime, cum ſufficiat communis materiarum memoratio ſupraſcripta, tacitis [*yyy*] *dominis*, qui nunc dicentur. DIOCLES libris, quos de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit: PRAXAGORAS tertio libro de morbis: ERASISTRATUS libro, quo de podagra ſcripſit, prohibens tamen *purgativa* adhiberi, quæ cathartica vocaverunt, *malagma* vero PTOLEMÆO regi promittens, cujus ſcripturam non edidit: quanquam quidam ſibi viſum ERASISTRATI nominent medicamem.

Item HEROPHILI ſectatores multi, atque ASCLEPIADES libris ad ERASISTRATUM ſcripſit, & HERACLIDES Tarentinus, & THEMISON ſecundo libro Tardarum paſſionum, aliqua ut *methodicus*, aliqua ut *non* methodicus decurrit: phlebotomat enim ex *pedibus*, & (*)

[*uuu*] uti ſolent.
[*xxx*] eſt.
[*yyy*] earum auctoribus.
[*] vinum adprobat. REIN.

nihil adprobat, & *cataplaſmatum* qualitates confundit, non diſcernens a conſtrictivis laxativa. Quibus reſpondere quid oportet? cum *vinolentia* nervos amputet, *phlebotomia* patientes impleat partes. THESSALUS autem ſecundo libro *Regulari*, imperfecte quidem, ſed (zzz) conſequenter methodicis intentionibus *curationem* ordinavit,

---

CAPUT III.

De Renali paſſioni, quam Græci νεφρῖτιν *adpellant.*

RENALIS paſſio a patientibus partibus *nomen* accepit. Eſt autem (*a*) intellecta paſſio *tarda* renis aut renum: paſſio, inquam, tarda: ſiquidem cum inſidenti atque *perſeveranti querela* renalem intelligimus paſſionem, & non ex novello atque *recenti* tumore, ſicuti neque cujuſquam oſſium *coxæ*, ni fuerit perſeverans, *iſchiada* intelligere poterimus. Item adjecimus *renis*, aut *renum*, ſiquidem nunc alterum, nunc utroſque tenet renes *tumentes*, ac duratos, & in *ſaniem* ſæpe venientes, & ulceratos, & (*b*) *humore* fluentes.

Igitur de cunctis purulentationibus, & *vomicis* communiter (*c*) ſecundo dicimus: nunc de cæteris ſupra memoratis ſcribemus, & primo de *tumore*. Antecedentes itaque *cauſæ*, quæ renalem faciant paſſionem, aliæ *manifeſtæ*, ut perfrictio,

---

[zzz] congrue.
[*a*] de qua hic agitur.
[*b*] ſanguine aut ſanie.

indigeſtio, *percuſſus*, caſus vehemens ſuper clunes, *acres cibi* plurimi contra conſuetudinem, *libido venerea* vehemens, vel *urinalia* frequentata medicamina, aut *venena*, quæ ſpecialiter ipſas (*d*) adficiant partes, ut ſunt ex (*e*) *cantharidis* confecta.

Adficiuntur autem hac paſſione, juvenibus magis (*f*) *graviores*, atque ſenes, & (*g*) viri *mulieres*, & habitudine plenis (*h*) *tenſiores*: ſiquidem ſit in iis gravior, & generaliter curatio difficilis, ob *anguſtiam* locorum, quæ paſſione vexantur, & ob *acrimoniam* urinæ, quæ inſuete aliquando renibus immorata in veſicam tranſit.

Sequitur autem patientes, cum adhuc *levis* fuerit tumor, *dolor* levis, & magis cum *proni* fuerint inclinati, ſecundum (*i*) *clunes*, & circa *ilia*, alterius aut utriuſque partes, & priorum in clunibus nodorum.

Cum autem tumor *vehementeſcere* cœperit, dolor etiam plurimus fit cum *gravedine* & *fervore* clunium omnium, atque *iliorum*, & *pubetenus*, vel umbilico cum *conſenſu* uſque ad veſicam tendente, ob tumorem *urinalium* viarum, quas *Græci* (*k*) ureticos poros adpellant: quæ quidem a renibus uſque ad veſicam ſunt porrectæ, adteſtante *urina* tenui, & aquata, & ita *ſubalbida*,

---

[*c*] poſtea.
[*d*] adficiunt.
[*e*] cantharidibus.
[*f*] grandiores.
[*g*] viris. (Nonne viri mulieribus? H.)
[*h*] tenuiores.
[*i*] lumbos.
[*k*] πόρυς ὀρητικὀς.

ut colaturæ liquidæ colorem fingat, (*l*) quam *Græci* (*m*) χαρωπὸν vocant, & primo *parva*, dehinc *plurima*, aut coacervatim effusa, quæ nullam faciat (*n*) relevationem, pejorante tumore, in *feculentum* colorem veniens, cum nimia tensione tenuissimæ *venulæ* fuerint ruptæ: item in *vini* transiens qualitatem viscosæ crassificationis causa: tum (*o*) *oleosum* veluti adipis qualitatem simulans, cum renum *fluor pinguis* (*p*) acceperit.

Dehinc per incrementa etiam *febres* accedunt, cum consensu *jecoris*, ut quidam etiam fellis colorem sumant, adtestante *ventris* abstinentia, cum tormento, & ructatione, inflatione cogente. Tum *hebetudo* sequitur, & *articulorum* frigus & *vomitus*: & tardante passione, corporis *tenuitas* nimia, adeo ut quidam [*q*] *uncati* permaneant, & semper *proni* ambulare cogantur, nec unquam se erigere possint.

Est præterea signum *declinationis*, supradictorum in contraria mutatio, ut *urina* aquata in crassitudinem veniens: crassior vero vel viscosa in tenuitatem: item, quæ paulatim atque cum *mordicatione* ferri solebat, sine labore adveniens, & si plurima, mediocris effecta, & ad summum omnia cum naturæ solita, vel similia fuerint visa.

Aiunt aliqui eos, qui ex *casu* vel percussu, aut vehementi *libidine* fuerint, tormenta, irruisse videantur; *colicos* vero major interior, vel ventri

---

(*l*) quem.
(*m*) i. e. cæruleum.
(*n*) ἐνακιώρημα.
(*o*) oleosa, aut.
(*p*) acciderit.
[*q*] curvi.

vicinarum partium dolor ſequatur, atque inde ſumat exordium, conſentientibus vel compatientibus clunibus. Item *renali* vitio extemplo *difficultas* urinæ conjuncta eſt. *Colicis* vero per conſenſum, atque *ſecundo* concurrit. Hæc eſt ſimilium paſſionum diſcretio.

Accidunt hæc item ſimilia etiam in [*r*] *urinalibus viis* vitio conſtituto, ex renibus quæ uſque ad veſicam ducunt, quibus eadem, quæ ſupra diximus, recte concurrunt, ſed *dolor* vel ejus ſenſus erit *inter renes* & inteſtina, & *veſicæ fundum*, nulla inflatione vel exſtantia in externis renum partibus prominente.

Hæc eſt omnis atque perfecta ſignificatio. Sed oportet *ſanguinis mictu* adfectos ſimiliter curari, tanquam ſanguinem *ſpuentes*. Non vero, qui cæteris fuerint paſſionibus adfecti, ſicut de veſica ſcribentes demonſtrabimus, pro ſuis concurſibus vel accidentibus, quæ *Græci* ſymptômata vocant, partita curari ratione. Non enim ſola *generalis*, ſed etiam *ſpecialis* eorundem convenit adjutoriorum curatio, ſolum differens, quod ea, quæ *localia* ſunt adjutoria in iis, qui *renalibus* laborent vitiis, magis clunibus adhibeantur. Illis vero, qui [*ſ*] *veſica*, pectini, vel *pubetenus*, quod *Græci* perineon vocant.

[*r*] ureteribus.
(*ſ*) *ſubint.* vitiis laborant.

CAPUT IV.

De tardis vesicæ passionibus.

In vesica *speciales* plurimæ passiones eveniunt, *tumor*, *collectio*, *ulcus*, *durities*, φθειρίασις, item ψωρίασις, quam *scabiem*, vel scabrum adpellant, [*a*] *capillatio*, *debilitas*, *paralysis*, *calculatio*, quam λιθίασιν vocant, *sanguinis* fluor, sive effusio, quam αἱμοῤῥαγίαν adpellant, *mictus tarditas*, aut difficultas, aut in toto *guttæ* aquatiles, quas ὑδατίδας vocant.

Sed ne porrecta longitudine, fastidiosa curatio videatur, una præceptione omnia adprehendere festinandum. De *paralysi* igitur superius docuimus, cum de ea specialiter diceremus. De *collectionibus* vero & *ulceribus* secundo dicemus, cum de *singulis* corporis partibus communem trademus curationem.

Tumente igitur vesica, sequitur *dolor* secundum *pectinem*, atque *veretri* radicem, & *ilia*, & *clunes*, & magis initio ac fine urinæ reddendæ: item *fervor* incendiosus: item *pulsus* & *exstantia* partis in passione constitutæ, cum *jugi* ac frequenti urinæ reddendæ *desiderio*, & repentina *cessatio*, ac rursum egestio fit cum dolore intolerabili per singulos mictus, ut extenti ægrotantes etiam *ventum* per podicem reddant, aut ipse *podex* præcadens

(*a*) τριχίασις.

excludatur; & præterea ægrotantibus [*] *ſupinus* exitus urinæ facilior.

Quidam denique neceſſitate coacti *defixo capite* [**] ſuper [*b*] latus pedibus ſeſe locaverunt, ut *lapis* anguſta deſerens loca, atque *veſicæ aditum* repetens mictus, tribuat facultatem. *Mulieres* denique etiam *digitis* immiſſis, in muliebrem ſinum ſibimet ipſæ, hortatione quadam lapidem provocando [*c*] dimiſerunt. *Pueris* autem magis prominens *veretrum* fit. Sæpe etiam *exſtantia* quædam ægrotantibus occurrit, ſi ſuo digitum injecerint *podici*.

In ipſa præterea urina *ſedimina* inveniuntur, aliquando [*d*] *craſſiora*, & [*e*] *calida*, aliquando *arenoſa* & ſaxoſa. Item quibuſdam *aſper lapis*, aut ſanguinolentus excluditur, & ſanioſus.

Sed quoniam *ſigna communia* ſequuntur *ulceribus* veſicæ atque *lapidibus* generatis, & iis, qui *gelato ſanguine* impediti mictus difficultate adficiuntur, confirmabitur adprehenſio *lapidis* generati, adhibita [*f*] *melotide*, cujus rationem atque uſum Reſponſionum libris, *chirurgiam* ſcribentes pleniſſime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus. Nunc enim correctionem demonſtramus cujuſdam in corpore *morbi*, quo veſica *lapidum* generatione vexatur, & non ut alium *maſculum* adpellemus lapidem, alium *fœminam*,

---

(*) ſupinis ALM.
(**) ſublevatis pedibus ALM.
(*b*) latis ſedilibus.
(*c*) emiſerunt, excluſerunt.
(*d*) Aphor. 31. lib. 7. & 77. lib. 4.
(*e*) pallida.
[*f*] cathetere ſolido, non fiſtuloſo, Græc. μηλωτρίς.

veluti quidam levium mediocrum, ſed quodam *corporis* vitio, non adhibita *recorporativa* curatione, cum ſolius auferendæ [g] *alienitatis* intentione medici [h] capiantur: [i] cujus plurimæ ſunt differentiæ.

Eſt præterea urinæ reddendæ impedimentum, quod Græci *ſtranguriam* vocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem, quam iidem *dysuriam* adpellant, quæ id adjuncto dolore [k] ingeſſerit. Impoſſibilitas autem, quam [l] *uriam* vocant, perfecta ejus officii negatio. Sed hæc *tria* accidentia, quæ *Græci* ſymptomata vocaverunt, nunc *ſtricturæ* ſunt adpendicia, cum tumor veſicam tennerit, ſive durities, aut paralyſis, vel tenſio, ut quidam volentes urinam uſu ſolito ac naturali deponere, obſtantibus cauſis, longo tempore continentes *officii dilatione* vexentur: aliquando [m] *alienitatis* obtruſione veſicæ impedito meatu, ut *lapidis*, aut *arenæ* aut *capillorum*, aut *ſquamularum* [n] cantabri ſimilium, vel quocunque ſedimine craſſiore.

Fluor autem *ſanguinis* per veſicam, quam *Græci* hæmorrhagian [o] vocantes manifeſtus, cum acervatim per urinæ meatum ſanguis excluditur. Sed quoniam non (p) ſolo ex *ambitu* veſicæ fluor

[g] ut lapidis, ſanguinis grumi &c.
[h] non autem recorporationis deinceps faciendæ.
[i] Nam ejus.
[k] ingerit.
[l] iſchuriam.
[m] rerum alienarum, & præter naturam in corpore genitarum.
[n] furfuris.
[o] vocant; eſt.
[p] ſolum.

iste fit, sed etiam ex *collo*, vel *mictualibus* (*q*) visco acervatus sanguis excluditur: aliquando etiam de *renibus*, erit locorum discretio facienda. Nam *renibus* patientibus dolor in *clunibus* demonstratur. (*r*) *Vesicæ* autem ambitu patiente, sub umbilico, vel *pubetenus* adparet dolor, & sæpe urinæ commixtus sanguis excluditur. Item *collo* vesicæ patiente, circa *veretri* initium, quod *Græci* perineon vocant, dolor sentitur.

Mictuali autem *via* patiente, ipsam *veretri* radicem dolor adficit, adtestante sanguinis *puritate*, cum jugi ac non intercapedinata emissione, etiamsi digitis loca, quæ juxta (*s*) *sessionem veretri* sunt, presserimus, quo in loco est ultima mictualis via, quam, ut supra diximus, (*t*) *uræam* Græci vocaverunt. Nam si ex aliis locis sanguis feratur, *digitorum* impressione magis abstinetur, cum supradictis locis, hoc est, *perineo*, vel *podici* vicinis renititur impressio. Tunc (*u*) ex vesicæ *collo* (*x*) impedimento repressus feretur: ex *superioribus* vero abstinetur. Aliorum autem medicorum *signa* de his descretionibus conscripta *Responsionum* libris chirurgiam scribentes elogiavimus.

Sunt autem *vesicæ* vitia, vel passiones generaliter *curatione difficiles*. Est enim natura *nervosa*, & altioribus insita locis, atque *celata*, & quæ corporis

---

[*q*] viis urethra.
[*r*] Aphor. 39. lib. 7. & 80. lib. 4.
[*s*] infimam partem.
[*t*] urethram.
[*u*] enim.
(*x*) impedito pressu, referetur ac in superioribus viis abstinebitur.

poris (*y*) *superflua* sustineat acriora. Sed ne *Methodi* rationem variare videamur, erit demonstrandum, quoniam *fluori* sive solutioni vesicæ, quam *Græci* ῥευματισμὸν vocant, sunt adscribenda plurima, quæ specie discrepare videntur, ut plurimus mictus cum (*z*) *arenoso* vel (*aa*) *capilloso* sedimine. Item *sanguinis* fluor: *stricturæ* autem adscribendus *tumor* est, atque *durities*, vel saxea duritas: quam *Græci* σκίῤῥωσιν vocant.

Horum *duplicem* generaliter in superpositionibus *curationem* demonstramus. Fluente igitur vesica, hoc est, *solutionem* patiente, locandus æger in *frigido* mediocriter loco, adhibita *requie*, cum *abstinentia*, & articulorum tenaci *ligatione*: & si *sanguinis* fuerit fluor, *clunibus* prominentius sublevatis: & officio *mictus* admonente, quantum datur, imperandum ægro, ut neque id *retento* faciat *spiritu*, neque *vi* quadam, vel conatu, excludi cogat aliena. Adponenda etiam *spongia* nova aceto tincta, secundum *clunes*, vel *umbilicum*, ac pubetenus, quod *Græci* ἦτρον adpellant, usque ad *veretri* initium, quod initium *perineon* vocant, addita tenaci cum amplexu *ligatione*. Tum *epithemata* iisdem locis, atque *cucurbita* constrictiva adhibenda.

Potus dandus frigidus: parvus *cibus*. (*bb*) Species, de sanguinis fluore & sputo scribentes, docuimus. Similiter etiam, quæ (*cc*) præbibenda,

---

[*y*] excrementa.
[*z*] Aphor. 79. lib. 4.
[*aa*] Aphor. 76. lib. 4.
[*bb*] cibi, potus, epithematum.
[cc] *sc.* medicamina.

conſcripſimus, ejuſdem ſcilicet qualitatis. (*dd*) Et *ſeſſionem* ex vino (*ee*) vehementiori confecta, quam ἐγκάθισμα vocant, in qua ſint præcoctæ *murtæ* bacculæ, cum *roſis*: vel in puſca, aut aceto facta decoctio herbæ [*ff*] *taliæ*, vel *rubi*, aut mali *punici* corticis, & horum ſimilium, vel per *ferramentum*, quod *Græci* καθητέρα vocant, *injectio* [*gg*] ſecunda, quæ ſimiliter medendo conſtringant, *acaciæ*, *hypociſtidis*, aut *plantaginis* (*hh*) ſucco, vel *polygonii* herbæ, aut *intybi*, vel *puſcæ* frigidæ, ſingularis, aut adjuncta *thuris* drachma una, cum æquali pondere *hypociſtidis*, vel *gallæ*, cum nigro vino, vel (*ii*) *taliæ* herbæ aqua cœleſti concoctæ: quæ cum fuerit expreſſa & adjecta, erit aqua (*kk*) coquenda, donec ad mellis veniat craſſitudinem.

Mulieribus vero etiam *peſſaria* adhibenda, quæ ad fluorem matricis *Reſponſionum* conſcripſimus libris: muliebria vitia curantes. Eſt autem *curatione* (*ll*) correctior, ac facilis *eruptione* factus, vel (*mm*) *oſcitatione* ſanguinis fluor, vel percuſſu, aut ſaltu confectus. Etenim (*nn*) *influxio* abſtinetur, & rupta conglutinantur: *difficilis* vero correctione ex *putredine* effectus fluor. Retento

---

[*dd*] Prodeſt & ſeſſio.
[*ee*] auſteriori.
[*ff*] ſurculorum oleagineorum.
[*gg*] facienda eorum, quæ.
[*hh*] ſucci.
[*ii*] thaliæ.
(*kk*) recoquenda.
(*ll*) ac correctione facilior.
(*mm*) oſculatione.
(*nn*) effluxio.

enim *ſanguine*, vel abſtento, *ulcus* (*oo*) permanebit.

Eſt præterea ex *putredine* ſanguis *ater*, & male redolens, atque *purulentus* ex ulcere præfecto, & *dolore* antecedente, qui putredinis cauſa adveniſſe videtur. In *eruptione* autem flavus, & non (*pp*) antecedentibus ſupradictis, ſed (*qq*) *excuſſu*, vel ſaltu, aut percuſſu effectus.

Solent præterea ſicut in podice, vel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in veſica *hæmorrhoides* generari, quæ fluorem ſanguinis præſtant, quibuſdam *intervallis* variatum, quod oportet adprehendere prudentem, cum non coadcervata primo fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interjectis defectionibus, ac ſæpe retento ſanguine *doloris* pubetenus admonitione (*rr*) ceſſante (*) cum tenſione *inguinum*, & gravedine *clunium*, vel *renum* conſenſu: & cum *ſanguis* eruperit, ſupradictorum (*ſſ*) *relaione* (**) ſequente, ſiquidem aliquando inflatæ ac tumentes *hæmorrhoides* difficultatem, vel abſtinentiam faciunt mictus, quam Græci *dyſuriam* vocant, vel (*tt*) *uriam*.

Hæc ſunt, quæ de his neceſſario dicenda credidimus. *Declinante* autem paſſione, convenit adhibere *cerotaria*, ex murtino, vel viridi oleo,

---

(*oo*) permanet.

(*pp*) nigredine: fœtore: pure: dolore.

(*qq*) lapſu ex rheda aut vehiculo.

(*rr*) adteſtante; quidam *ceſſare* exponunt, cum ſanguis fluere deſinit.

(*) vexante. REINES.

(**) relaxatione REINES.

(*ſſ*) relevatione.

(*tt*) iſchuriam.

& alumine, *cibum* varium dar, atque *vinum*, ac deinde *lavacrum* adhibere.

As si *strictura* fuerit ventris, vel vesicæ, convenit jacere ægrotantem *loco* mediocriter *calido*, atque *lucido*, adhibita *abstinentia* usque ad tertium diem, cum *requie.* Item *locis* in dolore constitutis *manuum* calidarum, cum blando amplexu *vaporatio* adhibenda: vel *pubetenus*, ac *veretri* initio, & *clunibus* calida *linteamina*, aut *vascula* ex aqua calida, vel *saccelli* ex pollinibus calidis, aut *vesicæ* oleo calido plenæ admovenda, ac si *vehemens* fuerit dolor, *phlebotomia* adhibenda: & partes in passione constitutæ *lanis* (*uu*) limpidis oleo calido ac dulci infusis contegendæ, ex eo etiam *totum corpus* ungendum: tum *ora* fovenda.

Adhibenda etiam *encathismata* ex aqua calida, vel aqua & oleo, aut decoctione laxativa ex iis, quæ sæpe memoravimus. Tunc *cibus* dandus sorbilis, & *potus* aqua calida, moderatione dominante, & usque ad *declinationem* passionis, intervallis dierum, nutrimenta offerenda. Ac si *dolor* minime cessaverit, convenit usus *cataplasmatis* laxativi, & *cucurbitæ* adpositio levis, quam *Græci* κούφην adpellant, cum adjecta scarificatione, & *vaporatione* spongiarum aqua calida expressarum. Ac si *venter* retentus fuerit, *clyster* convenit simplex: & secundo *cucurbita* clunibus adhibenda, ac pubetenus (*xx*) præraris capillis.

Tunc *hirudinum* adpositio, quas sanguisugas vocant, atque *embasis* adhibenda ex calida & oleo: sic enim laxatis *tensionibus*, non solum dolores sol-

---

(*uu*) non succidis.
(*xx*) prærasis.

ventur veſicæ, ſed etiam conſequens *urinæ* difficultas, vel abſtinentia. Cavendus præterea uſus *urinalium* medicaminum, quæ diuretica *Græci* vocant. Etenim *veſicam* provocant, & propterea tumores faciunt commoveri.

Ac ſi minutis doloribus urinæ (*yy*) fuerit *retentio*, vel in toto conquieverit dolor, tanquam (*zz*) factis ſuperpoſitionibus repetant *lenimenta*, adhibenda *fortificatio* per variam *geſtationem*, & *vocis* exercitium, *unctionibus* quoque ac *deſricationibus* admotis, quæ ſuperiora corporis magis exerceant, interjecto *lavacro*, & vario *cibo*, *ac vino*: & juxta methodicum modum adjectiones *cyclicæ* ac detractiones faciendæ.

Tum ad *recorporativa* atque vehementia redeundum adjutoria, ut ex *reſina*, vel *dropace*, ac *paropteſi*, & ſolis torrore, vel arena ignita, & adpoſitione (*aaa*) *cucurbitæ*, forti raptu atque tractu quodam circumducto remota, corpora roboremus, morborum pulſa (*bbb*) *ſegnitie*, adhibito uſu *aſperginum*, quæ συμπάσματα *Græci* vocaverunt. Tum *malagmata* atque *acoporum* laceſſentium uſus adhibendus, adjecto etiam *ſinapiſmo*, & *fricatione* partium, quæ paſſione adficiuntur. Tum *encathiſmatibus* utendum ex aqua marina, vel ſalſa calida, & magis iis, qui *mordicatione* quadam locorum in iiſdem paſſionibus tanguntur.

Tum *cataclyſmo* utendum, cujus (*ccc*) nomi-

(*yy*) ceſſaverit.
(*zz*) confectis, abſolutis.
(*aaa*) Hanc *recorporativam cucurbitam* vocavit lib. 2. p. 109.
(*bbb*) fibrarum ἀτονία.
(*ccc*) aquarum illiſionem expoſuit. c. 1. lib. 1. ruinam, cap. 1. lib. 2.

nis vim prescriptis libris sæpius (*ddd*) latinavimus: ita *natatio* adhibenda aquarum sua virtute medentium, quibus magis erit in solutionibus utendum. Eligendæ sunt namque specialiter, quæ *aluminis* habeant qualitatem, ut sunt in Italia *Albulæ* adpellatæ, & *Nepesinæ*, & (*eee*) Cotiliæ, & *Auguriæ*. Iis vero, qui *lapidibus*, vel *scabro* vesicæ adficiuntur, erunt eligendæ aquæ *salsæ*, vel quæ *nitri* habeant qualitatem, ut apud (*fff*) *Tenariam* insulam, quæ potandæ, atque lavacro adhibendæ sunt. Tum residuus adhibendus est *cyclus*, & acriora medicamina potanda, ut ex radice *lapati*, & *capparis*, & *struthii*, vel *polii* herbæ, itemque *panacis*, & horum similium, & *lithotomia* in iis, qui majorem generaverint lapidem.

Item in omnibus *hellebori* adhibendus est usus, si passiones supradictæ permanserint. Tum *navigatio* atque *peregrinatio*, & earum varietas adpetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæque nimia, *venus* præcavenda. Iis enim, qui ob vesicæ *paralysin*, propter officium (*ggg*) sciscitandum usum *venereum* probaverunt, consentiendum non est: trahit enim secum totius corporis vexationem. Ob quam causam erit (*hhh*) probanda etiam ferularum tenerarum, vel tabellarum, usque ad *ruborem cutis* ab iis probata *percussio*, itemque *ustio*, & *scarificatio* (*iii*) faciendæ pubetenus, atque clunibus, & circa initium ve-

---

(*ddd*) pro latino usurpavimus.
(*eee*) Cutiliæ.
(*fff*) Ænariam.
(*ggg*) sollicitandum.
(*hhh*) reprobanda.
(*iii*) facienda.

retri circulatim, quod *Græci* περίνεον vocant, (*kkk*) debilitate adficiens.

Sunt præterea aquosa (*) *semina*, quæ excluduntur, & magis cum se *pronos* fecerint ægrotantes, vel celeri ambulaverint gressu. (*lll*) Irruit autem corporibus, cum longa fuerint *debilitate* vexata; aut immodico usu *venereo* adfecta. Sed est accipienda *curatio* ex iis, quæ de vesica *sanguine* fluente memoravimus. Item ex iis, quæ in *lenimentis* passionum fortificandi corporis causa, ac demutandi sæpissime probavimus. Est enim hæc passio seminalium viarum (*mmm*) *paralysis*.

(*kkk*) i. e. quæ debilitatem afferunt.
(*) *sc.* Gonorrhæa.
(*lll*) irruunt.
(*mmm*) immo potius Rheumatismus.

Hic deest Caput de Diabete: item de Seminis lapsu, seu Gonorrhæa: quæ duo capita in Indice huic libro in Editione Basileensi præfixo, notantur.

CAPUT VII.

De Somno venereo quam Græci ὀνειρόγονον *adpellant.*

PEr *somnos* inanibus visis adfecti ægrotantes *seminis lapsu* vexantur. *Nomen* autem sumpsit ab accidenti, siquidem effectum venereum provocando perficit. Sed generaliter, neque illico *passio* est, neque *accidens* passionis, quod *Græci* symptomata vocant, sed est consequens visis, quam *Græci* φαντασίαν vocaverunt, per somnum ægrotan-

tes adficiens, ob desiderium *venereæ* voluptatis, vel jugem atque continuam *libidinem*, sive e contrario longam usus *dilationem* vel continentiam.

Sed hoc frequentius accidens in *passionem* sæpe devenit; itemque alterius passionis aliquando *signum* antecedens fit, ut *epilepsiæ*, aut *furoris*, quam *Græci* manian vocant, aut cujusquam similis morbi, quoniam vexationem ostendere probatur, atque præmoveri corpus, sive prætangi accessione ventura. Item aliquando antecedens *causa* supradictæ passionis, quam (*a*) *seminis* adpellamus *lapsum*, fuisse probatur, a qua discernitur, siquidem illa passio etiam per diem *vigilantibus* ægris fluere facit semen, nulla *phantasia* in usum venereum provocante. *Somnus* autem venereus eo solo tempore, quo, dormiunt ægrotantes, inanibus visis *concubitum* fingit. Aliqui etiam ajunt ὀνειροπόλησιν ab ὀνειρογόνω discerni, siquidem ὀνειροπόλησις illa sit, quæ per somnum concubitum *fingit*, cum (*b*) operantium sensu, sed *sine feminis* jactu: Ὀνειρόγονος vevero usque ad (*c*) *defectum* deducit seminis lapsum. Sed MELESIUS nihil inquit supradicta differre: unum enim atque eundem fluorem dicit esse seminalium viarum. Sed quod *nunc* exclusio perficitur seminis, *nunc* impeditur, quanquam visa per somnum eadem fingantur, ob alias, inquit, irruentes fieri causas: sed non est plurima *discretio*, (*d*) nisi intensio adhibenda: quippe cum neque ad *curationem* necessaria comprobetur.

[*a*] Gonorrhœam.
[*b*] operis.
[*c*] effectum.
[*d*] nec.

Eos igitur, qui ratione *futuræ* accessionis *epilepsiæ*, vel *furoris*, aut cujusquam alterius morbi commoventur, ex iis, quæ *suis* sunt *passionibus* tribuenda, mitigamus: eos vero, qui *specialiter* hoc vitio adficiuntur, tanquam parva *gonorrhœa* adfectos curamus. Supradictorum enim augmentum in istam cadere passionem facit ægrotantes, [e] *fluentium* seminalium viarum, vel *paralysi* vitiatarum causa.

Quapropter convenit primo ægrotanti ab *intentione venerea* visa mentis avertere, quæ *Græci* phantasmata vocaverunt, atque *aliorsum* adplicare intentionibus externis admotis. Siquidem facile, quæ *vigilantes* accipiunt, *somniorum* visa (*f*) ad activa cum his motibus exercent ægrotantes, & propterea corpus *seminis* (*g*) *discussione* vexatur. Tum *stramenta* duriora atque frigerantia procuranda. Jubendi etiam supra *latus* jacere, cum se somno dederint, & (*h*) ante se: vel supponenda tenuis ac producta *lamina plumbea* clunibus, vel *spongiæ* circumdandæ (*i*) pusca frigidæ infusæ, vel (*k*) injiciendo loca rebus *frigidæ* virtutis (*l*) anterioribus, ut *balaustio*, vel *acacia*, aut *hypocistide*, vel *psylio* herba, quæ sunt singularia, vel cum palmulis adhibenda.

Cibus etiam *constrictivus* dandus, vel densabilis, & frigidus, ut de sanguinis fluore conscripsimus.

---

[e] defluxionem ex aliis partibus accipientium.
[f] ad actionem ducunt hisque.
[g] exclusione.
[h] in ventrem.
[i] puscæ.
[k] contegenda lumborum loca.
[l] antea memoratis.

(*m*) *Poto* quoque *frigido* nutriendi, vel constrictivis, non quidem curiose confectis. Tum adhibenda *fortificatio* ex communi resumptione, & facienda consuetudo *frigidi lavacri*, quod *Græci* ψυχρολουσίαν adpellant. *Loca* etiam in passione constituta forti impressione *fricanda*. Sunt enim hæc sufficientia constrictioni faciundæ. *Aliqui* vero convenire dixerunt etiam *mictus dilationem* tendere, ne frequenti (*n*) officio causa refricetur, & (*o*) *completa* vesica se somno ægrotantes dare, quo neque in altum somnum venire sinantur, & (*p*) intercessu frequenti (*q*) excitentur, quo *visa* venereæ voluptatis, quæ somno finguntur, amittant, & extenta vesica *seminales vias* sibi vicinas comprimendo semen retineant. Alii *majorem digitum* ligandum atque constrigendum *forti filo* vel lino jusserunt, quo *dolore* interveniente, altior arceatur *somnus*, & neque animorum visa in *veneream voluptatem* solvantur. Sed erunt hæc utraque a nobis excludenda. Vexant enim vigiliæ ægrotantem, & ultra modum *urinæ retentio* difficultatem mictus sæpe (*r*) refecit, ut alterius passionis illatæ causa videatur, (*s*) ut supra docuimus.

[*m*] Potu.
(*n*] i. e. mictione.
[*o*] plena.
[*p*] abruptione.
[*q*] excitati.
(*r*] efficit.
(*s*) sicut.

CAPUT VIII.

De sanguinis emissione ex debilitate seminalium viarum.

Milesius debilitate fieri dixit seminalium viarum, vel sequi *in usu venereo pro semine sanguinis emissionem.* Sed hoc commune est etiam iis, qui osculo vesicæ, quam (*a*) *uretan* vocant, *ulcus* habuerint. Et est harum manifesta *discretio.* In iis enim, qui *ulcus* habuerint, cum mictum fecerint, *sanguis* fluet adtestante *mordicatione*, & *dolore*, & aliquando egestione *corpusculorum*, quæ ἰφελκύδας *Græci* vocaverunt.

In iis autem, qui *debilitate* seminalium viarum adficiuntur, solo tempore *veneris* exercendæ sanguis excluditur, adtestante *jucunditate*, nullis corpusculis, & cum mictum faciunt, nulla mordicatione vexante: sed etiam (*b*) nunc *curatio* ex supradictis accipienda, ubi *vesicam* fluentem sanguine curari conscripsimus. *Constrictione* enim atque densitate fluentia retinentur, Tunc *resumptio* adhibenda, ac deinde *recorporatio*, ut sæpe memoravimus.

[*a*] urethram.
[*b*] hujus.

CAPUT IX.

De Priapismo.

S*Ine ullo dolore vel consensu* (*a*) *vertigo veretri fit* & adpellatur *priapismos*, sed vocabulum sumpsit a similitudine *priaporum*, (*b*) quod ita (*c*), formentur, ut *recto veretro* fingantur. Hujus autem passionis meminit (*videtur legi debere* DEMETRIUS *Attalius*) DEMETRIUS *Apameus* libro Signorum. Ait enim (*d*) *semen* in semet manu operantem nec quicquam potuisse peragere: *tensionem* autem fuisse veretri nimiam, cum *parvo dolore*, ut *cornu* putaretur, & ita perseverasse *multis mensibus*. Nullo quoque adjutorio medicinali cessasse, (*e*) ac *tarde*, atque longo tempore quievisse.

Quo fit ut a *satyriasi* discernatur priapismus. Siquidem illa *celer* sit, & non tardet in corpore. (*f*) Fiet sane cum *contractu nervorum*, & stimuloso *desiderio venereæ voluptatis*: (*g*) nam intelligitur *priapismus* (*h*) *paralysis* esse *seminalium viarum* atque aliorum *nervorum* ad veretri partes (*i*) ducentium, quorum (*k*) contractu ægro-

(*a*) tentigo.
(*b*) qui.
(*c*) formantur.
(*d*) senem.
(*e*) sed.
(*f*) Fit enim.
(*g*) At.
(*h*) imo potius spasmus.
(*i*) tendentium.
(*k*) distensione.

tantes adficiuntur. Sed etiam (*l*) nunc *curatio* ſumenda eſt ex iis, quæ de *veſicæ ſtrictura* longo tempore tardante conſcripſimus.

(*l*) hujus.

CAPUT X.

De vomicis, ſive internis collectionibus, quas Græci ἐμπυήματα vocant

PLena igitur de his tradenda eſt ratio. Hæc enim ſunt, quæ in occultis nata [*a*] *collectiones* nuncupantur, ut in [*b*] *ſplanchnis*, ac *membrana*, quæ latera cingit, vel in *pulmone*, aut diſcrimine thoracis ac ventris, quod Græci *diaphragma* vocant, item *ſtomacho* vel *ventre*, *jecore*, *liene*, *inteſtinis*, *renibus*, *veſica*, aut *mictuali via*, vel *matrice*, aut *peritonæo*. Sed de iis, quæ in matrice generantur, libris, quos de *muliebribus* vitiis conſcripſimus *Reſponſionum* docuimus: de cæteris vero nunc dicemus.

[*c*] Harum igitur *aliæ* ſolo medicamine curantur, atque *medicinali* [*d*] *delectu* gubernante uſum *chirurgiæ* non exigunt: ſiquidem [*e*] ſit impoſſibile atque *illicitum* plurimas incidere partes,

---

(*a*) abſceſſus, ἀποςήματα.
(*b*) σπλάγχνοις, viſceribus.
(c) collectionum.
(*d*) ductu.
(*e*) ſunt.
(*f*) eſt.
(*g*) copioſus.

ne *sanguinis* [*g*] pomposus fluor periculum faciat ægrotanti, ut sunt, quæ in *pulmone* generantur, vel *diaphragmate* intrinsecus, vel in ipsa [*h*] alteriore altitudine, aut in [*i*] *stomacho* superius scilicet a diapragmate, vel in *ventris* [*k*] sessione, aut *intestinis*, excepto fine *longaonis*, item in *posterioribus vesicæ*, vel in *renibus*.

Aliæ vero accedente *chirurgia* curantur, quoties ad *exteriora* corporis collectionum [*l*] liquorem erumpendo feruntur, vel magis ab *alterioribus* recedunt, ut in [*m*] *hypozygo* membrana, vel *diaphragmate* forinsecus, atque *stomachi* fundo, & [*n*] *ventris*, circa ejus superiorem altitudinem, item [*o*] *jecore*, & *liene*, & *longaone* ad ejus exteriora, atque [*p*] *sphinteri* vicina, & *vesicæ* in anterioribus, vel sub umbilico, pubetenus, quod *Græci* ἦτρον, adpellant, item in *vesicæ collo*, vel in *prima* ejus parte, quam Græci [*q*] *uretan* vocant, & in *peritonæo*. Communiter autem omnis *vomica* vel collectio, antecedente *tumore* nimio, generatur.

Denique *empyici*, quos nos vomicosos adpellamus, alii ex *pleuritico* morbo, alii ex *pleumonico* in supradictam passionem devenerunt, sequenti-

(*h*) ulteriore, *sc.* pectoris cavo.
(*i*) œsophago.
(*k*) ima parte.
(*l*) liquores.
(*m*) ὑπόζυγος, i. e. pleura, ut in lib. de *Cel. Pass.* passim.
(*n*) ventre.
(*o*) Aph. 45. lib. 7.
(*p*) sphincteri.
(*q*) urethram Aphor. 57. lib. 7.

bus *ſignis*, nunc *communibus* cujuſdam partis in vomicam venientis, nunc *ſpecialibus* pro ſingulis corporis locis.

Sed ne longa [*r*] hac oratione extimemus, omnium *communia* ſimul ordinanda probamus: tum ſingulatim ſpecialia deſignantes etiam [*ſ*] munia adjungemus. Omnibus igitur collectionibus generatis, vel cum *tumor* in liquore vertitur ſequitur *febricula* vehemens, inordinata & ſæpe cum *rigore*, & torpore frigido, vel [*u*] *iniquitate* corporis, tum loci *fervor* incendioſus, *gravedo*, *tenſio*, & exceptis, quæ in *pulmone* fiunt, ſæpe ſtimulans *dolor*, & pulſuoſus: tum celer *pulſus*, atque humilis, & ſæpe *ſudor*, magis capitis, atque collorum.

Dehinc perfecta purulentatione *rigor* corporis, atque *tremor* [*x*) circumſcribitur, & *febrium* recedit inquietudo, ac dolorum: ſed *ſpecialiter* ac proprie [*y*] in communibus, ſi in membrana, quæ latera circumtegit, *hypozygos* adpellata, fuerit generata collectio, *difficultas ſpirationis* ſequitur, quam dyſpnœan vocaverunt, & difficilis *jacendi* poteſtas ſupra *contrarium* patienti latus, hoc eſt, quod [*z*] cauſa non tangitur, cum ſenſu quodam interno veluti *pendentium* [*aa*] membrorum, & ſæpe commotu corporis quaſi *ſonus* au-

(*r*) hæc.
(*ſ*) communia.
(*t*) liquorem, pus. Aph. 47. lib. 2.
(*u*) inquietudine: jactatione: vexatione.
(*x*) ceſſat, minor fit.
(*y*) præter communia.
(*z*) morbo.
(*aa*) membranarum.

ditur, velut inclusi atque collisi humoris, [*bb*] nam (quem. Alm.) *Græci* ὑδατισμὸν adpellant.

Sequitur etiam *displicentia* post acceptum cibum, quam *Græci* δυσαρέστησιν vocant, & plurima *tensio* medii lateris, aut (*) verricosa *inflatio* impressioni digitorum cedens, ac resurgens.

In *pulmone* vero emergente vomica, *spirandi* plurima difficultas sequitur ægrotantes, *tussis* vehemens, *vox* obtusa vel rauca, & *odoris* tetri spiratio, *thoracis* gravedo, & *adductio* superiorum ad inferiora, item *gravatio* atque tensio supinatis ægrotantibus, & *relevatio* sedentibus: denique se ipsi sustollunt ad partes lecti superiores, quo *levatius* habeant *caput*. Sequitur etiam *cavitas* oculorum, genarum *rubor*, & *albedo* sub lingua venarum.

Et si *eruptio* tardaverit, inflatio quoque *articulorum* sequitur, *vultus* pallor, & *macies* ora deformans.

Item in *diaphragmate* emergente vomica, dolor supra *præcordia* sequitur, penetrans per latera utraque usque ad *posteriora*, & aliquando inflatio vel tensio juxta *finem* pectoris, vel sub *extremis costis* atque ossibus ultimis perseverans usque ad [*cc*] *alia*. Et si collectio *forinsecus* fuerit, *sonitus* aliquando humoris inclusi sequitur, tum *tussicula*, & in spirationibus difficultas plurima, ac *respiratio* longa, & forinsecus spiritu adtracto, *dolor*, quod nunquam sequitur eos, qui *pulmonis* vomica vexantur. Etenim *pleumonici* hauriendo magis spiritum relevantur.

(*bb*) quod.

[*] verrucosa, acuminata, fastigiata in verrucæ i. e. tumuli modum (ventosa H.).

(cc) ilia.

In *stomacho* autem emergente vomica, *ructationes* tetræ, atque difficultas *spirationis*, sed minor ægrotantes sequitur, & aliquando *tussicula* [*dd*] parvo sine ullo [*ee*] tumoris exscreatu: tum *torpor* frigidus articulorum, *animi* defectio, *sudor* in summitate cutis, *pulsus* parvus, & corruptio sumpti cibi, atque acidæ ructationes, & *nausea*, & aliquando *vomitus*, siccitas *linguæ*, vel asperitas, *sitis*, *transvoratio difficilis*, plurima vel parva pro collectionis magnitudine.

Quod si fuerit in *superioribus* stomachi, donec cibus transvoretur, *pressuram* sentiunt ægrotantes, post [*ff*] effectus vero [*gg*] releventur [*hh*]. Ac si in *inferioribus*, erit facilis *transvoratio*, ac deinde dolida cibi *perceptio* sequetur, cum ad destinata pervenerint, quæ [*ii*] sumantur, *dolore* ex anterioribus partibus in ore ventris adtestante, cum *inflatione*, vel exstantia, quæ impressione digitorum cedat ac resurgat. Si vero in *superioribus* fuerit collectio, nulla videbitur prompta inflatio vel exstantia, sed dolor atque gravedo *inter scapulas*, [*kk*] vel ex posterioribus *cervicis* partibus sentietur.

Ac si in (*ll*) *ventre* fuerit collectio, & magis in ejus ambitu, erit *inflatio* inferius a *diaphragmate*, quod discrimen adpellamus, circa medium præcordiorum *sinistrorsus* flexa, & impressioni di-

(*dd*) parva.
(*ee*) humoris.
(*ff*) devoratum.
[*gg*] relevantur.
[*hh*] At.
[*ii*] sumuntur.
[*kk*] vel in.
[*ll*] ventriculo.

girorum cedens, ac resurgens, adtestante *fastidio*, nausea, *siti* post cibi sumptionem, cum ructationibus acidis, atque sumptorum corruptione, & aliquando *liquidis* per ventrem egestionibus.

Ac si in aliquo *intestinorum* fuerit collectio, erit *exstantia* vel inflatio vomicæ secundum ejus *positionem* (*mm*) in *pyloro*: denique constituta in ultima parte ventris sub *dextro* latere, atque *ilio*, vel sub *jecore*. Sin vero in (*nn*) *nestide* fuerit collectio, erit in *sinistra* parte exstantia supradicta atque inflatio veluti sub *liene*. Aliis etiam intestinis (*oo*) *tensioribus* collectione vitiatis inter *umbilici* atque *pectinis* regionem supradicta reperiuntur.

Ac si in *colo* fuerit collectio, secundum *ilium dextrum*, circa umbilicum usque ad *sinistra* loca, antecedentibus iis, quæ sunt solita *colicos* adficere, supradicta reperiuntur.

Item in *longaone* collectione (*pp*) suffecta, *clunium* dolor sequitur, cum difficultate *mictus* & abstinentia ventris, & aliquando egestione *muculenta*, vel *sanguinolenta*. Inflatio autem vel *exstantia* erit in superficie *occulta*, sed immissis per podicem *digitis* sentietur, & ad inferiora venientibus liquidis commixta *stercora* putria egeruntur, adeo ut plerumque lateat, utrum ex *pyloro*, vel *nestide*, aut (*qq*) *teneriorIbus* intestinis hæc ferri videantur. Sed erunt purulenta *separatiora* a stercore, atque discreta, quum ex *colo* referuntur, aut ex *longaone*.

[*mm*] ut in pyloro erit exstantia constituta.
[*nn*] νῆστις, est intestinum jejunum.
[*oo*] tenuioribus.
[*pp*] perfecta.
[*qq*] tenuioribus.

Item in *jecore* vomica conſtituta, *inflatio*, vel exſtantia, & *pulſuoſa* ſequitur ægrotantes (*rr*) adpoſitio, & tangentibus nobis (*ſſ*) ſana principaliter (*tt*) occurrunt, & circa confinium *interaneorum*, quæ, ut ſupra diximus, *Græci* σπλάγχνα vocant, circumſcripta collectio ſentitur, quam nunquum (*uu*) tantum latens; atque ita ſubmerſa in *peritoneo* collectio comprobetur, neque ita circumſcripta ac deciſa videatur: ſed paulatim deficiens ſuos *fines* ſanis partibus jungat, ut non (*xx*) dejecta atque deciſa videatur.

Hæc eſt *vomicarum* omnium ſpecialis ſignificatio, ſed earum *eruptiones* aliquæ ad *thoracis* inania fiunt: aliquæ inter regionem *peritonei* & *inteſtinorum*: aliquæ ad *ſtomachum* vel *ventrem*, ut liquida atque purulenta evomantur: aliquæ ad *pulmonem*, ſive arteriam majorem, vel *rumam*, quam Græci βρόγχον adpellant; quo liquida & purulenta (*yy*) etuſſiantur: aliquæ ad *inteſtina*, vel eorum ſpatia, quo per *podicem* liquida excludantur, vel purulenta: aliquæ ad *matricem*, quo per *muliebrem ſinum* profundantur: aliquæ ad *renes* vel mictuales vias, ac *veſicam*, quo per mictum ferantur; aliquæ ad *cor*, ut Erasistratus ait, ſed harum omnium eruptionum plerique alias (*zz*) rationabiles dicunt, aliquas irrationabiles: ſed *rationabiles* aiunt, ut ad ſtomachum vel ventrem

---

[*rr*] diſpoſitio.
[*ſſ*] partes ſanas, quæ hepati incumbunt.
(*tt*) occurrit.
(*uu*) adeo.
(*xx*) diſtracta.
(*yy*) extuſſiuntur.
(*zz*) quarum facile ratio reddi poteſt.

venientes per *os* excludi, ad pulmonem vero per *arteriam* majorem.

Item ad intestina vel ventrem, vel *podicem* ferri, ad renes vero vel vesicam per *mictuales vias*, item ad matricem per *muliebre* (*aaa*) veretrum: *Irrationabiles* autem dicunt, eas, quæ in *diaphragmate*, vel *hypozygo* membrana, aut *jecore*, & *liene* generatæ rumpuntur, & per *arteriam* majorem, vel *stomachum*, aut *vesicam*, aut *matricem* excludi (*bbb*) credantur, cum *nullæ* sint ab iis partibus, quæ collectionæ adfectæ sunt, *naturales viæ* ad supradicta loca ducentes.

Alii vero etiam in iis se (*ccc*) repertos, quæ *vascula* demonstrant, *anatomica* ratione adprehensa, quæ ad hæc penetrant loca. Alii aiunt *vias* esse *latentes*, quas λογοθεωρήτους adpellant: per quas limpida vel purulenta quadam exsudatione ferantur: sed non oportet de his plurimum disputare. *Sufficit* enim *ad disciplinam significationis faciundæ*, *manifesta* (*ddd*) *comprobare*.

Item aliqui etiam in singula loca ex aliis factam *susceptionem pueris*, quam μετάληψιν vocaverunt, *signis* explicare conati sunt, quæ quidem non necessaria, sed frequentia probaverunt. Etenim ad *arteriam* majorem, sive gutturis cannam, quam *Græci* βρογχὸν adpellant, facta erruptio *spirationis* ingerit *difficultatem*, & *tussiculam*: ad *stomachum* vero, nauseam, atque *fastidium*, & eversionem, vel *vomitum* ingerit ægrotanti.

Item ad *intestina*, vel ventrem, *tormentum* fa-

(*aaa*) pudendum.
(*bbb*) creduntur.
(*ccc*) reperisse.
(*ddd*) cognoscere.

cit partium, cum *inflatione*, ac ventositate. Ad *vesicam* vero, delectationem facit frequenter *urinæ* reddendæ. Ad *inania* autem *thoracis*, atque inter *peritonæon* membranam, & *vitalia interna* nulla sunt antecedentia eruptionis signa, sed utramque *factam* intelligimus. Sed pro ægrotantium motu, vel conversione jacendi, *sonus* quidam efficitur velut inclusi humoris, quem *Græci* ὑδατισμὸν vocaverunt (*fff*). Præstantius autem, si inter *peritonæon* atque *intestina* id evenerit. Sequitur etiam prominentia partium, *hydropem* fingens, cum *mordicationibus*, ac doloribus repentinis.

(*ggg*) Sed si inanis fuerit ruptio *thoracis* facta superiorum partium a discrimine, quod Græci *diaphragma* vocant, cum *difficultate spirationis*, *tussiculæ* querela sequitur. Sin vero in regionem, quæ *intestinis* atque *peritonæon* interjacet, fuerit facta, *inferiorum* partium querela sequitur cum intestinorum *tormento*. Novitate enim repentinæ effusionis acriorum humorum, atque corrupti puris edacitate ea, quæ naturali habitu custodita manebant vitalia, vehementissime vexantur.

Præterea *repentina*, atque coadcervata aliquando (*hhh*) *paulatim*, tenuatis primo *vomicæ tegminibus*, ut præliquatum, atque pravum liquorem mittant, quod adprehendimus, quum *tussicula* desiverit esse sicca, atque *sputa* pollui admixtione *puris* viderimus, vel in egestionibus ventris quic-

---

(*eee*) Nam.
(*fff*) i. e. Melius percipitur.
(*ggg*) Sed si superiorum partium discriminis; quod Græci diaphragma vocant, in thoracis inane ruptio facta fuerit.
(*hhh*) quod dici solet, per resudationem.

quam *saniosi liquoris* fuerit repertum, vel in egestionibus urinæ *sedimina purulenta* fuerint inventa. Sed post supradictas *eruptiones*, si *omnis* fuerit facta liquoris effusio, *febres* illico solvantur, atque loci *prominentia* (*iii*) reflatur, & *gravedo* (*kkk*) circumscribitur.

Sin vero ex parte fuerit effusa collectio, quod fit *debilitate* ægrotantis, aut *crassitudine* liquidorum, aut non in (*lll*) *fundo* (*mmm*) vomica (*nnn*) osculatione suffecta, sed e *lateribus*, aut supernis partibus (*ooo*) paulatim liquidam inventurum. Sed erit (*ppp*) adprobanda significatio *non in fundo* factæ ruptionis, quum inter aliquos dies repleta vomica, sive eruptio, *tensionem* rursum, atque gravedinem cum *febre* moverit: tum post effusionem superflui liquoris omnia levigantur: ac similiter *intervalla* dierum (*qqq*) easdem difficultates (*rrr*) repræsentet.

Communiter autem, omnium eruptionum *tutior* est comparatione cæterarum, illa, quæ in *vesicam* venerit, atque *mictuales vias*. Etenim naturaliter creduntur hæ partes jugem *acrimoniam* liquidorum excipere, ac reddere. Quapropter neque (*sss*) nunc ulla *novitate* facile vexari posse videntur, quum in se *aliena* atque acriora susceperint, quæ

(*iii*) retrocedit.
(*kkk*) cessat, minuitur.
(*lll*) medio, parte interiore.
(*mmm*) vomicæ.
(*nnn*) apertione.
(*ooo*) paulatim exeuntia liquida inveniuntur.
(*ppp*) cognoscenda.
[*qqq*] eædem.
[*rrr*) repræsentantur.
[*sss*] tunc.

eruptione *vomicæ* defcendunt: dehinc naturali *urinæ* commixta *purulenta*, quæ (*ttt*) collatione corrupta videntur, *obtufa* mitefcunt: ultimo quod neque coadcervatam, fed *paulatim* redditam, ac requiefcentem fumant egeftionem urinæ per exitum & tractum.

At facilitate *fecunda* eft, quæ ad *inteftina* (*uuu*) ruperit. Hæc enim quoque creduntur tranfitum *ftercorum* fuftinere, fed (*xxx*) ad primam *minus tuta* judicatur. Siquidem poffit *coadcervatæ* effufionis caufa per podicem, ægrotanti (*yyy*) *defectionem* facere, & propterea *mortem*.

Tertia eft, quæ ad *matricem* (*zzz*) ruperit, & magis in iis, quæ jam (*a*) *naturali* lege purgantur. Didicerunt enim & ea loca materiæ tranfitum (*b*) fuftinere; minus (*c*) quidem (*d*) a prioribus tuta eft. Siquidem neque ex *initio novitatis*, neque (*e*) per dies fingulos (*f*) *naturalem meatum* ipfæ fuftinent partes, neque ita *acria* ferre confueverunt liquorum: fiquidem nihil in fe *fanguis* habet mordaciffimæ qualitatis.

Omnium tamen *periculofior* judicatur, ut ERASISTRATUS ait, quæ ad cor fuerit facta, ejus *fecunda*, quæ ad *arteriam* gutturis, quam *Græci*

[*ttt*] collectione.
[*uuu*] eruperit.
[*xxx*] comparata cum vefica.
[*yyy*] animi deliquium.
(*zzz*) eruperit.
(*a*) i. e. menftrua vel lochiorum.
(*b*) facile tolerare.
(*c*) tamen.
(*d*) quam priores viæ.
(*e*) quotidie.
(*f*) fanguinis excretionem.

bronchum adpellant, & ejus, *repentina* magis atque coadcervata, (*g*) ab ea, quæ *paulatim* fuerit effusa. Siquidem *defectiones* ingerit ægrotanti, atque difficultatem spirationis, *tussiculam*, & *præfocationem*, cum neque naturalibus liquidis ulla consuetudo per ipsam partem transeundi videatur: *tertia*, quæ ad *stomachum* fuerit facta: siquidem præfocationem minus ingerat, sed magis (*h*) a supradicta, *adpetitum* cibi exstinguat, & propterea *fame* ægrotantes adficiendo debilitet.

Item post hanc secunda est, quæ ad *inanitatem thoracis* fuerit facta. Siquidem circumfundatur *pulmoni* humor corruptus: atque *cordi* (*i*) ultima est, quæ inter regionem *peritonæi* & *intestinorum* venerit. Siquidem circumfundatur humor *jecori* & *lieni*, & *ventri* atque *intestinis*, quæ quum fuerint vexata, ingerunt *periculum*.

Communiter autem, sive *universim* dicendo, quod *Græci* catholicum vocant, omnium *vomicarum*, vel eorum, qui iis adficiuntur, *salutarem* intelligimus (*k*) *ductum* fore, si post eruptionem factam *febres* cessaverint, & magis extemplo, vel eadem die: *siti* quoque recedente, atque (*l*) perfecto *adpetitu* cibi: *ventris* quoque officio parva atque (*m*) congesta reddente, ipsius etiam *puris* (*n*) albedo, atque eodem colore adparente:

(*g*) quam.
(*h*) quam.
(*i*) respectu periculi proxima.
(*k*) exitum.
(*l*) refecto.
(*m*) concocta.
(*n*) albedine, atque eodem colore in omnibus sui partibus.

& cum *lenitate*, ac ſine dolore ſuarum egeſtionum, & ſi per ſuperna egeritur, ſine vehementi *tuſſicula*, neque coadcervatim, ſed *per partes* excluduntur liquida.

Peſſima autem aut (*o*) *difficulter*, aut, ut ſæpe contigit, *interfectiva* ferri judicamus eis, quibus *poſt eruptiones febres* annexæ perſeveraverint, adteſtante *ſiti* cum *faſtidio* cibi, & *ventris fluore*, vel ipſius puris *felloſo*, vel *livido* colore, coadcervatis egeſtionibus, aut cum *vehementi tuſſicula* viribus (*p*) depurgatis.

Hæc eſt *vomicarum* ſignificatio. Sed oportet ob earum *generationem* fugiendam, congruam (*q*) *tumoribus* adhibere curationem. Horum enim augmenta *collectiones* faciunt generari, ut ſæpe in *pleuriticis* vel *peripneumonicis*, vel ſimilibus morbis, quibus ita formavimus curationes, ut minime ſinantur *initia* fieri *vomicarum*.

At vero ſi jam *perfectam* vomicam viderimus, & humore corrupto in toto, aut ex parte, tumoris caruerit nomine, oportebit in *ſimilibus* adhuc perſeverate adjutoriis, ut *cataplaſmatibus* ex polline tritci, vel ſeminis lini, aut fœnigræci, vel (*r*) hordeacii confectis vel ex aqua mulſa, aut *hibiſci* decoctione, cujus etiam *radix* erit conterenda, addita *vaporatione* ſpongiarum. Vel ſi in *inferioribus* corporis partibus fuerit collectio, *encathiſmatibus* quoque jugibus erit utendum ex *aqua* & *oleo calido*, ac decoctione cujuſquam ex

---

(*o*) difficillima.

(*p*) deturbatis, adflictis, eodem genere loquendi utitur ad finem capitis ſequentis.

(*q*) partibus inflammatis.

(*r*) hordeacei.

iis, quæ cataplasmatibus congrua supra diximus.

Ante cibum præterea *olei calidi* quicquam (*s*) poto dandum: dehinc etiam *mulsi* mediocriter cocti: tunc *sorbilis* offerendus est cibus, atque calidus. Est enim *improprium* ex parte adhuc manente tumorem quicquam *acrius* adhibere, quo magis labor ægrotantibus geminetur, scilicet *tumore* asperato, unde majores collectiones efficiuntur. *Pausante* igitur tumore omni ex parte, & *nundum erupta* collectione: oportet ejus (*t*) adjuvari *celeritatem*, ut primum perscriptis cataplasmatibus *ficum* faciamus admisceri, cum *hibisco*: tum resinam *terebinthinam*, adjuncto usu malagmatum, quæ congrua *Responsionum* docuimus libris, ut est *Mnaseum*, item ex *tribus resinis*, quod *Græci* διὰ τριῶν ῥητινῶν vocant, tum etiam [*u*] διὰ χαλβάνης, [*x*] vel *melinon*, vel quam adpellant SERAPIONIS, aut [*y*] *dictamnum*, vel quicquam promissione conscriptum.

Cibo autem dandus succus *ptisanæ* cum melle. Item *porri* capitati vel *atriplex*, quam *Græci* ἀνδράφαξιν: itemque *urticam*. Jubendi præterea ægrotantes magis *supra latus* jacere, si in [*z*] superioribus a *diaphragmate* partibus collectio fuerit generata. Cavenda etenim *supina* jacendi positio: siquidem extenta *arteria* angustatur, quo & magna difficultas *spirationis* fit, & minima liquidorum *exclusio* perficitur.

(*s*) potui.
(*t*) accelerari eruptionem.
(*u*) ex galbano.
(*x*) vel Melinum quod.
(*y*) διὰ δικτάμνȣ.
(*z*) i. e. supra diaphragma.

Sed si his adhibitis collectionis non provenerit *eruptio*, oportebit *vehementioribus* eam provocacare, ne humor inclusus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi sunt ægri *decoctione fici*, vel *hyssopi*, ac *rutæ*, & *origani*, & *tragorigani*, & *thymi*, vel *satureiæ*, aut *absinthii*, vel *centaureæ*, aut *marrubii*, aut *semine radicum*, aut *sinapi*, aut *nasturtii* cum melle, quorum aliqua etiam viridia erunt mandenda. Item medicamen quod adpellatur διὰ (*) τρῶν πεπερέων [*aa*] potu dandum, vel *diascordeon*, aut (†) *zopirium*. Multi tamen etiam *hieram* dandam probaverunt, & magis illam quæ adpellatur *diacolocynthidos*.

Adjuvat quoque eruptionis celeritatem *sternutatio* adhibita, & aliquibus etiam *exscreatus* quidam *hinnibilis* jugiter adfectatus. Ac si neque ita eruptio fuerit consecuta, erit jejunus, vel dato [*bb*] poto, aut radicibus comestis *vomitus* adhibendus. Aliqui vero in iis, quæ *superioribus* a diaphragmate partibus vexantur, *fumationes* adhibuerunt, tardante eruptione, *hyssopum*, vel *thymum*, aut *origanum* incendentes, vel *sulphur*: & [*cc*] *sandaraca*, aut *aloe*, vel *styrace* impositis igni ægros hiscere jusserunt, & raptu quodam potili *nidorem* transvorare: [*dd*] Tunc dandum vel *tymminum* probant per diem *bis* vel *ter*: simile enim inquiunt hoc curationis genus [*ee*]

(*) πεπερέων ? V.

(*aa*) potui.

(†) Zopirios a GALEN. lib. de Antidotis: & AETIO. pag. 522. describitur.

(*bb*) potu.

(*cc*) sandaracha, i. e. auripigmento s. arsenico.

(*dd*) Tum adhibendum hoc thymiama.

(*ee*) i. e. incisioni scalpello factæ.

chirurgiæ. Sed vehementer caput gravat implendo.

At si in *intestinis* fuerit collectio, erunt per *clysterem* injicienda ea, quæ præbenda nuper ordinavimus. Tum *eruptione* facta, speculandum, utrum *per partes* atque [*ff*] deposito, liquida excludantur: an vero *coacervata*, aut omnino difficulter, & paulatim. Sed si [*gg*] *partim*, & nullis obstantibus excludi viderimus, erit a *cibo* abstinendus ægrotus, viribus permittentibus: tum alia die adhibita corporis *unctione* præponendus iis, quæ supra memoravimus, *cibis* quoque adjuvare [*hh*] collectionem oportet, quo omnia liquida detrahantur, dato *mulso* bibendo, vel solo *melle*, cum resina *terebinthina*, aut *butyro* non veteri.

Tum *sorbilem* dabimus succum ex *alica* vel ptisana *melle* admixto. Item *porros* coctos cum *oleo*, atque *garo*, & *ptisana*, tum etiam ex tritico ptisanam confectam, aut cum *protropo* vino, aut *squillitico*, item *lac* cum mulso. Et si eruptio liquidorum ad *mictuales vias* pervenerit, erunt adjungenda supradictis etiam mictualia medicamina, quæ *urinam* provocant, a Græcis *diuretica* adpellata, ut *asparagi* [*ii*] *olus atrum*, *actucæ*, nunc coctæ, nunc incoctæ, item *radices*, & sorbilia, *lacte* quoque confecta.

Sin vero ad *intestina* eruptio pervenerit, quo per podicem exitum habeat, cum supradictis communiter erunt adhibenda, quæ *ventris* officium non densent, neque plurimum laxent. Quapro-

---

(*ff*) composite, i. e. blande.
(*gg*) per partes ut paulo ante.
(*hh*) exclusionem.
(*ii*) hipposelinum, sc. smyrnæum.

pter mictualibus prohibitis, cibo ordinamus *malvam* dandam, *betas*, *cauliculos*, *cucurbitas*. Sed si *coadcervatim*, ac *nimis liquida* ferri viderimus, erit *abstinentia* recusanda.

Dandum *mulsum* [*kk*] poto sufficienter decoctum, & plurima *sitis* ægrotantibus [*ll*] indigenda. Dandus præterea *cibus*, qui ventris teneat officium, ut *orizæ* succus sorbilis, aut *lenticulæ*: item *pisces* duri corporis, quos σκληροσάρκυς *Græci* vocaverunt, & *volantum* ficciora, & [*mm*] poto *aqua imbrialis* offerenda, quam vulgo cisterninam vocant, *calida* item medicamina, quæ ad humectam tussiculam conscripta sunt: tum *vinum* mediocriter asperum.

Sin vero *difficulter* atque paulatim liquida fuerint exclusa, erit inquirenda causa, utrumne ob *debilitatem* ægrotantis id evenerit, [*nn*] quo minime valeat excludere aliena, an vero ob *crassitiem* liquidorum, vel ob eruptionem [*oo*] non in febribus factam, vel in *fundo* collectionis. Etenim si ob *debilitatem* ægrotantis id adverterimus fieri, erunt sublevandæ *vires* per resumptionem. Si autem ob *crassitudinem* liquidorum, *tenuantia* adhibenda, atque præpotanda, quæ supra memoravimus, adjectis quoque similibus *electariis*, ut sunt ex *melle*, *resina*, vel *lini* semine cum melle confecta, ac nucleo *pineo*, vel *strobylis*, & *urticæ* semine: præbibendum *sinapi* cum parvo *pipere* longo: tunc *hellebori* adhibemus purgationem.

(*kk*) potui.
(*ll*) injungenda.
(*mm*) potui.
(*nn*) quia, quod.
(*oo*) in lateribus aut supernis partibus factam non in. Alm.

Ac ſi ex vomicis *ulcera tardantia* perſeveraverint, ea quæ ſupra *diaphragma* fuerunt, quod diſcrimen adpellavimus, ita curabimus, ut eſt de *phthiſicis* ſcriptum: in *ſtomacho* vero vel *ventre*, ut de *cœliacis*: item in *inteſtinis*, ut de *dyſentericis*: in *renibus* vero ac *veſica*, vel mictualibus viis potis medicaminibus, atque *clyſtere* injectis, vel per *cathetera* immiſſa utemur, etenim ſi *ſordida* adparuerint ulcera, *lacte* atque *melle* potamus, ſemine *cucumeris* [*pp*] præfuſo: aut *mulſo*: aut pinguibus *palmulis* cum paſſo: aut *nucleis* cum *amygdalis* & *amylo*. Similia etiam per *cathetera* immittenda, ut *tetrapharmacum* medicamen diligenter lacte ſolutum.

Sin vero *limpida* fuerint ulcera, erunt *encathiſmata* adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua *conſtringentia*, atque extrinſecus adponenda *emplaſtra*, quæ cicatricem facere valeant, a *Græcis* ἐπυλωτικά adpellata. Potui dandum *lac* cum *amylo*, & *cucumeris* ſemine, cum decoctione *phœnicobalani*, aut *papaveris* [*qq*] fixi, atque conſtricti cum vino protropo, & [*rr*] *amygdali* decoctione, vel mali *cydonii*, *ſorborum*, & palmularum *Thebaicarum*, vel ſucco mali *punici*, vel iis, quæ in pharmaceutico *Reſponſionum* tradidimus libris, ex quibus eſt quod adpellatur [*ſſ*] *carui*, *œnocraton*, & ex [*tt*] *trachanto* atque *amylo*, & *glycyrrhiza*.

(*pp*) antea infuſo.
(*qq*) frixi atque contriti.
[*rr*] amygdalarum.
[*ſſ*] διὰ καρύων.
[*tt*] tragacantho.

Utendum etiam *aquis* ſua virtute medentibus, quas ſupra memoravimus: Itemque iis, quæ in [*uu*] *Aria* inſula, & [*xx*] *Theanitorum* provincia eſſe perhibentur, cæterarum quoque *reſumptivarum* materiarum uſum adhibendo, ut nutribiliores ſuccos.

Ubi vero *inter inteſtina* & *peritoneum* eruptio fuerit facta, ſive ex *jecore*, ſive ex aliqua veniens collectionis parte, quæſitum eſt quomodo *puris detractio* fieri poſſit, utrumne per tenues vias *veſicæ* veniat [*yy*]: atque in *inteſtina* [*zz*] acceptum videatur, & propterea per urinam, vel per ventris officium excludi poſſit: an vero ſectis *inguinum* locis detrahi facilius videatur, quod quidem Erasistratus demonſtravit.

Sed adparat (*aaa*) nunc *chirurgia* ad exitum puri faciendum, inciſa ſecundum inguen *peritonæi* membrana, quo corruptis liquoribus prolapſio inferioribus (*bbb*) aperte præbeatur. Tunc congrua adhibenda curatio. Etenim inciſa peritonei membrana, in *cicatricem* facile conducitur, & ſine ullo *periculo* ægrotantis ſanitas (*ccc*) datur, ut eſt conjiciendum ex *hydropum paracenteſi*, atque chirurgia *ramicis*, quam *Græci* ἐντεροκήλην vocant.

Neque *impoſſibile* putandum, etiamſi quid re-

[*uu*] Ænaria.
[*xx*] Teanitarum, Apuliæ populorum.
[*yy*] an vero.
[*zz*] accipi.
[*aaa*] commoda.
[*bbb*] apertis.
[*ccc*] redditur.

manſerit, facta detractione (*ddd*) *chirurgiæ*, per ſuperficiem cutis, ac *tenues vias*, & per inteſtinorum cavitatem (*eee*) ſudari: quippe cum etiam in *hydropibus* circumfuſus humor *inteſtinis* ſæpe fuerit (*fff*) exſiccatus, quibuſdam per *veſicam*, feminis per *matricem*: ſed omnibus communiter *fortitudinem* convenit per nutrimenta præſtare; facile enim (*ggg*) *corruptio* partium depulſa paſſione fit, cum corpus fuerit naturali fortitudine poſſeſſum.

[*ddd*] i. e. a chirurgo.
[*eee*] exſudare,
[*fff*] abſorptus.
[*ggg*] reſtitutio, correctio.

CAPUT XI.

De ſuperflua carne, quam Græci πολυσαρκίαν *vocant.*

ACcidunt corporibus *ſuperflua carnis incrementa*, quæ Græci ob nimietatem πολυσαρκίαν vocaverunt, & eſt hoc paſſionis genus contrarium (*a*) *nutrimento ceſſante*: ſiquidem ceſſans nutrimentum tabida facit corpora: idem *ultra naturæ modum* (*b*) vehementius elatum plurimam facit *carnem* generari, ex qua corpora gravata permuntur.

Præterea hoc quoque ſpeciem (*c*) accipimus *cachexiæ*,

[*a*] nutrimento ceſſanti, ſc. tabi.
[*b*] copioſius adlatum.
[*c*] eſſe judicamus.

cachexiæ, ſiquidem indecens difficultas patientes adficit: nam ſequitur *nimia* ac ſuperflua *multitudo carnis*, quæ in pinguem prominentiam erigitur, cum *tardo motu*, atque gravatione, & *debilitate*, & ex parvo greſſu *anhelatione*, ac *ſudore*, ut ſuo ſe corpore præfocari ſentiant ægrotantes, quo neque levia ferre valent veſtimenta. Multi igitur *medicorum* atque *aliptarum* ſalutaribus præceptis adjungendam diligentiam *detrahendæ carnis* putaverunt, intuentes κοινότητα, quam ἐπίδοσιν vel ἔυεξιαν vocant, hoc eſt, *habitudinis augmentum*: ſed hoc a Sorano repulſum.

Nos igitur ſolam *bonam* habitudinem intelligimus, quæ ſi fuerit cum *modica carne fortitudo*, (*d*) & ſervanda magis quam repellenda. *Polyſarcia* vero, quam nunc paſſionem dicimus, recte *cachexian* nuncupamus, quæ multis accidentibus denuntiat *periculum*. Etenim, quæ (*e*) ſequetur *animalia* (*f*) nutrimento dedita, vel (*g*) *cuſtodia* reſervata, ut (*h*) flato, atque extento, & prominenti corpore videantur, hæc eadem cuncta *patientes* (*i*) ſequentur. Similiter (*k*) accidentia corporibus ulceratis, in quibus (*l*) *vana caro* concreſcit, vel eorum *labiis*, quæ (*m*) fuerit acie circumciſa (*n*) renaſcuntur.

[*d*] eſt.
[*e*] ſequuntur.
[*f*] gulæ.
[*g*] ſaginationis ergo.
[*h*] inflatio
[*i*] ſequuntur.
[*k*] ſimilia quoque accidentia ſunt in corporibus.
[*l*] luxurians.
[*m*] fuerint.
[*n*] renaſcitur.

Sed istius passionis *duplex* traditur differentia *curationis* : *alia*, quæ cohibet fieri plurimum corporis nutrimentum, quæ quidem ponitur in *gestatione* celeri, & *cibis* non multum nutribilibus, ac moderatis, ne plura quam insumit, accipiat: *alia*, quæ cyclica regula atque *operosa recorporatione* formatur demutandi corporis causa. Sed ut (*o*) docilis sermo, ac manifesta tradatur præceptio, partium erit memoranda curatio.

Convenit igitur corpus exercere *gestatione plurima* ac *perseveranti*, animalium jugo, vel curriculi motu, & *equitatione*, ac *navicula* : item *lectione*, & *vocis exercitio* vehementi, vel meditatione *modulationis agonisticæ*, & *celeri gressu*, quo magis labor *surarum* fiat. Item *cursu*, atque sicca *fricatione*, manibus puris, vel aspero linteamine, & arenæ aspergine : tum *volutatione* in palæstra varia, quam *Græci* (*p*) celadian, atque (*q*) *choricomachian* vocaverunt, quæ sunt specialiter ab ipsius artis præceptoribus imperanda: tum ὁπλομαχία, hoc est armorum ficta (*r*) confrixio: item (*s*) *alienis* laboris exercitio, hoc est colluctantium, vel coexercentium, quam *Græci* (*t*) haterocopian, vel τραχηλισμὸν vocant, atque longo vel (*u*) raptorio *machinamento*, quod *macron sparton* vocaverunt: item Italica *sphæra*, *luctatio*-

---

[*o*] perceptibilis.
[*p*] κελαδίαν quid significat?
[*q*] an χειρομαχίαν?
[*r*] conflixione.
[*s*] alternis.
[*t*] ἑτεροκοπίαν, an ἑκατεροκοπίαν?
[*u*] tractorio.

ne, celerique & dura atque multa vel ſicca *fricatione.* Etenim oleo, labentibus manibus, fortitudo ſolvitur exercitii.

Convenit etiam *ſole* corpora torrere, quod *Græci* ἡλιωσιν vocant: tum *paropteſi* ex flamma, vel carbonibus, & ſiccis vaporationibus provocatur ſudor: & nunc *ferventia lavacra*, quæ plurimum detrahunt, nunc *frigida*, quæ corpus in denſitatem cogunt: denique (*x*) *pſychrolutarum* corpora denſa, ac veluti (*y*) *teſtea* ſentiuntur.

Convenit etiam *arenæ* littorariæ adhibendus fervor: tum *natatio* maritima, vel *aquarum* naturali virtute medentium, & in lavacris ſudore perfecto aſperginem *ſalis* adhibere: qua ſæpe condita caro animalium ciborum (*z*) voluntati ſicca ſervatur, atque denſior, nec collecta marceſcit. Tum *fricamentum* adhibendum quod *Græci* (*aa*) zegma vocant, ex *nitro* tuſo, atque in pulverem redacto, & poſt lavacrum longa *cibi dilatio*, vel potus. Tunc enim *adpetitio* (*bb*) minima marceſcit, & ejus *acies* temporis obtunditur dilatione, cum etiam *digeſtionis* parata protervitas detracto fomite langueſcit.

Erit præterea *potus* ſemper ante cibum prohibendus, vel in toto *parvus* dandus, & magis cum cibi ſumuntur. Etenim immiſſo *liquore* plurimo (*cc*) fluidantur accepta, atque *caro* molli-

[*x*] qui frigida lavantur.
[*y*] teſtacea.
[*z*] voluptati.
[*aa*] forte σμέγμα, an ζέμα, a ζέω ferveo?
[*bb*] maxima.
[*cc*] fluida redduntur.

tur, & digestione facile (*dd*) solidiora propriantur. Sed si plurimum quisquam sitierit, *vinum* parvum dabimus, mediocriter asperum. *Pulmentum* vero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, ova: *pisces* autem teneros, vel *pinguia* quæque reprobamus. *Panem* dabimus frigidum, fermentatum, (*ee*) *autopyrum*, est enim minus nutriens: & magis, si fuerit *veteratus*. Specialiter autem *siccus* probandus est *cibus*. Item pulmento danda sunt *olera* & *pisces* durioris naturæ, vel *avium* ficciora, vel *agrestium*, ut leporis, capreæ: porcina ex *deposito*, hoc est, longo tempore sale siccata.

Convenit præterea *unum cibum* sumere, & post sumptionem plurimum *vigilare*: (*ff*) In requie quidem, quo multa corpus *exhalatione* insumatur vigilando: additur enim plurimum somno: denique *dormientium* corpus (*gg*) validius fit. *Potus* dandus frigidus: & perseverante (*hh*) *carnis multitudine* erunt initia *cycli* (*ii*) adsumenda, nunc ab (*kk*) omni *abstinentia*, nunc a *parvo cibo* & *aqua*, nunc (*ll*) augmenta ordine regulari.

Item a *jejuno vomitu* sumendum est initium: (*mm*) vel ex *radicibus*: tum ad *drimyphagiam* veniendum, ac mediæ qualitatis materiam, vo-

---

[*dd*] solidioribus propriantur i. e. partium corporis substantiæ adhærescunt, & adglutinantur.

[*ee*] αὐτόπυρον, cui nihil furfuris ademtum est.

[*ff*] irrequietis.

[*gg*] uvidius.

[*hh*] πολυσαρκία de qua hic agitur.

[*ii*] incipienda.

[*kk*] totali.

[*ll*] augenda.

[*mm*] deinde ex.

lantum, atque agrestium: quæ quidem erunt celeranda (*nn*) per dies minoris brevitatis, quo urgentius (*oo*) *initia* repetantur: & in oleribus erunt *urinalia* providenda, ut *asparagus*, *pastinaca*, *apium*, *fœniculus*, *daucus*, *porri capitati*, & horum similia: sic enim communia servantes corpus valebimus demutare.

Accidentium quoque (*pp*) conjecturam faciemus, quo *elimatio carnis* atque (*qq*) diductio procedat. Aliqui medici *phlebotomiam* probant, atque *purgativa* medicamina, quæ cathartica adpellant, & *clysterem*, & post lavacrum illico *venerem* adhibendam ante cibum, atque ipsa die parvum nutrimentum, (*rr*) poto aquam dandam.

Item vomitum (*ss*) post *vespertinum* vinum, Alii quoque veluti passioni contrariam corporis (*tt*) *expansionem* ex (*uu*) thalamo fieri probaverunt, & adpellant (*xx*) ἀντίπαλον, itemque *nocturni roris* auram ante solis ortum bibendam. Sed horum *deliratio* manifestis proditur rebus. Nam *phlebotomia* vires depurgatæ vexantur, & corpora (*yy*) pallescunt, quod *Græci* ῥάκωσιν vo-

---

[*nn*] paucioribus diebus.
[*oo*] cujuslibet cycli.
[*pp*] observationem.
[*qq*] deductio.
[*rr*] potui.
[*ss*] post cœnam.
[*tt*] pandiculationem.
(*uu*) venere & concubitu.
(*xx*) i. e. τῆς πολυσαρκίας adversarium.
(*yy*) flaccescunt.
(*) Sic Aeginet. l. VI. c. 77. laxatam scroti cutim adpellat ῥάκωσιν ὄσχεω.

cant. Item *purgativis* medicaminibus ex clysteribus, cum supradictis, etiam liquida corrumpuntur, (zz) cum *alius habitus* corporis fit, quem *Græci* cachexian vocant. *Venereus* vero usus effœminat membra, atque fortitudinem tollit.

Item aliquibus bis in die [*aaa*] ordinatum *lavacrum*, & *somnum* prius quam cibus sumatur, quidam *improprie* voluerunt: crassificat enim somnus, non tenuat corpora: item *vomitus* post cibum: vires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant *carnem*, implent tamen necessario *caput*, atque sensuales vias vexant, & *gingivas* in putredinem mittunt, atque [*] os odore [*bbb*] fœdant, retro *stomachum* [*ccc*] limant, & ipsum hominem sibimet faciunt displicere: quod *Græci* δυσαρέστκησιν vocant, cum *inæqualite* febribus vicina. Est & improprium, atque *parva ratione æstimatum, ob corruptionem parvorum majores corpori vexationes inferre.*

Sed si forte [*ddd*] *vinorum* fuerit excessa moderatio, tunc erit *vomitus* adhibendus: ejus enim vexatione major est immodicæ sumptionis gravatio. Item præ [*eee*] cæteris *vehemens*, & major quam oportet, animi officiis sive *curis adplicatio*: Videmus enim ob has causas etiam *studentium* corpora fieri tenuiora, [*fff*] limitatione quadam

---

(zz) quo malus.
(*aaa*) *subint.* male.
(*bbb*) fœdant, præterea.
(*ccc*) rodunt; excoriant.
(*ddd*) ciborum.
(*eee*) *hic subintel*, conducit.
(*) os odore fædant tetro.
(*fff*) limatione.

animi jugi cogitatione atque disputatione: eorum vero, qui *segni* ac pigro ductu vitam trahunt, solidiora atque *pleniora* fieri corpora, ob contrariam rationem. His de superflua carne conscriptis, *omnium tardarum passionum curationes explicavimus*, intentione aliarum sectarum (*ggg*) neglecta.

(*ggg*) non, ut in Celer. pass. libris, integris capitibus redarguta.

F I N I S.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
QUÆ IN UTROQUE VOLUMINE
CÆLII AURELIANI
CONTINENTUR.

NB. *Littera* b *alterum* CÆLII *volumen designatur.*

A.

Abdomen *vide* Venter, Inteſtina.
Abrotani vis phthiriaca. b. 289
Abſceſſus *vide* Collectiones.
Aceti vis in hæmorrhagia, b. 175
Acetum in epilepſia b. 63
Acetum in ſanguinis fluore conduit b. 175
Achicolum 276
Acopa b. 51
Acria ex accidente torporem & frigus augent b. 198
Acrocolia 41
Acuti morbi *vide* Celeres paſſiones.
Acutorum morborum curatio juxta ASCLEPIADEM 48 & 49 *confer.* Morbi.
Adicantum 240
Ἄδηλος διαφόρησις 172
Adpellationes ASCLEPIADI quid 4
Adperentia cibi & potus quomodo fiat ex ASCLEPIADE 50
Adprehenſio (Græcis *Catalepſis*, b. 137. Ejus diviſio, ſigna & ſymptomata, *ibid.* & 138, ſigna declinantis morbi, 138. Ejus differentia ab apoplexia 139, a paſſione cardiaca, *ibid.* Ejus curatio, *ibid.*
Adſcriptiones ſ. partitiones quid ASCLEPIADI. 4
Aerophobi 256
cum Aetate conſeneſcunt multi genuini (*heredita-*

rii) morbi b. 349
Aetheria herba b. 234
Agroſtica b. 374
Alica ad phreniticos 32, 33
Allium inflat b. 201
Ἁλὸς ἄνθος b. 289
Alteres (*conf.* halteres) b. 115, 135
Alvi obſtructio ſymptoma abſceſſus in colo. b. 402
ad Alvum conſtringendam idonea catapotia 304
vaſcula, quæ Ἄμβικας vocant b. 328
Ἀμόλυντος 188
Amor furoris cauſa b. 85
Amphitretos fiſtula clyſteris b. 294
Ampullagium b. 306
Amputatio vocis, v. Aphonia.
Ἀμυκτικά b. 140
Amyli in hæmorrhagiis utilitas b. 180 & *paſſim*
Anacœliaſmus b. 200
Ἀναδρομή b. 336
Anagoge b. 153
Analeptica (*reſumptiva*) ſunt odoramenta 195
Anaphoreſis b. 79
Anaſtomotica b. 238
Anatreſis teſtæ b. 122
Anaudia 108
Ancale b. 352, 363
Anchiſtron b. 360
Anchuſa b. 344
Ancones b. 117
Ἀνδράφαξις Atriplex b. 410
Ancones b. 117
Angina *vide* Cynanche.
Anhelatio, ſeu Aſthma unde nomen ſumpſerit, b. 203
Anima quid ASCLEPIADI 50
Animi contentio (mentis intentio) caput implet b. 23
Annalia tempora b. 257, 371
Anodyna malagmata. b. 26, 133
Anoterica medicam. b. 313
Anthereon 216
Aphonia pro Catalepſi 108
Aphonia ſeu vocis amputatio unde? b. 139. Curatio recentis, *ibid.* & 140 inveteratæ 140
Aphydroſis b. 193
Apophlegmatiſmi b. 135
Apoplexia unde dicta ſit, 227, quid ſit, *ibid.* ejus cauſæ antecedentes, ſigna ejus futuræ, præſentis, in pejus ruentis, *ibid.* in melius vergentis, *ib.* & 228. 229, qualis ſit paſſio, cui ætati, quove tempore ſit magis infeſta, *ibid.* ejus curatio ſemper eſt difficilis, *ibid.* Adfectus ipſi adfinis, 230, quomodo differat a Lethargo, ab Epilepſia, ab Uteri ſuffocatione, *ibid.* a Paralyſi, *ibid.* & 231, a Catalepſi, 117, b. 139, a verminoſo morbo, b. 335. Ejus curatio ex mente CÆLII 232. An in eo morbo vena ſit ſecanda & quando, *ib.* quid agendum in ejus declinatione 233
Ἀποῤῥοια 183
Apotamia 299
Ἀποθήκιον 141
Aqua intercus b. 252

Aqüa martialis, f. de tinctionibus ferri b. 66
Aquæ naturales in Italia, b. 117
Arena ignita b. 246
Aquiduca medicamenta, b. b. 262
Argallici, i.e. Ali gallici radix, b. 180, 369
Arnoglossæ usus in phthisi b. 199
ARTEMIDORI grammatici historia b. 73
Arthritidis etymologia, b. 364, differentia *ibid.* causæ antecedentes *ibid.* qua ætate regione & anni tempore magis adfligat, 365; signa ejus instantis, *ibid.* præsentis, *ibid.* & 366; in statu exsistentis, *ibid.* Ejus locus adfectus 367; est curatu difficilis, *ibid.* Curatio ejus in statu, 368; in declinatione 369; extra paroxysmum 370. Veterum quorumdam curandi methodus 371. Medicamentorum nimis diu & frequenter usurpatorum noxæ *ib.* & 372. Vulgi error notatur, *ibid.* & 373. Quænam cuivis paroxysmi tempori congruant, 374. Medici quidam notantur 376
Articulorum torpor frigidus signum abscessus in stomacho b. 401
Ascarides quomodo expellantur b. 339
Ascites, b. 254. Quænam ipsam proprie curent, 259 quæ consequantur accidentia 255
ASCLEPIADIS methodus in acutis morbis curandis, 48, 49
ASCLEPIADEM parum sibi constare 282, 283
ASCLEPIADIS character, 203; systema 46; sententia de anima 50
Aspediscus b. 292
Aspera arteria 158
Asthma (*suspirium* sive *anhelitus*) unde dictum, b. 203; quinam & quando ei magis sint obnoxii; ejus symptomata; quomodo differat a se ipso & a morbis acutis, *ibid.* & 204, a pleuritide 133. Ejus curatio in paroxysmo 205; extra paraxysmum 206, 207. Aliorum medicorum circa eum morbum sententiæ recensentur 278
Astutia medica 27, 264
Atomi ASCLEPIADIS 46
Atrophia unde & quid sit, b. 247; ejus symptomata *ib.* curatio *ibid.* 249; quomodo differat a phthisi 194
Aves nutritæ constringentibus minus sunt pingues, b. 296
Auriculæ dolor, b. 126; ejus causæ antecedentes *ibid.* curatio *ibid.* & 127
Autopyros panis b. 420

B.

BAjulatoria sessio 58

Balani (ſuppoſitoria) 122, 244
Balaniſmoi b. 333
Banchi, Banci 192
Bdelli ſuffitus epilepticis vitandus b. 34, 35
Bechicorum (*tuſſicularium medicaminum*) uſus in hæmoptyſi continuus improbatur b. 182
Betæ b. 12
Bituminis incenſi fumus epilepticis noxius b. 35
Blepharica collyria b. 289
Bombos 171
Borborygmos 294
Branchos, 141; ejus ſymtomata *ibid.* curatio 142
Bromoſa caro 191
Bronchia arteriæ 158
Bronchos quid, b. 404, 408
Bulimus qui fiat 47

C.

Cachexia unde dicta, b. 242; ejus cauſæ antecedentes, *ibid.* ſigna & ſymptomata, 243; cujus generis ſit morbus; ejus curatio *ibid.* & *ſeqq.*
Cachinnoſi 18
Cadialis reſina b. 148
CÆLII aſtus ad phreniticos fallendos 27
CÆLII emplaſtrum ex chamæleonte hydropicis utile, b. 259. EJUSDEM emplaſtrum ex ſtercore caprino *ibid.*
Calculatio ſ. lithiaſis, b. 381
Calculi veſicæ dignotio, *vide* Lapidis.
Calculorum ludus b. 79
Calx colata. b. 359
Calx lacti commixta, b. 311
Calycaria herba b. 306
Calycularia herba unde dicatur, b. 145, 171
Cameli cor b. 66
Canes rabidi in Creta frequentes 263
Canis aquarii teſtes vel veretrum an epilepticis proſint b. 66
Canna gutturis 158
Cantabrum prælotum, b. 233
Capitis diviſio in epilepſia b. 61
Capitis dolor, *v.* Cephalæa & Cephalalgia.
Capitis jugis lavatio morbum revocat b. 15
Caprina pellis epilepſiæ motum facit b. 60, 65
Caput exhalationes omnes ex inferioribus recipit, b. 17. impletur mentis intentione. 23
Cardiaca paſſio duplex 165; ejus definitio, natura, cauſæ antecedentes, ſigna paſſionis inſtantis, *ibid.* & 166; præſentis 168; ſigna prognoſtica, *ibid.* 169, 170, 171; ſigna ſalutaria 172; locus adfectus 176; variæ de eo morbo veterum medicorum ſententiæ, *ibid.* & 177. In quo differat a catalepſi 139, a cardialgia 179. ASCLEPIADIS ſententia, 178: eſt ex ſolutione 180; eſt morbus cu-

rabilis 182; qualis ad mentem methodicorum ægris conveniat locus & aer, *ib.* fotus & aspergo 185, 186, unctio 186, cataplasmata, 187, & 188; qualis potus & cibus, 189, 192. Quid in ea faciendum pro retentione ciborum, 194. Medici antiqui in cardiaca passione venam secabant & clysteres aliaque acria adhibebant, iique taxantur a CÆLIO 196; malum circa clysteres ratiocinium, 197; acrium clysterum usus reprehenditur 199; quando clysteres prosint 200. ASCLEPIADIS in diæta præscribenda errores 202; THEMISONIS errores & CÆLII de eo judicium. 203

Cardiaci utrum febricitent necne 172, 173; quomodo eorum sudores a sudoribus criticis differant 180, & 181

Cardialgia in quibus differat a Cardiaca passione 178; ejus symptomata & curatio, *ibid.* & 179

Cardimona quid 180

Cardiogmos *ibid.*

Carnatio b. 58

Caro mustelæ & hominum epilepticos non juvat, b. 66

Carphologia 21

Carus *vide* Pressura.

Caryotæ, s. palmulæ nucales 187

Castratio, *vid.* Eunuchismus.

Cataclysmi b. 22, 389

Catalepsis (*confer.* Adprehensio); quomodo a veteribus adpellata 108; cum Lethargo confunditur, *ibid.* Circa eam sententiæ veterum medicorum examinantur, HIPPOCRATIS, DIOCLIS & PRAXAGORÆ, *ibid.* 109, 110; ARCHIGENIS 110; ASCLEPIADIS 111; CHRYSIPPI, *ibid.* Iidem parvi ab AUCTORE habentur 112. Ejus morbi causæ antecedentes, *ibid.* Catalepsis in tertiana duplici maxime frequens est 113. Signa morbi instantis, præsentis, & ægri melius se habentis 113, 115; ingravescentis 115; ejus in Phrenitim, Lethargum, aut declinationem transeuntis 116, semper est morbus acutus 117; in quo conveniat & differat a Lethargo, ab Apoplexia & stomachicis, *ibid.* ab Animi deliquio 118, ab Uteri suffocatione, *ibid.* a Verminoso morbo, b. 336. Ejus curatio 119; quomodo CHRYSIPPUS eam curaverit, *ib.* & 121; reprehenditur IDEM ab AUCTORE, *ibid.* THEMISONIS catalepticos curandi methodus 122; ut noxia improbatur, *ibid.*

Catapaſmus b. 80
Cataplaſma mitigativ. b. 369
Cataplaſma ὠμὴ λύσις, b. 106, 246, 222, 284, 289
Cataplaſmata nutribilia, b. 14
Catapotia φαρμακώδη 304
Catapotia ad ſanguinem ſiſtendum, b. 174.
Catapotia ventri conſtringendo 304
Catarrhus (*Influxio*), partes ei obnoxiæ, b. 141, 142; ſingularum ſymptomata, *ibid.* quomodo differat a Peripneumonia & Rheumatiſmo, *ibid.* ejus cauſæ & qualis ſit paſſio *ibid.* Symptomata generalia ſtricturæ & ſolutionis, *ibid.* Ejus curandi methodus quando prævalet ſtrictura *ibid.* quando ſolutio prævalet 144, 145; quid faciendum ſit quum morbus declirat 147. Veterum methodicorum ſententiæ, 148, 149
Cathartica 145 b. 24
Catheter b. 385
Catheter muliebris 290
Catheteriſmus b. 105
Καταςημα 13
Catoche b. 38
Cauſæ activæ & ſynecticæ 49, 261
Cauſæ procatarcticæ 49
Cauſæ ſanitatis & morborum juxta Asclepiadis mentem 47
Cauteres adunci ad modum Γ b. 360
——— frigidi b. 230
Cauteres ferrati b. 230
——— ſimplices *ibid.*
——— triſulci *ibid.*
Cauteriorum uſus in Cephalæa b. 24
Caverna b. 223
Caverna clyſteris b. 293
Celadia b. 418
Celata loca (*Ilia*) 175
Celeres morbi quinam proprie dicantur, 2. *Confer.* Acuti morbi.
Celeres paſſiones cum febribus & ſigne febribus 2
Cellarium αποθηκιον 421, 299
Cenoſis b. 277
Cephalæa unde dicta; ejus cauſæ: eſt feminis magis infeſta; ejus ſigna & ſymptomata, b. 4. differentia a vertigine, b. 28, ejus diviſio & pars adfecta, 4 & 5; curatio, 7 quid faciendum dolore urgente, *ibid.* in morbo declinante, 9; quomodo recidiva ſit præcavenda, 10, 11; quid cavendum in vectatione. 11; lectio quando adhibenda, *ibid.* qualis decubitus conveniat, 5; qualis cibus & potus, 12, 13, 14: quid in quavis mutatione ciborum obſervandum, 15; vomitorium ex raphano quando ſumendum, 15; aqua inter vomendum plurima bibenda, 16, raphanorum ſuccedaneum, 18; remedia externa *ibid.* & 19; verus gargariſmi

ufus, 20; cautela in mutatione externorum, 21; tempus dropacis adhibendi, *ibid.* quid in drimyphagia cavendum, 22; helleborus quomodo adhibendus, 22, 23. Aliorum Methodicorum fententiæ perftringuntur 24, 25

Cephalalgia b. 5

Cepulæ Germanæ 224

Ceratum *diateffaron* 139

Cerebri bafis 24

Cerebrum porcinum 191

Cerotaria 120, 144

Cervi cornu *vid.* cornu

Cervicis pofteriorum partium dolor, fignum abfceffus in ftomachi fuperioribus b. 401

Χαλινὸς f. compago b. 39

— oris angulum b. 125

— buccarum partes circa labiorum confinia b. 115

ex Chamæleonte emplaftrum b. 259

Χαρωπὸς color b. 379

Chiafmus b. 61

Chiragra b. 364

Chirapfia f. manuum contactus 288

— f. manutigium b. 63

Chiromachia b. 418

Chologoga *vid.* Felliduca.

Choleræ rubeæ egeftio, b. 288

Choleræ nomen unde 291, ejus definitio ab ASCLEPIADE, 292; AUCTORIS definitio ex mente SORANI *ibid.* Caufæ antecedentes, *ibid.* & 293; quomodo diftinguatur a diarrhœa, 293, a ftomachi refolutione, *ibid.* figna ejus inftantis, 294, præfentis, *ibid.* in pejus vergentis, *ibid.* & 295, in melius mutatæ, *ibid.* locus adfectus, *ibid.* Cujus generis fit morbus cholera, *ibid.* & 296; quænam corporis partes in eo maxime patiantur, 296. Methodus curandi CÆLIANA, *ibid.* Cucurbitarum ufus pro retinendo cibo, 298. Qualis ægris conveniat cibus ac potus, 299. Veterum quorumdam Methodicorum fententiæ, *ibid.* & 300. HIPPOCRATIS, DIOCLIS, 300, PRAXAGORÆ, 301, ERASISTRATI, 302, HEROPHILI, ASCLEPIADIS, 303; Empiricorum, SERAPIONIS, HERACLIDIS *Tarentini* 304

Choleureca 299

Chordæ f. inteftina 273

Chordapfon *ibid.*

Chronia paffio 159

Cibatio ficca b. 318

Cibi abftinentia in empyemate b. 412

Cibi repletio ut a verminofo adfectu interftinguatur b. 336

Cibi dolida perceptio b. 401

poft Cibum difplicentia, b. 409

Cibum nullius esse qualitatis, quæ sensu percipiatur, ex ASCLEPIADIS sententia 49 & 50
Cibus ut retineatur ope cucurbitarum 298
Cibus levis & succulentus b. 53
panosus b. 47, 195
bibilis 120
digestibilis 32
restabilis b. 283
Cichorium bis coctum, b. 313 & 314
ex Cineribus vapores 285
Claudicationes b. 107
Clunes s. lumbi b. 378
Clyster ex aqua frigida in Cardiaca 196
Clysteres in Cardiace inutiles 197
in Cœliaca noxii, 195 b. 297
quomodo injiciendi intestinis exulceratis, b. 299
nutrientes 195
Clysteris fistula b. 294
(*injectionis*) partem quidam vomuerunt, b. 297
Clysterum in Cephalæa utilitas b 8
—— vomitus, *vid.* Vomitus.
Coagulum an conferat in Epilepsia b. 66
Cochleæ b. 310
Cœliaca passio, b. 290, ejus causæ, signe & symptomata, *ibid.* & 291; qualis sit generis, 291 *sqq.* Quomodo discernatur ab Illeo, 272. signum bene purgati intestinorum ulceris, b. 295. Clysterum noxa, 297; curatio morbi inveteratri, 298. cautelæ quædam practicæ, 302 Ejus curatio, quando solutio stricturæ est conjuncta, 304, quando solutio magis urget, 305, 306; lactis in hoc morbo utilitas, 309, *sqq.* succedanea lactis, 312. *seqq.* sententiæ HIPPOCRATIS DIOCLIS & ERASTRATI, 319, LISII 320
Cœliotica b. 84
Κοινὸν, i. e. musculi laryngi & gulæ communes, b. 98
Cœnotetes 269
Coitus noxa 287
Coitus est parva epilepsia b. 66
Coli vomicæ *vid.* Collectiones
Colica passio, b. 327; ejus signa & symptomata, *ibid.* quomodo differat ab Ileo, 272, a nephritide, b 380. Cujus nam sit generis, 328. Ejus curatio in paroxysmo, *ibid.* 329, 330, 331, in statu morbi, 331, extra paroxysmum, *ibid.* & 332. Quomodo paroxysmus præcavendus, 333, quænam sint porro vitanda, *ibid.* Methodus veterum Medicorum, *ibid.*
Collectiones (*Abscessus in-*

vel externi,) confer Empyema, Vomica
Collectiones internæ, quæ solo medicamine, & quæ chirurgia curantur, b. 397
Collectionis signa in stomacho, vel œsophago, b. 401 in ventre, *ibid.* & 402, in intestinis, 402, in pyloro, *ibid.* in jejuno, ileo & recto, *ibid.* in colo, *ibid.* in jecore, 403, in pulmone, 400, in diaphragmate, *ibid.* internæ generatæ, 398
Collectionis eruptio vel repente tota fit, vel paulatim, b. 405
— eruptionum omnium tutissima illa est, quæ per vesicam & mictuales vias fit, b. 403, 404, 406, 407
— eruptio *secunda* est, quæ ad intestinum eruperit, 407; *tertia*, quæ ad Matricem, *ibid.*
— eruptiones magis ac minus periculosæ b. 407, 408; ad varia loca fiunt b. 403. Earum salubrium vel insalubrium signa, 408
Collectionis ex parte tantum expurgatæ signa, b. 406
Collectionis prohibenda generatio. b. 409; prognosis universalis, 408; ejus jam factæ curatio, *ibid.* & *seqq.*
Collyria (*suppositoria*) *vid.* balani.
Colymbades olivæ. b. 13
Κονια b. 128
Commemoratio f. recidiva b. 10
Conditum f. mulsum b. 362
Conductio 283
Condylomata b. 157
Consuetudinis vis. 71
Contractus nervorum f. convulsio, b. 288
Conversio f. flexura, curvatura 134
— mentis i. e. perturbatio 229
Cor leporis & Cameli b. 66
Cornu cervi b. 341
Cornu cervi incensi fœtor epilepticis contrarius, b. 35
Corporativa f. corroborantia b. 89
Corporis expansio (pandicul ario) b. 421
Corporis fluor 183
Corpora quid reddat firma b. 185
Corporum (*ciborum*) acriorum usus, b. 31
Corruptio f. colliquatio 206
Coryza quid sit & quænam ejus sequelæ b. 141
Cotylæ pondus b. 146, 147
Κυφαι b. 328
Κραιπαλη, Crapula b. 71
Cremasteres b. 327
in Creta (Insula) canum rabies frequens est, dum alia venenata animalia fere nulla reperiuntur 263

Crises,

Crises, f. naturæ conflictus 143
Crissini dies 47
Crocidismus 8
Crotaphos, temporum dolor b. 4
Crustumina *vid.* Duracina.
Cucurbita arens 34
Cucurbita constringens, b. 217
Cucucurbita levis 35. b. 40
longior b. 292
siccata 34
Cucurbitæ cornu b. 113
igni vaporatæ b. 213
Cucurbitæ labris flexis 275
rapidæ b. 230
recorporativæ b. 147
suppositæ 35
Cucurbita (*fructus*) cito corrumpitur 67, 68
Cucurbitarum usus pro retinendo cibo 298
Cucurbitatio 110
Curatio φιλοπαραβολος 62
Cutis ruginosa (*rugosa*) 38
Cyathi f. vesiculæ b. 367
Cyclus resumptivus quid, b. 12, metasyncriticus, 13; alia ejus species 15
Cynanche 206
Cynolysson 251
Cystophilus b. 105

D.

Dactyli f. palmulæ, *vid.* Carfotæ
Decoctum Lentisci b. 178
Marrubii b. 190
Pini strobylorum b. 191
Defectio (*animi deliquium*) 297
Dejectiones stercorum involuntariæ 87
Deglutitio (*transvoratio*) difficilis abscessus œsophagi (*stomachi superioris*) symptoma, b. 401
Dejectiones muculentæ vel sanguinolentæ abscessus in recto facti symptoma, b. 401
Deifica lues (*epilepsia*) 166
Defluxio *vid.* diarrhoea.
Delirium absque febre, *vid.* Mentis alienatio
Demersi, i. e. sopiti 94
DEMOCRITI mors dilata panis olfactu 190
Dentes quando auferendi, b. 135
Dentiducum 135
Dentis detractione quidam mortui, *ibid.*
Dentium collisus 123
concubitus 114
confixio *ibid.*
dolor describitur b. 129
variæ eum curandi rationes, *ibid.* & *seqq.* Quænam in initio collutiones adhibendæ 129. Ejus vehementioris curatio, 135. Inveteratus quomodo sit curandus, 131, 132
Dentium limus 190
ex Deposito b. 420
Desputa 295
Δια αλων b. 229
Δια αλος ανθες b. 370
Diaartymaton b. 260
Diacapaneos b. 318
Diacardamum b. 229
Diacapregias b. 259

Diacentaureum b. 259
Diacertosis b. 298
Diachamælæas purgans, b. 286
Diachrysis b. 15
Diachylon malagma 139, b. 332, 337, 369
Διαχυσις b. 12
Diacocleon b. 309
Diadaphnidon cataplasma b. 298
Diadictamnum b. 259
Diatrion pipereon b. 231
Δια χαλβανης b. 410
Diagrydium 162
Diaiteon b. 128
Dia mannæ malagma 139
Diamelilotum b. 260
Diamoron 213, b. 136, 216
Diamyrepsicon balanum b. 229
Diamyrrhion 214
Dianitrum b. 258
Diaoporon *vid.* Diaporon & Dioporon.
Diaoriganum b. 229, 259
Diapasmata b. 16
Diapatorion b. 231
Diapente b. 331
Diaphoresis, s. corporis fluor 183
Διαφορησις αδηλος 172
Diaphoresis in phreniticis quomodo vitanda 31
Diaphragma b. 39, 46
Diaphragmatis vomica, *vid.* Collectiones.
Diaporon b. 216
Diapyrion b. 231
Diaretismum b. 229
Diaroos, *vid.* Diarrhoos.
Diarrhœa (*defluxio*) 306 ejus definitio secundum Asclepiadem, *ibid.* secundum alios, *ibid.* Ejus signa & symptomata, *ibid.* differentia a Cholera, 293. Ejus curatio, 306
Diarrhœa pleuriticorum, *vid.* Pleuritidem.
Diarrhoos, (Diaroos) b. 136, 173
Diasamsucon b. 260
Diasbeston b. 229
Diascammonias 78
Diascordion, *v.* δια σκοροδων.
Δια σκοροδων b. 231
Diaspermaton b. 260
Δια στεατων b. 369
Diasticon b. 330
Diasycaminum empl. b. 259
Diateleos malagma b. 369
Diatessaron b. 331
Diathalassestum b. 369
Diathapsias b. 229
Δια του ῥου, *vid.* Diarrhoos.
Δια τριων πιπερεων b. 410
——— ῥητινων b. 410, 229
Diatritæum 15
Diatriton b. 42
Dieupatorium b. 231
Digestio fœda b. 286
Diomphacion b. 136
Dioporon 214
Dioxelæum b. 369
Dipyrenum 214
Discretorium b. 165
Discrimen *ibid.*
Dijectio occulta 172
Displicentia post cibum b. 400
Dissolutio s. syncope 230

Diſtentio, *vid.* Extentio.
Diſtentio ſ. pandiculatio b. 34
Diviſura ſ. vulnus b. 167
Dolor quomodo fiat ex ASCLEPIADIS ſententia 51
Doria cantio b. 85
Dormientes ſub ſole cur graventur 102
Drimyphagia b. 14, 15
circa Drimyphagiam cautelæ b. 22
Dropax b. 19
Duracina pira 190
Durities exſtans b. 227
Δυσαρεστησις b. 400
Dyſenteria, b. 323, ejus ſigna & ſymptomata, *ibid.* locus adfectus, 324; ipſi teneſmus jungitur, 323. Curatio dyſenteriæ ex mente Methodicorum, DIOCLIS, *ibid.* PRAXAGORÆ, *ibid.* & 326, ERASISTRATI, 326, THEMISONIS, *ibid.* Dyſenteria eſt Iſchiadicis utilis, b. 354
Dyſenteriæ ulceratio in omnibus ſimul inteſtinis fieri non poteſt, b. 324. In quibuſnam fiat inteſtinis, *ibid.* *Confer.* Inteſtinorum ulcera.
Dyſpnœa b. 141
Dyſnœici 159
Dyſuria b. 383
—— ſymptoma abſceſſus in recto inteſtino facti, b. 402

E.

Ελχιδοπτισσανον b. 341
Electarii confectio b. 177
Elephantiaſis, b. 281, ejus curatio, *ibid.* THEMISONIS & DEMOCRITI eam curandi methodus, 282, 283, THEMISONIS ſectatorum, 285, & aliorum 286
Εμβασις 120
Emetici deſcriptio 224
Emplaſtra barbara b. 239
Emplaſtrum ex Chamæleonte b. 259
—— Marcerinum b. 345
Empyemata (*confer.* Collectiones) unde generentur, b. 397, 398. Signa abſceſſuum internorum vel communia, vel cujvis propria, 399, 400. Quot modis & quibus viis hi abſceſſus ſe exonerent *ibid.* 404. Signa in qua parte & quo verſus abſceſſus ruptus ſit, *ibid.* Signa empyematis ex parte tantum expurgati, 406. Veſica eſt via omnium tutiſſima, 407. Quænam viæ omnium ſint periculoſiſſimæ, *ibid.* & 408. Curatio partium adfectarum antequam ſuppurentur, 409, empyematum jam factorum, *ibid.* Pus in abdomine collectum optime inciſione detrahitur,

415. Virium, in ea operatione, ante omnia ratio habenda est ibid.
Empyematis a phthisi differentia, b. 194. Ejus a pleuritide oriundi signa, 130, a pleuritide differentia 132
Εγχιμα emplastra b. 108
Εγκαθισμα 386
Encathismata s. balnea 276
Εντασις 306
Εντατικα 286
Entatica medicamina b. 108
Ephebia 270
Ephialtes b. 29
Epibole b. 29
Epiglottis b. 97
Epilepsiæ etymologia b. 32, synonyma, causæ & species, ibid. signa ejus futuræ, ibid. & b. 392, præsentis, 33, cessantis, 34. Morbi reliquiæ, ibid. Intervalla paroxysmorum, 35. Quænam ætas ipsi magis sit obnoxia, 36, & quo tempore, 37. Ejus differentia ab Hysterica suffocatione, ibid. ab Apoplexia, 230, ab illa, quæ fit a lumbricis, b. 335, a vertigine, 28. Cujus generis sit morbus, b. 37, quis locus adfectus, 38. Curatio, ibid. 39, 40, 41. Aliorum methodicorum sententiæ, 41, AUCTORIS & SORANI methodus, 42. Venæ sectionis necessitas, ibid. & 43: quid in Venæ sectione cavendum, 43, 44: quid post venæ sectionem agendum, 44, 45, 46, 47. Æger reconvalescens quomodo curandus, 47, 48. Epilepsia chronica quomodo curanda sit, 49–58. Acopa in ea convenientia, 51. Hellebori in eo morbo sumendi ratio, 51, 52. Signa Epilepsiæ chronicæ curatæ, 59. Non fidendum subitæ sanitati, ibid. Varia Empiricorum remedia recensentur, 60: reprobantur & singulorum noxa ostenditur, 62, 63–66. Caprinæ pellis noxa ob odorem tetrum, 65, ut & urinalium medicamentorum (*diureticorum*) 65. Epilepsiæ insultus cum coitu comparatio, 66. HIPPOCRATIS curandi methodus, 67, DIOCLIS, ibid. & 68, PRAXAGORÆ, 68, 69, ASCLEPIADIS, 69, 70, SERAPIONIS, 70, HERACLIDIS *Tarentini*, 71, APOLLONII *Citiensis*, ibid. THEMISONIS, ibid. seqq.
Epileptici alii ex signis accessionem præsentiunt, alii minime 35
Epilepticis sternutamenta in accessione noxia, 63: fomenta adstringentia & tetri odoris, item defricatio intempestiva nocent, 61, 62, 63.
Επινοσοι quinam 12

Ἐπίτασις b. 291
Ἐπίθεσις positio 20
Equorum impetigines epilepticos non juvant b. 65, 69
ERASISTRATUS taxatur, qui in se faciat, quod in aliis reprobat 282
Erotomania, *vid.* Furor eroticos.
Errhina b. 21.
Eruca raphani succedaneum b. 18
Erysipelas in angina superveniens, quid significet 209
Ἧτρος 288
Eunuchismus epilepsiæ nihil confert b. 65
Euphorbium potui datum ad aquas hydropicorum educendas b. 262
Exacerbationes diurnæ, f. continuæ b. 6
Exercitamenta b. 79
Excrementa a natura non aliena, ex ASCLEPIADIS sententia 50
Exhalationes ex decocto haustu receptæ in stomachica passione b. 222
Experimenti tentatio b. 374
Exscreatus hinnibilis b. 411
Extentio sive distentio 235

F.

FArina meregmi b. 196
Faucium scarificatio in synanche 215
Faux b. 157
Febribus periodicis & typicis quæ conveniant ex ASCLEPIADE, 47, 48.
Febricitantibus quando cibus dandus ex ASCLEPIADE 48
Febricula aspera 23
Febris acuta 168
— ardens *ibid.*
— cauta, *vid.* syncopalis.
— celerrima 168
— chronia 121
— continua 168
— defectiva, *vid.* intermittens.
— flammata 168
— flammosa *ibid.*
— hemitritaica 113
— intermittens 109
— inveterata 121
— syncopalis 169
— tardans 121
Febris quid in morbis valeat 174, 175
Febrium nequitia 21
Febrium signum ex ASCLEPIADE 46
Fecla b. 110
Felinei humores b. 327
Fella 292
— γλυκεα b. 203
— nigra b. 87
Felliduca medicamina b. 233
Felliflua passio 291
Fellosa excrementa 127
Feminæ cur in venerem sint magis proclives b. 350
Feminis cephalæa est magis quam viris infesta b. 4.
Femorum (*clunium*) dolor, signum abscessus in recto intestino b. 402
Ferrugineæ aquæ, *vid.* Martiales.

Fertorium b. 11
Fibræ, (*pudendi muliebris alæ*) 290
Flatus ventris, *vid.* Ventris.
Fœnigræci laudes b. 196, 197
Folle fabrili diſtendendus venter Iliaçorum 277, 281
Folliculi reflario f. veſicæ refrigeratio b. 292
Folliculus clyſteris b. 294
Fomenta f. çauſæ b. 5
—— & cataplaſmata gravis odoris in phrenitide reprobantur b. 73
Formicatio articulorum b. 365
Foſſio humi inſueta Iſchiadici & Pſoadici mali cauſa b. 391
Fotus ad coctionem juvandam 68, 93
Frictiones in chronicis morbis convenire non vero in acutis 283
Frigus tuſſim movet 114
Frontis venarum exſtantia b. 34
Fumaria majora corporis b. 18
a Fungis comeſtis Ileus 271
Furentes quomodo a phreniticis diſcernantur 20, 21
Furor ex amore b. 85
Furor ſtoicis duplex, b. 70, Empedocli & Platoni, *ibid.*
Furor eroticus, *ibid.* ex Libero patre, protrepticos *ibid.*
Furoris cum phrenitide commutatio, 27, 28. *Confer.* Mania.

G.

GAgatis incenſi fumus epilepticis vitandus b. 25
Γαλακτωδες b. 310, 311
Gallarum uſus in odontalgia b. 132
Gargariſmi verus uſus b. 20
Gangræna, *vid.* Necroſes.
Garum b. 114
Gaviæ cerebrum b. 62
Genitalis folliculus b. 254
Genitalium tentigo 289
Γης αςερος b. 180
Gluten taurinum b. 188
Gobiones piſces 76, 77, 154
Gonagra b. 364
Gonorrhoea (*confer.* oneirogmos &c.) quid ſit & in quo a Satyriaſi differat 287
Gonorrhoeam quid diſtinguat ab oneirogmo b. 392
Gravatio (*Carus*) 230
Gravedo, *vid.* Coryza.
Gravedo ſtomachi 294
—— thoracis *ibid.* b. 400
Graveolentium noxa in lethargo 100
Γρυπωσις 170
Gutturis canna 158

H.

HAbitus f. motus 230
Hæmoptoe, *vid.* Hæmorrhagia ex aſpera arteria.

Hæmorrhagia (*sanguinis fluor*) b 152, causæ & species ejus, 153; internæ periculum & unde, 152. In quo hæmorrhagia differat a sputo cruento, 153; ejus variæ divisiones, 154, 161; catapotia ad eam sistendam, b. 174. AUCTORIS ex SORANO sententia, 156; loci unde sanguis fluit, 156, 157, signa cuivis parti propria, 157, faucibus, *ibid.* asperæ arteriæ, 158; diaphragmati, *ibid.* pleuræ (*hypozygo*), *ibid.* stomacho, *ibid* & 159; ventri, 159; jecori vel spleni, 159; gingivis, uvæ, faucium lateribus, vel tonsillis, *ibid.* capiti, *ibid.* & 160. Singularum passionum effectus, *ibid.* 161, 162, 163, 164, 165; ad quodnam morbi genus spectet, 165, 166. Hæmorrhagiæ curatio generalis, 167, 172; aeris major habenda ratio, quam cibi & potus, 169, 170; quid porro fieri oporteat, 173. Medicaminis diarrhoos in ea utilitas, *ib.* ut & aceti, 175. Quid in sanguinis fluore immodico faciendum, 177. Cineres sarmentorum (virgultorum) vitis ad hæmorrhagiam conpescendam commendantur, 177, ut & spongiarum cineres, quarum ustio describitur, 178. Sic vires laudantur decocti lentisci, & mali punici, *ibid.* THEMISONIS medicamen describitur, 179. Quomodo & cur vena sit secanda, *ibid.* & 180; quid tertia die maxime observandum, 180, 181, 182, 183. Electuarii confectio & utilitas in hæmoptoe, in qua bechicorum (*tussicularium*) continuus usus reprobatur, 181, 182. Quomodo curandus sit sanguinis fluxus, cum in morbum chronicum abiit, 183; quo ordine recorporativa externa sint adhibenda, 184, 185. Quid corpora reddat firma, 185. Variæ veterum sententiæ examinantur, *ibid.* ASCLEPIADIS & ERASISTRATI, 185--189, HIPPOCRATIS, 186, DIOCLIS, 186, 188, PRAXAGORÆ, *ibid.* THEMISONIS, THESSALI, *ibid.* Errores aliorum monstrantur 188, 189

Hæmorrhagiarum internarum differentiæ b. 154--157

Hæmorrhoidum suppressio (*abstinentia tentus*) b. 153, 351

Halteres 115, b. 370

Hamarthritis b. 364

Haterocopia b. 418

Hederæ vis 69

Hedichrum b. 319
Hedra b. 303
Ἕλικες b. 7
Heliosis b. 238, 419
Helleborismus b. 57, 319
Helleborum qua cautione dandum b. 52
—— in morbis acutis venenum est b. 269
—— Catapecton b. 319
Hemicrania qua ex parte sanguinis missionem postulet b. 7
Hemina 55
Hemitritæus 151
Hepar, *vid.* Jecur.
Herbum b. 394, & *passim.*
Hereditarii morbi, *vid.* morbi.
Heres compositio b. 127
Hirta locutio. b. 139
—— vox b. 158
HIPPOCRATES male curat Iliacos 276, 277
Hirudinum usus in stomachica passione (*Colica ventriculi*) b. 214
—— utilitas in synanche 215
Hominis caro in epilepsia b. 66.
Hoplomachia b. 418
Hortamentum s. stimulus 51
Horæ s. annalia tempora b. 257
Humi fossio, *vid.* Fossio.
Hyænæ (*belluæ*) pellis 270
Hyanche 206
Hydatismos b. 400, 401
Hyderos b. 250
Hydromel b. 218
Hydrophobia, ejus etymologia, 250, & causa, 251, definitio, 252. Signa ejus futuræ, *ibid.* & 253, præsentis, 253; qualis sit passio, 254. Historia sartricis cujusdam, 251; aliæ, 254. Quomodo differat a mania, phrenitide & melancholia, 255, 256: utrum animæ an corporis sit passio, 256. Hydrophobiæ locus adfectus, 257. Sententia DEMOCRITI, ASCLEPIADIS, ARTHEMIDORI, ARTORII, GAII & MAGNI *Ephesii*, 258, CÆLII AURELIANI, 259, 260. Utrum nova sit passio, 260, 261; de eo recensentur sententiæ ARTHEMIDORI, CARIDEMI, DEMOCRITI, HIPPOCRATIS, 261, POLYBI, HOMERI & MENANDRI, 262; probatur ea, quæ novum morbum non esse adferit, 261---263. Quibusdam temporibus & locis magis frequens est, 263, 264. Quisnam locus hydrophobis conveniat, 264: quænam cura membris adfectis, *ibid.* Stratagema medicum, *ib.* & 265. Quando & quanam cum cautela venæ sectio instituenda, unctio administranda, cibus & potus dandus, *ibid.* quales debeant esse ministri, 266. Quid agendum in

morbi ſtatu & ſi æger omnino potum recuſet, *ibid.* Clyſterum utilitas, 267. Quid faciendum cavendumve in declinatione morbi, *ibid.* Quid alii Medici de hoc morbo reliquerint, *ibid.* & 268. Omnes eadem opera perſtringuntur, 269, 270. Helleboriſmus improbatur & comparatio adjicitur 269

Hydropiſmus 47

Hydrops quid ſit, & ejus cauſæ, b. 250; ejus ſpecies ex mente veterum, *ibid.* & 251; ſententiæ HIPPOCRATIS, DIOCLIS, HERACLIDIS *Tarentini*, DEMETRII & ASCLEPIADIS, 251, APOLLONII MEMPHITIS & DEMETRII *Apamei*, 252, AUCTORIS, 253. Ejus morbi ſigna & ſymptomata, *ibid.* 254, 255. Cujus generis ſit adfectus, 255; ejus prognoſis, *ibid.* & 256; locus adfectus & variæ de eo opiniones, 257, 258. Curatio hydropis, 258; aeris maritimi in ea utilitas, *ibid.* ut & *dianitri* medicaminis, quod deſcribitur, *ibid.* & 259. Cautelæ in medicamentorum uſu, *ibid.*-- 261. Quid faciendum quando malum recurrit, 261, 262. Quibuſnam hydragoga conveniant, 262: quibus remediis nova aquarum repletio præcaveatur, *ibid.* Qualia diuretica ſint concedenda, *ibid.* & 263 De paracenteſi opiniones variæ, EUENORIS, ERASISTRATI, THESSALI, ASCLEPIADIS, THEMISONIS, AUCTORIS & SORANI, 263, 264. Rationes contra paracenteſin refutantur, 265. Tempus paracenteſis inſtituendæ, 266, 267, 268. Quibuſnam illa non proſit, 268, 269. Paracenteſis adminiſtratio, 269, 270. Quid ſit poſt eam agendum, 270, 271. Veterum quorumdam alia inſtituendi methodus, 271; HERODICI, EURYPHONTIS, HIPPOCRATIS, 272, DIOCLIS, 273, PRAXAGORÆ, 274, ERASISTRATI, 275, 276, fratris PHILISTIONIS, 276, ASCLEPIADIS, 277, 278, SOCRATIS *Chirurgi*, 278, THEMISONIS *ib.* & 279. THESSALI 280

Hygrophobia, *vid.* Hydrophobia.

ex Hyoſcyamo ſopor qui diſtinguatur a Lethargo 90

Hypezocote membrana 177

Hypodyma b. 39

Hypogæa 183

Hypozygon b. 399

Hyſterica (*uteri*) ſuffocatio quomodo differat, 230, a Catalepſi, 119, ab Epi-

lepsia, b. 37, a verminoso adfectu b. 336

I.

JActatio (objectio) b. 12
Icesion emplastrum b. 259
Icterus, b. 236, ejus etymologia, signa & symptomata, ibid. divisio in celerem & tardam passionem, ibid. & 237 Curatio, 237--241. Circa curationem cautela, 240, 241. Veneris in eo morbo malus effectus 241
Ictericis fel adfusum quomodo detergendum, b. 237, 238
Idiotæ 180
Jecoris scirrhus b. 227
——— vomicæ, vid. Collectiones.
Jecorosis & Lienosis symptomata communia, b.226: jecorosis propria, 227. Harum passionum curatio, 228, 229; veterum quorumdam methodicorum & APOLLONII *Citiensis* sententiæ, 229, 230, 231, 232. DIOCLIS & PRAXAGORÆ, 233. ERASISTRATI in iis ægris curandis audacia, 234. ASCLEPIADIS SECTATORUM & THEMISONIS methodus, 234, THESSALI 235
Jejuni abscessus b. 402
Jejunitas longa 149
Ilei (*tormenti acuti*) etymologia, 271: definitio ASCLEPIADIS, CÆLII AURELIANI, *ibid.* Causæ antecedentes, signa & symptomata, *ibid.* & 272. Prognosis 272. Quomodo differat a torminibus, *ibid.* ab adfectu cœliaco, *ibid.* a colica, 273, a morbo verminoso, b. 336. Ilei curatio, 274, loco apto, quiete & abstinentia, articulorum calefactione, vaporatione, fomentis in statu, venæ sectione, *ibid.* unctione & tenui victu, *ibid.* & 275: in declinatione cataplasmatibus, cucurbitis, clystere, 275, balneo, emplastris, 276. *Tholum*, *ibid.* A quibusnam cavendum, *ibid.* Methodus HIPPOCRATIS improbatur, *ibid.* 277, 278. DIOCLIS methodus exagitatur, 279, 280, ut & PRAXAGORÆ, 280, 281: aliorum Methodicorum sententiæ, 281, *seqq.* Audacissima in eo morbo operatio chirurgica, 282. ERASISTRATUS taxatur, quod in se faciat quod in aliis reprobat, *ibid.* ASCLEPIADEM parum sibi constare, *ibid.* & 283. Frictiones in hoc, ut in aliis acutis morbis improbantur. 283. SERAPION idem fere cum ERASISTRATO sentit, *ibid.* HERACLIDIS methodus cum

præcedentibus fere convenit, *ibid.* & 284. THESSALI curandi modus, 284, 285, & aliorum quorumdam Methodicorum 285
Ilei intestini abscessus b. 402
Imaginationis vis b. 31
Imagines ante oculos b 32
Impalpebratio b. 137
Impliciti (ægri) 245
Incisura b. 166
Incubus, b. 28, ejus etymologia, *ibid.* & 29, synonyma, *ibid.* Est epilepsiæ species, 29; ejus signa & symptomata, *ib.* Curatio 30, 31
Indigesti (ægri) 296
Indigestio unde 293, 294
Indoloria s. anodyna b. 133
Inductibilia s. emplastica 188
Inductiones s. emplastra 195
Inertes (ægri) 180
Influxio ἀπόῤῥοια 183
Influxio, (Catarrhus) *vid.* Catarrhus.
Injectio, *vid.* Clyster.
Insolatio, *vid.* Heliosis & Dormientes sub sole.
Inspiratio dolorosa signum abscessus in diaphragmate. 400
Insumentia corpus (remedia) b. 123
Intellectus quomodo fiat ex ASCLEPIADIS sententia 51, 52
Interanea (intestina) b. 403
Interscapulæ 216, *& passim*
Intestina teneriora b. 297
—— tensiora (tenuia) b. 403
Intestini recti & ventris divisio in Ileo 282
Intestinorum fluori si tumor junctus sit quomodo medendum. b. 307, 308
Intestinorum solutio si nimis urgeat, quid agendum b. 307
Intestinorum superiorum ulceribus medicamenta anoterica aptiora, inferiorum clysteres magis conveniunt b. 311, 312
Intestinorum ulceratio, *confer.* Dysenteria.
Intestinorum ulceratio perseverans quomodo tractanda b. 302
Intestinis ulceratis quomodo clysteres injiciendi b. 297
Intestinorum ulceribus limpidis factis nimis adstringentia non conferunt b. 302
Intestinorum ulceribus si plurimus fuerit sensus, quid faciendum b. 307
Intestinorum verticula 270, 272
Intuba 192
Jonthi 115
Iridis Gestario pensilis 95
Ischia b. 299
Ischiadici & Psoadici, b. 351; undenam sint dictæ hæ passiones, earumque causæ & signa, *ibid.* symp-

tomata, 352, 353; locus adfectus, 353; differentia, 354; dysenteriæ in illis utilitas, ibid. Earum curatio tempore paroxysmi, ibid. 355, 356, 357, extra paroxysmum, 357--361. Veterum quorumdam curandi methodus, 361; DEMETRII & PHILISTIONIS, ibid. PYTHAGORÆ, HIPPOCRATIS, DIOCLIS, 362, THEMISONIS, THESSALI, 363. Mulsum conditum 362
Ischias ab uteri vexatione quomodo dignoscenda b. 353
Ischion 35
Ischuria, b. 383; quæ a sanguine in vesica coagulato oritur quomodo distinguenda a vesicæ calculo 381
Italiæ aquæ naturales, b. 117

K.

Κελαδια b. 418

L.

LAbiles ægri 12
Labraces 192
Lac qualitatem adquirit herbarum, quibus vescitur animal b. 308
— ex agresti pastu perfectum ibid.
— aperiergon b. 310
— caprinum quale eligendum b. 308
— aquatum ibid.
— dia cochleon b. 308
— epilepticis noxium b. 65
— galactodes b. 310
— gelatum b. 310
— globosum b. 309
— purgativæ virtutis b. 308, 309
Lacti calx admixta b. 311
Lactis coctio quomodo facienda, ejusque vires b. 308
Lactis serum (ορρ'ος) b. 311, 312
Lactis succedanea in cœliaca passione b. 312, 320
Λαιμαγχια b. 82
Laganum b. 182
Lanceola (*Laureolus*) b. 367
Lapidis in vesica dignotio a vesicæ ulceratione & sanguine congrumato (gelato) mictum impediente b. 382
Laryngotomia plane rejicienda in synanche 223
Lascivitas animi b. 261
Lateris dolorem quomodo a pleuritico discernere possis. 133
Laureolum f. scalpreolum b. 367
Lavacra ignea b. 10
Lavacrum naturale 105
Lectio ante deambulationem b. 11
Lemæ oculorum 94

Lemis obſiti oculi 94
Lentiſci decoctum, *vid.* Decoctum.
Λεπτομερες ASCLEPIADI quid? 49, AUCTORI quid? *ibid.*
Λεπτομερια b. 234
Lethargicorum pulſus magnus roboris non eſt ſignum 82
Lethargicorum non ſomnus ſed oppreſſio 83, 84
Lethargicorum ſomnus quomodo differat ab illo phreniticorum 22
Lethargus, 83, unde nomen habeat, *ibid.* eſt gravior phrenitide, *ibid.* cum phrenitide ſæpe commutatur, *ibid.* & 82. Obſervatio practica, 82. Quomodo Lethargus definiatur a DEMETRIO, *ibid.* ab ALEXANDRO *Laodiceno*, 83, ATHENÆO, *ibid.* LEONIDE, MENEMACHO, 84, quæ omnes improbantur, 83, 84; SORANI definitio, 84. Senes ei morbo magis obnoxii, *ibid.* Signa lethargo obnoxiorum propria, 85. Quomodo phrenitici in lethargum lapſuri dignoſcantur a reconvaleſcentibus, *ibid.* & 86. Obnoxii lethargo ſalivoſi 86. Quid præterea conſiderandum, *ibid.* Singulare ſignum nihil certi ſignificat, *ibld.* Neceſſaria Lethargi ſigna, *ibid.* & 87; alia acceſſoria, 87. Signa paſſionis creſcentis, 88, in pejus vergentis, *ibid.* Quidam antequam convaleſcant in phrenitidem recidunt, 89. Lethargus cum catalepſi confunditur, 108. Quomodo differat ab animi deliquio, 90; a ſopore ex mandragora vel hyoſcyamo, & a ſopore ex lumbricis, *ibid.* ab Apoplexia, 230, a Catalepſi, 117. Quomodo Lethargi inter ſe differunt, 91. Sententia ASCLEPIADIS ſectatorum, *ibid.* MNASEÆ, *ibid.* Quomodo Methodici Lethargum diſtinxerint? 91, 92. Is morbus nunquam a ſolutione fit, 92. In eo totum corpus patitur, *ibid.* ſpecialiter caput, *ibid.* Quo loco ægri ſint habendi, *ibid.* & 93; leviter ſunt excitandi, 93. Nimia vexatio ſtricturam auget, *ibid.* Blande ſunt fricandi & caput fovendum, *ibid.* lectus ſubinde mutandus, *ibid.* os colluendum, *ibid.* Vena ſecanda & quando? *ibid.* qualis & quando cibus dandus? *ibid.* 94. 95. Poſt cibum blande fricandi ægri, 94. Quando clyſter ſit adhibendus & qualis, *ibid.* Cucurbitis & cataplaſmatis quando utendum, *ibid.* Quando

linguam, os, & oculos curare oporteat, *ibid.* & 95. Quid in declinatione agendum, 95. DIOCLES lethargicis adhibet acria medicamenta, sed male, quoniam stricturam augent, 96; caput non curat, *ibid.* PRAXAGORÆ methodus exploditur, 97. ASCLEPIADES, sicuti in phrenitide, acribus utitur, 98, sub noctem vinum dat & quare, 99; noxæ hujus methodi, *ib.* Utitur male ptarmicis, *ibid.* graveolentibus & sinapismis ut in morbis chronicis, 100. Perniciosum imperitorum medicorum artificium, 101. THEMISONIS methodus, *ibid.* & *seqq.* Tenebræ in eo morbo stricturam augent, 102. Purgantia durante strictura nocent, & quomodo? 103. THEMISON motum & reliqua stimulantia suadet, lucem prohibet, *ibid.* & 104, cataplasmata intempestive adhibet, 104, ut & fricationes fomenta & balneum, *ibid.* 105, 106. Quomodo HERACLIDES *Tarentinus* Lethargum ex cruditate curaverit, 106, quomodo si ex humorum acrimonia esset, *ibid.* & 107. Omnia acria his nocent 107

Lethargus catalepsi succedens 116

Lexypyreton b. 231

Leucophlegmatia, b. 253, ejus signa & symptomata, *ibid.*

Lienem quæ deducant, b. 230

Lienis scirrhus ut curandus b. 230

Lienosi, *confer.* Jecorosi

Lienosis & Jecorosis symptomata communia, b. 226

Lienosos quomodo per symptomata propria a Jecorosis distinguas b. 227

Ligneus sensus b. 210

Limatio animi b. 423

Lingua arida & aspera in cardialgia 172

Lingua aspera peripneumoniæ signum 156

—— conductione breviata & crassior peripneumoniæ ingravescentis accidens 157

Lingua cinerei aut lividi coloris, humecta, aut sicca & aspera dysenteriæ symptoma b. 323

—— humecta, vel arida & sicca cardiacorum 170

—— rubra & subalbida in peripneumonia 157

Linguæ, faucium & palati in synanche scarificatio 215

Linguæ prolatæ tarda reductio Lethargi symptoma 87

Linguæ ſiccitas vel aſperitas ſignum abſceſſus in ſtomacho b. 401
Linguæ ſiccitatis remedia, *vid.* Oris ſiccitatis.
Λινοζοϛις b. 356
Λιπαρα b. 303
Lipothymia (*animi deliquium*) b. 168
——— quomodo a Catalepſi differat, 118, a Lethargo, 90; eſt ſignum abſceſſus in ſtomacho, b. 401
Liquamen ex Scombro (*Siluro*) piſce b. 114
——— ſ. Garum b. 148
——— ſ. lixivium b. 177
Lithiaſis, *vid.* Calculatio.
Litteris vacantes macri ſunt b. 422, 423
Loca ſ. pudenda b. 85
Locorum patientium ſpecialis cognitio a Methodicis negligitur 159
Locorum patientium varietas remediorum qualitatem non mutat *ibid.*
Λογοθεωρητοι viæ b. 404
Longano & Longao (*rectum inteſtinum*) 306 & *paſſim.*
Loquutio inprompta 236
——— inſuſtentabilis 170
——— rara *ibid.*
Luctatio animi b. 60
Ludus calculorum b. 79
Lues quid ſit, & unde oriatur? 5
Lues deifica 166
——— ſ. peſtilentialis morbus 48
Lumborum (*clunium*) dolor ſignum abſceſſus in recto inteſtino b. 402
Lumbrici, b. 334, eorum ſigna & ſymptomata, *ibid.* Variæ lumbricorum excretorum ſpecies, 335. Quomodo verminoſi differant ab Apoplecticis, Epilepticis, *ibid.* ab uteri ſuffocatione detentis, a Catalepſi, & ab Iliacis, a ſtomachicis, a tabidis, a nimio cibo repletis, 336. Varia de lumbricis judicia, 337, 338. AUCTORIS epicriſis, 338, 339. Curatio Aſcaridum, 339, lumbricorum rotundorum, 340, 341, 342. Optimus curationis ordo, 343. Lumbricorum latorum curatio, 345, quid agendum ne renaſcantur 346
ex Lumbricis ſopor quomodo diſtinguendus a Lethargo 90
Lupi cutis hydrophobi poculo ſubjecta 268
Lycanche. 205

M.

MAchina ingenioſa in uſum paralyticorum b. 115
Macies Litteratorum, b. 422, 423
Μακοον b. 329
Macron ſparton b. 418

Μακτον 33
Malagma APOLLOPHANIS
s. *Polyarchion* 152
— diachylon b. 206
— diadaphnidon b. 207
— diaeuphorbion b. 207
— dialoe. *ibid.*
— Mnaſeon b. 206
Malagmata anodyna b. 26
Μαλθακοι b. 346
Mania (*furor*) b. 69; ejus ex PLATONE diviſio, *ibid.* & 70, ex Stoicorum opinione, 70, EMPEDOCLIS ſententia, *ibid.* Maniæ etymologia, *ibid.* differentia a phrenitide, *ibid.* ab hydrophobia, 255, Quinam ipſi magis obnoxii ſint, b. 71. Ejus cauſæ & ſigna tam communia quam propria, *ibid.* & 72. Variæ ejus ſpecies recenſentur & caſus, 72, 73. Pars adfecta, 73. Cujus generis ſit morbus, 74. MNASEÆ ſententia *ibid.* Curatio, quæ illi Epilepſiæ fere ſimilis eſt, 75. Miniſtrorum officium, *ib.* & 76. Quid agendum in ſtatu morbi, 77, 78, quid in declinatione, 78, 79. Commendatur calculorum ludus, 79; quam caute ſit vinum concedendum, 80. Quid agendum cum Mania vere facta eſt chronica, *ibid.* & 81. Quomodo aliarum ſectarum medici illum morbum curaverint, 82, 83–87. ARISTOTELIS & DIOCLIS methodus improbatur. ASCLEPIADEM atque TITUM cantilenas & flagellationem male adhibuiſſe, 86, ſic THEMISONEM phlebotomiam, fomenta &c. *ibid.* & 87
Maniæ interdum prodromus eſt oneirogmos b. 392
ex Mandragora ſopor quomodo a Lethargo diſtinguatur 90
Manna thuris ad ſudores cohibendos commendata 186
Manutigium b. 63
Maraſmus 195
Marcerinum emplaſtrum b. 345
Marcor 195
Maritima navigatio b. 23
Maritimi aeris utilitas in hydrope b. 258
Maritimus aer eſt lacerantior *ibid.*
Marmarygæ b. 32
Marrubii decoctum b. 196
Martialis aqua, *vid.* Aqua.
Maſtupratio, *vid.* Oneirogonos & Molles.
MEDEÆ hiſtoria b. 85
Media ſ. præcordia 93
Media materia 41
Medianæ partes b. 340
Medicamenta omnia ſunt omnium corporis partium communia ex ſententia Methodicorum b. 232
Medicamenta annalia b. 371
——— ſimplicia compoſitis ſunt præferenda b. 182

Medicamina

Medicamina ignea 199
Medicaminis sumptio diuturna metuenda b. 372
Medicaminum qualitatem non mutat locorum patientium varietas 159
Medicatum corpus b. 279
Medicorum invidentia 58
Μελανα b. 108
Melancholia, b. 87; ejus natura & subjecta, *ibid.* causæ, *ibid.* & 88. Signa & symptomata, 88. Quomodo ab hydrophobia differat, 256, a phrenitide, *vid.* phrenitis. Cujus generis sit morbus, b. 88; ejus curatio 89
Melanteria 225
Melimelon b. 219
Melinum SERAPIONIS b. 410
Melota b. 40
Melotis b. 382
Membrana s. meninx 104
—— major 271
Memoria quomodo fiat ex ASCLEPIADE 50
Meninx (membrana cerebri) vexata 10
Menstrualis purgatio retenta anginæ causa 206
Mentis alienatio sine febre 6
—— extensio b. 72
—— impedimentum 231
Mercurialis, *vid.* λινοζωστις.
Μεση ὑλη 41
Μεταληψις b. 404
Μεταφρενιον b. 217
Μετασυγκρισις, 198, *confer.* cyclus Metasyncriticus.
Methodici negligunt cognitionem specialem locorum patientium 159
Mictoria medicamina 245
Mictuales viæ b. 412
Miliacæ aves b. 14, 15
Millepedes (*confer.* Onisci) in epilepsia improbati b. 61
Minythica malagmata, b. 21
Mithridatis usus in phthisi, b. 199
Mitigativa curatio 20
Mitigativum cataplasma b. 369
Mnaseum malagma b. 369
Mobiles ægri s. iracundi b. 368
Mobilitas partium, s. palpitatio 236
Molles, b. 346. *seqq.* Natura hujus passionis, 346. Ejus curatio animo potius quam corpori adhibenda, 348. Veterum quorumdam judicium, 349, 350. CLODII de ea re epigramma.
Mollis (timidus) æger 215
Mollifica corporis phlebotomia b. 285
Mora cessa b. 344
Morbi acuti a chronicis quomodo differant b. 2
—— acuti (*confer.* Celeres passiones)
—— apud veteres quinam dicti, 2, cum febre an soli sint periculosi? 175
—— multi genuini (*hereditarii*) una cum ætate consenescunt b. 349

Morbi ſtricturæ veſperi vehementiores. 67
in Morbis ſignum ſingulare nihil ſignificat. 86
Morborum cauſæ 46, *ſeqq.*
—— animi & corporis differentia b. 257
Morbus quo magis a natura receſſit eo gravior. 18
Morbus puerilis b. 31
—— ſacer *ibid.*
Mortuoſus vultus 16
Motarium ſ. linteum carptum b. 269
Mucilenta ventris egeſtio b. 323
Mulſi virtus 241
Mulſum, conditum b. 362
Murta b. 6
Muſtelæ caro in Epilepſia b. 66
Mutitas, *vid.* Anaudia.
Mydriaſis b. 92

N.

NAſturtium raphani ſuccedaneum b. 18
Natura quid ASCLEPIADI 50
—— prodeſt & nocet *ibid.*
Naturæ grata & amica quies 202
Naturales aquæ, *vid.* Aquæ.
Naturali lege (lochiis vel menſtruis) purgatæ b. 406
Naturalia, i. e. mucus narium, ſaliva &c. 65
Naturalia officia (excrementa) 91
Navigatio maritima b. 23
Nebulo, nubilo corpus demerſum 111
Neceſſitate omnia fieri juxta ASCLEPIADIS ſententiam 50
Necroſes 64, 65
Nephritici a pſoadicis quomodo diſcernendi b. 354
Nephritis quid ſit, b. 377; ejus cauſæ, *ibid.* & 378, ſigna & ſymptomata, 378, 379. Quomodo diſtinguenda a colica, 380. Ejus curatio eadem eſt quam ſanguinem ſpuentium *ibid.*
Nervi majores 119, 120
Nervorum contractus b. 288
Neſtis inteſtinum b. 324
Nictitatio (palpebratio) maniæ ſymptoma b. 71
Nivium liquor vino miſcendus 193
Νομη b. 339
Nutriunt quodammodo odoramenta 189
Nymphomania, *vid.* Satyriaſis.

O.

OBjectio (jactatio) b. 12
Obtruſio an ſit cauſa phreniticæ paſſionis? 6
Oculi alba macula, ſive unguis 170
—— lemis obſiti 94
Oculorum adſpectus pinguis 156
—— cavitas 88
—— immobilitas 156
—— motus difficilis *ibid.*

Oculorum palpebratio, *vid.* Nictitatio.
—— ſanguinolentia 11
—— ſeſſio ſ. orbitæ b. 141
—— ſplendor 156
—— terebratio b. 82
—— tunicæ paralyſis (my-driaſis) b. 92
Odontagogum plumbeum Delphicum b. 135
Odontalgia quid ſit & unde oriatur, b. 129. Variæ eam curandi rationes, *ib.* 130, 131, 132. Inveterata quomodo ſit curanda, 132. Veterum medicorum de eo morbo ſententiæ recenſentur, 133--136.
Odoramenta epilepticis vitanda b. 34, 35
Odoramentis reſumptio ſit 195
Odorata quodammodo nutriunt 189
Oedema b. 322
Oeſophagi (ſtomach ſuperioris) abſceſſus b. 401
Oeſypos b. 122
Oleum amygdalinum 73
—— lentiſcinum *ibid.*
—— melinum b. 170, 171
—— roſaceum 69--71
Ολιγαιμοι 45
Ωμη λυσης 188
Omnia fieri neceſſitate juxta Asclepiadem 50
Ομφακομελι b. 213
Oneirogmos & Oneirogonos b. 33
Oneiropoleſis b. 392
Oniſci (millepedes) b. 61
Ophites lapis b. 103
Opiata phreniticis ſub initium paroxyſmi maxime peſtifera 76, 77, *confer.* Anodyna.
Opiſthotonos quid, 237, ejus ſpecialia ſigna, *ibid.*
Ὁπλομαχια b. 418
Οπος Κυρηναικος b 112
Ορεξις 50
Oris partes ſ. vultus 185
—— totius ſiccitatis remedium 29, 30
Orobus 140
Ορρος b. 312
Orthopnoea b. 205
Oryza adſtringit 76
Os ſacrum b. 293
—— ventris 180
Oſculatio (anaſtomoſis) b. 154
Otalgia, *vid.* Auriculæ dolor.
Oticus clyſter b. 105
Οξυαλμον epithema b. 231
Oxymel (mulſum ex aceto) 147, 148
Ozæna b. 97

P.

Palæ (*ſcapulæ*) 179
—— (omoplatæ) 216
Palati ſcarificatio in ſynanche 215
Palæſtritæ b. 370
Palmulæ nucales, *vid.* Caryotæ.
—— quas Græci Patetos vocant b. 344
—— Thebaicæ 137, 187
Palpebraria collyria, *vid.* Blepharica.

Palpebrarum immobilitas b. 137
Palpebratio oculorum, *vid.* Nictitatio.
Pandiculario, *vid.* Distentio.
Panis Alexandrinus b. 305
Panis autopyrus b. 420
—— limpidus b. 12, 50
—— olfactu DEMOCRITI mors dilata 190
—— politus b. 8
—— sale obdulcatus b. 276
—— veteratus b. 420
Panoptæ ANTIPHANIS b. 338
Panosus cibus 47
Pantaphobi 256
Papaver somnum profundum facit 6, 7
Paracentesin in hydrope alii probant, alii improbant b. 263, 264
Paracentesis in hydrope quando sit adhibenda & quibus? b 268; ejus administratio 269
Paraclysis b. 353
Paracynanche, *vid.* Parasynanche.
Paralepsis & Paralysis qui differant b. 91
Paralysis, b. 90; cuinam ætati quove tempore sit magis infesta, *ibid.* ejus causæ, species, & cujusque speciei signa, *ibid.* Signa particularia, 101. Quomodo discernenda ab apoplexia, *vid.* Apoplexia; a Spasmo cynico, 125. Qualis sit morbus, 101, 102. MNASEÆ de ea re sententia, 102, ERASISTRATI, SORANI & AUCTORIS, *ibid.* Ejus morbi prognosis, 101, curatio, 102 & *seqq.* Varia remedia externa, 109, *seqq.* Quibusnam motibus partes paralyticæ sunt exercendæ, 114, *seqq.* Methodus curandi juxta HIPPOCRATEM, HEROPHILUM, DIOCLEM & PRAXAGORAM, 118, 119, juxta ERASISTRATUM, 120, ASCLEPIADIS, 121, THEMISONIS, 122, LUCIL, 123, THESSALI, *ibid.*
Paralytici qaando phlebotomandi b. 102
Paralyticis recte detrahitur sanguis 54
ad Palyticos machina ingeniosa b. 115
Paraplecti 231
Paraplexia 229
Parasynanche vel paracynanche, 206, ejus causæ antecedentes *ibid.*
Παρεκχυσις b. 250
Paroptesis b. 229, & *passim.*
Partibus certis corporis peculiares medicamentorum facultates tributas rident Methodici b. 232
Parvibibulos HIPPOCRATES dixit phreniticos 262
Parvicolles quinam ab ERASISTRATO adpellati, b. 161
Passiones celeres, *vid.* Celeres passiones.

Passiones animæ & corporis in quo differant 256
Passiones per epithesin constitutæ 20
Pediculi ferales f. inguinales b. 288
Pediculorum multitudo jecorosis aliquibus proprium signum b. 227
Pelles sole ignitæ b. 258
Peloridæ 192
Pensilis gestatio 95
Perfrictio (perfrigeratio) profunda b. 142
Pericharacteres b. 130, 135
Peripneumonia quid? 154; ejus causæ eædem sunt ac illæ Pleuritidis, *ibid.* Juvenes magis infestat & semper cum febri conjuncta est, *ibid* ægre a methodicis definitur, *ib.* ASCLEPIADIS definitio a SORANO invertitur, 156. Ejus symptomata, *ibid.* signa passionis ingravescentis, 157; signa in melius vergentis, *ibid.* Variæ sententiæ circa locum adfectum, 158, 159; ejus differentia a Catarrho, b. 142. Quomodo a Pleuritide differat, 159, ab asthmate, *ibid.* a phrenitide, 18. Ejus curatio juxta AUCTOREM, 159. Tempus somni & venæ secandæ, *ibid.* & 160. Qualis cibus dandus & quando, 160; quando admovendæ cucurbitæ, *ibid.* Commoda & incommoda vaporationis, sive fotus, *ibid.* & 161. Expectorantia, 161. Externorum quorumdam auxiliorum usus, *ibid.* HIPPOCRATIS curandi methodus, 162, a SORANO improbatur, *ibid.* ut & DIOCLIS methodus, *ibid.* ASCLEPIADES venam non secat & quare, 163; ideo a SORANO erroris arguitur, *ibid.* vetat omnia externa laxantia, *ibid.* & 164. THEMISON partim recte, partim perperam Peripneumoniam curat, 164. HERACLIDIS methodus 165; Empirici taxantur *ibid.*
Perunctio laxativa 135
Pessaria 290
Pessulum, *ibid.* *Confer.* Balanismi.
Peste laborantibus quænam prosint 48
Petrenses pisces 106
Φακοπτισσανη b. 183
Phagedæna, b. 224; ejus signa & symptomata, *ib.* curatio 225, 226
Phantasmata 259
Pharyngotomia 49
Φαρμακώδης dropax b. 109
Phassa f. Phasianus 299
Pheugydros 251
Φιλοπαραβολος 57, 62
Philtropota b 71
Phlebotomia in omni solutione noxia, 73, quibusnam conveniat, quibus vero minime juxta As-

CLEPIADIS sententiam, 48, 49. Cardiacæ minime convenit, 196. *confer.* Venæ sectio.
Phlebotomia corporis mollifica b 285
Phlebotomia in hemicrania ubi instituenda b. 7
Phlomos 150
Phobodipsos 251
Phoenigmus b. 111
Phragmos 271
Phrenitici dormientes quomodo a Lethargicis discernantur, 22, a furentibus, (maniacis) 20, 21, b. 70, 71. Quomodo curandi sint, 26, 27; strictura laborantes quonam loco debeant jacere, 26; solutione laborantes autem, quo, 27, 28. Quomodo cibandi & quando, 36; majus habent periculum a somno quam a vigiliis, 75. Quomodo Phrenitici in Lethargum lapsuri dignoscantur a reconvalescentibus 86
Phrenitis unde derivetur, 2, DEMETRII definitio exploditur, *ibid.* & 3; ASCLEPIADIS definitio, 3, perstringitur, 4, 5; quomodo ab aliis defendatur, 5, 6. Phrenitis acuta a chronica distinguitur, 7, 8. Auctoris definitio, 8, 9. THESSALI sententia circa notas morbi antecedentes, 9. Signa communia male adfectarum meningum & phreniticam passionem præsagientia, 10, 13, ab ASCLEPIADIS sectatoribus rejecta, *ibid. & seqq.* CÆLII sententia, 12. Quomodo intelligitur ille morbus, 14, 15, 16, 17; ejus signa prognostica, 17; quomodo ab adfinibus passionibus interstinguatur, 18, 19, in quo conveniat & differat a furore, melancholia, pleuritide & peripneumonia, *ibid.* ab hydrophobia, 255, a mania, 20; hujus cum phrenitide commutatio, 21; a lethargo disparitas ostenditur, 22. Morbi ipsius species inter se distinguuntur, 23, 24. Variæ circa locum adfectum sententiæ, 24. Auctoris sententia, 25. De Phrenitide post Catalepsin, 116, ejus a Catalepsi differentia, 117; cum Lethargo sæpe commutatur, 81, 82. Curatio, 26, *& seqq.* Strictura laborantibus qualis conveniat locus, 26, 27. Varii astus ad ægros fallendos. Quid faciendum sit ubi strictura magis urget? 28, 29. Deligationes caute adhibendæ, 29: remedium ad oris siccitatem, *ibid.* & 30. Quid agendum morbo remittente, 30, sique stricturæ juncta sit solu-

tio, *ibid.* & 31; in dando potu cautela, 31. Quando vena secanda sit, 31, 32; quid post Venæ sectionem sit agendum? 32. Modus cibandi, *ibid.* & 33. Quid agendum secunda diatrito, 33, quid tertia, *ibid.* quid quarta, 34. Ubi & quomodo cucurbitæ sint adfigendæ, 34. Quid quinta diatrito fieri oporteat, 35. Quomodo fallendi ægroti circa cibum & potum, 36; vini noxa, *ibid.* quando & quomodo ægris cibus offerendus sit, *ibid.* & 37. Quid agendum morbo diu durante, 37. Cautela circa motum, 37. Quid agendum ubi vires sunt dissolutæ, 38. Signa præcipua virium collapsarum, 38. Quid faciendum ubi vires constant, 39. Morbus hic facile recidivam patitur, *ibid.* & 40, quomodo ea recidiva sit præcavenda, 40. Quid agendum morbo magis declinante, *ibid.* & 41. Ordo reconvalescentes cibandi, 41, 42: quomodo integra curatio absolvenda, 42, quomodo vinum sit concedendum, *ibid.* Quo artificio menti prospiciendum, 43. DIOCLIS methodus curativa, 44, deridetur, *ibid.* Clysteris & Venæ sectionis in eo morbo intempestive adhibitorum noxa, *ibid.* & 45. ERASISTRATI negligentia arguitur, 45. ASCLEPIADIS systema, 46, & *seqq.* improbat omnia stimulantia, 51, tonsuram & decubitum in loco obscuro, *ibid.* & 52, nec non venæ sectionem, 52. AUCTOR horum alia probat, alia reprehendit, 53, 54. Tonsura post cibum nocet, 53; cur tamen adhibenda, *ibid.* Venæ sectio male prohibetur, 53, 54; quando noceat eadem, quando vero administranda, 54. ASCLEPIADES sibi ipsi contradicit, *ibid.* quippe qui vinum nunc solvere nunc stringere contendat, *ib.* & 55. Clysteris in phrenitide noxa, 56. ASCLEPIADIS circa diætam incuria, 57. Duplex EJUSDEM curandi modus, alius tutus, alius periculo plenus, *ibid.* examinantur, 58. ASCLEPIADES erroris & invidiæ arguitur, *ibid.* & 59; ulterius exagitatur, 60. Varii errores notantur, 61. Pergit AUCTOR in refutatione ASCLEPIADIS, *ibid.* & 62; hic errores emendat alio graviori, 62. Curatio EJUS φιλοπαραβολος, *ibid.* Alii errores circa vini exhibitionem, 64. ASCLE-

PIADES phreniticos inebriando curat, idque præter rationem, *ibid.* sibi ipsi est contrarius, 66; festive dictum, 65. Similitudo, qua sententiam suam tuetur, 66. THEMISONIS methodus, 67; phreniticos intempestive nutrit, & cibis mali succi, *ibid.* & 68. Stringentia phreniticis nocere contendit nulla æstatis vel hyemis habita ratione, 68. THEMISON fotus veluti ex penso ordinat, *ibid.* at male, 69; Perunctio & cibatio se mutuo excipere debent, *ib.* & 70. THEMISON male adhibet balnea, 70; quippe quæ passionem exasperent, *ibid.* nec minus male caput fovet oleo rosaceo, *ibid.* Vinum parum caute dari jubet, 71. Consuetudinis vis & effectus, *ibid.* Egregium AUCTORIS judicium, *ib.* Phrenitis facile ex intempestivo vini usu redit, *ibid.* HERACLIDIS methodus, 72; omnes phreniticos promiscue in loco obscuro collocat, *ibid.* In omnibus utitur clystere & Venæ sectione, quæ valde nocet in omni solutione, *ibid.* & 73. AUCTOR fomenta & cataplasmata gravis odoris in phrenitide improbat, 713; nec minus unguenta, *ib.* Empirici perstringuntur, 74. Vaporatio circa nortem magis nocet, *ibid.* Somnus phreniticis non opiatis conciliandus, sed strictura solvenda, *ibid.* & 75. Majus phreniticis periculum a nimio somno quam a vigiliis impendet, 75; salutare consilium, *ibid.* Exemplum, quo THEMISON opiata commendat rejicitur, *ibid.* & 76. Quomodo somnus laudabilis dignoscatur ab eo. qui opiatis procuratur, 76. Opiata sub initium paroxysmi maxime pestifera sunt, *ibid.* & 77. Improbatur HERACLIDIS jejunium, 77. Oryza adstringit, *ibid.* Quomodo HERACLIDES phreniticos ex cruditate curaverit, *ibid.* & 78: prohibet venæ sectionem & utitur purgantibus, 78, at perperam, *ibid.* Quomodo purgatio noceat, *ibid.* Empirici liquida non curaverunt, 79: falsissimum scomma, *ibid.* Tertius phreniticos curandi modus per venæ sectionem ex fronte, *ibid.* cur improbatur, *ibid.* HERACLIDES sectæ suæ leges transgreditur *ibid.*

Phrygia cantio b. 84

Phthiriasis, b. 287, unde nomen sumpsit, *ibid.* &

288; ejus signa & symptomata, 288; cujus generis sit morbus, *ibid.* Curatio *ibid.* & 289
Phthisis, b. 192; ejus causæ antecedentes, signa & symptomata, *ibid.* Modus sputa probandi, 193. Variæ phthiseos species, 194; quomodo differat ab atrophia, *ibid.* ab empyemate, *ibid.* Cujus generis sit morbus, 195; quomodo curandus, *ib. seqq.* Varia ulcus pulmonum detergentia, *ibid.* & 196. Marrubii decoctum commendatur, 196, & 197, ut & illud strobylorum pini, 197. Medicamen purificans & exsiccans, 198. Cautela practica circa remediorum administrationem, *ibid.* Veteres medici nihil de ista passione memoraverunt, 200. Curatio ad mentem DIOCLIS, *ibid.* PRAXAGORÆ, 201, THEMISONIS, *ibid.* Allium improbatur, quod inflet, *ibid.* Ulcera artificialia in eo morbo malo consilio excitantur, 202, ut & emplastra, defricationes, dropaces & alia ejusmodi externa remedia, *ibid.*
Pigmentum f. medicamentum 103
Pilulæ, *vid.* Catapotia.
Pini strobylorum decoctum b. 197
Pisces duri σκληρόσαρκοι Græcis dicti b. 414
Plagellæ, Græcis πτυγματα b. 213
Plantago, *vid.* Arnoglossa.
Pleura, *vid.* Hypodyma, Hypezocote, Hypozygon.
Pleuritis, 124, unde dicta, *ibid.* Ejus causæ, *ibid.* Definitio ARISTOTELIS & APOLLONII, 124, ASCLEPIADIS & SORANI, 125. Quinam huic passioni magis sint obnoxii, & quanam ætate, cujusque sit naturæ, *ibid.* & 126. Ejus symptomata, 126, 127; signa ingravescentis, 127, 128; mitescentis, 128. Quomodo differat sanies a sputis saniosis, *ibid.* Signa Pleuritidis in peripneumoniam aut vomicam transeuntis, 129. Quisnam locus in pleuriticis patiatur, 130. Veterum alii pulmonem, alii pleuram sedem morbi esse crediderunt, *ibid.* Argumenta priorum, EURYPHONTIS nempe, EUENORIS, PRAXAGORÆ, PHILOTIMI, HEROPHILI, *ibid.* Eadem examinantur, *ibid.* & 131. Argumenta posteriorum, DIOCLIS scilicet, ERASISTRATI & ASCLEPIADIS, 131. Unde oriatur tussis, *ibid.* Pleura est locus adfectus, 132. In quo differat Pleuritis a dolore

lateris, a vomica, f. empyemate, a dyfpnoea, & a coryza, 133, 134; ab Afthmate, 134, 159, a peripneumonia, 159. Qualis ægris conveniat locus, 134; qualis vaporatio & fomentatio, *ibid.* qualis potus, 135. Quando & quanam cum cautela fit vena fecanda, 135. Obfervatio practica, *ibid.* Qualis conveniat diæta, 136. Cucurbitulæ quando & quomodo admovendæ, *ibid.* Quid agendum diarrhoea fuperveniente, *ib.* Nimis adftringentia multumque compofita nocent, *ibid.* Quando clyfter fit adhibendus, *ibid.* & 137. Cur parum fit bibendum, 137. Quid agendum ubi cruenta funt fputa, *ibid.* Aftutia medica, *ibid.* Sputa craffa & tenacia quomodo incidenda, 138. Quando lavacrum in ufum poffit vocari, *ibid.* Ceratum diateffaron commendatur, 139. HIPPOCRATIS methodus curativa, *ibid.* *feqq.* Vaporibus ftatim adhibitis, *ibid.* at non nimis diu, 140. Alia HIPPOCRATIS methodus, 142. Signa coctionis in fputis & urinis, 144. SORANI de hac methodo judicium, *ibid.* Noxa purgantium, 145. Quare univerfum corpus fit ungendum, 146. DIOCLIS methodus rejicitur. Quomodo PRAXAGORAS pleuriticos curaverit, 147, 148; ejus methodus etiam ut noxia improbatur, 148. ASCLEPIADIS methodus, 149, a SORANO exagitatur, 150, 151. Errata THEMISONIS notantur, 151, 152. HERACLIDIS methodus improbatur, 152–154.

Plumbeæ laminæ ufus in oneirogmo b. 393

Pnigalion b. 28

Podagra quid fit, & unde dicatur, b. 364. *Confer.* Arthritis.

Podagrici quænam patiantur accidentia *ibid.*

Pollen f. ωμη λυσις 188

Pollen macton b. 329

Pollutio nocturna, *vid.* fomnus venereus.

Polyarchion malagma & ejus confectio b. 199

Polyphagia in acutis locum non habet. 107

Polyfarcia, b. 416; ejus figna & fymptomata, *ibid.* & 417; eft cachexiæ fpecies periculofa, 417. Ejus curatio duplex, 418. Cautela in cibo & potu dando, *ibid.* & 419. Somnus faginat, 420. An fecanda fit vena, 421. Aliorum Medicorum fententiæ, *ibid.* Veneris ufus improbatur, 422. Lite-

rarum ſtudioſi macri ſunt, *ibid.* & 423
Poma mali eſſe ſucci 68
Porcellïones, *vid.* Oniſci.
Pori ſpermatici, ſeu ſeminales viæ b. 100
Πόροι b. 225
Pori uretici b. 378
Poſterganeus raptus, ſ. Opiſthotonos 237
Prædigeſtum corpus b. 371
Prægypſatio oris b. 225
PRAXAGORÆ famulus ternos bilibres panes ſingulis diebus edens b. 212
PRAXAGORAS in Iliaca paſſione ventre diſciſſo ſtercus educebat, 281, 282
Preſſura in quo differat a ſomno, 7
Priapiſmus, b. 396, ejus definitio, *ibid.* differentia a Satyriaſi, *ibid.* Curatio, *ibid.* & 397
Primævum corpus 244
Primordia corporis 46
Procicolium b. 308, 309
Proſegoriæ 4
Προτρεπτικόν b. 70
Protropum vinum, *vid.* Vinum.
Pſilothrum b. 170
Pſiſanæon b. 183
Pſoadici a nephriticis diſcernuntur, b. 354; quænam experiantur ſymptomata, *ibid.* *confer.* Iſchiadici.
Pſychroluſia b. 246
Pſyllium, *vid.* Pulicaria.
Ptarmica b. 222
Ptarmicorum noxa 99
Ptarmicum b. 21
Ptyaliſmus, *vid.* Salivoſi.
Πτύγματα b. 320
Πτυσις b. 141
Puerilis morbus b. 31
Pulicaria 185
Pulmentum aſſum 13
——— coctum *ibid.*
——— ſalſum *ibid.*
Pulmentum, ſ. cibi mediæ materiæ *ibid.*
Pulmo penetratus mortem ſemper non infert b. 165
Pulmo inſenſibilis 131
Pulmonis viæ logotheoretoi 131
Pulmonis vomicæ, *vid.* Collectiones.
Pulmonis calamus, *vide* Aſpera arteria.
——— cannula b. 170
Pulſuoſus dolor 126
Pulſus aliquando fallax eſt virium ægrorum indicium 38
Pulſus denſus 169, 89, 90
——— erectus 82
——— fluens quaſi 169
——— inflatus 87
——— latens 157
——— malignus b. 297
——— marceſcens b. 15
——— ſubinflatus 22
——— amputatio b. 301
——— ſaltus 86
Pultes oleatæ 290
Purgantia, *vid.* Cathartica.
Purgantia cur a Methodicis damnentur 103
——— durante ſtrictura nocent *ibid.*

Purgatio nova f. menftrua, b. 37
Puris fufceptio b. 404
Puris vomicarum viæ & metaftafes variæ, *vid.* Collectiones.
Putredo, *vid.* Νομη.
Pylori vomicæ, *vid.* Collectiones.
Pylorus f. duodenum, b. 324
Pyra duracina b. 218
—— fcandiana *ibid.*

Q.

QUies naturæ eft grata & amica 102

R.

RAbies, *vid.* Hydrophobia.
Rabidi canes in Creta frequentes, *vid.* Creta.
Radius virilis 259
Radix virilis b. 100
Ramentofa 112
Ranarum vifcellum 251
Raptorium machinamentum b. 245, 246
Raptus f. fpafmus 238
Raucitas b. 141
Recorporativa virtus 198
Recorporativa curatio five metafyncritica, 268, & *paffim.*
Recti inteftini abfceffus b. 402
Renalis paffionis caufæ, b. 377; differentia a Colica 380
Renalis paffionis fimilitudo cum illa urinalium viarum *ibid.*
Refina Cadialis b. 148
Refpiratio exftincta, 88. *Confer.* Spiratio.
Rhacofis b. 421, 422
Rheumatifmus, b. 145; ejus curatio, *ibid.* Ejus differentia a Catharro 142
Rheumatifmus f. diarrhœa 292
—— ftomachi b. 219, 220
Rhigolethron & Rhygolyton b. 48
Rhigos 303
Rhynenchyton b. 135
Ῥογχος 116
Rogmos *ibid.* b. 193
Rofacei olei vis 69, 70
Rubus Græcis βατος dictus in angina commendatur 187
—— f. agreftis celfæ coma 136
Rubor cutis f. phœnigmus, *vid.* Phœnigmus.
Ructatio jugis b. 322
Ructationes fumofæ 294
—— tetræ abfceffus ftomachi fignum b. 401
Rugitus interiorum, f. Borborygmus b. 211
Ruma f. gutturis circulus b. 147, 148
Ruma alias βρογχος b. 487
Rufticorum in febribus curatio 61

S.

SAccelli ex contabro calido completi 273
Sacra pro magnis b. 31
Salis flos, *vid.* ἅλος ἄνθος.
—— igniti vaporatio, b. 357
Saliva exusta 150
—— indigesta *ibid.*
Salivosi in Lethargum sunt proni 86
Salsamenta ad vomitum ciendum b. 18
Salsum, s. salsamentum b. 222
Saltu agitata corporis pars b. 75
—— cordis b. 71
Saltus errans 229
—— labii inferioris 89
—— s. palpitatio 228
—— implicati 169
Sanguinis arteriosi & venosi differentia b. 161
Sanguinis emissio ex debilitate seminalium viarum, b. 395. Quibusnam magis communis, ejusque differentiæ, *ibid.* curatio *ibid.*
Sanguinolentia oculorum 10
Sanguinolentorum exclusio b. 338, 339
Sanguis flavus b. 158
—— tenerior b. 161
—— tenuis 163
Sanguisugæ 215
Sanies a sputis saniosis quomodo differat 128
Sanitatis & morborum causæ 46, 47
Santonicum b. 341
Sapones, *vid.* Smegmata.
Sarmentorum (virgultorum) vitis cineres in hæmorrhagia commendantur, b. 177
Sartrix in hydrophobiam incidit, quod chlamydem laceratam a rabidis morsibus, cum resarciret, ore stamina composuerit, & lingua pannorum suturas lamberit, 251, 252
Satyriasis, 286, ejus definitio, etymologia, causæ, subjecta, signa & symptomata, *ibid.* Coitus in hoc morbo magis nocet, quam prodest, 287. Similitudo ex scabiosis desumta, *ib.* Quomodo differat a Gonorrhæa, *ibid.* a priapismo, b. 396. Historia ex DEMETRIO *Attaleo*, 287, 288. Morbi genus & sedes, 288. Curatio in principio, *ibid.* in statu, *ibid* & 289; in declinatione, 289. Quis cibus conveniat, *ibid.* Quid porro in declinatione agendum sit, *ibid.* & 290. In Creta frequens est morbus & unde, 290. THEMISONIS consilium sibi repugnans 291
Saucietas b. 123
Saxitas b. 226
Scalpreolum, *vid.* Laureolum.
Scamma b. 122
Scammonia 162

Scaphia b. 306
inter Scapulas dolor & gravedo abſceſſus ſignum in ventriculi parte ſuperiore b. 401
Scarificatio, *vid.* Cucurbitæ.
Scaroſis b. 61
Scatebræ, *vid.* Jonthi.
Σχεδιαςικὸν πεῖρας b. 374
Schirroſis ſ. ſcirrhoſis b. 227
Scilla, *vid.* ſquilla.
Scirrhoſis (ſcirrhus) hepatis & lienis quomodo curanda, b. 228, 229
ex Scombro (ſiluro) piſce liquamen b. 114
Scotomatica paſſio unde dicta, b. 27, quibuſnam quove tempore ſit magis infeſta, *ibid.* ejus ſigna & ſymptomata, *ibid.* & 28; quomodo differat ab epilepſia & cephalæa, *ib.* ejus curatio. *ibid.*
Σκοτωσις 118
Scroti prolapſus, *vid.* Rhacoſis.
Scybala ASCLEPIADI quid? 50
Sedimina purulenta b. 406
Sedimen capilloſum b. 383
Sella bajulatoria 37
—— portatoria b. 9
Semina aquoſa b. 391
Seminale medicamen 74
Seminales viæ 288
Seminis elapſio, jactus, lapſus 170. b. 38
Semperviva 187
Senes lethargo magis ſunt obnoxii 84
Senſuales viæ 6
Senſus ligni b. 210
Sepiarum teſta b. 281
SERAPIONIS melinum, b. 410
Seſſio, (hedra) b. 303
—— (rectum inteſtinum) 306
Seutlophace b. 201
Siagon 97 & paſſim.
Significatio in morbis unde ſumenda 13
Signum & accidens quomodo differant 128
Signum ſingulare in morbis nil ſignificat 86
Simyla 160
Sinapi exſuccatum b. 342
Sinapiſmorum noxa 100
Sinapiſmus b. 20
Sinapi uſus in morbis chronicis 100
Siniſtri ægri, Græcis σκαιοὶ b. 355
Sinus muliebris, (vulva) b. 382
Sitis qui fiat ex ASCLEPIADE 50
—— poſt cibum ſignum abſceſſus in ventriculo, b. 401
Smegmata b. 288
ſub Sole dormientes cur graventur 102
Solicationes b. 289
Somnus quomodo fiat juxta ſententiam ASCLEPIADIS 50, a preſſura ſive ſomno profundo quomodo differat 7
—— ſaginat b. 419

Somnus concisus b. 48
—— inanis, i. e. nil ad valetudinem conferens, b. 33
Somnus opportunus minus cibo reficit 33
Somnus venereus (Græcis ονειρογονον) quid sit, b. 391; ejus causæ, 392. Epilepsiam aut furorem aliquando præsagit, b. 33, 392; quomodo differat a Gonorrhœa, 392; ejus curatio varianda, 393, 394
Sonitus capitis 13
Soporis a Lethargo disparitas b. 90
Soporis ex hyoscyamo vel mandragora differentia a Lethargo 90
Soporis verminosi disparitas a Lethargo *ibid.*
Sparagmus b. 57
Spasmus s. membrorum conductio 89
Spasmus, 233, ejus species & causæ antecedentes, 234; definitio secundum AUCTOREM, secundum alios, 235, 236. Signa ejus instantis 236, præsentis, *ibid.* Signa ejus specialia, Tetani nempe, Opisthotoni & Emprosthotoni, 237. Signa prognostica, 237, 238. Quomodo differat spasmus a tremore atque saltu (palpitatione), 238. Variæ veterum medicorum de spasmorum differentiis sententiæ, *ibid.* & 239, DEMETRII, 238, ASCLEPIADIS, 239, HIPPOCRATIS, *ibid.* & 240. Spasmi differentia a spasmo cynico, b. 125. Qualis locus & decubitus conveniat, 240. Observatio practica circa decubitum in morbis, *ibid.* Qualia fomenta conducant, *ibid.* Quando vena sit secunda, 241; qualis diæta prosit, *ibid.* Quando & qualibus cataplasmatis utendum, *ibid.* quibusnam Clysteribus, *ibid.* quando cucurbitulis, *ibid.* & 242. Quid agendum morbo mitigato, 242. HEROPHILI & SERAPIONIS sententiæ, 243. HIPPOCRATIS sententia maligne ab AUCTORE carpitur, *ibid.* & 244. DIOCLES reprehenditur, 245, ut & PRAXAGORAS, *ibid.* & 246, & HERACLIDES, 246. ASCLEPIADIS methodus curativa in eo morbo ut noxia rejicitur, *ibid.* Comparatio haud illepida, *ibid.* EJUSDEM mirum auxilium, *ibid.* & 247. Venæ sectio & cucurbitæ se mutuo excludunt, 248, 249. Norma Methodicorum catholica, 249. CLODII aliorumque methodus rejicitur, *ibid.* & 250
Spasmus cynicus quid sit,

b. 125, ejus signa, *ibid.* differentia a spasmo & paralysi, *ibid.* Curatio, *ibid.*
Spermatici pori, *vide* Seminales viæ.
Sphæra repercussibilis, b. 246
Sphæræ ludus b. 41
Spiramenta s. carnium interstitia b. 254
—— s. guttur & larynx, b. 57
Spiratio (respirationis organa) b. 151
—— (respiratio) dormientium, lethargicorum & phreniticorum in quo differat 22
—— circum dolens 127
—— hirta, 271, 272
—— longa abscessus in diaphragmate signum b. 400
—— obtusa, 127
Spongiæ ustæ cineris præparatio ad hæmorrhagiam compescendam b. 178
Sputa crassa, cruenta &c. *vid.* Pleuritis.
—— limpida b. 193
—— saniosa quomodo a sanie differant, *vid.* Sanies.
—— uvida b. 162
Sputi cruenti differentia ab Hæmorrhagia, *vid.* Hæmorrhagia.
Squilla b. 110
Staphysagriæ vis b. 289
Statio, s. torpor. 105
—— corpusculorum 47
Stercora putria b. 402
ex Stercore caprino emplastrum, b. 259
—— abscessus b. 401
Stomachi eversio 153
—— querela b. 208
—— resolutio quomodo a cholera differat. 293
—— rheumatismus b. 219
—— ventositas b. 208, 210, 211
—— vomica, *vid.* Collectio.
Stomachica passio, b. 208; ejus causæ antecedentes, 209, symptomata, *ibid.* signa peculiaria, 210, 211, 212. differentia a Catalepsi, 117, a verminoso adfectu, b. 336. Curatio varia, 212; in paroxysmo cum strictura, *ibid.* 213, 214, 215; cum solutione, 215--219; in strictura cum solutione complicata, 219. Quomodo ægri extra paroxysmum sint tractandi, 220--223. Modus vaporandi stomachicos describitur, 223. Perseverantiæ in eo morbo utilitas 224
Stomachici quinam sint 118
—— cardialgia laborantes 178
Stomachus deficiens (flaccidus) 179
—— immobilis, fixus vel inflexus permanens 273
—— s. gula b. 97
—— supinus b. 16
Stomatica b. 135

Storacis

Storacis incensi fumi noxa b. 38
Stranguria b. 383
Strictura, solutio, & utriusque complexus 23, 27, 30
Stricturæ morbi, vid. Morbi.
Strobylorum pini decoctum, vid. Pini.
Strobylus fructuosus b. 197
Stymmata 213
Στυφοντα b. 302
Στυπτηρια b. 171
Subacti, vid. Molles.
Subactos homines eventu conceptionis generari ex PARMENIDE b. 348
Sudor diaphoreticus 182
—— extentus 31
—— loturæ carnis similis 170, 182
—— succidus 170
—— tractuosus ibid.
Sudores cardiacorum quomodo a criticis differant 181
Sudores critici & diaphoretici 180, 181
—— diaphoretici in dysenteria b. 299
Sudoris ordo 179—181
—— qualitas *ibid.*
—— quantitas *ibid.*
Sumptiones 5
Superpositio b. 184
Supinati ægri b. 401
Suprapositio b. 1
Sympasmata b. 238
Sympasmata f. aspergines 196
Synanche, 205; ejus etymologia, synonima, differentiæ, *ibid.* Cynanche, Parasynanche, Hyanche, earumque definitiones, 206. Causæ antecedentes, *ibid.* Definitio ASCLEPIADIS, 207; quid sit rheumatismus in eo morbo, *ibid.* Synanches definitio, *ibid.* Signa Synanches nascentis, 208, jam natæ & increscentis, *ibid.* ad mortem tendentis, 209. Symptomata Synanches sine tumore notabili, *ib.* Quid erysipelas in eo morbo significet, *ibid.* Salivatio quid portendat, 210. Qualis locus & aer conveniat synanchicis, *ibid.* quale schema jacendi, *ibid.* qualis fomentatio, & quando vena secanda, 211. Quid agendum post venæ sectionem, *ibid.* Cataplasmata quænam conducant, 212; ea sæpe mutanda, *ibid.* Quænam gargarismata eligenda, *ibid.* & 213. Leviter adstringentia in principio prosunt, 213, 214. Quando & qualis clyster conveniat, 214, 215. Cucurbitulæ ubi & quando adhibendæ, 215, hirudines quando in usum vocandæ, *ibid.* Ipsa lingua & partes vicinæ scarificandæ, *ibid.* Quibusnam fauces inungendæ, *ibid.* & 216. In declinatione quid agendum, 216, 217.

HIPPOCRATIS curativa methodus, 217, 218, 219. DIOCLIS methodus, 219; partim emendatur & partim rejicitur, *ibid.* & 220. PRAXAGORÆ methodus, 220, ut periculosa damnatur, *ibid.* ut & ERASISTRATI, *ib.* 221. ASCLEPIADIS methodus, *ibid.* ut noxia reprobatur, 222, 223. THEMISON per ASCLEPIADIS latera petitur, 223. SERAPIONIS methodus pariter reprobatur, *ibid.* HERACLIDIS Tarentini methodus, 224. EJUSDEM emetici descriptio, *ibid.* Deridetur ejus methodus, & tanquam noxia damnatur, 226. Thapsiæ in eo morbo vires, 226. Methodicorum quorundam errores notantur 227

Syncope, *vid.* Lipothymia.

in Syncope s. Cardiaca ventris fluor perniciosus 195

Synecticæ causæ, *v.* Causæ.

T.

TAbella alearis aut ferulea b. 106

Tabidi quomodo a verminosis differant b. 336

Ταχυπνοια b. 138

Tardationes b. 108

Temporalis acceſſio 181

Temporum annales partes, *vid.* Annalia tempora.

Tenebricositas, *vid.* Vertigo.

Tenebrosus aer stricturam auget 102

Teneriora intestina, (tenuiora) b. 297

Tenesmus quid sit, b. 325; dysenteriæ jungitur, b. 325

Tenontagra b. 364

Tenontes 119

Tensio sicca 20

Terebratio oculorum, Græcis παρακεντεσις b. 82

Terrena cubatio Ischiadis causa b. 351

Tertianæ duplici catalepsis frequenter supervenit 113

Tetanus quid sit, 235; ejus species & causæ antecedentes, 287: ejus signa specialia: est morbus stricturæ *ibid.*

Τεθαλασσομενος s. παραλασσομενος οινος, 62 & *passim.*

Teutlophace 56

Thapsia, 122, ejus vires, 226

THEMISONIS medicamen b. 179

Theriacæ usus in phthisi, b. 199

Tholum 276

Thoracis (stomachi) eversio in asthmate b. 205

Θρομωδες, seu lac coagulatum b. 309

Θρομβωσις, sanguis coagulatus b. 301

Thuris manna, *v.* Manna.

Timor repentinus memoriam eripit b. 72, 73

Tormina quomodo ab Ileo differant 272
Torminofa paffio qualis, *ibid.*
Toryniton b. 8
Τραχελισμος b. 418
Tragoptifana b. 218
Transforationis partes, i. e. oculi, nares &c. b. 29
Tranfvoratio 50
Tranfvorationis partes, 57 *& paffim.*
Trepanatio, *vid.* Anatrefis teftæ.
Tribades feminæ unde dictæ b. 347
Trifolinum vinum 192
Trigonus, *vid.* Trochifcus.
Triobolon, i. e. dimidia drachma 102
Τροχιλιον b. 116
Trochifcus medicamen Trigonus adpellatus b. 199
Trophemata b. 344
Tumor infidens atque roboratus b. 328
Tumor inteftinorum f. phlegmone, 281. *Hic & alias paffim tumor loco inflammationis fcribitur.*
Tumor pulvofus b. 328
Turbore corpus impletum, i. e. inquietudine 76
Tufficula uvida, afthmatis fignum b. 204
Tufficularia Medicamina, *vid.* Bechica.
Tufficularis herbæ radix, 149
Tuffilago, *vid.* Tufficularia.
Tuffis aliquando morbus eft per fe, aliquando morbi adpendix, b. 151; ejus fpecies, *ibid.* Curatio, *ibid.*
Tuffis a frigore movetur, 113
—— pleuriticorum, *vid.* Pleuritis.
Tympanicorum remedia fpecialia b. 260
Tympanitis definitio b. 253
Typhloteros, cæcum inteftinum b. 99

V.

VAcui homines vertigini patent b. 27
Vapor ex cineribus in Ileo 285
Vaporatio in phreniticis circa noctem magis nocet, 74
Vaporum ex decocto hauftus, *vid.* Exhalationes.
Vari, *vid.* Jonthi.
Varices, *vid.* Venas nigras.
Ὑδατωδης vinum b. 304
Ὑδρελαιον 30
Vectatio in cephalæa commendatur b. 11
Vena craffa 24
—— major, i. e. Vena cava b. 264
Venæ nigræ f. varices in Jecorofis b. 228
Venæ fectio, *vid.* Phlebotomia.
Venarum delectus in dolore capitis b. 25
Venarum fub lingua fectio in fynanche noxia 217

Venenati, i. e. veneno sublati 132
Venti fluor 293
Ventofitas ftomachi, *vid.* Stomachi flatus.
— ventris, *vid.* Ventris inflatio, flatuofus tumor.
Ventriculatio 273, 274
Ventriculofa paffio (Cœliaca) unde dicta, b. 290; ejus caufæ figna & fymptomata, *ibid.* Genus 291. Curatio, *ibid.*--295. *fqq.* a Rheumatifmo ventris quomodo differat, 291. *Confer.* Cœliaca paffio.
Ventriculofi, i. e. Cœliaci, b. 304, 305
— f. torminofi, i. e. Ileo laborantes 273
Ventriculus, *vid.* Venter.
Ventrificatio b. 274
Ventriflua medicamina, b. 69
Ventris debilitas, quid fit b. 321
— dilatio b. 9
— & inteftini recti in Ileo divifio. 282
— duritiem quæ fequantur b. 322
— exftantia b. 72
— flatuofus tumor *ibid.*
— flatus (ventofitatem) quæ fequantur *ibid.*
— inflationem & faltum quæ fequantur *ibid.*
— œdema, *vid.* Inflationem. Os 180
— rheumatifmus (*fluxus*) quomodo a ventriculofa (cœliaca) paffione difcernatur b. 291
Ventris tumor, b. 321; ejus figna & fymptomata, *ib.* Quomodo differat a tumore partium externarum, *ibid.* & 322. Curatio ejus 322
— vomicæ, *vid.* Collectiones.
Venus eft parva Epilepfia & effeminat membra b. 66
Veretri initium, i. e. perinæum b. 284
— radicis dolor b. 384
— feffio b. 384
— tractus b. 348
— vertigo (tentigo f. erectio) b. 396
Veretrum muliebre, via puris in empyicis mulieribus b. 404
Vermes, *vid.* Lumbrici, Afcarides.
Verricofa (verrucofa) inflatio, b. 400
Vertebrum AUCTORI pro Ifchio dictum 35
Verticulum b. 292
Vertigo, *vid.* Scotoma.
Vefica eft viarum tutiffima in abfceffuum internorum expurgatione b. 407
Vefica celata b. 384
Veficæ morbi proprii, b. 381: figna ejus inflammationis & calculi, *ibid.* 382, 383. Alii ejus morbi notantur, ut ftranguria, dyfuria, ifchuria, 383, mictus fanguineus,

ex renibus, ex vesica, ex ejus collo, *ibid.* & 384. Methodus curativa, 384, 385, quando adest solutio, 385--388, quando strictura in causa est, 388--391. Quomodo sit cavendum a diureticis, 389; a venere, 390
Vesicæ syntexis b. 247
Vigiliæ juges in peripneumonia 157
Vina diversi generis 192
— Italica constringentia 192
Vinctiones s. spasmodicæ contractiones b. 270
Vini facultas ex ASCLEPIADE 192
Vino nivium liquor miscendus 193
Vinum Albanum 193
— Chium 70
— Falernum 192
— hypausterum, i. e. asperius, b. 219
— Lesbium 192
— Marsicum b. 317
— Prænestinum *ibid.*
— Protropon b. 412
— remordens b. 184
— Rhodium 70
— Sabinum 192
— Setinum *ibid.*
— Signinum b. 317
— Surrentinum 192, b. 317
— tethalassomenon 201
— tortivum 304
— Trifolinum 192
— Tyburtinum *ibid.*
— ὑδατώδης 304
Vinum vividum s. uvidum b. 178
Virium collapsarum signa præcipua 38
Virtutes, s. medicamenta, 227
Visa, s. phantasmata, quænam sint Latinis & TULLIO 256, 257
Viscellum gallinaceum, i. e. jusculum, 76; facile corrumpitur *ibid.*
Viscellum ranarum 250
Visus caligo post epilepsiæ insultum b. 34
— nubilosus, nubilus in peripneumonia 157
— palpebrans, *vid.* Nictitatio.
— piger atque segnis, b. 236
— tenebratio b. 34
Ulcera intestinorum, *vid.* Dysenteria, Intestinorum ulcera.
— limpida b. 414
Ulcerationes manificæ (magnificæ) b. 202
Ulcus putruosum b. 190
Unctio non exserta, quid sit? 146
Unctiones ad coctionem juvandam 77
Ungues obuncati, cardiacæ signum 170
Unguis oculi, cardiacæ prodromus 170
Vocis amputatio, *v.* Aphonia.
Volutatio in palæstra (celadia) b. 418
Vomicæ, *vid.* Collectiones, Empyemata.

Vomicarum significatio quænam b. 409
Vomicosi, qui Græcis empyici dicti b. 397
Vomiflua seu purulenta passio b. 194
Vomitorium ex raphano, paratum b. 15
Vomitus clysterum (injectionum) quando perniciem portendat b. 297
—— provocatio in Cephalæa b. 16
Vomitus stercoreus in Ileo 272
Vox hirta, hæmoptoes signum b. 158
—— latrabilis hydrophoborum 253
Uræa b. 384
Urethra b. 395
Urina retenta in oneirogmo obnoxiis, recidivam facit b. 394
—— rubrior ervi similitudine 144
Urinæ sedimentum capillosum b. 385
Urinalia medicamenta, b. 61. & *passim.*
Urinalium viarum eadem passio, quæ & renum, b. 380
Uteri suffocatio, *vid.* Hysterica.
—— vexatio quomodo ab Ischiade distinguatur, b. 353
Uvæ fabriles, b. 147, & *passim.*
—— paleales 191
—— pensiles *ibid.*
Vultus caperatus lethargi signum 88
—— collectus 16
—— conductus *ibid.*
—— mortuosus phreniticorum *ibid.*
—— adductio in apoplexia 228

Z.

ZEgma vel Zema fricamentum b. 419

F I N I S.

